

სამეცნიერო აზრი

საერთაშორისო ჟურნალი

ISSN - 2233 3339

II

2013 International Journal Scientific Judgement

სამეცნიერო აზრო

علم و اندیشه

Scientific Judgement

II

2013

1392

The materials and reviewed articles of the Georgian-Iranian joint symposium, held in the format of 'the Dialogue of Civilizations', are published in the journal 'Scientific Judgement'.

نشریه علم و اندیشه حاوی مقالات کنفرانس "گفتگوی ادیان اسلام و مسیحیت ارتدوکس" است که در چارچوب همکاری های علمی ایرانی - گرجی برگزار شده است، می باشد.

ჟურნალ „სამეცნიერო აზრში“ იბეჭდება „ცივილიზაციათა დიალოგის“ ფორმატით ჩატარებული ქართულ-ირანული ერთობლივი სიმპოზიუმების მასალები და სამეცნიერო ხასიათის რეცენზირებული სტატიები.

რედაქციის მისამართი:

თბილისი, ფონიჭალა, რუსთავის გზატკეცილი, 65, აღმუსტაფას
წარმომადგენლობის სამეცნიერო განყოფილება.
ირანის ისლამური რესპუბლიკა, ყუმი-მოალიმის ქუჩა;

ტელ: 593346113, 599452817; 577717811
ფაქსი: +995-32-88321616; 88321414

ელ-ფოსტა: andisheh@taghrib.org; sr.international.journal@gmail.com

نشانی: تفلیس، پونی چالا، شماره 65، دفتر نمایندگی جامعه المصطفی، واحد پژوهش
تلفن: 593346113-599452817-577717811 دورنگار: 88321414-0092188321414
جمهوری اسلامی ایران-قم-خیابان معلم-ص پ 439-تلفن 00982517177222-00982517172415
email: international-journal@mail.ru
sr.international.journal@gmail.com

© ქართული უნივერსიტეტი, აღ-მუსტაფას საერთაშორისო
უნივერსიტეტი

გამომცემლობა „**უნივერსალი**“, 2013

თბილისი, 0179, 0. შავაჩაძის ბაზ. 19, ☎: 2 22 36 09, 5(99) 17 22 30
E-mail: universal@internet.ge

ISSN – 2233 3339

"სამეცნიერო აზრის" სარედაქციო კოლეგია:

ბართაია ნომადი (თბილისის ივანე ჯავახიშვილის სახელობის სახელმწიფო უნივერსიტეტის პროფესორი),

ბრაგვაძე ზურაბ (კავკასიის უნივერსიტეტის პროფესორი),

გურგენიძე ვაჟა (კავკასიის უნივერსიტეტის პროფესორი),

ეზოდინ რეზანეყადი (ალ-მუსტაფას უნივერსიტეტის პროფესორი),

ვარდოსანიძე სერგო (ანდრია პირველწოდებულის სახელობის ქართული უნივერსიტეტის რექტორი),

ვახტანგაძე ვლადიმირ (საქართველოს სასულიერო აკადემიის პროფესორი),

თათარიშვილი თეიმურაზ (საქართველოს სასულიერო აკადემიის პროფესორი),

ლობჯანიძე გიორგი (ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის პროფესორი),

ლომაძე თამარ (ინგლისურენოვანი ტექსტების რედაქტორი).

მოჭამმადრეზა ქალან ფარიბაი (მთავარი რედაქტორი),

მეჰდი რაჯაი ნია (ალ-მუსტაფას უნივერსიტეტის პროფესორი),

მოჭამმად ალი ჰაჯი დეჰაბადი (ალმუსტაფას უნივერსიტეტის პროფესორი),

სეიდ მოჰსენ ჰოსეინი (ლურესთანის უნივერსიტეტის პროფესორი),

ფუტკარაძე ტარიელ (ქართული უნივერსიტეტის ქართველოლოგიის ცენტრის ხელმძღვანელი, რედაქტორი),

ჟურნალი იბეჭდება პროფესორი აღირეზა არაფის მზრუნველობით

ტექნიკური რედაქტორები: რამინ იგიდოვი, ფირდოუს კასიმოვი, მარია დარჩიაშვილი, ოქტაი ქაზუმოვი.

هیت تحریریه نشریه:

محمدرضا کلان فریبایی (سر دبیر)
سرگو واردوسانیدزه (ریاست دانشگاه سنت آندریا)
تاریل پوتکارادزه (ریاست بخش گرجی شناسی دانشگاه سنت آندریا)
مهدی رجایی نیا (استاد دانشگاه جامعه المصطفی)
واژا گورگانیدزه (استاد دانشگاه قفقاز)
محمد علی حاجی ده آبادی (استاد دانشگاه جامعه المصطفی)
گیورگی لویژانیدزه (استاد دانشگاه جاواخیشویلی)
سید محسن حسینی (استاد دانشگاه لرستان)
زوراب براگوادزه (استاد دانشگاه قفقاز)
ولادیمیر وختانگادزه (استاد آکادمی حوزوی تفلیس)
تیموراز تاتاریشویلی (استاد آکادمی حوزوی تفلیس)
عزالدین رضائزاد (استاد دانشگاه جامعه المصطفی)
نمادی بارتایا (استاد دانشگاه جاواخیشویلی)

Editorial Board of 'Scientific Judgement':

Prof. Dr. Nomadi Bartaia (Professor of the I. Javakhishvili Tbilisi State University),
Prof. Dr. Zurab Bragvadze (Professor of Caucasus University),
Prof. Dr. Vaja Gurgenidze (Professor of the Caucasus University),
Prof. Dr. A. Reza Nejhad (Professor of the Al-Mustafa International University),
Prof. Dr. Sergo Vardosanidze (Rector of Saint Andrew the First-called Georgian University of the Patriarchate of Georgia),
Prof. Dr. Vladimir Vakhtangadze (Professor of the Theological Academy of the Georgia),
Prof. Dr. Teimuraz Tatarashvili (Professor of the Theological Academy of Georgia),
Prof. Dr. Giorgi Lobjanidze (Professor of the I. Javakhishvili Tbilisi State University),
Dr. Tamar Iomadze (editor of the English texts)
Prof. Mohammad Reza Kalan Faribaie (editor-in-chief),
Prof. Dr. Rejaie (Professor of the Al-Mustafa International University),
Prof. Dr. M. A. Haji Deh Abadi (Professor of the Al-Mustafa International University),
Prof. Dr. S.M. Husaini (Professor of Lorestan University of Iran),
Prof. Dr. Tariel Putkaradze (head of the Kartvelology centre of the Georgian University, editor),

The journal is published under the auspices of Professor Dr. Ali Reza A'arafi

Technical editors:

Ramin Igidov, Firdous Gasimov, Maria Darchiashvili, Oktai Kazumov.

სახელითა უფლისათა

კაცობრიობის ორ უდიდეს ღვთისმიერ საზოგადოებას - ისლამის და ქრისტიანობის მიმდევარ ხალხებს - შორის არსებული საერთო ღირებულების პატივისცემის ფონზე, აუცილებელია "ცივილიზაციათა დიალოგის" ახალ საფეხურზე აყვანა და უწყვეტი დიალოგით ხალხების შემდგომი დაახლოება. ხალხთა შორის არსებული კეთილგანწყობა მეცნიერებს გვავალდებულებს ჯანსაღი გარემო შევქმნათ ურთიერთგაგებისა და აზრთა გულწრფელი გაზიარებისათვის. სწორედ ამ მიზნის განხორციელებისთვის ჩატარდა ქართველ და ირანელ მეცნიერთა რამდენიმე ერთობლივი სამეცნიერო კონფერენცია, რომელთა მასალები გამოქვეყნდება წინამდებარე ჟურნალში.

მეცნიერებს, ზოგადად, საზოგადო მოღვაწეებს ვთხოვ, შემოგვიერთდნენ და თავიანთი წვლილი შეიტანონ კულტურათა დიალოგისა და ურთიერთპატივისცემის გაზრდის პროცესში.

აქვე, უღრმეს მადლობას მოვასხენებთ ყველა ორგანიზატორს, სამეცნიერო სტატიის ატორებს, მუსლიმ და ქრისტიან მოაზროვნეებს, რომელთაც სურთ კაცობრიობის სიკეთე. სამყაროს გამჩენს ვთხოვთ, მათ მეტი წარმატება ჰქონდეთ.

დოქტორი მოჰამმად რეზა ქალან ფარიბაი

In the Name of God

For two greatest religious societies – followers of Islam and Christianity, who respect common values of each other, it is necessary to take a new step towards ‘the dialogue among civilizations’ and to contribute to the process of bringing peoples together by means of constant dialogues. The benevolence among the peoples obliges us, the scientists, to create healthy atmosphere for mutual understanding and sincere sharing of each other’s opinions. This was the reason why several joint scientific conferences were held by Georgian and Iranian scientists, whose materials will be published in the following journal.

We urge scientists and public figures, in general, to join us and to contribute to the dialogue of cultures and to the process of enhancing mutual respect.

We would hereby like to thank all the organizers, authors of the scientific articles, Muslim and Christian thinkers, who strive for the good of mankind. I ask the Creator for more success to them.

Professor Mohammad Reza Kalan Faribaei

სარჩევი

სერგო ვარდოსანიძე, მართლმადიდებლობა და სხვა კონფესიები საქართველოში	8
Sergo Vardosanidze, The Orthodox Church and Other Denominations in Georgia	13
Серго Вардосанидзе, Православие и другие конфессии в Грузии	16
ჯამიათ ულ-მუსტაფა ალ-ალამიეს უნივერსიტეტის რექტორის დოქტორ ალირეზა არაფის მიმართვა „ისლამისა და მართლმადიდებლური ქრისტიანობის მეორე კონფერენციის“ მონაწილეებისადმი	18
Opening Address of Ayatollah Dr Ali Reza A'rafi, President of the Al-Mustafa International University to the Participants of the Second Georgian-Iranian International Scholarly Conference 'Christianity and Islam'	21
მოჰამად რეზა ქალანფარიბაი, ისლამსა და მართლმადიდებლურ ქრისტიანობას შორის დიალოგის მიზანი და მნიშვნელობა	24
محمد رضا کلان فريبايي	
ارتدوگس هدف گفتگو ی ادیان اسلام و مسیحیت	31
P. M.R.Kalan Faribaie, Importance of Dialogue among Religions Islam and Orthodox Christianity	37
ტარიელ ფუტკარაძე, საღვთისმეტყველო ენა მართლმადიდებელ ქრისტიანობასა და ისლამში – სამნიგნობრო ენის განსხვავებული პერსექტივები	45
Tariel Putkaradze, Language of Theology in Orthodox Christianity and Islam – Different Prospects of Literary Language	60
Тариел Путкарадзе, Богословский язык в православном христианстве и исламе - Особые перспективы книжного языка	72
Alireza Rajai, Existing challenges in the world and solutions of Muslim based on Scripture verses	74
ნომადი ბართაია, ცივილიზაციათა დიალოგი XII საუკუნის საქართველოში ქრისტიანობა და ისლამი	101
Nomadi Bartaia, Dialogue of Civilizations in the 12 th Century Georgia Christianity and Islam	107
Номади Бартаиа, Диалог Цивилизаций в Грузии XII-го Века Христианство и Ислам	113
სეიედ მოჰსენ ჰოსეინი, მშვიდობიანი თანაარსებობის საფუძვლები ისლამსა და ქრისტიანობაში	114
دکتر سيد محسن حسيني	
بررسی مباحی همزیستی مسالمت آمیز در اسلام و مسیحیت	121
S. Mohsen. Hossaini, Study basis of peaceful coexistence in Islam and Christian Expedition lecture of embassy of Science and research	

and technology to Georgian.....	126
ალი ჰაჯი დეჰაბადი, ქრისტიანობისა და ისლამის ღირებულებათა შედარებითი ანალიზი სისხლის სამართლის პოლიტიკათან მიმართებაში	143
دکتر علی حاجی ده آبادی بررسی تطبیقی جایگاه ارزش ها در سیاست جنایی مبتنی بر آموزه های اسلام و مسیحیت.....	148
Ali Haji DehAbadi, Comparative Study of the Role of Values in criminal policy based on the teachings of Islam and Christianity.....	153
ეზოდინ რეზანეჟადი, საღვთო რელიგიებისა და წიგნების პატივისცემა ისლამსა და ქრისტიანობაში	161
دکتر عزالدین رضانژاد احترام به ادیان و کتب آسمانی در اسلام و مسیحیت.....	168
Izz al-Din Reza nezhad, Respect for Religions and Divine Books in Islam and Christianity.....	174
რეზა ვაჰიდი, ისლამსა და ქრისტიანობაში მემკვიდრეობის კანონების საფუძვლების და მათი საზოგადოებრივი ღირებულების ანალიზი.....	183
بررسی مبانی قوانین تملک و ارث و ارزش اجتماعی آن در اسلام و مسیحیت ؛ رضا وحیدی.....	188
Reza.Vahidi, Fundamentals of ownership and inheritance laws and social values in Islam and Christianity	192

პროფესორი სერგო ვარდოსანიძე
ისტორიის მეცნიერებათა დოქტორი, სრული პროფესორი

მართლმადიდებლობა და სხვა კონფენსიები საქართველოში

მსოფლიო ისტორიამ იშვიათად იცის მსგავსი მაგალითი, როდესაც პატარა ქვეყანა, მისი ხალხი, საუკუნეთა მანძილზე დიდი იმპერიებით გარშემოტყმულნი ახერხებდა თავისი ტრადიციული ღირებულებების და ინდივიდუალობის შენარჩუნებას. საქართველოს მრავალსაუკუნოვანი ისტორია ეს არის ბრძოლისა და შენების ისტორია. ევრაზიის გეოსტრატეგიულად ყველაზე მგრძობიარე რეგიონში საქართველო ყოველთვის ახერხებდა კავკასიაში მცხოვრები ხალხების გამაერთიანებლის ფუნქციის თავის თავზე აღებას. ქართული სახელმწიფო მსოფლიოში მიმდინარე რთული პროცესების გათვალისწინებით მეტ-ნაკლებად ახერხებდა ქართული სახელმწიფოებრივი და რელიგიური ინტერესების რეალიზირებას, მაგრამ არა სხვათა ინტერესების დაკნინების ხარჯზე. ქართველი მეფენი, პოლიტიკური მოღვაწენი და სულიერი ლიდერები ყოველთვის საქართველოში მცხოვრები სხვა ეთნოსებისა და კონფენსიების მიმართ იყვნენ შემწყნარებლები. საქართველოს ისტორიაში არ არსებობს იმის მაგალითი, როდესაც ქართველები ქართულ სახელმწიფოებრივ სივრცეში მცხოვრებ არაქართველების მიმართ მიმართავდა ძალადობას.

ისტორიულად საქართველოზე გადიოდა დიდი სავაჭრო გზები, შენდებოდა ანტიკური და შუა საუკუნეების ქალაქები, სადაც ქართველებთან ერთად სახლდებოდნენ: ებრაელები, არაბები, უკრაინელები, თურქები, ირანელები, აფხაზები, ოსები, რუსები, გერმანელები (XIX საუკუნეში). ქართული სახელმწიფოს მესვეურნი, ქართველი ხალხი, ერთმანეთისაგან ყოველთვის განასხვავებდა სამტროდ მოსულს და მშვიდობიან მოსახლეობას. თუ მტერს ბრძოლას უმართავდა და ზღვა სისხლს ღვრიდა სამშობლოს დასაცავად, არაფერს უშავებდა იმავე ეროვნების მშვიდობიან მოსახლეობას. ქართველი ერის ეს თვისება დასაფასებელია ქვეყნის ძლიერების ჟამს და ამის მაგალითი XII-XIII საუკუნეების საქართველოს ისტორიაა. მეფე დავით IV აღმაშენებელი იყო ღრმადმორწმუნე მართლმადიდებელი ქრისტიანი, მლოცველი და თავმდაბალი პიროვნება, დიდი საღვთისმეტყველო თხზულების „გალობანი სინანულისანის“ ავტორი, მართლმადიდებელ ეკლესიასა და სახელმწიფოს შორის ჰარმონიული ურთიერთობის არქიტექტორი, რომელიც 1104 წელს რუის-ურბნისის საეკლესიო კრების ძეგლისწერაში საგანგებოდ ხაზს უსვამს მართლმადიდებლური ქრისტიანობისადმი დამოკიდებულებას „არა გეცრუვნეთ შენ, სინმიდით მშობელოო ჩუენო კათოლიკე ეკლესიაო, არცა განგცეთ შენ სიქადულო ჩუენო მართლმადიდებლობაო, რომლისა არცა განმცემელ ქმნილ ვართ, ვინაითგან შემეცნებასა შენსა ღირს ქმნულ ვართ, მონამე არს ჭემმარიტებაო“¹. მიუხედავად ამისა მისი პოლიტიკა სხვა კონფენსიების მიმართ იყო შემწყნარებლური. 1122 წელს ქართველმა მეფემ საქართველოს დედაქალაქ თბილისზე კონ-

ტროლი აღადგინა. ქალაქში შემოსვლისთანავე გასცა ბრძანება მუსლიმთა რელიგიის ხელშეუხებლობის შესახებ. უფრო მეტიც, გარკვეული პრივილეგიებიც მიანიჭა მათ. ასე მაგალითად: „ქალაქის იმ ნაწილში, სადაც მუსლიმები ცხოვრობდნენ, არავის ჰყოლოდა ღორი და არავის დაეკლა იგი... და მისცა მათ უფლება აზანისა (ლოცვაზე მოწოდებისა) და თავისუფლად ლოცვისა. დაუდო მათ პირობა აგრეთვე, რომ არც ქართველი, არც ებრაელი და არც სომეხი არ შევიდოდა მუსლიმების აბანოში და რომ პარასკევს მინბარიდან ილოცავდნენ ხალიფისა და სულთნისათვის და არა მისთვის“. იგი კეთილად ეპყრობოდა მუსლიმებს, მათ სარწმუნოებას, მეცნიერებს, ხალხსა და სუფიებს”² — წერდა ალ-ფარიკი. მეორე არაბი ისტორიკოსი იბან-ალ ჯაუზი წერდა: საქართველოს მეფეები „მაჰმადიანობას უფრო მეტი პატივისცემით ეპყრობოდნენ ვიდრე თვით მუსლიმანთა ხელმწიფენი“-ო. მუჰამედ ალ-ჰამავის ცნობით დავით აღმაშენებელმა კარგად იცოდა ყურანის ძირითადი დებულებები. ასეთივე დამოკიდებულება იყო სომეხების მიმართ. როგორც სომეხი ისტორიკოსი მათეოს ურჰაეცი წერდა: „დავით აღმაშენებელი აღმოჩნდა მიმღები და მოყვარული სომეხთა ტომისა... მან ააშენა სომეხთა ქალაქი ქართველთა ქვეყანაში, განამტკიცა ეკლესიები და მონასტრები. მრავლად დიდი სიხარულითა და აღფრთოვანებით ექცეოდა მას სომეხი ხალხი“³. ასეთივე პრივილეგიები ჰქონდათ ებრაელებსაც.

XIII-XVIII საუკუნეებში არაერთხელ შედგა ქართველ და სომეხ სასულიერო პირთა შეხვედრა დოგმატიკის საკითხებზე, მაგრამ შეთანხმებას ვერ მიადნეს. ქართული სახელმწიფოსა და მართლმადიდებელი ეკლესიის პოლიტიკა არ იყო ძალმომრეობისა და იძულებით პოლიტიკაზე დაფუძნებული, წინააღმდეგ შემთხვევაში საქართველოს ქალაქებში ვერც სომხური ეკლესიები, ვერც მუსლიმანური მეჩეთები და ვერც ებრაული სინაგოგები აშენდებოდა.

ქართული სახელმწიფო და მისი დედაქალაქი აირჩია საეპისკოპოსო ქალაქად რომის პაპმა იოანე XXII-ემ (1316-1334 წ.წ.). კათოლიკე მისიონერები მრავლად იყვნენ საქართველოში, XVII—XIX საუკუნეებში ეწეოდნენ რომის სარწმუნოების პროპაგანდას, მოსახლეობის მცირე ნაწილიც გადაიყვანეს კათოლიკობაზე, ააგეს ეკლესია-მონასტრები. მეგობრული ურთიერთობა იყო ილია ჭავჭავაძეს, აკაკი წერეთელს, იაკობ გოგებაშვილს, ნიკო ნიკოლაძეს და ქართველ კათოლიკე ინტელიგენციას (პეტრე ხარისჭირაშვილი, ვინმე მესხი (ივანე გვარამაძე), მიხეილ თამარაშვილი, მიხეილ თარხნიშვილი) შორის.

საგანგებოდ უნდა გამოვყოთ ქართლ-კახეთის მეფის ერეკლე II-ის ეჩმიაძინში სტუმრობა, რომელიც აღწერილი აქვს კათოლიკოს სიმონ ერევენცს, რა პატივისცემით ეპყრობა მეფე სომეხთა წმიდა ტაძარს. განსხვავებული კონფესიებისადმი ქართული სამეფოს პოლიტიკა შემწყნარებლური იყო და სტაბილურ სამართლებრივ ხასიათს ატარებდა.

XX საუკუნის დასაწყისში, როდესაც საქართველოს მართლმადიდებელმა სამოციქულო ეკლესიამ აღიდგინა რუსეთის მიერ იძულებით წართმეული

ავტოკეფალია (დამოუკიდებლობა), სრულიად საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქად არჩეულმა უნმიდესმა და უნეტარესმა კირიონ II-ემ მართლმადიდებელ და განსხვავებული კონფენსიების მეთაურებისადმი გაგაზავნილ წერილებში გამოთქვა სურვილი გაეგრძელებინა ქართული სახელმწიფოსა და ეკლესიის ისტორიული პოზიცია. აი რას წერდა იგი რომის პაპს: „განგებამან ღმრთისამან არა უცხო ქმნა ეკლესიაი ჩუენი ჰრომისათვის დიდისა პეტრე და ანდრია პირველწოდებულთა მათ მოწაფეთა ქრისტესითა, რომელთა თესლი უბინოდ განაბნიეს, მართალმა სარწმუნოებისაი ორნატთა ჰრომთა ქართველთა გულისათა, ძმობითა თვისითა წინასწარ მოასწავეს სიყვარული და თვისობაი ორთა ამათ ეკლესიისაითა“⁴. პატრიარქი კირიონ II რომის პაპს შეახსენებდა, რომ საქართველოში არიან კათოლიკენი, რომელთაც არავინ შეავინროებდა.

ასეთივე თანამშრომლობისა და დიალოგის სურვილი ჩანდა ყოველთა სომეხთა პატრიარქ-კათოლიკოსის გეგორქ V-სადმი გაგაზავნილ წერილშიც: „მოგიკითხავ უნმიდესო მეუფევე, რათა წრფითა და ღვანლითა ჩუენითა აღდგენილ იქმნას ერთობა, ჩუენდამი რწმუნებულთა ერთა, ერთობას ვიტყვი არა სარწმუნოებრივ-დოგმატურსა, არამედ მოციქულებრივ განმანათლებლობისა, რათა დაემყაროს ჩუენ შორის ძმობაი და ურთიერთს გულისხმა ვყოთ და რაითა სამშობლოსა შინა ჩუენისა დაამკვიდროს სასუფეველი ღმრთისაი“⁵. ამ პოლიტიკასთან სრულ თანხმობაში იყო საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის კინსტიტუციაში ჩანერილი 143-ე მუხლი: „არცერთ სარწმუნოებას არ აქვს უპირატესობა“⁶.

ბოლშევიკური მმართველობის ხანაში (1921-1990) შევიწროებული და დევნილი იყო როგორც საქართველოს მართლმადიდებელი სამოციქულო ეკლესია (1921 წლის 15 აპრილის საოკუპაციო ხელისუფლების ორგანოს „რევკომის“ დეკრეტით ეკლესია კანონგარეშე ორგანიზაციად გამოცხადდა), ასევე სხვა რელიგიური აღმსარებლობანი. ამ პერიოდში იძულებით განმოსეს, დააპატიმრეს, დახვრიტეს ასობით მართლმადიდებელი სასულიერო პირი, დაანგრეს ეკლესია-მონასტრები. იგივე ბედი ეწია სხვა აღმსარებლობის წარმომადგენლებსაც. საბჭოთა ტოტალიტარული იმპერიის დაშლის შემდეგ ქართული სახელმწიფო პოლიტიკური და სოციალ-ეკონომიკური სირთულეების მიუხედავად შეუდგა დემოკრატიული ქვეყნის მშენებლობას. საქართველოს მოსახლეობის 82% მართლმადიდებელია. მართლმადიდებელი ეკლესიის მეთაურს, უნმიდესსა და უნეტარესს სრულიად საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქს უდიდესი ავტორიტეტი აქვს ქვეყანაში, მაგრამ ქვეყნის კანონმდებლობით დაცულია საქართველოში მცხოვრები ყველა ეთნოსისა და აღმსარებლობის უფლებები. ჩვენი ეკლესიის მესაჭე ჭეშმარიტი მართლმადიდებელია, მაგრამ ჩვენი დიდი წინაპრების ტრადიციების გამგრძელებელიც. პატივს სცემს და მზად არის დასავლური, ასევე აღმოსავლური ცივილიზაციების წარმომადგენლებთან დიალოგისა და თანამშრომლობისათვის. თავისი 50 წლის მღვდელმთავრობის და პატრიარქობის 35 წლის მანძილზე მას საინტერესო დიალოგები ჰქონდა ამერიკის შეერთებულ შტატებში, გერმანიაში, საფრანგეთში, ინგლისში, იტალიაში, ეგვიპტეში, ინდოეთში, ირანში. უნმიდესს და უნეტა-

რესს შეხვედრები ჰქონდა ეგვიპტის კოპტური ეკლესიის პატრიარქ შენუ-დია III-სთან, რომის პაპ იოანე პავლე II-სთან, ინდოეთის მონოფიზიტ პატრიარქ-კათოლიკოს ბასილ მართობა მათე I-თან, ეთიოპიის მონოფიზიტ პატრიარქ აბუნა თეკლე ჰაიმონტთან, სირიელ იაკობისტთა პატრიარქ იაკობ III-სთან, ყოველთა სომეხ პატრიარქ კათოლიკოსებთან ვაზგენ I-თან, გარეგინ I-თან, გარეგინ II-სთან, კილიკიის კათოლიკოს არამ I-თან, კავკასიის მუსლიმთა ლიდერ შეიხ ალ ულ ისლამ ალაჰ შუქურ ფაშაზადესთან.

2001 წელს უნმიდესი და უნეტარესი ილია II ოფიციალური ვიზიტით იმყოფებოდა ირანის ისლამურ რესპუბლიკაში, შეხვდა პრეზიდენტ ჰათამს და ირანის ისლამური რესპუბლიკის სულიერ ლიდერს ალი ჰამენესს. ამ შეხვედრაზე პატრიარქმა ილია II-ემ ბრძანა „მე ვფიქრობ ჩვენი ქვეყნის, ირანისა და საქართველოს რელიგიური ლიდერები და სასულიერო მოღვაწენი, ჩვენი ხელისუფალნი და საზოგადოება მზად არიან, რათა მსოფლიოს ვუჩვენოთ მაგალითი იმისა, რომ რელიგიური განსხვავებულობის და წარსულში დაპირისპირების მიუხედავად შეგვწევს უნარი ურთიერთპატივისცემისა, მშვიდობიანი და მეგობრული თანაარსებობისა“.

ქართველებს თავისი მრავალსაუკუნოვანი ისტორიის ტრადიციების გათვალისწინებით მართლმადიდებლობისაგან განსხვავებულ აღმსარებლობებთან და ხალხებთან თანაცხოვრების მდიდარი გამოცდილება აქვთ. XXI საუკუნის დასაწყისში გლობალიზაციის ეპოქაში როგორც უნმიდესი და უნეტარესი ილია II ბრძანებს კვლავ აუცილებელია ცივილიზაციათა შორის დიალოგი, თანამშრომლობა „როცა ცივილიზაციათა შორის დიალოგის შესახებ ვსაუბრობთ, ჩვენ, რა თქმა უნდა, ვგულისხმობთ არა მარტო კულტურათა შორის დიალოგს, არამედ რელიგიებს შორის დიალოგსაც. ოღონდ ძალიან მნიშვნელოვანია იმის გათვალისწინება, რომ ამ დიალოგის დროს, არავითარ შემთხვევაში არ უნდა შევეხოთ დოგმატიკას, ჩვენ მრწამსს, რელიგიის არსს, რადგან თუკი დავინყებთ კამათს იმის შესახებ, თუ რას წარმოადგენს ესა თუ ის რელიგია, მაშინვე აღიმართება კედელი უშუალოდ ჩვენ შორის, რამაც შეიძლება კონფლიქტი გამოიწვიოს. ამიტომ ამგვარი საუბრის დროს სიფრთხილეა საჭირო“.

ცივილიზაციათა დიალოგი, განსხვავებულ რელიგიურ მიმდინარეობათა შორის მშვიდობიანი თანაცხოვრება XXI საუკუნის უალტერნატივო გზაა. საქართველო, ქართველი ერი და საქართველოს მართლმადიდებელი სამოციქულო ეკლესია ამ გზის ერთგულია.

დამონმებული ლიტერატურა

1. ქართული სამართლის ძეგლები, ტ. III. თბ. 1970, გვ. 114.
2. **რ. მეტრეველი.** „დავით IV აღმაშენებელი“. თბ. 1990, გვ. 218.
3. **რ. მეტრეველი.** „დავით IV აღმაშენებელი“. თბ. 1990, გვ. 220.
4. **ს. ვარდოსანიძე.** „საქართველოს მართლმადიდებელი სამოციქულო ეკლესია 1917-1952 წლებში“. თბ. 2002. გვ. 234.
5. **ს. ვარდოსანიძე.** „საქართველოს მართლმადიდებელი სამოციქულო ეკლესია 1917-1952 წლებში“. თბ. 2002. გვ. 236.
6. საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის სამართლებრივი აქტების კრებული 1918-1921 წლები. თბ. 1990. გვ. 483.
7. **ს. ვარდოსანიძე.** „სრულიად საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქი უწმიდესი და უნეტარესი ილია II. თბ. 2008. გვ. 127.

Sergo Vardosanidze
Doctor of Historical Sciences, Full Professor

The Orthodox Church and Other Denominations in Georgia

There are rare cases in the world history when people of a small country, surrounded by big empires, managed to maintain their traditional values and individuality. The century-old history of Georgia is the story of struggles and development. Georgia always managed to take over the function of consolidator of the peoples living in the Caucasus, in the most sensitive area in Eurasia. Taking into consideration the current acute processes of the world, the Georgian state more or less succeeded in realizing the national and religious interests without declining the interests of other people. Georgian kings, public figures and religious leaders have always been tolerant towards other ethnicities and denominations living in Georgia. There is no example in the history of Georgia when the Georgian people used violence against the non-Georgian citizens living within the borders of the Georgian state.

Historically, the great trade roads past over Georgia; the ancient and medieval cities were built in which Jews, Arabs, Ukrainians, Turks, Iranians, Abkhazians, Ossetians, Russians, Germans (XIX century) lived together with the Georgian people. The Georgian state leaders and the Georgian people were able to differentiate civilians and those with hostile intentions. They fought against their enemies and shed blood to protect their country, though they showed no aggression against civilians. This feature of the Georgian nation, proved by the 12th-13th-century history, should be appreciated. King David IV Aghmashenebeli was a believer Orthodox Christian and a modest person. He is the author of ‘Hymns of Repentance’, the architect of harmonious relations between the church and the state. He highlights his exceptional attitude towards the orthodox Christian church in the Ruis-Urbnisi Synod resolution of 1104: ‘We will not betray you, our mother Church, our Orthodoxy, as we are honored to know you.’¹

However, his politics towards other denominations was tolerant. In 1122, the king of Georgia restored control on the capital of Georgia – Tbilisi. The king ordered the inviolability of Muslim religion as soon as he entered the city. Moreover, he granted some privileges to them. For example: ‘In the part of Georgia where Muslims live, nobody had or killed pigs... and allowed them to pray freely. He also promised them neither Georgian, nor Jew and Armenian would use their bath houses, that they would be allowed to pray for caliphs and sultans and not for him on Fridays.’ He treated the Muslims, their faith, scientists, people and Sufis with respect and kindness.’² – wrote Al-Farick. The other Arab historian Ibn-al Jawzi wrote: the Georgian kings ‘respected Islam more than the Muslim shahs.’ According to Mohammed Al-Hamav, King David Aghmashenebeli was well aware of the main theses of Koran. The approach was similar towards Armenians. The Armenian historian Matheos Urhaec wrote: ‘David Aghmashenebeli turned out to be the person who accepted and loved the Armenian nation... He built an Armenian city in

Georgia, strengthened churches and monasteries. The Armenian people expressed great respect and admirations towards him.³ The Jews had the same privileges.

In the 13th-18th centuries, the meetings of Georgian and Armenian clerics were held for several times to discuss the issues of dogmatism. However, the agreement was not reached. The policy of the Georgian state and the Orthodox Church was not based on violence and force. Otherwise, Armenian churches, Muslim mosques and Jew synagogues could not be built in Georgian cities.

Pope John XXII (1316-1334) chose the Georgian state and its capital was chosen to be the Episcopal city. There were numerous catholic missionaries in Georgia who propagated Roman faith in the 17th-19th centuries, converted a little part of citizens into Catholicism, built churches and monasteries. There was friendly relationship among Iliia Chavchavadze, Akaki Tsereteli, Iakob Gogebashvili, Niko Nikoladze and Georgian Catholic intelligentsia (Petre Kharischirasvili, Meskhetian (Ivane Gvaramadze), Mikheil Tamarashvili, Mikheil Tarkhnishvili).

We must hereby distinguish the visit of the king Erekle II of Kartl-Kakheti in Etchmiadzin, described by Catholicos Simon Erevents. According to the Catholicos, Georgian king treated the Armenian Church with deep respect. The policy of the Georgian Court towards different confessions was tolerant and of stable legal nature.

In the beginning of the 20th century, when the Georgian Apostolic Orthodox Church restored autocephaly, which was forcibly taken away by Russians, the Catholicos-Patriarch of All Georgia, His Holiness and Beatitude Kirion II expressed his desire to continue the Georgian state and church historical position in the letters sent to the heads of different denominations. In the letter sent to Pope he wrote the following: 'With the God's will, the Roman and the Georgian churches are close to each other from the very beginning due to the fact that Peter the Apostle and Andrew the First Called preached both in Rome and in Georgia; they managed to leave the first trace of the true faith within Roman and Georgian hearts that predetermined the essence and mutual respect of these two churches.' Patriarch Kirion II reminded the Pope that there were Catholics in Georgia, whose rights would not be violated.

The readiness of cooperation and dialogue is seen in the letter sent to the Catholicos Patriarch of All Armenians Gevorg V: 'Kind regards to your holiness; we would like to express our willingness and readiness to revive not only religious-dogmatic, but also apostolic unity that will strengthen our brotherhood and establish the kingdom of God in our homeland'⁵. This policy was in full accordance with the article 142 of the constitution the Georgian democratic republic: 'No religion is privileged'⁶.

The Georgian Orthodox Apostolic Church (the church was declared as an illegal organ in the decree issued by occupational authoritative organ 'Revcom' on April 15, 1921) as well as other religious denominations were oppressed and prosecuted under the Bolshevik reign (1921-1990). Thousands of Orthodox clerics were forced to disrobe, were imprisoned or executed, churches and monasteries were demolished during this period. Other religious denominations shared the same fate. After the destruction of the Soviet totalitarian empire Georgia started building the democratic

state despite political and socio-economic difficulties. 82 % of the Georgian population is Orthodox.

Catholicos-Patriarch of All Georgia, His Holiness and Beatitude Ilia II has great authority and is highly respected in the country. However, the rights of all ethnic groups and denominations are protected under the Georgian legislation. The head of our church is a true orthodox and at the same time, a successor of the traditions of our great ancestors. He respects and is ready to cooperate and conduct dialogues with the representatives of both western and eastern civilizations. During the 50 years of priesthood and 35 years of being patriarch of all Georgia, he has participated in interesting dialogues in the United States, Germany, France, England, Italy, Egypt, India, Iran. His Holiness has met Pope Shenouda III of the Coptic Church of Egypt, Pope John Paul II, the catholicos-patriarch of Monophysite Indian Church Basil Marthoba Mathews I, the Patriarch of the Ethiopian Monophysite Church Abune Tekle Haymanot, the patriarch of the Jacobite Syrian Christian Church Jacob III, the Catholicos Patriarchs of All Armenians Bishob Vazgen I, Karekin I and Karegin II, Catholicos of Cilicia Aram I, chairman of the Caucasus Muslims sheikh Allahshukur Pashazade.

In 2001, Catholicos-Patriarch of All Georgia, His Holiness and Beatitude Ilia II paid an official visit to Islamic Republic of Iran, where he met President Ali Khatami and the supreme leader of Iran Ali Khamenei. During this meeting, Patriarch Ilia II declared: 'I think that the religious and spiritual leaders of our countries, authorities and the whole society of Iran and Georgia are ready to give the whole world an example that, despite religious diversities and confrontations in the past, we are able to respect each other and to coexist in the peaceful and friendly conditions'⁷.

Taking the centuries-old history and traditions, the Georgian people have rich experience of coexistence with peoples who have different, non-orthodox religious believes. As His Holiness and Beatitude Ilia II declares, in the beginning of the 21st century, in the era of globalization, the dialogue of various civilizations is of utmost importance, 'when we talk about the dialogue of civilizations, we, of course, mean both the dialogue among cultures as well as religions. However, it is important to take into account that dogmatic issues, our beliefs, the essence of our religion should not be mentioned during these dialogues. If we start debating what this or that religion represents, a wall will be immediately erected between us that can lead to conflict. Therefore, we should be careful during this kind of dialogue'.

The dialogue of civilizations among various religious confessions is the only way to coexist in the 21st century. Georgia, the Georgian nation and the Georgian Apostolic Orthodox Church is committed to this path.

References:

1. Georgian Legal Monuments, Book III, Tbilisi, 1970, p. 114
2. R. Metreveli. 'David IV Agmashenebeli'. Tbilisi, 1990, p. 218.
3. R. Metreveli. 'David IV Agmashenebeli'. Tbilisi, 1990, p. 220.
4. S. Vardosanidze. 'The Georgian Apostolic Orthodox Church in 1917-1952'. Tbilisi, 2002. p. 234.
5. S. Vardosanidze. 'The Georgian Apostolic Orthodox Church in 1917-1952'. Tbilisi, 2002. p. 236.
6. The Collection of Legal Acts of the Democratic Republic of Georgia. 1918-1921. Tbilisi. 1990. p. 483.
7. S. Vardosanidze. 'Catolicos-Patriarch of All Georgia, His Holiness and Beatitude PIIA II'. Tbilisi. 2008. p. 127.

Серго Вардосанидзе**Православие и другие конфессии в Грузии**

Мировая история может привести редкие примеры того, когда маленькая страна, ее народ, на протяжении множества веков в окружении великих империй смогли сохранить свое традиционное достояние и индивидуальность. Многовековая история Грузии это история борьбы и строительства. Грузии, как самому чувствительному геостратегическому региону по Евразии, всегда удавалось брать на себя функцию объединителя проживающих на Кавказе народов. У грузинского государства, с учетом происходящих в мире сложных процессов, более-менее всегда получалось реализовать свои государственные и религиозные интересы, но не за счет ущемления интересов других. Грузинские цари, политические деятели и духовные лидеры всегда отличались толерантностью в отношении проживающих в Грузии других этносов и конфессий. В истории Грузии нет примера тому, года грузины прибегали к насилию в отношении к лицам негрузинской национальности, проживающих в грузинском государственном пространстве.

Исторически сложилось так, что в Грузии проходили большие торговые пути, строились античные и средневековые города, которые вместе с грузинами населяли евреи, арабы, украинцы, турки, иранцы, абхазы, осетины, русские, немцы (в XIX веке).

Правители грузинского государства, грузинский народ всегда отличали врагов и мирное население. Если народ вел борьбу против врага и проливал море

крови для защиты Родины, то не причинял зла мирному населению той же национальности. Данные качества грузинского народа являются ценными при сильном государстве и примером может служить история Грузии XII-XIII веков. Царь Давид IV Возобновитель являлся глубоко верующим православным христианином, набожной и скромной личностью, автором большого богословского сочинения «Покаянный канон» («Галобანი синанулисანი») архитектором гармоничных отношений между православной церковью и государством; в письменном памятнике Руис-Урбнисского церковного сбора, состоявшегося в 1104 году он особо подчеркивает отношение к православному христианству. Несмотря на это, его политика в отношении других конфессий являлась толерантной. В 1122 году грузинский царь восстановил контроль над столицей Грузии – Тбилиси. При входе в город он выдал приказ о неприкосновенности мусульманской религии, более того, ее последователям он присвоил определенные привилегии.

С учетом своих многовековых исторических традиций у грузин имеется богатая традиция совместного проживания с последователями и народами нехристианского вероисповедания. В начале XXI века, в эпоху глобализации как говорит Святейший и Блаженнейший Илья II, необходим диалог между цивилизациями: «Когда мы говорим о диалоге между цивилизациями, мы, конечно же подразумеваем не только межкультурный диалог, но и диалог между религиями, только здесь весьма важно предусмотреть что во время этого диалога ни в коем случае не следует касаться догматики, нашей веры, сути религии, так как если мы начнем спорить о том, что представляет собой та или иная религия, то между нами сразу же будет возведена стена, которая может вызвать конфликт. Поэтому при таких беседах следует соблюдать осторожность».

Диалог цивилизаций, мирное сосуществование между различными религиозными течениями является безальтернативным путем XXI века. Грузия, грузинский народ и грузинская православная апостольская церковь являются приверженцами этого пути.

ჯამიათ ულ-მუსტაფა ალ-ალამიეს უნივერსიტეტის რექტორის დოქტორ ალირეზა არაფის მიმართვა „ისლამისა და მართლმადიდებლური ქრისტიანობის მეორე კონფერენციის“ მონაწილეებისადმი

სახელითა უზენაესისა, მოწყალისა, მწყალობლისა

გულითადად მივესალმები „ისლამისა და მართლმადიდებლური ქრისტიანობის კონფერენციის“ ყველა მონაწილეს და დამსწრე საზოგადოებას. მინდა უღრმესი მადლობა გადავუხადო თითოეულ თქვენთაგანს, კონფერენციის ორგანიზატორებს, სამეცნიერო სტატიებისა და მოხსენებების ავტორებს და პატივისცემით გაგაცნობთ ამ უმნიშვნელოვანეს საკითხთან დაკავშირებულ მთავარ საკითხებს:

პირველი – ისლამი და ყურანი ყველა წინასწარმეტყველს აღიარებს როგორც ერთ უწყვეტ ჯაჭვს ისტორიის განმავლობაში, წმინდა წიგნებსა და სწავლებებს მიიჩნევს ერთ სრულ გზავნილად და ღვთაებრივ რელიგიებს განიხილავს, როგორც ღმერთისაგან ბოძებულ ისტორიაში სრულქმნილ ერთ სწორ გზას.

ყურანში ხაზი აქვს გასმული ისტორიის მანძილზე არსებულ ერთღმერთიანობისათვის მიმდინარე ბრძოლას, რომელსაც წინ უძღოდნენ ღვთისაგან მოვლენილი წინასწარმეტყველნი და მოციქულნი. ათასობით მოციქულსა და წინასწარმეტყველთა შორის დაახლოებით ოცდაათი მათგანის სახელი ყურანშიც არის ნახსენები. მათი მოღვაწეობა განსაკუთრებითაა აღნიშნული და ყურანი მათ სწავლებებს ქადაგებს.

მეორე – ყველა სარწმუნოების მიზანია ადამიანის კეთილდღეობა და მისი ხსნა ამ ქვეყნად და განკითხვის ჟამს. წმინდა წერილთა დედააზრი ერთი ღმერთის, უხილავი იმქვეყნიური სამყაროსა და ღვთის მიერ მოვლენილ წინასწარმეტყველთა სწავლებებისა და ადამიანთა ზნეობრივი სრულყოფისადმი რწმენაა. წინასწარმეტყველთა სწავლებების მიხედვით ადამიანის ამქვეყნიური და იმქვეყნიური ცხოვრება ერთმანეთისაგან არ არის განცალკევებული და ადამიანის ამქვეყნიური არსებობა იმქვეყნიური ცხოვრების დასაწყისი და სამზადისია. საღვთო რელიგიებმა ადამიანის სამქვეყნო კეთილდღეობის სწორი ხაზებიც ნათლად გაავლეს.

მესამე – დიდმა წინასწარმეტყველებმა სჯულის სწავლებათა თვალსაზრისით, რომელთაც კაცობრიობას ზეციური წერილები დაუტოვეს, უმნიშვნელოვანესი როლი ითამაშეს კაცობრიობის ისტორიაში. მათ შორის ბევრია საერთო და აბრაამიანული რელიგიები, განსაკუთრებით ისლამსა და ქრისტიანობას შეხების ბევრი საერთო წრტილი აქვთ.

ყურანი განსაკუთრებით აღნიშნავს მუსლიმებსა და ქრისტიანებს შორის არსებულ თბილ და მეგობრულ დამოკიდებულებას, აღიარებს ამ დიდ რელიგიას და მუსლიმებს მოუწოდებს ქრისტიანობის მიმდევრებთან მშვიდობიანი თანაარსებობის აუცილებლობას.

მეოთხე – იესო ქრისტე და წმინდა მარიამი ისლამში განსაკუთრებით დიდი პატივით მოიხსენიებიან: იესო ქრისტეს სახელი თერთმეტ სურაში ოც-

დახუთჯერ და წმინდა მარიამის სახელი 12 სურაში 34–ჯერ არის ნახსენები. და ბოლოს ყურნის ერთ–ერთ სურას ‘მარიამი’ ეწოდება.

ყურანში იესო ქრისტე ოცზე მეტ გვერდზეა დახასიათებული და სხვადასხვა ეპითეტით ნახსენები, როგორცაა: „ღვთის სიტყვა“, „ღვთის სული“, „მონყალე“, „გზის მასწავლებელი“, „კეთილის მქმნელი“, „ჭეშმარიტების მთქმელი“. იესო ქრისტე ნახსენებია, როგორც სასწაულთმოქმედი.

მეხუთე – წინასწარმეტყველთა და მოციქულთა შემდეგ, სასულიერო მოღვაწებს და სჯულის მცოდნეთ უდიდესი პასუხისმგებლობა ეკისრებათ საღვთო წერილებით განსაზღვრული კაცობრიობისათვის სავალი სწორი გზის გაგრძელებაში. სასულიერო მოღვაწეები ვალდებული არიან:

- ა) გაავრცელონ საღვთო სწავლება და ცოდნა: სასულიერო მოღვაწეებსა და რელიგიურ ინსტიტუტებს ევალებათ საღვთო სწავლებათა და ერთი ღმერთის სწმენის გავრცელება და კაცობრიობის ამ სულიერი მიღწევებით წარმართვა.
- ბ) აღმზრდელობითი და ზნეობრივი მოღვაწეობა: სასულიერო მოღვაწეებს ასევე ევალებათ თავიანთი საქმით, მოღვაწეობით და მაგალითით ადამიანები წარმართონ სულიერებისა და ზნეობრივი აღმავლობისაკენ.
- გ) სოციალური ვალდებულება: აღნიშნული ვალდებულებების გარდა სასულიერო მოღვაწეებს, როგორც სარწმუნოებისა და მოციქულთა საქმის გამგრძელებლებს ევალებათ ადამიანები სწორი სოციალურ–კულტურული განვითარებისაკენ წარმართონ და გულგრილი არ იყვნენ საზოგადოების წინაშე მდგარი სხვადასხვა პრობლემებისადმი და მოციქულთა სწავლებებისა და მეცნიერული და სულიერი კრიტიკიუმების შესაბამისად საზოგადოების სხვადასხვა ტკივილს უმკურნალონ.

მექვსე – ისლამური და შიიტური სასულიერო ცენტრები

ისლამური და შიიტური სასულიერო ცენტრები ათას ოთხასი წლის განმავლობაში რელიგიისა და კულტურის გამოჩენილ მოღვაწეთა აღზრდის აკვანი იყო და შემდეგი თავისებურებები ახასიათებთ:

ა) სულიერი განვითარებისაკენ სწრაფვის იდეა: შიიტური სასულიერო ცენტრები სულიერი განვითარებისაკენ სწრაფვის იდეაზე და ისტორიულად ჩამოყალიბებულ მეთოდებზე დაყრდნობით ღვთის მიერ ნაბოძებ სწავლებებს რელიგიურ ტექსტებზე დაყრდნობით განმარტავს და ასეთ ცენტრებში სულიერი განვითარებისაკენ გონებრივი სწრაფვა ყოველთვის სრულყოფას განიცდიდა.

ბ) გონებრივი და ფილოსოფიური აზროვნება: შიიტური სასულიერო ცენტრები იმთავითვე გონებრივი და ფილოსოფიური აზროვნების განვითარებას უწყობდნენ ხელს. ამ ცენტრებში ისტორიის მანძილზე უმნიშვნელოვანესი ფილოსოფიური და საღვთისმეტყველო ტრაქტატები შეიქმნა და ბოლო საუკუნეების განმავლობაში მოლა სადრა შირაზელის მიერ ტრანსცენდენტული ფილოსოფიის სკოლა ჩამოყალიბდა.

გ) რელიგიათაშორის კამათი და კულტურათაშორის დიალოგი: სასულიერო ცენტრების ინტელექტუალური მოღვაწეობის ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი მიმართულება არის სხვადასხვა ინტელექტუალურ და ფილოსოფიურ შეხედულებებსა და სარწმუნოებებს შორის ღრმა მეცნიერული კამათი ყოველგვარი უადგილო მიკერძოებისა და დამოკიდებულების გარეშე. გათვალისწინებულ უნდა იქნას ის გარემოება, რომ დღევანდელი მსოფლიო, ისე როგორც არასდროს, ამის საჭიროებას განიცდის.

დ) სხვა მხრივ ამ სასულიერო ცენტრების კარი მუდამ ღიაა ახალი მეცნიერული ცოდნისა და იდეებისათვის და სასულიერო მოღვაწენი ღირსეულად ეუფლებიან მას. განსაკუთრებულ ინტერესს იწვევს დიალოგი ისლამსა და თანამედროვე ეპოქის ზოგადად ღვთისმეტყველებისა და ჰუმანიტარულ და სოციალურ მეცნიერებებს შორის.

ქალაქი ყუმი დღევანდელი ისლამური სამყაროს ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი სულიერი და ინტელექტუალური ცენტრი არის, სადაც ამჟამად ათობით სამეცნიერო ცენტრია განლაგებული და ათეულობით ათასი ადამიანი სხვადასხვა სპეციალობით ეუფლება ისლამურ, ჰუმანიტარულ, სოციალურ და საღვთისმეტყველო მეცნიერებებს. ამ ქალაქში ათასობით ნაშრომი დაიწერა და გამოიცა, ათეულობით ჟურნალი და სხვა პერიოდული გამოცემა მზადდება და გამოიცემა.

ჯამიათ ულ-მუსტაფა ქალაქ ყუმის ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი საერთაშორისო ცენტრია, სადაც ოციათასზე მეტი ადამიანი ასზე მეტ სპეციალობაში იღებს განათლებას.

იმის გათვალისწინებით, რომ დღევანდელი მსოფლიოს მოსახლეობის ნახევარზე მეტი ქრისტიანული და ისლამური სარწმუნოების მიმდევარია, ამ ორი უდიდესი რელიგიის სასულიერო ცენტრებს დიდი სულიერი მისია და პასუხისმგებლობა ეკისრებათ. ამ თვალსაზრისით ჯამიათ ულ-მუსტაფას ცენტრი გამოთქვამს თავის მზადყოფნას ადამიანის უფლების პრინციპებზე დაყრდნობით გააფართოოს ერთობლივი სამეცნიერო კვლევები.

ბოლოს მინდა მაღალ ღმერთს შევთხოვო ყველა მათი წარმატება, ვინც ერთი ღმერთის რწმენის გაძლიერებისათვის იღწვის.

Opening Address of Ayatollah Dr Ali Reza A'rafi, President of the Al-Mustafa International University to the Participants of the Second Georgian-Iranian International Scholarly Conference 'Christianity and Islam'

In the Name of God

I would like to welcome all the participants of the second Georgian-Iranian international scholarly conference 'Christianity and Islam'. I want to express my gratitude to the organizers, authors and speakers of the conference and to review briefly the most important topics:

First. Islam and the holy Quran acknowledge all the prophets as interconnected and continuous chain throughout history; they regard heavenly Scriptures and Books as one complete message and consider that all divine religions are one straight path granted by God, which has been accomplished throughout history.

The monotheistic fight pioneered by the prophets of God is highlighted in Quran. Among thousands of prophets approximately 30 Prophets are mentioned and their deeds are preached in Quran. The Bible also accepted this view, and advertises and promotes it.

Second. The aim of all divine religions is human happiness and human liberation and salvation in this world and hereafter. The foundation of the holy mission is monotheism and belief of unseen world and Divine Prophets and dedication to noble morality of human and divine. According to the Prophets of God, human life in this world and hereafter is not separated from each other and human life in this world is preface and context of another world and divine religions have traced the outline of happiness in this world.

Third. Arch Prophets are the turning point and high summit of history of prophets and they are owners of global law and scriptures and their commons are abundant. Abrahamic religions, especially Islam and Christianity, have a lot in common. The Quran has emphasized the close and kind connection between Muslims and Christians; it has recognized this great religion and has recommended peaceful coexistence with the followers of this religion.

Fourth. Prophet Jesus and Mary in Islam and the Quran have high position and holy place. Holy name of Prophet Jesus is mentioned 25

times in 11 verses and holy name of Mary 34 times in 12 verses and one verse of Quran is called 'Mary'.

Prophet Jesus is mentioned and described on more than 20 pages of Quran; epithets like 'word of God', 'Spirit of God', 'gracious', 'kind', 'blessed' etc. are used to describe Jesus. Jesus is regarded to be a miracle worker.

Fifth. After the prophets, saints and scholars have an important role in the mission of guiding humans.

Religious leaders have the following duties:

- a) **Duty to disseminate divine teachings and knowledge:** Scholars and religious institutions have duty to disseminate Islamic teachings and monotheistic ideas and should familiarize humanity with these intellectual resources and revealed achievements
- b) **Educational and moral duty:** The other hand, religious leaders must be diligent on behave, speech, practice and his conduct, to guide of human and purification of his soul and training of spiritual and moral and mental of human.
- c) **Social duty:** In addition to these responsibilities, religious scholars as trustees of the prophets and guiding of the nations must be sensitive to the social and cultural destiny of nations and in concerning of general and social challenges of human and elder problems of people don't be apathetic and with scientific and spiritual methods and manner of God's prophets be trying to treat of human pain.

Sixth. Sunni and Shiite seminaries (theological schools): Seminaries are the places where religious scholars have been fostered during 1400 years and they are characterized by the following features as follows:

- a) **Exegesis of divine thoughts:** The Shia seminaries have been based on methodology of Ijtihad and systematic approach of thinking based on understanding the divine teachings on religious texts. Systematic and rational perfection of Ijtihad has always been provided.
- b) **Intellectual and philosophical thinking:** Shia's seminaries have always been center of intellectual and philosophical ideas. Throughout the history of this institution, important

philosophical and theological schools have been born and grown on basis of this center. During the recent centuries, the philosophical school of Transcendent Wisdom was founded by Mulla Sadra Shirazi.

- c) **Dialogue between religious and intercultural negotiation:** One of the most important directions of intellectual activities of the religious center is impartial deep scientific debate among various intellectual and philosophic views. It should be taken into consideration that the modern world more than ever needs this.
- d) **Efforts to humanism and adaptive topics:** On the other hand, valves of these institutions have been open to human teachings and scientific and religious scholars have been considered ready for it.

Today one of the most important theological centers of the universe is “Qom” and now tens of active science centers and tens of thousands of people in dozens of Islamic fields of science and Islamic Theology and Humanity science are studying in this important city. Thousands of books and tens of magazines and newspapers are published every year in these centers.

One of the most important international centers in the city is Al-Mustafa International University and more than twenty thousand people from 100 countries are studying over 100 fields in this institution.

Considering that half of the world's population is under the shadow of Islamic and Christian tree, churches, seminary and religious institutions of Islam and Christianity have important responsibilities. In this regard, Al-Mustafa University announces its readiness to develop common projects based on foundations of human rights.

In the end, I would like to ask the Almighty to help those who strive to strengthen monotheistic faith.

Ayatollah Dr Ali Reza A'rafi

President of the Al-Mustafa International University

პროფესორი მოჰამად რეზა ქალანფარიზადი

**ისლამსა და მართლმადიდებლურ ქრისტიანობას შორის
დიალოგის მიზანი და მნიშვნელობა****შესავალი**

კაცობრიობის მცდელობას სამართლიანობის დამკვიდრებისა და საზოგადოებრივი კეთილდღეობის მისაღწევად სასიცოცხლო მნიშვნელობა აქვს. ყველას სურვილია უზრუნველყოფილად და მშვიდობიან გარემოში იცხოვროს. ადამიანისადმი პატივისცემა და მისი ღირსების დაცვა საზოგადოების წინაშე მდგარი უმნიშვნელოვანესი საკითხია. მიიყვანა თუ არა ადამიანი კეთილდღეობამდე დაახლოებით სამოცი წლის წინ დაგეგმილმა ღონისძიებებმა? ეს პრობლემა გვიჩვენებს, რომ რელიგიათშორისი დიალოგი არსებული საკითხების მოგვარების უმნიშვნელოვანესი გზაა და მას მუდმივი ხასიათი უნდა მიეცეს.

მსოფლიოში არსებული ზოგადი შეხედულებების დაახლოება

დღევანდელ მსოფლიოში ორი ძირითადი შეხედულება არის გაბატონებული: პირველის მიხედვით, ადამიანის კეთილდღეობა რელიგიურ სწავლებათა გათვალისწინების გარეშე, მხოლოდ მატერიალური სიამოვნებების ბოროტად გამოყენებასა და სულ უფრო მეტ მომხმარებლობაში გამოიხატება; ხოლო მეორე შეხედულება ადამიანებს მოუწოდებს რელიგიურ სწავლებათა გათვალისწინებით სხვა ადამიანებთან თანამშრომლობას, მათდამი ერთგულებასა და დახმარებას. პირველი შეხედულების მომხრენი მზად არიან აბრაამული რელიგიების, ისლამისა და ქრისტიანობის მიერ გავლენილი ზნეობრივი წითელი ხაზები უგულვებელყონ, რათა თავიანთ სანადღეს მიაღწიონ. ამგვარმა შეხედულებებმა კაცობრიობას კულტურული ლიბერალიზმი მოუტანა და შედეგად ადამიანი სეკულარიზმის მარწმუნებში მოექცა. ეს უგუნური პროცესი ადამიანს თავის ჭეშმარიტ ბუნებას ამორებს და მატერიალური სამყაროს უიმედობაში აქცევს. დღეს კაცობრიობის დიდი ნაწილი შემოქმედის მიერ ნაბოძებ შინაგან ბუნებას დაშორდა, მატერიალური სამყაროს ტყვეობაშია მოქცეული და თავის ხსნას ქრისტიანსა და მაჰდის ძიებაში ხედავს. შეხედულება იმის შესახებ, რომ უკეთესი სამყაროს შექმნისათვის ადამიანები ერთმანეთის კონკურენტები და მტრები უნდა იყვნენ, თანამედროვე საზოგადოების მთავარი პრობლემაა. განა ამ საკითხის ფილოსოფიის განმარტება სასულიერო მოღვაწეებს არ ევალებათ?

მეორეს მხრივ, ნათელია, რომ კაცობრიობის კეთილდღეობისათვის სხვა ადამიანებთან თანამშრომლობა, მათდამი ერთგულება, მათი დახმარება და ღვთის სწავლებათა შესრულება, ნამდვილი კეთილდღეობის ერთადერთი გზაა, რაც თავის მხრივ ქრისტიან და მუსლიმ მორწმუნეთა სამართლიანობისა და კაცთმოძულეობის წინააღმდეგ გალაშქრებისა და მატერია-

ლურ სიამოვნებათა ტყვეობიდან თავის დაღწევის გონივრული გზის ძიებაა, ხოლო რაციონალისტების მიზანი რელიგიურ სწავლებებზე უარის თქმაა. სასულიერო მოღვაწეებმა და მოაზროვნეებმა ადამიანები უნდა იხსნან მატერიალური და სულიერი რადიკალიზმის ჯოჯოხეთში ხელახალი გადაჩეხვისაგან, რის შედეგიცაა სოციალიზმი და მატერიალისტური ლიბერალიზმი და მათი ცრუ სწავლებანი. რელიგიურ მოღვაწეებს ევალებათ, რომ საზოგადოებაში არსებული მსგავსი შეხედულებები ერთმანეთს დაუახლოვონ და ადამიანებს თავიდან ააცილონ არსებული გაუგებრობანი, ნინაალმდეგობანი და კაცობრიობას თანაარსებობის გონივრული და სწორი გზა შესთავაზონ.

სოციალურ ფენებს შორის არსებული უთანასწორობა და მსოფლიო კრიზისის ზრდა

საერთაშორისო ასპარეზზე ბოლო სამოცი წლის მანძილზე საგრძნობლად იმატა სოციალურმა უთანასწორობამ. დღეს მსოფლიოს მოსახლეობის საკმაო ნაწილს, მხოლოდ საარსებო მინიმუმი აქვს, ხოლო ადამიანთა უმნიშვნელო ნაწილის ხელში კი კონცენტრირებულია დიდი სიმდიდრე. სოციალური უთანასწორობის ზრდამ კიდევ უფრო გაზარდა რელიგიათაშორის დიალოგის აუცილებლობა. თუ სოციალურ ფენებს შორის არსებული დაპირისპირება და შეურიგებლობა კვლავ გაგრძელდა, ამას სერიოზული საზოგადოებრივი კონფლიქტი შეიძლება მოჰყვეს, რამაც შეიძლება მსოფლიო საზოგადოებისათვის დამანგრეველი შედეგი იქონიოს, რისი კონტროლი, შეჩერება ან განეიტრალება ძალიან რთული იქნება¹. უმრავლეს შემთხვევებში დაპირისპირება და ნინაალმდეგობა სოციალურ-ეკონომიკური უთანასწორობის შედეგად არის წარმოქმნილი და ბოლო ათწლეულების ეკონომიკურმა განვითარებამაც ვერ შესძლო მათი მოგვარება. სწორედ, რომ რელიგიათა შორის დიალოგს შეუძლია წინ აღუდგეს სხვადასხვა კრიზისულ პრობლემებს, სისხლიან დაპირისპირებებსა და მათ მიერ მიყენებულ ადამიანურ, თუ მატერიალურ ზარალს. სოციალურ ფენებს შორის ღრმა დიფერენცირებას შედეგად მოჰყვა ორი შეხედულების გავრცელება, რომ მდიდართა აზრით ღარიბები ლატაკებად დარჩებიან, ხოლო ღარიბების აზრით კი, მდიდრები მძარცველები არიან. სოციალური უთანასწორობა კაცობრიობას ვანდალიზმამდე მიიყვანს². დღევანდელ მსოფლიოში ყველა მაღალი ეკონომიკური ზრდისა და საგარეო ვაჭრობის და-

¹ ყოველკვირეული ჟურნალი „ვეროპა“; ‘ვეროპა სიღარიბისაკენ მიექანება’: <http://persian.euronews.com/2012>

² ტერმინი „ვანდალიზმი“ უკავშირდება ა.ნ. V საუკუნეში ევროპაში მომთაბარე ტომის სახელს, რომლის მეზობლობიც უმოწყალოდ ანიოკებდნენ და ხოცავდნენ სხვადასხვა ხალხებს და იტაცებდნენ მათ მატერიალურ სიმდიდრეს, ხოლო რის ნაღებასაც ვერ ახერხებდნენ ადგილზე ანადგურებდნენ. ამ ტომის სხელი დაუნდობლობის, სხვა ადამიანებისა და ხალხების ძარცვისა და უმოწყალო ხოცვა-ჟლეტის სიმბოლო გახდა. ვანდალიზმი ვიწრო გაგებით მატერიალური ქონების ხელყოფაში გამოიხატება, ხოლო სოციალურ დონეზე იწვევს ოჯახური დაპირისპირების ზრდას, ხოლო საერთაშორისო დონეზე კი, სოციალური კონსოლიდაციის შესუსტებას.

დებიტი სალდოსათვის იღწვის, მაგრამ ამ პროცესის შედეგად საყოველთაო განვითარება ვერ მიიღწევა და მისი საბოლოო აზრი მდგომარეობს იმაში, რომ მსოფლიოს მრავალი ქვეყანა თავის ნედლეულს ჰყიდის ან დიდი საგარეო ვალები უგროვდებათ, რასაც შედეგად მოსდევს სოციალური უთანასწორობის კიდევ უფრო გაღრმავება და მსოფლიო კრიზისის დამძიმება¹. მიგვაჩნის, რომ საღვთო რელიგიებს საზოგადოებაში არსებული სულიერი და ფსიქოლოგიური პრობლემების განკურნებაში უფრო მეტი როლის შესრულება შეუძლიათ და კაცობრიობის სხვადასხვა მოთხოვნილებების დასაკმაყოფილებლად ფართო თანამშრომლობის გზები რელიგიურ ტექსტებში არის მითითებული, რომლის პოპულარიზაციაც უნდა მოახდინონ სასულიერო მოღვაწეებმა.

შიმშილობის ზრდა მსოფლიოში

„სიღარიბე“ ან „ხელმოკლეობა“ ზოგადად განიმარტება, როგორც პიროვნების მატერიალური მოთხოვნილებების დაუკმაყოფილებლობა და ფულის არქონა². „აბსოლიტური სიღარიბე“ ნიშნავს პიროვნების ელემენტარული საჭიროებების არქონას, როგორებიცაა: სუფთა წყალი, საკვები, სამედიცინო მომსახურება, განათლება, ტანსაცმელი და თავშესაფარი. მსოფლიო ბანკის გამოკვლევების მიედვით ბოლო 25 წლის განმავლობაში სიღარიბის ზღვარს მყოფი მოსახლეობის რაოდენობამ სგრძნობლად იკლო, მაგრამ სიღარიბის წინააღმდეგ ბრძოლა მსოფლიოს სხვადასხვა კუთხეში ერთნაირი წარმატებით არ მიმდინარეობს. დღეისათვის დაახლოებით ერთი მილიარდ შვიდასი მილიონი ადამიანი ცხოვრობს აბსოლიტური სიღარიბის პირობებში³. სამრეწველო რევოლუციამდე სიღარიბე სუსტი

¹ გაეროს ადამიანის განვითარების 2005 წლის ანგარიში ამ ორგანიზაციის წევრი ქვეყნების მთავრობების ანგარიშების მიხედვით მზადდება და მსოფლიოს სხვადასხვა ქვეყანაში შემოსავლებსა და მოხმარებას შორის არსებულ არასწორ თანაფარდობას გვიჩვენებს. აღნიშნული ანგარიშის მიხედვით ნორვეგიაში, რომელსაც ადამიანური განვითარების მაჩვენებლებით (HDI) მსოფლიოში პირველი ადგილი უჭირავს, ქვეყნის ყველაზე ღარიბი ფენის 10 პროცენტის შემოსავლების ხვედრითი წილი ქვეყნის შემოსავალში 3,9 პროცენტია, ხოლო უმდიდრესი ფენის 10 პროცენტის საშემოსავლო წილი 23,4 პროცენტია. სხვაგვარად რომ ვთქვათ, ნორვეგიის მოსახლეობის მდიდარი ფენის 10 პროცენტის შემოსავალი ღარიბი ფენის 10 პროცენტის შემოსავალს 6,1-ჯერ აღემატება. ეს იმ დროს, როდესაც პაკისტანში, რომელსაც ამავე მონაცემებით მსოფლიოში 135 ადგილი უჭირავს, ქვეყნის მოსახლეობის მდიდარი ფენის 10 პროცენტის შემოსავალი 7,6-ჯერ აღემატება ღარიბი ფენის 10 პროცენტის შემოსავალს. უარესი მაჩვენებლები გვაქვს ბრაზილიის შემთხვევაში, რომელსაც მსოფლიო რეიტინგში 63 ადგილი უჭირავს. ამ ქვეყნის ღარიბი ფენის 10 პროცენტის შემოსავალი მთელი ქვეყნის შემოსავლის მხოლოდ 0,7 პროცენტს შეადგენს და ქვეყნის მოსახლეობის მდიდარი ფენის 10 პროცენტის შემოსავალი კი, ქვეყნის მთლიანი შემოსავლების დაახლოებით 46,9 პროცენტს შეადგენს. შესაბამისად ბრაზილიის მდიდარი მოსახლეობის 10 პროცენტს 68-ჯერ მეტი შემოსავალი აქვს ვიდრე ღარიბი ფენის 10 პროცენტს.

² <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/poverty>

³ <http://wikipedia.org> სიღარიბე საზოგადოების ფენებს შორის სოციალური განსხვავებების წრამოშობის გამო გაჩნდა, რომელიც პირველყოფილი მომთაბარე საზოგადოების განვითარების ეპოქაში იღებს სათავეს.

მრენველობის გამო გარდაუვალი იყო ¹. უახლეს ისტორიაში საკვების დეფიციტი საგრძნობლად შემცირდა, რასაც სოფლის მეურნეობის დარგის ტექნოლოგიების განვითარებას უნდა ვუმაღლოდეთ ², მაგრამ ამ ვითარებაშიც კი, მოსახლეობის ღარიბი ნაწილი შემოსავლების უდიდეს ნაწილს საკვებით უზრუნველყოფისათვის ხარჯავს, რაც შედეგად მათ დაუცველს ხდის ფასების ზრდის პროცესის წინააღმდეგ ³.

„სიღარიბის ფემინიზაია“⁴ და მისი უარყოფითი შედეგები განსაკუთრებით შემაშფოთებელია განვითარებადი ქვეყნების, ევროპისა და ამერიკის ზოგიერთი უმცირესობის ქალთა შორის ⁵, რაც მკვლევართა აზრით გამოწვეულია განვითარებადი ქვეყნების ეკონომიკის გლობალურ ეკონომიკურ პროცესებში ჩართვით და თანამედროვე მსოფლიოს წინაშე მდგარ ერთ-ერთ სერიოზულ პრობლემად და ქალთა უფლებების დარღვევად აღიქმება⁶. ევროკავშირის გაფართოების შემდეგ, ამ გაერთიანების წევრი ქვეყნები სხვადასხვა პრობლემებს წააწყდნენ, მათ შორის სიღარიბესთან ბრძოლის აუცილებლობას ⁷. დასავლეთ ევროპიდან აღმოსავლეთ ევროპის ქვეყნებში კაპიტალის გადადინებამაც კი ვერ დასძლია სიღარიბის პრობლემა. მთავრობების ერთ-ერთი ვალდებულებაა საზოგადოების სხვადასხვა წევრებს შორის შემოსავლების სამართლიანი განაწილება. რელიგიათა შეხედულება ასეთი სამართლიანი განაწილები შესახებ, კაცობრიობას ამ პრობლემის გადაჭრის სწორ გზას უჩვენებს. ისლამს და ქრისტიანობას მსოფლიოში შიმშილის პრობლემის გადასაჭრელად დიდი პასუხისმგებლობა ეკისრებათ, რისი შესრულებაც რა თქმა უნდა ქრისტესა და მუჰამედის მხრიდან მოწონებას დაიმსახურებს.

¹ 1600 წლამდე ევროპის ორი დიდი ქალაქის ანტვერპენისა და ლიონის მოსახლეობის სამი მეოთხედი ისეთი ღარიბ-ღატაკი იყო, რომ გადასახადის გადახდაც კი არ შეეძლო. მე-18 საუკუნის ინგლისში მოსახლეობის თითქმის ნახევარი ზოგჯერ მაინც ირჩენდა თავს ქველმოქმედებით.

² ისეთი ტექნოლოგიები, როგორცაა: ნიტროგენული სასუქების, შხამ-ქიმიკატებისა და ახალი სარწყავი სისტემების გამოყენება, რასაც შედეგად მოჰყვა სასოფლო-სამეურნეო პროდუქციის წარმოების ზრდა.

³ დღევანდელ მსოფლიოში გვაღვები, სარწყავი წყლის დეფიციტი და ასევე მიწის უმოწყალო ექსპლუატაცია საკვების წარმოების პროცესს სერიოზულ საფრთხეებს უქმნის.

⁴ Feminisation of poverty ეს ტერმინი პირველად გამოიყენა ამერიკელმა სოციოლოგმა დაიანა პირსმა.

⁵ მეგი ჰამი, სტატია: ‘სიღარიბის ფემინიზაია’, წიგნიდან: „ფემინისტური თეორიების ლექსიკონი“, ფირუზ მოჰაჯერის, ნუშინ აჰმადი ხორასანისა და ფაროხ ყარადალის თარგმანი, თოუსეეს გამომცემლობა, თეირანი 2003.

⁶ მაგალითად: შემოსავლების კლებამ, მიწის ნაკლებობამ და დაბალგანვითარებული ქვეყნების კანონმდებლობით ქალთა უფლებების შეზღუდვამ, ისინი მამაკაცებზე კიდევ უფრო მეტად დამოკიდებული გახდა.

⁷ ეს გაერთიანება თავისი წევრი ქვეყნების მოსახლეობას უფლებას აძლევს ვიზის გარეშე გადაადგილდნენ და ნებისმიერ წევრ ქვეყანაში დასაქმდნენ.

უმუშევრობის ზრდა მსოფლიოში

გაეროს ანგარიშის მიხედვით 2012 წელს მსოფლიოში უმუშევართა რაოდენობა 200 მილიონ ადამიანს აჭარბებდა. უმუშევარი ახალგაზრდობის რაოდენობამ შემამოფოთებელ ზღვარს 12,6 პროცენტს მიაღწია და პროგნოზირებენ, რომ ეს რაოდენობა 2017 წლისათვის 12,9 პროცენტს მიაღწევს. ამავე ანგარიშის მიხედვით საბერძნეთსა და ესპანეთში უმუშევარი ახალგაზრდობის რაოდენობა 50 პროცენტს აღწევს, რაც შემამოფოთებელია. 2012 წელს მსოფლიოს ახალგაზრდობის 35 პროცენტი 6 თვით ან მეტი დროით უმუშევარი იყო¹. 2013 წლის იანვარში ევროზონის ქვეყნებში უმუშევრობის მაჩვენებელმა კვლავ იკლო, მაგრამ 19 მილიონი ადამიანი კვლავ უმუშევარი რჩება. „ფრანს 24“-მა ახალ ამბებში განაცხადა, რომ 2013 წლის იანვარში ევროზონის ქვეყნებში უმუშევრობის მაჩვენებელმა 11,9 პროცენტს მიაღწია.

უსაფრთხოების კლება მსოფლიოში

კაცობრიობა ჯერ კიდევ ბევრი პრობლემის წინაშე დგას. დამაჯერებლად შეიძლება ითქვას, რომ ქრისტიანობასა და ისლამს განსაკუთრებული როლი შეუძლიათ ითამაშონ მსოფლიო უსაფრთხოების უზრუნველყოფასა და ტერორიზმის წინააღმდეგ ბრძოლაში. სამართლიანობისა და ურთიერთპატივისცემის დამკვიდრება ყველასათვის სასარგებლოა. ჩვენ უნდა შევძლოთ მსოფლიოში ერთმანეთთან ისეთი ურთიერთობები დავამყაროთ, რომლებიც შესაძლებლობას მოგვცემენ ერთმანეთი შევავსოთ. სწორედ მაშინ იქნება საჭირო სასულიერო მოღვაწეთა შორის აქტიური და სწორი დიალოგი და კაცობრიობისათვის ღვთისათვის მისაღები სწორი გზის შეთავაზება. ისლამისა და ქრისტიანობის შეხედულება საკაცობრიო საკითხების ირგვლივ უნდა მომდინარეობდეს სწორი და სარწმუნო წყაროებიდან, რათა მსოფლიოს მილიარდობით მოსახლემ გაითავისოს საკუთარი ღვთიური დანიშნულება და ერთად ეძებონ არსებული სირთულეებიდან გამოსვლის გზები.

ისლამსა და ქრისტიანულ სარწმუნოებასა და მათ მეთაურებს არსებული სირთულეებისა და მათგან გამონვეული მატერიალური, თუ სულიერის ზიანის პირობებში მძიმე ვალდებულებანი ეკისრებათ საზოგადოების წინაშე, რათა მსოფლიოს პოლიტიკურ მესვეურებს მოუწოდონ განვითარების სამართლიანი და ხალხების ყოველგვარი ჩაგვრის გამომრიცხავი და მათი ღირსების დამცველი პროგრამა შეიმუშაონ. ომისა და ოკუპაციის გავრცელება, ერებისა და ქვეყნების მთლიანობის დარღვევა, კონფლიქტებისა და ეთნიკური სიძულვილის გაღვივება, საერთაშორისო ურთიერთობებში შერჩევითი სამართლის დამკვიდრება, ტერორიზმისა და ნარკოტიკებით ვაჭრობის გავრცელება და მისი სხვადასხვა ხალხებისა და მთავრობების წინააღმდეგ ორგანიზებული გამოყენება, ეკოლოგიური გარემოს დაზიანება, კულტურის გაფერმკრთალება და ქალისა და ოჯახის პატივიცემის

¹ „მეჭრის“ სააგენტოს ანგარიში „გარდიანზე“ დაყრდნობით, 22.01.2013.

საფუძვლების მოშლა, მსოფლიოში ფულის გაბატონებით ცრუ ღირებულებების გავრცელება, სხვადასხვა ქვეყნებისა და ხალხების ბუნებრივი სიმდიდრეების სისტემატური მიტაცება, დამოუკიდებელი ხალხების წინააღმდეგ მუქარა, და მათი განვითარების დაგეგმილი შეფერხება დღევანდელი მსოფლიოს წინაშე არსებული პრობლემების მხოლოდ ნაწილს შეადგენს. მიუხედავად ყოველივე თქმულისა ღვთის მიერ მოცემული პირობა, რომ მხსნელი მოველინება კაცობრიობას ქრისტესთან ერთად და ადამიანთა შესაძლებლობების სწორი გამოყენებით კაცობრიობას სამართლიანობისა და კეთილდღეობიან კენ წარმართავს, ჩვენ გვაძლევს ძალას.

რელიგიათაშორისი ერთიანობის არქონა პრობლემებს უფრო ამძიმებს

მონოთეისტურ რელიგიათა შორის ერთიანობისა და საღვთო წერილებიდან მათი სავალდებულო მორჩილების არქონა, განსაკუთრებით კი, მრავალი ზოგადრელიგიური ერთობის გამოუყენებლობა, გზას უკაფავს მსოფლიოში გაბატონების მოსურნე ძალებს და თუ ხალხებს შორის ერთსულოვნება არ დაბრუნდა, კოლონიალური ექსპანსიონიზმი კიდევ უფრო გაძლიერდება, ისევე როგორც თავდაპირველად არსებული ერთობა გათიშულობისა და დაპირისპირების შედეგად იქნა მოსპობილი. მაღალი ღმერთი ყურანის სურაში „წინასწარმეტყველნი“ დიდ წინასწარმეტყველთა ნოეს, აბრაამის, მოსეს, იესოს, ლოტის, არონის, ისააკის, ისმაილის, იაკობის, დავითის, სოლომონის, იობის, ზაქარიასა და იოანეს თავგადასავლის გადმოცემის შემდეგ ბრძანებს:

„ჭეშმარიტად, თემი თქვენი ერთიანი თემია და მე ვარ უფალი თქვენი. მე დამემონეთ! მაგრამ ისინი გაიყვნენ თავიანთ საქმეში და ჭეშმარიტად, ყოველი ჩვენკენ მოიქცევა. იგი, ვინც იქმნა ქველის საქმეთ და იყო მორწმუნე, უარყოფა არ ექნეს მის მცდელობას; ჩვენ, ჭეშმარიტად, ვინერთ მის (სასარგებლოდ)“.

ეს იმას ნიშნავს, რომ ყველა წინასწარმეტყველი და მათი მიმდევარნი ერთიანი საზოგადოებაა, მათი რწმენა ერთი ღმერთისაგან იღებს სათავეს და შესაბამისად, მხოლოდ ეს ერთი ღმერთი უნდა ირწმუნონ; მაგრამ მცირე ნაწილი წინასწარმეტყველთა სწავლებებს და ერთიანი ღმერთის რწმენას ასცდნენ და ერთმანეთის დაყოფითა და დაცალკევებით არიან დაკავებული, თუმცა საბოლოოდ ყველას გზა ღმერთამდე მიდის, რომელიც მათ განსჯის.

ერთღმერთიანობის უკანასკნელი წინასწარმეტყველის წიგნის ყურანის სურა „ვარსკვლავი“ ყველა ზეციური რელიგიისათვის საერთო და მისაღებ საკითხს ეხება:

„ან არ უცნობებიათ მისთვის იმის შესახებ, რაც იყო გრაგნილებში მუსასი, და იბრაჰიმისა, რომელიც იყო ერთგული, – რომ არ იტვირთავს მტვირთველი ტვირთს სხვათა. და რომ არაფერი მიეგება ადამიანს, გარნა ის, რასაც ირჯებოდა. და რომ მისი გარჯა დანახულიქნება“.

ამ აიებში უფალი ბრძანებს, რომ ყველა ზეციური წიგნი მოსესა და აბრაამის მცნებების მსგავსად ორ მთავარ აზრს გადმოგვცემენ: ყოველი ადამიანი თვითონ აგებს პასუხს თავის ქმედებაზე და სხვისი ცოდვა არავის მოეკითხება; და მეორე – ყოველი ადამიანი ღვთისაგან მიიღებს თავისი გარჯისა და ქმედების შესაბამისად და დაუფასდება კეთილი ნამოქმედარი. ეს აიები ნათლად გვიჩვენებენ, რომ ადამიანის ამქვეყნიური სამყოფელის განვითარებისა და აღმშენებლობის და იმქვეყნიური სასუფეველის დამკვიდრების მთავარი წყარო, თავად ადამიანის გარჯა და მცდელობაა.

წყაროები:

1. ყურანი (არაბულ ენაზე).
2. მეგი ჰამი, „სტატია სიღარიბის ფემინიზაია“ წიგნიდან: ფემინისტური თეორიების ლექსიკონი, ფირუზ მოჰაჯერის, ნუშინ აჰმადი ხორასანისა და ფაროხ ყარადაღის თარგმანი, თოუსეეს გამომცემლობა, თეირანი 2003 (სპარსულ ენაზე).
3. <http://.wikipedia.org>
4. <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/poverty>
5. ყოველკვირეული ჟურნალი ევროპა; ევროპა სიღარიბისაკენ მიექანება: <http://persian.euronews.com/2012>
6. გაეროს 2005 წლის ანგარიში ადამიანის განვითარების შესახებ (ინგლისურ ენაზე).
7. ჰაფეზის დივანი (სპარსულ ენაზე).

بسمه تعالی

هدف گفتگوی ادیان اسلام و مسیحیت ارتدوکس

محمد رضا کلان فریبایی:¹

مقدمه

حرکت در مسیر ایجاد عدالت در جهان برای دستیابی جامعه بشری به سعادت، ضرورت حیاتی است. همگان به دنبال زندگی سعادت مند، همراه با رفاه در صلح پایدار هستند. احترام به انسان‌ها و کرامت انسانی از موضوعات مهم در جامعه بشری است. آیا برنامه‌ریزی توسعه که نزدیک به شصت سال است شکل گرفته است انسان‌ها را به سعادت رسانده است؟ به یقین خیر چرا که شاخص آن وجود مشکلات بزرگ جامعه جهانی است. همین مسئله نشان می‌دهد گفتگو میان ادیان به عنوان امر مستقل برای ترمیم ضعف‌های برنامه‌ریزی جهانی می‌بایست صورت پذیرد و استمرار یابد.

تقریب نگرش‌های کلی در جهان

امروز دو نگاه متفاوت در جهان وجود دارد که یکی سعادت انسان‌ها را در بهره برداری افراطی از لذت مادی و مصرف بیشتر بدون توجه به آموزه‌های ادیان الهی دنبال می‌کند. و دیگری انسان‌ها را به همکاری، کمک و فداکاری در راه موفقیت دیگر انسان‌ها، با توجه به رعایت آموزه‌های ادیان الهی دعوت می‌کند. طرفداران نگاه اول حاضرند کلیه خطوط قرمز اخلاق انسانی را که در ادیان ابراهیمی اسلام و مسیحیت تبیین گردیده است، نقض کرده تا به اغراض خود نائل شوند. این تفکر برای جامعه انسانی، لیبرالیسم فرهنگی را به ارمغان می‌آورد و در نتیجه جوامع انسانی را به سمت سکولاریسم سوق می‌دهد. این روند خردستیزانه، انسان را از طبیعت خلقت خویش دور ساخته و در عوالم مادی بی‌روژه و نا امیدکننده ای رها می‌سازد. امروز بخش زیادی از انسان‌ها در این وادی دور افتاده از طبیعت و خلقت گرفتار آمده‌اند، و برای رهایی خویش به دنبال مسیح و مهدی نجات بخش می‌گردند. این دیدگاه که در ساختن دنیای بهتر انسان‌ها باید رقیب و دشمن یکدیگر باشند، مشکل اصلی جامعه بشری است. مگر تبیین فلسفه این موضوع به عهده علمای ادیان اسلام و مسیحیت نیست؟

در نگاهی دیگر همکاری، کمک و فداکاری در راه سعادت دیگر انسان‌ها و رعایت آموزه‌های الهی، راهبرد سعادت بخش است، یکی از علل عمده گرایش دین‌گرایان در جهان مسیحیت و جهان اسلام به ضرورت وجودی نظام عدالت

¹ مدرس دانشگاه بین‌المللی المصطفی و نماینده آن در کشور گرجستان.

خواه، افراطگرایی لذت طلبان مادیگرا و عقل گرایان دین گریز بوده است. علما و عقلای ادیان می بایست انسان ها را از سقوط مجدد به جهنم جهالت و افراط گرایی مهلك در عرصه های مادی و معنوی که نتیجه آن سوسیالیسم و لیبرالیسم مادیگرا و عرفان های کاذب است، نجات دهند. برعلمای ادیان اسلام و مسیحیت است که این نگرش های فکری را در جوامع انسانی به یکدیگر نزدیک و از تضاد و برخورد آن ها جلوگیری نمایند و راه صحیح و عاقلانه انسانی را پیش پای انسانیت حاضر بگذارند.

فاصله طبقاتی و افزایش ناهنجاری در جهان

در طول شش دهه گذشته فاصله طبقاتی در عرصه بین المللی افزایش یافته است. امروز جمع کثیری از مردم جهان فقط از حداقل های زندگی برخوردار هستند و در نقطه مقابل ثروت عده کوچکی بی شمار شده است. افزایش فاصله طبقاتی نیاز به گفتگو میان ادیان را نشان می دهد. اگر بغض، کینه و تنش باز تولید فاصله طبقاتی باشد به یک ناهنجاری اجتماعی دست خواهیم یافت. که می تواند تبعات نامطلوبی برای جامعه جهانی به بار آورد که جبران و کنترل آن امری سخت و دشوار است.¹

اغلب تناقضات و تعارضات ناشی از اختلافات طبقاتی، نشأت گرفته از نوع اقتصادی آن است که متأسفانه توسعه اقتصادی گذشته نیز آن را حل نکرده است. این گفتگو میان ادیان است که می تواند از بسیاری از بحران ها و درگیری های خونین جلوگیری نماید و جلوی خسارت های سنگین انسانی و مادی را در جهان بگیرد. فاصله طبقاتی باعث بروز دو باور متفاوت و غیرمنطقی از سوی ثروتمند مبنی بر اینکه گروه فقرا حقیر هستند و از سوی فقیر مبنی بر اینکه ثروتمندان دزد هستند می شود. فاصله طبقاتی باعث بروز وندالیسم² در جهان خواهد شد. امروز همگان به دنبال رشد اقتصادی بالا و تراز مثبت تجارت خارجی هستند، اما با روند موجود این امکان وجود ندارد و معنای آن این است که در این روند کشورهای زیادی یا منابع پایدار خود را می فروشند و یا بدهکار می شوند که این موضوع منجر به افزایش فاصله طبقاتی و سپس ناهنجاری در جهان خواهد شد.³ به نظر می رسد ادیان آسمانی نقش برجسته ای برای درمان آلام روحی و روانی

¹. مجله هفتگی اروپا؛ اروپا ب سوی فقر پی می رود. <http://persian.euronews.com/2012>

². ریشه لغوی این واژه از عنوان قوم «وندال» گرفته شده است.

³. گزارش توسعه انسانی سال 2005 سازمان ملل متحد (UN) بر اساس گزارشات دولت های عضو در بررسی قرار می گیرد.

جامعه انسانی دارند و راهکارهای گسترده ای برای تامین نیازمندی های بشری در متون دینی دارند که می بایست از سوی علمای ادیان تبیین شود.

افزایش گرسنگان در جهان

فقر یا تهیدستی به معنای وضعیتی است که فرد فاقد دارایی‌های مادی یا پول است.¹ فقر مطلق یعنی فرد به نیازهای ابتدایی زندگی شامل آب پاکیزه، تغذیه، خدمات بهداشتی، آموزش، پوشاک و سرپناه دست رسی نداشته باشد. بنا به تحقیقات بانک جهانی، تعداد افرادی که در فقر زندگی می‌کنند در ۲۵ سال گذشته به شدت کاهش یافته است، اما موفقیت‌ها برای مبارزه با فقر در تمام نقاط جهان به یک اندازه نیست. امروزه تخمین زده می‌شود که حدود یک میلیارد و هفتصد میلیون نفر در جهان در فقر مطلق زندگی می‌کنند.² قبل از انقلاب صنعتی فقر بخاطر اقتصاد ضعیف غیر قابل اجتناب بود.³ در تاریخ معاصر کمبود غذا بطور قابل توجهی کاهش یافته است که آن را مدیون پیشرفت های تکنولوژی در بخش کشاورزی هستیم.⁴ اما در این وضعیت افراد فقیر سهم بیشتری از پول خود را صرف خرید مواد غذایی می کنند در نتیجه آنهایی که در آستانه فقر قرار دارند، در برابر افزایش قیمت غذا آسیب پذیر هستند.⁵

زنانه شدن فقر⁶ و روزافزون شدن فقر در میان زنان کشورهای جهان سوم، و زنان اقلیت و محروم در اروپا و آمریکا.⁷ کهنه استدلال پژوهشگران ناشی از ادغام جهان سوم در اقتصاد جهانی در این کشورها است نیز در دنیای کنونی از مصیبت های دیگر جامعه انسانی است که موجب افزایش محرومیت‌های زنان شده است.⁸ با گسترش اتحادیه

¹ <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/poverty>.

² <http://www.wikipedia.org>. فقر به علت تفاوت طبقاتی جامعه بروز می‌کند که بعد از دوران اولیه انسان‌های بدوی که سال‌ها پیش زندگی می‌کردند به بار آمده است و نتیجه آن تفاوت‌های اجتماعی در سطوح طبقات متفاوت جامعه است.

³ درد و نا ازیب‌ترین شهرهای غرب اروپا به نام **Antwerp** و **Lyons** تا سال ۱۶۰۰ سه چهارم کل جمعیت به حدی فقیر بودند که حتی نمی‌توانستند مالیات بدهند.

⁴ تکنولوژی هایی مانند بکارگیری کودهای نیتروژنه، آفتکش ها و روش های جدید آبیاری که باعث افزایش تولید بخش کشاورزی شده اند.

⁵ مواردی تولید و تامین غذا در جهان تهدید می‌کند از جمله خشکسالی، بحران قحطی آب و همچنین کشت مکرر بر روی زمین باعث کاهش حاصلخیزی آن و کاهش راندمان تولید محصول می‌شود.

⁶ **Feminisation of poverty** این اصطلاح را نخستین بار دایانا پیرس، جامعه‌شناس آمریکایی به کار برد.

⁷ مگیهام. «مدخل زنانه کردن فقر». فرهنگ نظریه های فمینیستی. ترجمه، فیروزه مهاجر، نوشین احمدی خراسانی، فرخنده داغی. نشر توسعه، ۱۳۸۲.

⁸ مثلاً کاهش درآمد، دسترسی کمتر به امکاناتی همچون زمین، و کاهش اختیارات قانونی زنان جهان سوم آنان را فقیرتر و به مردان وابسته تر ساخته است.

اروپاییکشورهای عضو با مشکلات عدیده ای از جمله فقر دست و پنجه نرم می کنند.¹ به همین دلیل خروج پول از غرب و ورود آن به شرق اروپا هم نتوانسته مشکل فقر را در این کشورها حل نماید. یکی از وظایف مهم دولت ها، توزیع عادلانه درآمد در میان افراد مختلف جامعه است. تاکید ادیان بر صحیح اجراء آن، راهکار مناسبی برای رفع آلام بشری است. آری ادیان اسلام و مسیحیت در برابر گرسنگی مردم جهان مسئولیت سنگینی دارند که انجام وظیفه در این زمینه حضرت عیسی مسیح و حضرت محمد مصطفی را شادمان خواهد کرد.

افزایش شمار بیکاران جهان

بر اساس اعلام سازمان ملل، شمار بیکاران جهان در سال 2012 میلادی به 200 میلیون نفر رسید، بر همین اساس شمار جوانان بیکار در جهان نیز به رقم نگران کننده ای رسیده است و بر اساس این گزارش همچنین شمار جوانان بیکار جهان در سال 2012 به 12.6 درصد رسید و انتظار می رود که این میزان تا سال 2017 میلادی به 12.9 درصد برسد. در این گزارش شمار جوانان بیکار در یونان و اسپانیا 50 درصد شده است که این آمار نگران کننده است. در سال 2012 میلادی 35 درصد از جوانان جهان به مدت شش ماه و یا بیشتر بیکار بوده اند.² نرخ بیکاری در منطقه یورو در ماه ژانویه 2013 رکورد جدیدی را ثبت کرده که بر اساس آن 19 میلیون نفر در این منطقه بیکارند. فرانس 24 در خبری فوری اعلام کرده است که نرخ بیکاری در ماه ژانویه گذشته در منطقه یورو به 11.9 درصد رسیده است.

گسترش ناامنی در جهان

هنوز مشکلات جامعه بشری پا بر جا است. به یقین نقش ادیان بویژه اسلام و مسیحیت در کاهش آلام بشری در زمینه ناامنی و تروریسم، بسیار برجسته و سرنوشت ساز است. حرکت براساس عدالت، احترام برای همگان مفید فایده است. باید به گونه ای در جهان با یکدیگر تعامل داشته باشیم که در حقیقت مکمل یکدیگر باشیم. اینجا است که

¹. این اتحادیه براساس قوانین مهاجرت به مردم اعضای خود اجازه میدهد تا بدون ویزا در کشورهای

دیگر تردد داشته و به کاروندگی مشغول شوند.

². به گزارش مهر به نقل از گاردین، تاریخ انتشار: ۰۳ بهمن ۱۳۹۱،

ადიან و علمای دین می بایست گفتمان صحیح و راهکارهای درست را پیش پای انسان ها بنهند و آنچه را که رضایت عیسی مسیح و محمد مصطفی که سلام و درود خداوند به هر دو پیامبر بزرگ الهی باد، ارائه دهند. نگاه ادیان اسلام و مسیحیت به انسانها باید به درستی از منابع استخراج و تبیین گردد تا میلیارد ها جمعیت جهان فلسفه حیات بندگی خویش را در پیشگاه خالق هستی به درستی دریابد و سپس برای آلام و دردهایش چاره جویی نماید.

ادیان اسلام و مسیحیت و رهبران آنان وظیفه سنگینی در قبال این فشارها بر جوامع انسانی و خسارت های مادی و معنوی ناشی از آن دارند، که می بایست سیاستمداران جهان را به تدوین برنامه ریزی عادلانه و عاری از هرگونه ظلم به دیگر ملت ها و رعایت کرامت آنها ترغیب نمایند. توسعه جنگ و اشغالگری و نقض حاکمیت ملی کشورها، تحریک تعصبات و ترویج درگیری بین ملتها، تحمیل تبعیض در مناسبات بین المللی، توسعه تروریسم و مواد مخدر در تمام جهان و استفاده سازمان یافته از آن علیه ملتها و دولت ها، تخریب گسترده محیط زیست، تخریب فرهنگها و اساس شخصیت زن و بنیان خانواده و خلق دارایی های کاذب به واسطه تسلط بر پول جهان و غارت سیستماتیک منابع ملتها و تهدید ملتها مستقل و جلوگیری سازمان یافته از پیشرفت آنها تنها بخشی از مشکلات امروز جهان است. اما این وعده خداست که مردی از جنس انبیاء الهی و از جنس پاکی و حقیقت که همینک نیز زنده است، همراه حضرت مسیح خواهد آمد و با کمک همه صالحان و بهره گیری از ظرفیت های مثبت انسانی همه ملتها، بشریت را برای رسیدن به عدالت و عشق و سعادت یاری خواهد کرد.

عدم اتحاد ادیان مشکلات را بیشتر می کند

فقدان اتحاد ادیان توحیدی و عدم التزام کامل آنان به فرامین الهی به ویژه مشترکات فراوان دینی راه را برای قدرتهای سلطه گر جهانی، هموار کرده است و اگر وحدت به میان ملت ها باز نگردد، سیطره قدرتهای استثمارگر گسترده تر خواهد شد، همانگونه که همبستگی و پیوستگی اولیه را، تفرقه و اختلاف بنیان سوز مخدوش ساخت. خداوند متعال در سوره مبارکه انبیاء پس از بیان نکات مهمی از سرگذشت پیامبران عظیم الشانی همچون نوح و ابراهیم و موسی و عیسی و لوط و هارون و اسحاق و اسماعیل و یعقوب و داوود و سلیمان و ایوب و ادريس و ذوالکفل و ذوالنون و زکریا و یحیی، به عنوان یک جمع بندی کلی چنین می فرماید که: «إِنَّ هَذِهِ أُمَّتُكُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً وَ أَنَا رَبُّكُمْ فَأَغْبُدُون، وَ تَقَطَّعُوا أَمْرَهُمْ بَيْنَهُمْ كُلُّ إِلَيْنَا رَاجِعُونَ، فَمَنْ

يَعْمَلُ مِنَ الصَّالِحَاتِ وَ هُوَ مُؤْمِنٌ فَلَا كُفْرَانَ لِسَعْيِهِ وَ إِنَّا لَهُ كَاتِبُونَ».

این پیامبران بزرگ و پیروانشان همگی امت واحدی بودند و این یگانگی و وحدت اصول و برنامه‌ها، به سبب آن است که از یک مبدأ واحد توحیدی سرچشمه می‌گیرد و از این رو فقط این پروردگار واحد است که باید پرستیده شود، اما گروهی از پیروان انبیاء به علت انحراف از این اصل توحیدی و آیین یگانۀ حق‌پرستی، کار را در میان خود به تفرقه و تجزیه کشانیدند و اگرچه سرانجام همه آن‌ها به سوی ماست تا در بین آنان داوری شود.

قرآن کریم، کتاب آسمانی آخرین پیامبر الهی و توحیدی در سوره مبارکۀ نجم، به بیان یک اصل کلی مورد تأکید همۀ ادیان و آیین‌های آسمانی در این زمینه پرداخته و می‌فرماید: «أَمْ لَمْ يُنَبِّأْ بِمَا فِي صُحُفِ مُوسَى، وَ إِبْرَاهِيمَ الَّذِي وَفَّى، أَلَّا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَى، وَ أَنْ لَيْسَ لِلْإِنْسَانِ إِلَّا مَا سَعَى، وَ أَنْ سَعْيُهُ سَوْفَ يُرَى، ثُمَّ يُجْزَاهُ الْجَزَاءُ الْأَوْفَى».

در این آیات خداوند سبحان می‌فرماید که همۀ کتاب‌های آسمانی همانند صحف موسی و ابراهیم - که درود خدا بر آنان باد - بر دو نکته اساسی در کنار یکدیگر تأکید کرده اند. یکی این که هرکس مسئول اعمال خویش است و هیچ‌کس بار گناه دیگری را بر دوش نمی‌کشد و دیگر این نکته زندگی‌ساز و اساسی که برای انسان، بهره‌ای جز ثمرۀ تلاش و سعی و کوشش خود او نیست و بی‌گمان همین سعی و کوشش اوست که به زودی در برابرش آشکار خواهد شد و آنگاه در برابر عمل و کار خود پاداش و جزای کافی دریافت خواهد نمود. این آیات به روشنی نشان می‌دهد که ملاک و معیار پیشرفت و آبادانی دنیا و آخرت انسان‌ها، اهتمام و سعی و تلاش آنان است.

منابع تحقیق:

- 1- قرآن کریم؛
- 2- مگیهام. «مدخل زنانه کردن فقر». فرهنگ نظریه‌های فمینیستی. ترجمه، فیروزه مهاجر، نوشین احمدی خراسانی، فرخ قره‌داغی. نشر توسعه، ۱۳۸۲.
- 3- <http://.wikipedia.org>
- 4- <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/poverty>
- 5- مجله هفتگی اروپا؛ اروپایسوی فقرپیش میرود. <http://persian.euronews.com/2012>
- 6- گزارش توسعه انسانی سال 2005 سازمان ملل متحد (UN).
- 7- دیوان حافظ.

In the name of God

P. M.R.Kalan Faribaie¹

Importance of Dialogue among Religions Islam and Orthodox Christianity

Abstract

A great mutation has taken place in the field of politics, society and culture around the world in the last half century, which has forced the revision of the civilization analysis by some thinkers. According to them, possibility of coexistence and accordance are common principles of all religions. In the modern world, important events have occurred or are taking place so that its emanation is economic crisis, the gap, various revolutions in East and West, tensions in the Middle East, the Islamic Revolution in Iran, the collapse of the Soviet Union, spread want to Islam among all Muslim nations, increasing pessimism towards purposes of West against Muslim nations, increased poverty, the Arabic revolution and Islamic Awakening. These events have forced super powers to change strategies towards the evolving world. But Interfaith Dialogue between Islam and Christianity, especially in the Orthodox and Catholic worlds, is one of the key strategies for the transformation that is taking place in the current era. Such kind of way can prevent more complex evolving world Among the Christians and Muslim nations. Besides, it will strengthen the basic unity of religions and continue in all areas and Management and control extremist progresses.

Key words: Orthodox, Christians, Muslims, Religions, Relations, Civilization, Union and sodality, Values, Development and Justice

Introduction

Movement to the path to create justice in the world in order to achieve prosperity of the human society represents vital necessity. All of humans are looking for prosperous and blissful lives with prosperity and the lasting peace. Respect for the dignity of human beings and all of human, is an important topic in human society. If a nation has not been respected, but it has possession of better facilities and material, will not reach prosperity, because creator of humanity first glorified him and then created. So, his honor is institutionalized and based on dignity²? Who has brought humans to prosperity? Has the development planning been formed for nearly sixty years? Is the situation today better than in the last sixty years? This issue shows that dialogue among religions must be conducted and has been continued as an independent matter to restore weaknesses of the world planning.

¹ Professor of International Almostafa University

² The Holy Quran, We created man in the best stature,....ولقد خلقنا الانسان في احسن تقويم

Approximation of General Attitude in the World

Nowadays there are two different views in world, one of them follows bliss of humans in the extreme exploitation of material pleasures and further consumption without the teachings of religions and another invites to cooperate, assistance and dedication on the way to success of other people, according to adhere the teachings of religions. Proponents of first look are willing to violate all the red lines of human ethnicity that has been explained in Abrahamic religions such as Islam and Christianity that achieve their Intentions. For humane Society, this idea brings cultural liberalism. Thus, it leads human societies toward secularism. This anti wisdom process keeps humans away from nature's own creation and abandons in material worlds without eyelet and disappointment. Today a lot of people have been caught in this remote land of Nature and Creation and for their deliverance looking for Mahdi and Christ savior. Promoter of this view in their space of political and cultural assumption of struggle for existence as remedy of their problems, in spite of the fact that, this view is a serious question for scientist of religions and wise man of the world. This view has caused establishment of t menace space, competition of international weapons and big demolition of environment such as today, when big and famous capitalist of the world have the most important role and effect on demolition of the environment. This view that makes a better world and according to which human must be both enemy and friend is a principal problem of society. Yet, it is not defined that when human reaches fulcrum. It is not made clear by scientist of Islam and Christianity. Even in material observation in interior family is vie relationship between man and woman. In material observation arrival to prosperity is mirage.

فلک را سقف بشکافیم و طرحی نو در اندازیم
من و ساقی به هم تازیم و بنیادش بر اندازیم¹

بیا تا گل بر افشانیم و می در ساغر اندازیم
اگر غم لشکر انگیزد که خون عاشقان ریزد

**“Rose petals let us scatter and fill the cup with red wine
The firmaments let us shatter and come with a new design
If sorrow's soldiers incite to shed lovers' blood tonight
With beloved I will unite and his foundations malign”**

In another view, human prosperity is not war against another, but it is a way of prosperity cooperation, help and devotion of oneself to prosperity of another human. Naturally, according to this view it will secure material and intellectual needs of humans in process of legal nature. In the Christian and the Muslim worlds, one of the main causes that religions have tendency to necessitate the existence for seeking just system is to enjoy material extremism and getaway religious rationalists. In the material and spiritual realms that is their result socialism and liberalism oriented

¹ Divane of Ghazal of Hafez shirazi, ghazal number 374

material and false mysticism, religious scholars and wise people must save humanity or fall to hell of ignorance and fatal extremism. World leaders should transform, because the relationship is based on interaction between humans, no war and no demolition. This is consistent with the fundamental principles of Islam and Christianity. According to this view the human relationship with another human is not hostile, but it is a friendly relationship ensuring the welfare of another human. For Muslim and Christian religious scholars it is necessary to be closer to each other, this attitude of mind in human society prevents from conflict and it puts correct way in front of present humanity.

Gap and Abnormal Increase in the World

During the past six decades there has increased a gap in an international perspective. Today most of the world's population has only minimal live conditions and the contrast to the wealth of a small minority has been enormous. Failure of development of political programs and increase of the gap shows the need of conversation between religions. If there is again hatred, the animosity and tension will generate the gap and we will achieve a social anomaly that can bring adverse consequences for the international community which is difficult to compensate and control¹.

Most of the contradictions and conflicts of class differences are largely derived from economic reasons and unfortunately it has not been solved by the economic development of the past. Huge gap between classes in the world is the product of development planning system that due to it has expanded wars, hatred, threats and insecurity in international environment. As many nations are suffering from great political pressure in different areas, it is the dialogue among religions that can prevent many crises and conflicts and prevent heavy damage of human and material lives in the world. Gap causes two believes that are different and irrational i.e. the rich say that poor are inferior and the poor say that rich are thieves. Gap will bring to Van Dualism² in the world. Today everyone is looking for high economic growth and foreign trade surplus but this process is not possible and it means that many countries sell their own sustainable sources or become owed and this may lead to a widening gap and then world's abnormality³. It seems that religions have played a

¹ Weekly journal of Europe, Europe is moving towards poverty, <http://persian.euronews.com/2012>

² Root of the word is taken as folk etymological "vandals". The people who lived in the fifth century Europe, into were land and the cities, were looted property to its residents, and their non-portable objects and artifacts were destroyed and were out. Destructive character of this people led their names to be defined of destructive actions and measures in cities and their names are reminiscent of any damage to public property. Vandalism in the people will be form of damage to public property and in lower layer will be increases in family dispute and the national and international level too low cohesion and community participation will decrease.

³ Human Development Report 2005, United Nations (UN) that based on reports of member states is studied, is Comparison of income and consumption inequality among communities and countries around the world. According to the above mentioned, in Norway ranks first in the Human Development Index (HDI) is allocated to its, the share of the poorest 10 percent of the total income of the 9/3 percent,

prominent role in human lives for treatment of psychological and mental suffering and have wide solutions to meet human needs in their religious texts that must be explained by religious scholars.

Increase Hunger in the World

Poverty or destitution refers to a condition that everybody is lacking material possessions or money¹. The absolute poverty means that one's have not access to Basic necessities of life such as clean water, nutrition, health care, education, clothing and shelter. According to research of World Bank, in the past 25 years number of people living in poverty has declined sharply. But the success of the fight against poverty in the world is not same. Today, it is estimated that about one billion seven hundred million people live in absolute poverty². Before the Industrial Revolution, poverty was inevitable because of the weak economy³. In modern history, food shortages reduced significantly that we owe it to the technological advances in agriculture⁴. In some regions, such as China, high production has caused to goods that were once considered an expensive luxury item⁵, are now becoming available cheaper. But in this situation, the poor spend more of their money to buy food, in consequence of those located in the poverty threshold are vulnerable to rising food prices⁶.

Approximately 40% of agricultural lands have been seriously eroded. If in Africa, soil erosion goes the same rate, until 2025, only they will provide food needed for 25 percent of the population. Health care for the poor is not broadly available. Migration of health sector employees from poor countries to developed countries has irreparable damage. For example, the number of Ethiopian doctor in Chicago

and the share of the richest 10 percent of the total population of the country was 4/23 percent. In other words, Income of the richest ten percent of Norwegian citizens, 6.1 is equal to ten percent of the country's poorest people. However, in Pakistan with ranks 135 in human development index, ten percent of the richest people earn in 7.6 to ten percent of the poorest people, worse in Brazil that is allocated to itself Index ranking of 63 in UN Human Development, Only 0.7 percent of total income of this country belongs to the 10 percent of poorest population. Against, share of the richest ten percent of Brazilians is about 9/46% of the country's total income. Thus, ten percent of the richest Brazilians have income and consumption ten times 68 percent of the poorest.

¹ <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/povert>

² <http://.wikipedia.org>. Poverty is incidence of due to class differences that after the initial period of primitive peoples that lived long ago has emerged and its result is social differences in different levels of society.

³ In two biggest cities of west Europe's as Antwerp and Lyons until the year 1600, three-fourths of the total population were poor so that even could not pay taxes. Eighteenth century in England sometimes at least half of the human depend on charity for their livelihoods.

⁴ Technologies like using to nitrogen fertilizers, pesticides and new methods irrigation that are cause to increasing agricultural production.

⁵ Such as cars and computers

⁶ Causes is threatening producing and supplying food in the world, including drought, water scarcity crisis and also repeatedly culture on Earth that fertile reduced and crop production efficiency is reduced.

state of America is over Ethiopia country. This will cause more damage to the poor, and even in those countries will increase poverty. Also, the high population and lack of control growth rate can be factors in the growth of poverty in a country. Among religious sources, interfaith dialogue must discover right treatment for the problems of human society and encourage motivation for serve to among other people.

Researchers have argued that the feminization of poverty¹ and the increasing poverty among women in the third world countries and minority and underserved women in Europe and America² are caused by the integration of the global economy in these countries and also in the present world are from scourge of human society that has been due to enhance disparities women's³. With the expansion of the European Union, States Parties are grappling with many problems including poverty⁴. Therefore, the withdrawal of money from the West and entering the East of Europe failed to solve the problem of poverty in these countries. Populations of the EU 27 countries are 501 million people. (27 countries) Of these, approximately 100 million people live below the poverty line⁵. Income in Europe, based on this index should be per family the average of 27 thousand euros annually. If the income is less than 60 percent of this amount is considered below the poverty line⁶. Situation of poverty in the midst of a billion people in 29 countries around the world is critical⁷. Based on predictions, UN official talk about reduction of poverty through 2015, but statistics don't show that change in these statistics until to 5 years. One of the most important responsibilities of government is equitable distribution of income among different social groups. Religious emphasis on the proper implementation is strategy for the elimination of human suffering. Islam and Christianity have a great responsibility for the hungry people of the world that, task in this regard would make both Jesus Christ and Muhammad Mustafa happy.

The Number of Unemployed in the World

According to the UN, the number of unemployed worldwide in 2012 was about 200 million. Accordingly, the number of unemployed youth in the world has reached an alarming number. Consequently, to the report, the number of unemployed young

¹ Feminization of poverty, the first time Diana Pierce, American sociologist applied this term.

² M.Ham, "Feminization of poverty entries", culture of Feminist theories, Translator, F. Mohajer, N.Ahmadi Khorasani, F.Qarehdaghi, Development Publishing, 1382.

³ For example, lower income, less access to resources such as land, and reduce the legal authority of Third World women have made them poorer and dependent on men. Discrimination against women in opportunities for education and employment opportunities, and increased agricultural work in these countries has an impact on women's poverty.

⁴ This EU, According to immigration law, allows to their people members that without visa to travel in each other's countries and get busy work and living.

⁵ Poverty line is reviewed based on index that so-called Lycan (Laeken) in Europe. This index adopted in the 2001 European summit in Brussels. One of five Spanish is living below the poverty line.

⁶ In fact, the monthly income 1,000 euro for every family is below the poverty line. The average cost in the West of Europe is 1500 to 2000 euros monthly.

⁷ Euronews announced in a new report

people in 2012 was 12.6 percent and is expected this rate to 2017 AD to reach 12.9 percent. In this report, the number of unemployed young people in Greece and Spain is 50%, this statistic is alarming. In 2012, 35 percent of young people have been unemployed for six months or more¹. The unemployment rate in the euro area recorded a new record for the month of January 2013 under which 19 million people were unemployed in the region. France 24 in urgent News has announced that the unemployment rate in January received 11.9% in the euro area.

Expansion of Insecurity in the World

Yet, problems of human society are not fixed. In planning related people must be reach a new view and new base. Certainly, the role of religion, particularly Islam and Christianity in reducing human suffering in the area of terrorism and insecurity, is a very bold and decisive. Land belongs to everyone and to all of God's creatures have a right to live and life. Religions should not allow aggressive, oppressive and racist policies shed light on global management. Movement based on justice and respect is beneficial for everyone. We must interact with each other as, in fact, we are complements for one another. In here, Religions and religious scholars should conduct true dialogues and solve the problems that will satisfy both Jesus Christ and Mohammad Mustafa, great Messenger of God, who provide peace and blessings of God. Vision of Islam and among humans must extract from the sources directly to milliard people of world understand about philosophy of their servitude before possession creator directly too and then seek remedy for their pain and trouble. All nations are looking for making lives better for the human society that strives for this. Friendship, cooperation and motion are the ways to achieve this goal..

Today, depreciation cost of expenses of the capitalist governments are paid by other countries, 16 thousand milliard dollar due for one of the west countries define existing depreciation cost and inflation and do they tolerate this pressure and stress itself or do they transfer it to other governments? Religions, Islam and Christianity and their leaders have heavy duty toward these pressures on human society and the moral and material damage caused by the fact that politicians around the world encourage development of the fair plan. Development of war and occupation and violation of national sovereignty, incite prejudices and promote conflicts between nations, impose discrimination in international relations, development of terrorism and drug worldwide and organized usage against the nations and governments, widespread destruction of the environment, destruction of cultures and woman's personality and family foundations and creating a false sense assets due to control over the world's money and systematically looting the resources of other nations, threatens independent nations and organized prevention from their advancing is only a part of the problem of the world today. But there are promises of God that man of the divine prophets and purity and truth with Jesus Christ will come, that he is already alive and with the help of all the righteous will take advantage of positive

¹ According to Mehr quoted by Guardian, Published in 03 (Persian date) Bahman 1391

human potential of all nations and will help humanity to achieve justice, love and happiness. He is an absolute justice, compassion and love for humankind.

Lack of Religious Unity will Cause More Problems

Lack of unity of monotheistic religions and lack of full commitment to the commandments of God, especially religious commonalities will pave way for the world's dominant power unless the unity among nations is returned; domination and exploitation of powers will become wider. As division and discord make an initial cohesion distorted. God, in Chapter blest prophets, after expression of important points to story of Holy prophets such as Noah, Abraham, Moses, Jesus and Lot and Ishmael and Isaac and Jacob and Aaron, David, Solomon, Job, and Idris (Enoch) and Dhul-Kifl (Isaiah) and Zolnnun and Zachariah and Yahya, As a conclusion he says that:

«إِنَّ هَذِهِ أُمَّتُكُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً وَأَنَا رَبُّكُمْ فَاعْبُدُونِ، وَتَقَطَّعُوا أَمْرَهُمْ بَيْنَهُمْ كُلُّ إِلَهِنَا رَاجِعُونَ، فَمَنْ يَعْمَلْ مِنَ الصَّالِحَاتِ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلَا كُفْرَانَ لِسَعْيِهِ وَإِنَّا لَهُ كَاتِبُونَ»

“Truly! This, your *Ummah* [*Sharia* or religion (Islamic Monotheism)] is one religion, and I am your Lord, therefore worship Me (Alone). But they have broken up and differed as regards their religion among themselves. (And) they all shall return to Us, So whoever does righteous good deeds while he is a believer (in the Oneness of Allah Islamic Monotheism), his efforts will not be rejected. Verily! We record it in his Book of deeds.”

These great prophets and their followers were all single nation and this unity and solidarity principles and applications, because it stems from a divine source unit and therefore only Lord is one that should be worshiped. But the group of follower’s prophets due to deviation from this original monotheism and faith unique to worship, divide and split the work among itself and though ultimately of them to us to we judge among them. Holy Quran scripture of last prophet of God and the monotheistic holy Sura Najm is discussed to express a general principle emphasized in all religions and holy rituals in this theme and it says that:

«أَمْ لَمْ يُنَبِّأْ بِمَا فِي صُحُفِ مُوسَى، وَإِبْرَاهِيمَ الَّذِي وَفَّى، أَلَّا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَى، وَأَنْ لَيْسَ لِلْإِنْسَانِ إِلَّا مَا سَعَى، وَأَنْ سَعْيُهُ سَوْفَ يُرَى، ثُمَّ يُجْزَاهُ الْجَزَاءَ الْأَوْفَى»

“Or is he not informed with what is in the Pages (Scripture) of Mûsa (Moses), And of Ibrahim (Abraham) who fulfilled (or conveyed) all that (what Allah ordered him to do or convey), That no burdened person (with sins) shall bear the burden (sins) of another, And that man can have nothing but what he does

(good or bad), And that his deeds will be seen, Then he will be recompensed with a full and the best recompense”

In these verses God says that all the heavenly books, like Moses and Abraham scrolls that hello There God be them, are emphasized on two main points together. One that everyone is responsible for his actions and no one is bearer of burdens of other and another, the essential point is that there is no benefit for human except fruits of his efforts and diligence and truly it is his diligence which will soon appear in front and then after this operation and enough punishment he will receive reward.

These verses show clearly that gauge progression and prosperity of the world and human hereafter is his dedication and effort. Therefore owners of religion and followers of divine rituals should not expect to resolve their personal and social problems of other people, and they should know that the main cause of worldly and otherworldly human happiness is their diligence.

In the end, the selection of statements of Archbishop of Georgia Ilia the Second at the International Peace Conference in Istanbul, Turkey is presented below:

“I believe that at the beginning of the 21st century, the form of a dialogue of civilizations should allow people to mobilize and coordinate their power to solution of global and economic problems.

Today, all people understand that the era of solving problems by force has ended and it is replaced by cultural and economic solutions. This will lead to richness of culture and cooperative relations.

Reference:

1. Holy Qur'an
2. M.Ham, "Feminization of poverty entries", culture of Feminist theories, Translator, F. Mohajer, N.Ahmadi Khorasani, F.Qarehdaghi, Development Publishing, 1382
3. <http://www.wikipedia.org>
4. <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/poverty>
5. Weekly journal of Europe, Europe is moving towards poverty, <http://persian.euronews.com/2012>
6. Human Development Report 2005, United Nations (UN)
7. Divan of Hafez

პროფესორი ტარიელ ფუტკარაძე

**საღვთისმეტყველო ენა მართლმადიდებელ
ქრისტიანობასა და ისლამში - სამნიგნობრო
ენის განსხვავებული პერსპექტივა**

ქრისტეს ეკლესიის დაარსების დღედ ითვლება აღდგომიდან 50-ე დღე, როდესაც ქრისტე გამოეცხადა თავის მოწაფეებს - **სულიწმინდა მოეფინა ქრისტეს მოწაფეებს და მოციქულებმა ქადაგება დაიწყეს სხვადასხვა ენებზე**¹. ეს მოვლენა ცნობილია სულთმოფენობის სახელით. სულთმოფენობიდან მოყოლებული, საბერძნეთში ღვთისმსახურება ბერძნულად ხდებოდა; საქართველოში - ქართულად და სხვ. მაგ., საქართველოში, ისტორიული წყაროების მიხედვით, ქრისტიანობა შემოიტანა ქრისტეს მოწაფემ - ანდრია პირველწოდებულმა. დადასტურებული ფაქტია, რომ V საუკუნეში გვაქვს ქართულენოვანი ქრისტიანული წარწერები და ქრისტიანული ლიტერატურა². VIII-IX საუკუნეებში უკვე ისე ორგანიზებულია ქრისტიანობა ქართველი საზოგადოებისთვის, რომ ქართველი ერისა და ერის სიმბოლოდ მიიჩნევა ლაზარე - ქრისტეს მეგობარი³.

XI საუკუნეებში საქართველოს სახელმწიფოსა და ქართულენოვანი ეკლესიის საზღვრები განისაზღვრება ქართულენოვანი ქრისტიანობის გავრცელების არეალით; მოვიყვან ციტატას XI საუკუნის ცნობილი მწერლის გიორგი მერჩულეს ნაწარმოებიდან: "ქართლად ფრიადი ქუეყანად /მრავალი მხარე/ აღირაცხების /ითვლება/, რომელსაცა შინა ქართულითა ენითა ჟამი შეიწირვის და ლოცვად ყოველი აღესრულების".

¹ *საქმე მოციქულთა 2, 1-4: 1.* და აღსრულებასა მას დღისა მერგასისასა, იყვნეს ყოველნი ერთბამად ურთიერთას, 2. და იყო მეყსეულად ზეცით ოხრად, ვითარცა მოწვენად ქარისა სასტიკისად, და აღივსო ყოველი იგი სახლი, სადა-იგი იყვნეს მსხდომარე. 3. და ეწუენეს მათ განყოფანი ენათანი ვითარცა ცეცხლისანი, და დაადგრა თითოეულად კაცად-კაცადსა მათსა ზედა. 4. და აღივსნეს ყოველნი სულითა წმიდითა და იწყეს სიტყუად უცხოთა ენათა, ვითარცა სული იგი მოსცემდა მათ სიტყუად
[/http://orthodoxy.ge/tserili/mtatsmindeli/sakme1-7.htm/](http://orthodoxy.ge/tserili/mtatsmindeli/sakme1-7.htm/).

² სპეციალისტთა დიდი ნაწილის აზრით, ქართული ანბანი შექმნილია ძველი ნელთაღრიცხვის მეორე ნახევარში. ქართული ნერილობითი ძეგლები შემონახულია ნელთაღრიცხვათა მიჯნიდან, ხოლო ქართული მწერლობის ნიმუშები V საუკუნით თარიღდება.

³ ვრცლად იხ.: შდრ., კერ კიდევ IX-X საუკუნეებში ქართველი ერი და ქართული ენა სინონიმური ცნებებია; იხ: ქება ქართველთა - ქება და დიდება ქართულისა ენისად, გვ. 1-131 (I თავი - ლილი ხევსურიანი, II-V თავები - ტარიელ ფუტკარაძე, საგალობელი - იოსებ კუჭუხიძე, თარგმანები - ზურაბ კიკნაძე, მხატვარი - ილია ჭრელაშვილი; ქუთაისი, 2000, თბ., 2000 (ტ. ფუტკარაძის საერთო რედაქციით).

საქართველოს მსგავსად, აღმოსავლეთ ევროპის სხვა ქვეყნებშიც /სომხეთში, სერბიაში, რუსეთში.../ ქრისტიანობა ეროვნულ ენებზე ვრცელდებოდა.

რომის იმპერიაში IV საუკუნის დასასრულიდან ბერძნულის ნაცვლად ლათინური იქცა პაპის კანცელარიის ენად (პაპი სირიციუსისი). ეს ტრადიცია დღემდეა ძალაში (ნ. *Acta Apostolicae Sedis*)¹. საუკუნეების მანძილზე რომის იმპერიის ველში - დასავლეთ ევროპაში - მრავალი ეთნოსი და ენა ჩამოყალიბდა; ამის მიუხედავად, 1962 წლის რეფორმამდე (ვატიკანის II კრება), ღვთისმსახურება ყველგან ლათინურად გრძელდებოდა². ვატიკანის II კრებამ ნება დართო, ეროვნული ენები გამოეყენებინათ ლიტურგიაში³. ლიტურგიაში ხალხური ენების გამოყენებამ ცალკეულ კონსერვატიული წრეების უარყოფითი დამოკიდებულება გამოიწვია⁴.

კათოლიკური ეკლესიის ენის მსგავსად, VII საუკუნიდან დამკვიდრებული ისლამი მხოლოდ ერთი ენით - **არაბულით** - ვრცელდება; ამჟამად სულ მცირე, 1.5 მილიარდი ადამიანი ღვთისმსახურებას არაბულ ენაზე ასრულებს.

შდრ.: მსოფლიოში დაახლოებით 2,1 მილიარდი ქრისტიანია; ამათგან 1,1 მილიარდი კათოლიკეა (რომელიც ცხოვრობს 235 ქვეყანაში), 600 მილიონი პროტესტანტია, 500 მილიონი მართლმადიდებელი და სხვ.

ზემოთქმულის გათვალისწინებით, ღვთისმსახურების ენის ორი ძირითადი სახეობა შეიძლება გამოვყოთ:

- ენა, რომელიც რელიგიისა ენაა მრავალი ეთნოსისა თუ სახელმწიფოსათვის (ლათინური ენა, არაბული ენა...);

¹ წმიდა ლიტურგიაში ლათინური ენის საყოველთაო გაბატონებას ხელი შეუწყო *ტრიდენტის კრებამ*, რომელმაც გაილაშქრა ხალხური ენების წინააღმდეგ (იხ. IV სესია: ვულგატას კანონიზაცია; XXII სესია, თავი 8: სახალხო ენის /vulgaris lingua/ შესახებ).

² ამ ფაქტის ახსნა შეიძლება მხოლოდ იმით, რომ მოციქულების ხანასა და ადრეულ შუა საუკუნეებში თანამედროვე ევროპული ენები დიალექტებად მიიჩნეოდა და არა - ეროვნულ ენებად; შდრ.: როგორც ცნობილია, 1054 წელს დასავლური და აღმოსავლური ქრისტიანული ეკლესია საბოლოოდ გაიყო. აღმოსავლურ ეკლესიას **მართლმადიდებლური** ეწოდა, ხოლო დასავლურს - **კათოლიკური**. ამის შემდეგ მსოფლიოს ყველა კონტინენტის ბევრ ხალხში გავრცელდა კათოლიკეობა და ყველგან საღვთისმეტყველო ენად დამკვიდრდა ლათინური.

³ დადგენილება Sacrosanctum concilium ლიტურგიის შესახებ, 1963 წ. 4 დეკემბერი.

⁴⁴ იხ.: <http://www.nplg.gov.ge/gsd/cgi-bin/library.exe?e=d-01000-00---off-0dictiona--00-1--0-10-0---0prompt-10---4-----0-01--11-ru-50---20-about---00-3-1-00-0-0-11-1-0utfZz-8-00&a=d&cl=CL4&d=HASH30615dbbde2a2d54b3644b.12>.

- ენა, რომელიც რელიგიისა /და კულტურის/ ენაა ძირითადად მოცემული ეროვნების/სახელმწიფოს საზღვრებში (ქართული ენა, ბერძნული ენა, ებრაული ენა, სომხური ენა...).

შენიშვნა: გარკვეულ შემთხვევებში იგივე ენა შეიძლება ვრცელდებოდეს საზღვარგარეთ მცხოვრები დიასპორების ეკლესიებში და არ ვრცელდებოდეს მოცემული სახელმწიფოს მოქალაქე სხვა აღმსარებლობის თემებში.

თუკი მსოფლიოს ენების ისტორიას გავანალიზებთ, შეგვიძლია გამოვყოთ კიდევ ოთხი სახის ენა:

- მრავალრიცხოვანი ეთნოსის, ან ძლიერი სახელმწიფოს ენა, რომელიც კულტურის (მსოფლალქმის, განათლების, კომუნიკაციის...) ენა ხდება სხვა ხალხებისა თუ ქვეყნებისთვისაც (მაგ., ინგლისური ენა დღეს, სპარსული ენა, რუსული ენა...);

- ენა, რომელიც კულტურის (მსოფლალქმის, განათლების, კომუნიკაციის...) ენაა მოცემული ეროვნებისა თუ სახელმწიფოს საზღვრებში (მაგ., აზერბაიჯანული ენა);

- ენა, რომელიც არ არის ეროვნული კულტურის ენა, მაგრამ არის პირველადი მსოფლალქმისა და რელიგიის ენა (საკუთარი რწმენა-წარმოდგენების მქონე აბორიგენების რომელიმე ენა);

- ენა, რომელიც არ არის არც ეროვნული კულტურის და არც რელიგიის ენა: რომელიმე პატუა ენა, რომელსაც მხოლოდ პირველადი მსოფლალქმისა და საკომუნიკაციო ფუნქცია აქვს...

წარმოდგენილ მოხსენებაში არაბული, ქართული და სპარსული ენების მაგალითზე განვიხილავთ პირველი, მეორე და მესამე სახის ენებს; ამ ტიპის ენებს სამნიგნობრო-სალიტერატურო, ღვთისმსახურებისა და კულტურული თვალსაზრისით განსხვავებული აქვთ წარსულიც და მომავალიც.

I. არაბული ენა - მრავალი ეთნოსისა თუ ერის რელიგიის ენა

კლასიკური არაბული ენა - ისლამის ენა და თანამედროვე არაბული სალიტერატურო ენა ერთმანეთისაგან ძალიან მცირედით სხვაობს (დაახლოებით იმდაგვარდავე, როგორც არქაული ქართული და თანამედროვე სალიტერატურო ქართული)¹.

¹ ა. სილაგაძე, ნ. ეჯიბაძე, არაბული დიგლოსიის შესახებ, თბ., 2012, გვ. 38-39; გამომცემლობა „უნივერსალი“.

არაბული, როგორც მუსლიმანური სამყაროს ენა სხვადასხვა ერებსა და ხალხებს აერთიანებს ერთ მუსლიმურ კულტურაში, ხოლო, **არაბული ენა, როგორც სამნიგნობრო ენა**, ერთ ეთნოსად კრავს მრავალ თემად სეგმენტირებულ არაბ ერს და ერთ დედაენობრივ ველში აქცევს ერთმანეთისაგან ბევრად თუ ნაკლებად დაშორებულ არაბულ დიალექტებს. არაბები თავიდანვე დიდ ყურადღებას აქცევენ კლასიკური არაბულის ნორმების უცვლელობას¹, რითაც ინარჩუნებენ ერთიან სააზროვნო ენას და ამით მყარ ბაზას ქმნიან არაბი ნაციის ერთიანობისთვის. სხვადასხვა არაბულ სახელმწიფოებად განფენილი არაბები, დღემდე რჩებიან ერთ მთლიან ნაციად სწორედ არაბული სალიტერატურო ენის წყალობით.

როგორც ზემოთ ითქვა, მრავალი მილიონი არაარაბებისათვის **ყურანის ენა საკრალური (რელიგიური) ენაა**; ეს ასპექტი განსაკუთრებულ როლს ანიჭებს არაბულს; კერძოდ, კლასიკური არაბული ენა ერთ-ერთი გამორჩეული ენაა, რომელიც მსოფლიოში ქმნიდა, ქმნის და მომავალშიც შექმნის **ზეეროვნულ რელიგიურ-კულტურულ ველს**; თუმცა, არაბული ენის, ასევე, სხვა ენების პერსპექტივა ბევრად იქნება დამოკიდებული თანამედროვე ტექნოლოგიებთან ადაპტაციის ხარისხზეც (იხ. ქვემოთ).

II. ქართული ენა - ქართველი ერის რელიგიისა და კულტურის ენა

სავარაუდოდ არსებობდა წარმართული ქართული მნიგნობრობა²; სამწუხაროდ, წარმართული ხასიათის ქმნილებები ჩვენამდე წერილობითი ფორმით არ შემორჩენილა. V-XII საუკუნეებში გვიდასტურდება მხოლოდ ქრისტიანული ქართულენოვანი (ქართული) თხზულებები. სწორედ ქრისტიანობა აყალიბებს ქართული ენის იმ სამნიგნობრო კალაპოტს, რომელშიც ადრევე ჩამოიძვრნა ქართული საერო მწერლობაც; კერძოდ, საქარ-

¹ შემთხვევითი არ არის, რომ არაბულენოვან სამყაროში ალ-ქითაბად იწოდება მხოლოდ ორი წიგნი: „ყურანი“, და სიბავეიხის (სიბოვაჰის) „არაბული ენის გრამატიკა“.

² ამას ცხადყოფს რამდენიმე გარემოება:

- „ქართლის ცხოვრებაში“, დადასტურებული „შაჰ-ნამეს“, პერსონაჟთა სახელების საშუალებით სპარსული ვარიანტები (ქეკაპოს, შიომ, სპანდიატ, აფრიდონ, ბევრასფ, ბაჰამან... ამ სახელების საშუალებით სპარსულის შესახებ იხ., ნ. ბართაია, 2011, გვ. 19); კერძოდ, ეს სახელები ცხადყოფს, რომ ქართულენოვანი საისტორიო მწერლობა არსებობდა საშუალო სპარსულის არსებობის დროს - ქართულენოვანი ქრისტიანული მწერლობის შექმნამდე.

- წერა-კითხვის აღმნიშვნელი ლექსიკის საერთოქართველურობა (მასალის ანალიზისათვის იხ. მ. ჩუხუას სტატია კრებულში: "თეოლოგიის კათედრა 5 წლისაა", საიუბილეო სამეცნიერო კონფერენციის მასალათა კრებული, თბ., 2007).

თველო პირველი ქვეყანაა ევროპაში, სადაც XII საუკუნის დასასრულიდან აღმოცენდა საერო მწერლობა¹.

ჩვენთვის გარკვეულწილად მისაღებია ნიკო მარის, ივანე ჯავახიშვილის, იუსტინე აბულაძის, ნომადი ბართაია და სხვათა მოსაზრებები, რომ ქართულ საერო მწერლობას გარკვეული შტრიხები შეჰმატა არაბობის შემდეგ აღორძინებულმა სპარსულენოვანმა მუსლიმანურმა საერო მწერლობამ, რომელიც სათავეს იღებს X საუკუნიდან. ამ დროიდან საქართველოს გარშემო სახელმწიფოებრივ და კულტურულ უზარმაზარ ველს იკავებენ სახელმწიფოები თუ სახელმწიფოებრივი წარმონაქმნები, რომელთაც ერთდროულად აქვთ: არაბულენოვანი მუსლიმური რელიგია და სპარსულენოვანი საერო მწერლობა².

საინტერესოა აღინიშნოს, რომ VII-IX საუკუნეებში საქართველოს პოლიტიკური სისუსტის მიუხედავად მუსლიმანობის ენამ - არაბულმა და ძლიერ მეზობელთა საერო კულტურის ენამ სპარსულმა - ვერ წაღეკა ქართულენოვანი კულტურა, მეტიც, **არაბულენოვანი და სპარსულენოვანი კულტურების წნეხმა სტიმული მისცა IX-X საუკუნეების სამხრეთ საქართველოში (ამჟამინდელი თურქეთის ერზერუმისა და ართვინის გუბერნიები) - ხანძთაში, ოპიზაში, შატბერდში, იშხანში, ოშკში... ქართულთა იდენტობის მთავარი ნიშანის** - ქართულენოვანი ქრისტიანული კულტურის, შესაბამისად, ქართული სამნიგნობრო ენის აღორძინებას.

ქართულმა საერო სამნიგნობრო კულტურამ მწვერვალს მიაღწია XI-XIII საუკუნეებში³. ამავე პერიოდში ქართულ სინამდვილეში და ქართული ენის ნიაღში ჰარმონიულად შეზავდა მძლავრი დასავლურ-ქრისტიანული და აღმოსავლურ-სპარსულ-მუსლიმური კულტურული ნაკადები.

ამ კონტექსტში საინტერესო ისიც, რომ XI-XIII საუკუნეებში სპარსულენოვანი ლიტერატურის ცენტრი ხდება საქართველოს მეზობელი - **შირვანი**⁴. დავით აღმაშენებლისა და თამარის მეფობის 100-წლიან პერიოდში შირვანი იყო საქართველოს ვასალი (ყმადნაფიცი ქვეყანა) და კულტურუ-

¹ კ. კეკელიძე, 1945, გვ. 5: „ჩვეულებრივი ადამიანის ამქვეყნიური ცხოვრების აღწერაზე, ხორციელ ვნებებსა და მისწრაფებებზე ორიენტირებული ჰუმანისტური ხასიათის საერო თხზულებები საქართველოში ბევრად ადრე ჩნდება, ვიდრე - დასავლეთ ევროპაში„.

² საკითხის ისტორიისთვის იხ., ნ. ბართაია, 2011.

³ ამ პერიოდში ქართულენოვან ქრისტიანულ კულტურას ამშვენებენ: იოანე მინჩხი, გიორგი და ექვთიმე ათონელები, ეფრემ მცირე, იოვანე პეტრინი, არსენ იყალთოელი... ამ და მომდევნო პერიოდში ქართულენოვანი კულტურის უდიდეს ცენტრებად იქცა: გელათი, სვეტიცხოველი, იყალთო...

⁴ საკითხის ისტორიისთვის იხ., ნ. ბართაია, 2011, გვ. 8-15.

ლი პარტნიორი. ქართულ ლიტერატურაში სწორედ ამ პერიოდში შემოედინება სპარსულენოვანი საერო მწერლობის ნაკადი, რომელმაც გააქტიურა IV საუკუნიდან არსებული ქართული აგიოგრაფიისთვის დამახასიათებელი **ე.წ. რომანული მიმართულება და, პარალელურად, საქართველოში გააძლიერა პატივისცემა მუსლიმანური კულტურისადმი; შემთხვევითი არ არის, რომ სწორედ დავით აღმაშენებლის ეპოქაში ჩამოიძიერნა ქართული ტოლერანტობა.**

შეგვიძლია თამამად ვთქვათ, რომ XI-XIII საუკუნეების შუააზიურ და წინააზიურ სივრცეში - არაბულენოვანი და სპარსულენოვანი კულტურების არსებობის ველში - საქართველო ერთადერთი მონოლითური სახელმწიფოა, რომელიც ინარჩუნებს ორიგინალურ კულტურას; ეს კულტურა ზენიტს აღწევს XIII საუკუნეში; **ამ ორიგინალური კულტურის საფუძველია მრავალსაუკუნოვანი ქართული ენა.** მრავალი ისტორიული კატაკლიზმისა თუ საფრთხის მიუხედავად, XIII საუკუნის შემდეგაც ვიდრე დღევანდელ დღემდე ქართული ენა წარმატებით ფუნქციონირებს ადამიანური შემოქმედების ყველა სფეროში.

რამ განაპირობა მცირერიცხოვანი ქართველების ორიგინალური დედანობრივი კულტურის ამგვარი გამძლეობა?

ჩემი აზრით, მცირერიცხოვანი ქართველობის დედაენისა და მის ბაზაზე არსებული კულტურის გამძლეობა თუ წარმატება განაპირობა ოთხმა გარემოებამ:

- ქართველთა კულტურის ენა - ქართული სამწიგნობრო ენა - საერთო-ქართველური წარმომავლობისაა;

- ქართული სამწიგნობრო ენა მრავალი საუკუნეა ერთდროულად ფუნქციონირებს სახელმწიფო ენად, საეკლესიო ენად და საერო მწერლობის ენად;

- ქართული სინამდვილეში მართლმადიდებლური ქრისტიანობის ენა უწყვეტ კავშირშია ცოცხალ ხალხურ მეტყველებასთან;

- პროგრესისა თუ მეცნიერების გამონვევებზე ქართული ერის ყველა თაობა ადეკვატურად რეაგირებს (რაც პირველ რიგში გამოიხატა იმაში, რომ უძველეს პერიოდშივე შეიქმნა ქართული ანბანი და მრავალწახნაგოვნად განვითარდა მეცნიერების ენა).

მოკლედ თითოეული გარემოების შესახებ:

1. ქართული სამნიგნობრო ენის სერთოქართველური წარმომავლობა.

თანამედროვე ქართული სამნიგნობრო ენა უშუალო მემკვიდრეა არქაული საეკლესიო ენისა, რომელიც, თავის მხრივ, ეფუძნება საერთოქართველურ ენობრივ სისტემას და არა ქართლურ, კახურ, იმერულ, მეგრულ, მესხურ თუ სვანურ ენობრივ დიალექტურ ერთეულებს. **შესაბამისად, ქართული სამნიგნობრო ენა ზოგადქართული მოვლენაა** და არა - ერთ რომელიმე ქართველურ ენობრივ ქვესისტემაზე დაფუძნებული კულტურა¹.

ქართველთა სამნიგნობრო ენა, ზოგადად, ქართველთა მრავალსაუკუნოვანი მნიგნობრული კულტურა ხანგრძლივი დროის მანძილზე თვისობრივად ერთნაირად იქმნებოდა ყველა ქართველური თემის (და არა - საქართველოს ერთი რომელიმე კუთხის მოსახლეობის) მიერ. თავიდანვე მკაცრად იყო განსაზღვრული სამნიგნობრო ენის ნორმები, რამაც ხელი შეუწყო მის სტაბილურობას; **შესაბამისად, ქართული სამნიგნობრო ენა ორგანული და გასაგებია ყველა კუთხისა და თაობის ქართველისთვის.**

აქვე აღვნიშნავ, რომ კავკასიაში რუსეთის იმპერიის ბატონობის პერიოდში (განსაკუთრებით საბჭოთა პერიოდში) გაჩნდა ქართველოლოგიის პოლიტიზებული მიმართულება - „ქართიზაციის„ თეორია, რომელიც ცდილობდა დაემტკიცებინა, რომ ქართულენოვან საღვთისმსახურო (წარმართულ თუ ქრისტიანულ) და საერო-სახელმწიფოებრივ ველში თავიდან არ შემოდოდა დასავლეთ, სამხრეთ, აღოსავლეთ თუ სამხრეთ საქართველოს დიდი ნაწილი (იმერეთი, გურია-აჭარა, სამეგრელო-ლაზეთი... თუშეთი, ხევსურეთი, კახეთი... ტაო-კლარჯეთ-სამცხე...). მოკლედ შევხებით საბჭოთა პერიოდში წარმოდგენილ ორ მთავარ „არგუმენტს„:

ქართული საისტორიო ტრადიციის საპირისპიროდ მეცნიერთა ნაწილი აცხადებდა, რომ:

- დასავლეთ საქართველოში არსებული ე.წ. -ყვა დაბოლოებიანი ტოპონიმები და გვარსახელები მიუთითებს ამ რეგიონში ქართველთა არაავტონომობას, რომ აქ ცხოვრობდნენ ჩერქეზული ტომები;

¹ შდრ.: ესპანური, კატალონიური, პროვანსული (ანუ ოქსიტანური) ლათინურისგან მომდინარე ერთგვაროვანი მოძმე ენა-კილოებია, რომლებზეც სხვადასხვა დროს შეიქმნა დამწერლობა; მათგან ზოგი გამოცხადდა სახელმწიფო ენად, ზოგი - არა (ასევეა, გერმანულენოვან იტალიურენოვან, ფრანგულენოვან სამყაროებშიც); შესაბამისად, მათ შორის დღემდე გრძელდება მეტოქეობა იმის მიუხედავად, რომ ზოგ მათგანს ენის სტატუსი აქვს მინიჭებული, ზოგს - დიალექტისა (მაგ., დღემდე საკამათოა კატალონიური და პროვანსული ერთი ენის კილოებია თუ ორი დამოუკიდებელი ენა).

- მეგრული, ლაზური და სვანური დამოუკიდებელი ენებია, რომ ამ ენების გავრცელების არეალში (დასავლეთ საქართველო, სამხრეთ-დასავლეთი საქართველო) ქართული ენა გვიან დამკვიდრდა...

ენათმეცნიერ მერაბ ჩუხუას კვლევით ნათლად ჩანს, რომ დასავლეთ საქართველოში არსებული -ყვა სუფიქსიანი გვარები და ტოპონიმები ქართველური წარმომავლობისაა, კერძოდ, „ყვა“, არის სალიტერატურო ენის „ყმა“, სიტყვის დიალექტური (მეგრული) ვარიანტი და იმავე ფუნქციით გამოიყენება, როგორც -ძე, -შვილი¹. ამგვარი წარმოების ლიტერატურული ვარიანტი შემონახულია რამდენიმე გვარშიც, მაგ., ვაშა-ყმა-ძე, მალა-ყმა-ძე... ასე, რომ არავითარი საფუძველი არ რჩება მოსაზრებას, რომ დასავლეთ საქართველოში ჩერქეზები თუ აბაზები ცხოვრობდნენ და არა -ქართველები; მეტიც რუსული და სხვა წყაროები ცხადყოფენ, რომ ჩრდილოელი მეზობლებისთვის ძველი აბაზებიც ქართველებად იყვენ გააზრებული; ამას ცხადყოფს ის, რომ რუსული წყაროების „ობზი“, და ყარაჩაელთა თუ ბალყარელთა ენების „ებზე“, (< აბაზა) ქართველს ნიშნავს².

ასევე უსაფუძვლოა ე.წ. ქართველური ენების მიხედვით დამოუკიდებელი ქართველური ეთნოსების გამოყოფის მცდელობა³; კერძოდ, დოკუმენტირებული ისტორიული ცნობებიცა და თანამედროვე კვლევებიც ცხადყოფს, რომ ჩვენთვის ცნობილი ზეპირი ქართველური ენობრივი ქვესისტემები /ერვნული ენის რეგიონული ვარიანტები - დიალექტები/ არქაული ე.წ. (ხანმეტი) სტანდარტული ენის სახესხვაობები, ხოლო საქართველოს სხვადასხვა კუთხის ავტოქთონი მოსახლეობა - ქართული ეთნოსის შემადგენელი ნაწილია⁴.

¹ მ.ჩუხუა, ზოგიერთი ანთროპონიმის წარმომავლობისათვის ქართველურ დიალექტებში; XXIII რესპუბლიკური დიალექტოლოგიური სამეცნიერო სესიის მასალები, თელავი, 2003; - ყვა სუფიქსის გენეზისისათვის ქართულ გვარებში; ბათუმის ქართველოლოგიური სიმპოზიუმი, 2006.

² მსჯელობისათვის იხ. ტ. ფუტკარაძე, ქართველები, 2005, გვ. 137

³ შდრ., მაგ., ო. ჯაფარიძე: „ძვ. წ. II ათასწლეულის მეორე ნახევრის საქართველოს ეთნიკური რუკა ასე გამოიყურება: კოლხეთის მთიანეთში - სვანი, კოლხეთის ბარში - ზანი, აღმოსავლეთ საქართველოში - ქართველი... სალიტერატურო ენა ემყარება აღმოსავლეთ საქართველოს მეტყველებას - „ქართის“, ენას, /ო.ჯაფარიძე, ქართველი ერის ეთნოგენეზისის სათავეებთან, თბ., 2006, გვ. 353-366/.

⁴ კერძოდ, მრავალი ფაქტი ცხადყოფს, რომ ოდიტგანვე სვანები და მეგრულ-ჭანები ზოგადქართული ენით ქმნიდნენ სასულიერო თუ საერო კულტურას (იოვანე ლაზი, ჭყონდიდლები, იობანე მინჩხი, იოვანე პეტრინი...); მსჯელობისათვის იხ.: მიტროპოლიტი ანანია ჯაფარიძე, ქართული სამოციქულო ეკლესიის ისტორია, ტ. I-IV, თბ., 1976-2003; ტ. ფუტკარაძე, ქართველები, ნაწილი I, ქრისტიანობამდელი ეპოქა, ქუთაისი, 2005; თ. გვანცელაძე, ენისა და დიალექტის საკითხი ქართველოლოგიაში, თბ., 2006; მ. ნაჭყებია, საქართველოს ეთნოლინგვისტური ტერმინები, თბ., 2006; რ. შეროზია, ქართველური სალიტერატურო ენისა და სულხან-საბას“სიტყვის კონის“ ზოგი საკითხისათვის, ქართველური მემკვიდრეო-

2. ქართული სამწიგნობრო ენის ერთდროულად ფუნქციონირება სახელმწიფო ენად, საეკლესიო ენად და საერო მწერლობის ენად.

სულ მცირე ბოლო 16 საუკუნის მანძილზე ქართული სამწიგნობრო ენა ერთდროულად არის საქართველოში ღვთისმსახურებისა და საეკლესიო მსოფლმხედველობის ენა, სახელმწიფო ენა და საერო მწერლობისა თუ მეცნიერების ენა. სწორედ ამ მრავალფუნქციურობის უწყვეტობამ შექმნა სამწიგნობრო ენის ის მყარი კალაპოტი, რომელშიც XI-XII საუკუნეებში დაიწყო ქართული კულტურული რენესანსი.

სხვადასხვა ეპოქებში იყო და ახლაც არის მცდელობა, ქართულ ენას სახელმწიფო და სალიტერატურო-საგანმანათლებლო სფეროებში ჩანაცვლებოდა (ჩაენაცვლოს) გაცილებით მრავალრიცხოვანი ეთნოსის თუ ოკუპანტის ენა; ისტორიის ყველა ეტაპზე ქართულმა სამწიგნობრო ენამ შეინარჩუნა თავისი პოზიციები; შეინარჩუნა იმიტომ, რომ ვერავინ შეძლო ქართული ენა ერთდროულად განედევნა დასახელებული სამივე სფეროდან. აქვე აღვნიშნავ, რომ მხოლოდ ერთმოენმუნე რუსეთის იმპერიის ბა-

ბა, XI, ქუთაისი, 2007; მ. ტაბიძე, სახელმწიფო ენის მდგომარეობა, როგორც სახელმწიფოს სიძლიერე-სისუსტის ერთ-ერთი მახასიათებელი, საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების სამინისტროსა და შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტის სამეცნიერო კონფერენცია თემაზე: „საქართველო და მსოფლიო, ბათუმი, 2008, 14-15 ნოემბერი; რ. თოფჩიშვილი, ქართველთა ეთნოგენეზისა და ეთნიკური ისტორიის პრობლემები, თბ., 2008; რ. გუჯეჯიანი, ქართველ მთიელთა მენტალობის ისტორიიდან, თბ., 2008, გვ. 191-197; თ. ბერაძე, ქართული იდენტობის ძირითადი ეტაპები, ეთნოლოგიური კრებული, თბ., 2008, გვ. 3-9; რ. თოფჩიშვილი, ქ. ხუციშვილი, რ. გუჯეჯიანი, თეორიული ეთნოლოგია, თბ., 2009; თ. ბერაძე, ბ. ხორავა, ქართული სალიტერატურო ენა და ქართული კულტურა - საქართველოს ყველა ეთნოგრაფიული მხარის შემოქმედების ნაყოფი, ქართველური მემკვიდრეობა, ქუთაისი, 2009, გვ. 19-29... კერ კიდევ საუკუნის წინ ქართველი ერის ენობრივ-ეთნიკური დანაწევრების მცდელობის შესახებ შთამბეჭდავი წერილები აქვთ: ნიკოლოზ დადიანს, ამბროსი ხელაიას, თედო სახოკიას, ბესარიონ ნიჟარაძეს, ივანე მარგიანს და სხვა მრავალ ქართველ მოღვაწეს; ამჟამინდელი სიტუაციის ობიექტური შეფასებისათვის იხ., აგრეთვე: გიორგი ოთხმეზური, „როგორ შეიძლება სამეგრელოსა და სვანეთში სახელმწიფო ენები მეგრული და სვანური იყოს?“, („ახალი თაობა“, 06. 09. 2005); მ. ლორთქიფანიძე, „ყოველი ქართველი წირვა-ლოცვას მუდამ ქართულად ასრულებდა, ახლა კი მეგრულად და სვანურად უნდა ვილოცოთ?“, („ჯორჯიან ტაიმსი“, 19-25 დეკემბერი, 2005; ნ. ბართაია, იქნებ „განშტოება“, სჯობდეს, „მწერლის გაზეთი“, 01.06.2007; გ. კუჭუხიძე, „ქართულ სიტყვათა შემნახველნი“, („მწერლის გაზეთი“, 2007 წლის 16-31 დეკემბერი, №154; ა. გამზარდია, „მეგრულ-სვანური ესკიზები ანუ ცოტა რამ ორი დედა ენის თეორიის შესახებ“, ჟურნალი: „ლიტერატურა და ხელოვნება“, XII, 2009, გვ. 39-46); რ. გუჯეჯიანი, ბ. ხორავა, „ქართული საზოგადოებრივი აზრის ისტორიიდან“, („ერთობილი საქართველოსთვის“), ქართველური მემკვიდრეობა, XIII, ქუთაისი, 2009; რ. კაშია, დ. შავიანიძე, „ეთნიკურ-ეთნოგრაფიული ტერმინები და ქართული ისტორიული სინამდვილე“, ქართველური მემკვიდრეობა, XIII, ქუთაისი, 2009; ლ. ესართია, „ქართველობის ახლომონათესავე ამ ხალხს სხვაგან არსად აქვს პერსპექტივა“, ქართველური მემკვიდრეობა, XIII, ქუთაისი, 2009 და სხვ.

ტონობის პერიოდში იყო მცდელობა, ქართული ენა განდევნილიყო ეკლესიის სივრციდანაც; ეს მცდელობაც წარუმატებელი აღმოჩნდა.

ვფიქრობ, საქართველოში ღვთისმსახურებისა და საერო მწერლობის ენა სხვადასხვა, ან გრაბარისა და ახალი სომხურის მსგავსად¹, თვისოვრივად დაშორებული რომ ყოფილიყო ერთმანეთისგან², მცირერიცხოვანი ქართველი ერი ვერ შეინარჩუნებდა სამივე სფეროში უწყვეტ ტრადიციას და, დიდი ალბათობით, მრავალრიცხოვანი დამპყრობლების ალყაში **მცირერიცხოვან ქართველთა დედაენას გადაულახავი საფრთხეები შეექმნებოდა**³.

3. ქართულ სინამდვილეში მართლმადიდებლური ქრისტიანობის ენის უწყვეტი კავშირი ცოცხალ ხალხურ მეტყველებასთან.

მართლმადიდებელი ქრისტიანობის წესის შესაბამისად, წმინდა წერილის სიბრძნე მრევლეს ეძლევა დედაენაზე; შესაბამისად, ძველი და ახალი აღთქმა თავიდანვე ითარგმნა ქართულ ენაზეც. სამეცნიერო კვლევები ცხადყოფს, რომ **ქრისტიანული ლიტერატურის თარგმნის პროცესში** ქართული საეკლესიო ენა დაეფუძნა მანამდე არსებულ საისტორიო მწერლობის ენას და ქართულ წარმართულ საკულტო ენას (შესაძლოა, ჩვენამ-

¹ ქართული სამნიგნობრო ენისგან განსხვავებით, ძველი, საშუალო და ახალი სომხური სამნიგნობრო ენები განსხვავებულ სომხურ დიალექტებზე დაფუძნებული სამი სხვადასხვა ქვესისტემაა; მაგ., ძველი სომხური (გრაბარი) ფლექსიური ენაა, საშუალო - გარდამავალია ფლექსიურსა და აგლუტინაციურს შორის, ახალი კი (აშხარაპარი) - აგლუტინაციური ენაა. საშუალო სომხური ეფუძნება კილიკიის სომხურ დიალექტს, ახალი სომხური სალიტერატურო ენა თავის მხრივ, ორი განშტოებითაა წარმოდგენილი: ერთი ეფუძნება აღმოსავლურ დიალექტებს (ძირითადად - არარატის სომხურ კილოს), მეორე - დასავლურ დიალექტებს.

² შდრ.: როგორც წესი, სხვა ხალხების ღვთისმსახურებისა და საერო მწერლობის ენები არსებითად განსხვავებულია; სხვაობა ძირითადად ორი სახისა:

- საერო მწერლობის ენა და ღვთისმსახურების ენა სხვადასხვაა წარმომავლობის ენებია, **მაგ., ირანში საერო მწერლობის ენა ინდოევროპული ენა - სპარსული ენა, ღვთისმსახურების ენა არის სამხრეთ სემიტური ენა - არაბული ენა.**

- საერო მწერლობის ენა და ღვთისმსახურების ენა ერთი ენის არქაული და ახალი ვარიანტებია, რომლებიც არსებითად განსხვავდება ერთმანეთისგან; მაგ., გრაბარი და ახალი სომხური, ლათინური და იტალიური, ყურანის არაბული და თანამედროვე არაბული დიალექტები, ძველი სლავური და რუსული... შდრ., ძველი სპარსული მკვდარი ენაა: ლურსმული წარწერებიდან (ძვ. წ. VI ს.) ცნობილი ძველი სპარსული ამჟამად მკვდარი ენაა, მკვდარი ენაა საშუალო სპარსული ანუ ფალაურიც; იგი იხმარებოდა ახ. წ. III-XI სს-ში; ახალი სპარსული იწყება (სალიტერატურო ენა) IX საუკუნიდან.

³ შდრ.: ქართული მწერლობის მნიშვნელოვან ნიმუშებში დღემდე თანაარსებობს ე.წ. სასულიერო და საერო ნაკადები, ხოლო გამორჩეული ქართული თხზულებები ერთდროულად იკითხება როგორც სასულიერო, ასევე, საერო ათვლის სისტემებიდან იხ., მაგ., „ვეფხისტყაოსნის“, ერთი შეხედვით რომანულ-საგმირო ხასიათის პოემის ზვიად გამსახურდიასეული გააზრება და დავით გურამიშვილის „ქაცვია მწყემსი“...

დე არმოღწეულ საერო მწერლობასაც). საეკლესიო ენის მასაზრდოებელი წყარო თავიდანვე იქნებოდა ქართველთა ხალხური მეტყველება, რამდენადაც ეროვნულ ენებზე ღვთისმსახურების გარდა, მართლმადიდებელი ქრისტიანობა ღვთისმსახურს ავალდებულებს, ყოველდღიურად ესაუბროს მრევლს - ფართო საზოგადოებას, შესაბამისად, ღვთისმსახურის ენა მართლმადიდებელი ქრისტიანობის პირობებში ახლოებული ხდება ფართო საზოგადოებისათვის¹. ქრისტიანული ღვთისმსახურების დროს სასულიერო პირის ხალხთან ინტენსიური ურთიერთობის გამო (აღსარების მოსმენა, ქადაგება...) ხორციელდება უკუპროცესიც: ხალხის ენა აქტიურად ილექება ღვთისმსახურების ენაში; ამგვარი ურთიერთდიფუზია ერთ-ერთი მთავარი მიზეზია ეკლესიის ენისა და ხალხის ენის სიახლოვისა.

4. პროგრესისა თუ მეცნიერების გამოწვევებზე ადეკვატურმა რეაგირება.

უდიდესი პროგრესული მოვლენის დასაწყისშივე - ანბანური დამწერლობის გარიჟრაჟზევე - **ქართული ენა იქცა დამწერლობის მქონე ენად**. ანბანის გამოგონება იყო უდიდესი ნახტომი ადამიანური აზროვნების ისტორიაში, რამდენადაც ამ მოვლენამ ახალ განზომილებაში გადაიყვანა ადამიანური შესაძლებლობა ცოდნისა თუ ინფორმაციის დაგროვება-გადაცემის, შესაბამისად, სააზროვნო ველის გაფართოების თვალსაზრისით. პირადად ჩემთვის, როგორც ქართველისთვის განსაკუთრებული ღირსების მომცემია, ის ფაქტი, რომ მსოფლიოში, სადაც 7000-მდე ეთნოსი ცხოვრობს, მხოლოდ 13 ორიგინალური ანბანი არსებობს და ამათგან ერთ-ერთი ძველი ანბანის შემქმნელია ქართველობა.

ანბანის შექმნის ტოლფასი თვისობრივად ნახტომია **თანამედროვე გამოწვევა** - ენის ქცევა თანამედროვე ტექნოლოგიების ენად; ეს პროცესი გულისხმობს მეტყველების სინთეზს (ნაწერის კომპიუტერული ამეტყველება), მეტყველების ანალიზს (ნათქვამის ქცევა კომპიუტერულ ტექსტად), ორენოვან აკადემიურ კომპიუტერულ თარგმანსა და მანქანასთან კომუნიკაციას.

კომპიუტერული პროგრამების ენად თუ არ იქცევა თანამედროვე ენა, ის მხოლოდ წარსულის კუთვნილება გახდება; **ვიმედოვნებ, ამჟამინდელი ქართველობაც სათანადოდ ვუპასუხებთ ახალი დროის მოთხოვნას.**

ქართულ ენასთან დაკავშირებით მსჯელობა ასე შეიძლება შევაჯამოთ:

¹ წარმართული ღვთისმსახურებისას გამოყენებული ლექსიკა გასაგები მიზეზების გამო ფრაგმენტულადაა შემონახული; სავარაუდოდ, ის მაინც ვინრო სოციალური წრის მიერ გამოყენებული საკულტო დანიშნულების ენა იყო, შესაბამისად, ვერ ვისაუბრებთ ამ ენის ხალხურობის შესახებ.

საერთოქართველურიდან მომდინარე ქართული სამნიგნობრო ენა ქრისტიანობის დროს ტრანსფორმირდა ქრისტიანული კულტურის სახალხო ენად. ამ ენის საფუძველზე IV-XIII საუკუნეების საქართველოში შექმნა ისეთი ძლიერი ეროვნული თვითშეგნება, რომელიც ვერ დაარღვია შემდგომი პერიოდის მკვეთრმა დეზინტეგრაციულმა პროცესებმა¹; მეტიც, ქრისტიანობის საფუძველზე ჩამოძერწილი ქართული სამნიგნობრო ენა XVI-XXI საუკუნეებში არის ის ერთადერთი ფენომენი, რომელიც ერთ ეროვნებად აერთიანებს სხვადასხვა კონფესიის ქართველთ². სწორედ **საერთოქართულმა წარმომავლობამ, მრავალსაუკუნოვანმა** სამწახნაგოვანმა და უწყვეტმა ფუნქციონირებამ³, სტანდარტული ენის ნორმების სიმყარემ, სტანდარტული ენისა და ხალხური კილობის ინტენსიურმა ურთიერთგავლენებმა (რამაც განაპირობა ძირითადი ლექსიკის ერთიანობა) და დროის გამოწვევებისადმი მზაობამ განაპირობა, ერთი მხრივ, **ქართული სამნიგნობრო ენის ზოგადეროვნული /მაკონსოლიდირებელი/ ფუნქცია**, მეორე მხრივ, კი **მცირერიცხოვანი ხალხის დედაენის - ქართული ენის - წარმატებული მრავალსაუკუნოვანი სიცოცხლე**, რომელშიც ჩამოიძერწა მრავალი თაობის ქართველის ცნობიერება, ზოგადად, ქართული კულტურა.

წარმოდგენილი ფაქტორების გამო ქართული სამნიგნობრო ენა იქცა „ყოველთა ქართველთა“, იდენტობის განმსაზღვრელ ძირითად ფაქტორად.

III. სპარსული ენა - სპარსულენოვანი კულტურის ენა.

ისტორიულადაც და დღესაც სპარსული ენა არის საერო ლიტერატურისა და განათლების ენა არამხოლოდ სპარსელთათვის. როგორც ზემოთ უკვე აღინიშნა, შუა საუკუნეებში სპარსული ენა იყო თითქმის მთელი წინა და შუა აზიის **სალიტერატურო ენა**. დღეს სპარსული სამნიგნობრო ენა, რო-

¹ ქართული სინამდვილის მაგალითზე თამამად შეიძლება ითქვას, რომ **დედაენა და ერი** ურთიერთგანმსაზღვრელი მოვლენებია; იხ.: ქება ქართველთა - ქება და დიდება ქართულისა ენისა, გვ. 1-131 (I თავი – ლილი ხევსურიანი, II-V თავები – ტარიელ ფუტკარაძე, საგალობელი – იოსებ კუჭუხიძე, თარგმანები – ზურაბ კიკნაძე, მხატვარი – ილია ჭრელაშვილი; ქუთაისი, 2000, თბ., 2000 (ტ. ფუტკარაძის საერთო რედაქციით).

² სამხრეთ საქართველოს განაპირა მხარეებში ოსმალეთის იმპერიის გაბატონების შემდეგ ადგილობრივი ქართველების ნაწილი გამუსლიმანდა, ნაწილი გადმოიხვეწა ცენტრალურ საქართველოში. დარჩეულინი მოსახლეობა გამოსიმიანდა, მაგრამ იმდენად დიდი იყო ქართულენოვანი კულტურული ტრადიცია, რომ ამ მოსახლეობამ 4 საუკუნის მანძილზე შეინარჩუნა ეთნიკური მეობა.

ასევე, სწორედ დედაენის წყალობით შეინარჩუნეს ირანში გადასახლებულმა ქართველებმა ეთნიკური თავისთავადობა.

³ მხოლოდ მე-19 საუკუნეში რუსეთის იმპერიის მხრიდან იყო წარუმატებელი მცდელობა, საეკლესიო სივრციდან გაედევნათ ქართული ენა.

გორც სახელმწიფო ენა, ერთ კულტურულ ერთობად კრავს ირანის მრავალენოვან საზოგადოებას.

თანამედროვე სპარსული აგრძელებს X საუკუნის სამწიგნობრო ენის კალაპოტის დინებას; ამავე დროს მისი საზრდოა თანამედროვე დიალექტები (მაჰალათი, ჰამადანი, ქაშანი, ისფაჰანი, სედეჰი, ქერმანი, არაკი, შირაზი, ჯაჰრომი, შაჰრუდი, კაზერუნი, მაშხადი და სხვა), განსაკუთრებით, თეირანული კილო.

თანამედროვე სპარსული სწრაფად ხდება ინტერნეტსივრცის ენაც; პარალელურად, სპარსული ენის მესვეურნი ესწრაფვიან, სპარსული ენა დაიცვან იმ ბარბარიზმებისგან, რომლებიც უხვად შემოაქვს ინგლისურენოვან კომპიუტერსა თუ ინტერნეტს. **ამ მიმართულებით სპარსულ ენას, როგორც სპარსელთა დედაენასა და ირანის სახელმწიფო ენას საფრთხე არ ემუქრება თუკი დროულად მოდება** ისეთი კომპიუტერული პროგრამების შექმნა, რომლებიც უზრუნველყოფს:

- მაღალი ხარისხის მეტყველების სინთეზს (ნაბეჭდი ტექსტის ნაწერის ზუსტი გახმოვანებას),
- მეტყველების ანალიზს (ნათქვამის ქცევას კომპიუტერულ ტექსტად),
- სპარსულიდან და სპარსულად აკადემიურ კომპიუტერულ თარგმანს,
- მანქანასთან სპარსულენოვან დამაკმაყოფილებელ კომუნიკაციას.

ჩვენი დასკვნითი მსჯელობა ასე შეიძლება ავაგოთ:

ადამიანის განათლების ძირითადი წყაროა განათლების ენით შემონახული საერო თუ სასულიერო ხასიათის ცოდნა. ენა სამყაროს ხედვა-აღქმის ორგანული სისტემაა, შესაბამისად, **ენის ფლობის დონე განსაზღვრავს ადამიანის ენობრივი აზროვნებისა და შექნილი ცოდნის დონეს**. ინდივიდი ენას ფლობს სამყაროს ზოგადი აღქმისა და მარტივი კომინიკაციის დონეზე; შესაბამისად, მისი ცოდნა მწირია¹. გარკვეული ცოდნის შექმნის შემდეგ ინდივიდი თავის თავს იაზრებს საზოგადოების სრულფასოვან წევრად - ხდება სუბიექტი. თუკი სუბიექტის ენობრივი კომპეტენცია იმდენად მაღალია, რომ ის მზად არის აკადემიური ცოდნისა თუ ენობრივი შემოქმე-

¹ საკუთარი **ერის ისტორიის** უცოდინარ ადამიანს იოლად უუცხოვებენ წარსულს, უკარგავენ ეროვნულ მეობას და აპირისპირებენ თანამოქმედს. ნაკლებადმცოდნე ადამიანში იოლად იბადებს რადიკალიზმიც.

დებისთვის /მეცნიერებისთვის, პოეზიისთვის/ და ამავდროულად საკუთარ თავს აღიქვამს მინიერი და ზეციური სამყაროების კონტექსტში, სუბიექტი შეიძლება პიროვნებად ჩამოყალიბდეს¹. ვფიქრობ, ადამიანის განვითარების დონე(ებ)ს აპირობებს ცოდნის დონეც; აკადემიური ცოდნა კი შეიძლება მხოლოდ განვითარებულ ენობრივ ველში². რაც უფრო განვითარებულია მოცემული ერის დედაენა, ადამიანისთვის მით უფრო იოლია ცოდნის სრულყოფა. მოცემული ენის განვითარებულობას, სიძლიერსა თუ გამძლეობას კი აპირობებს რამდენიმე მიზეზი:

- ისტორიული და უწყვეტი მრავალფუნქციურობა;
- გამომსახველობითი უნარი³;
- შემქმნელი ეთნოსის რაოდენობა;
- თანამედროვე გამოწვევებისადმი მზაობა, მაგ., დღეს ენის მზაობა ინტერნეტკომუნიკაციებისათვის⁴.

თანამედროვე სამყაროში განსაკუთრებულ როლს იძენს ინტერნეტკომუნიკაცია; კერძოდ, ამჟამინდელი გლობალიზაციის პროდუქტს - ერთენოვან ინტერნეტს - მალე შეცვლის მრავალენოვანი კომუნიკაციის შესაძლებლობის მქონე გლობალური ქსელი:

მაღალი ხარისხის **მანქანური** (ავტომატური) **წერილობითი და ზეპირი თარგმანებისთვის** აუცილებელი კომპიუტერული პროგრამების შექმნა დაასრულებს გლობალიზაციის იმ სახეობას, რომლის მიზანია კაცობრიო-

¹ შდრ.: წმიდა სინოდმა განაჩინა: საქართველოს მართლმადიდებელი ეკლესია ემიჯნება რადიკალიზმის ყოველგვარ გამოვლინებას, როგორც ფსევდოკონსერვატიზმს, ისე ფსევდოლიბერალიზმს და მოუწოდებს მრევლს სამეუფო გზაზე სვლას. „არა მიდრკე არცა მარჯულ, არცა მარცხულ, არამედ გზასა სამეუფოსა ვიდოდე“ (წმ. აბბა დოროთე); საქართველოს მართლმადიდებელი ეკლესიის წმიდა სინოდის სხდომის ოქმი, 14 დეკემბერი, 2004 წელი, თბილისი.

² შესაბამისად, ყველასთვის ხელმისაწვდომი უნდა იყოს დედაენობრივი განათლების თანამედროვე სისტემა, რომ საზოგადოება პიროვნებებისგან ჩამოყალიბდეს და არა - იოლად დასამონებელი და აგრესიული ინსტიტუტების მქონე სუბიექტებისგან (ინდივიდის, სუბიექტისა და პიროვნების იერარქიის შესახებ იხ. შ. ნადირაშვილი, განწყობის ანტროპული თეორია, თბ., 2001).

³ ამ უნარს ზრდის სამწინგნობრო ენის განვითარებისა და თანამედროვე ტერმინოლოგიის ქმნადობის მიმართულებით მოცემული ერის შვილთა ღვაწლი (მაღალმეცნიერული და მარალმხატვრული პოტენცია ყველა ენას აქვს);

- მზაობა თანამედროვე მოთხოვნებისადმი (მაგ., თავის დროზე ძირითადად მხოლოდ ის ენები გადაურჩნენ გაქრობას, რომელთაც დამწერლობა განვიითარეს).

⁴ თანამედროვე გამოწვევებისადმი ენის მზაობა ვლინდება მისი ფუნქციების სპექტრშიც.

ბის ბაბილონის გოდოლამდელი მოდელის - ერთენოვანი მსოფლიოს - აღორძინება¹.

კაცობრიობის მრავალენოვანი მოდელი მომავალშიც შენარჩუნდება, თუმცა, ამ მოდელს ის ენები შექმნიან, რომელთა მიხედვითაც შესაძლებელი იქნება:

- მსოფლიოს მრავალნახნაგოვანი აღქმა-გაცნობიერება,
- ვერბალური თუ ნაწერი ტექსტის მაღალხარისხოვანი ავტომატური თარგმნა მრავალ ენაზე /რაც შესაძლებელს გახდის სხვადასხვა ენაზე აკადემიური ინტერნეტკომუნიკაციას/,
- სხვადასხვა სახის მანქანასთან (რობოტთან) მაღალი ხარისხის ვერბალური ურთიერთობა.

სამეცნიერო წრეების წარმომადგენლებმა ამ მიმართულებით აქტიურად უნდა ვითანამშრომლოთ, რომ ჩვენს დედენებს შევუნარჩუნოთ აკადემიური ცოდნის მიცემის პერსპექტივა; საამისოდ კი აუცილებელია, რომ უახლოეს წლებში შესაძლებელი გავხადოთ: ქართულ-სპარსული, სპარსულ-ქართული, თურქულ-ქართული, ქართულ-თურქული, ქართულ-არაბული, არაბულ-ქართული, ქართულ-სომხური, სომხურ-ქართული, ქართულ-ინგლისური, ინგლისურ-ქართული, ქართულ-რუსული, რუსულ-ქართული, სპარსულ-ინგლისური, ინგლისურ-სპარსული, არაბულ-ინგლისური, სპარსულ-ფრანგული, ქართულ-გერმანული, ქართულ-ჩინური... აკადემიური ხარისხის **მანქანური წერილობითი და ზეპირი თარგმანები**.

¹ საუკუნეთა მანძილზე მრავალი მცდელობა იყო, მსოფლიოში ისევ გაბატონებულიყო რომელიმე ენა; არადა, ერთენოვანი კაცობრიობა არ აღმოჩნდა თვითკმარი (სიცოცხლისუნარიანი), ამიტომ უფლის ნებით გაჩნდა მრავალი ენა /ბაბილონის გოდოლის სასწაული/. მრავალენოვან ადამიანთა მოდელმა სიცოცხლისუნარიანი აღმოჩნდა და დღემდე მოაღწია.

Professor Tariel Putkaradze

Language of Theology in Orthodox Christianity and Islam – Different Prospects of Literary Language

The fiftieth day from the Resurrection, when **all the apostles were filled with the Holy Ghost**, and began to speak with other tongues, is regarded as the foundation day of Christ's church.¹ This phenomenon is known as Pentecost. Since the day the language of divine service has been Greek in Greece, Georgian in Georgia, etc. According to the historical sources, Christianity was introduced by Andrea the First Called (Saint Andrew the Apostle) in Georgia. The inscriptions and Christian literature in Georgian language are confirmed to have existed in the 5th century². Christianity was so organic in the 8th and 9th centuries that Lazarus - Christ's friend - was regarded as a symbol of Georgian nation and the Georgian language³.

In the 11th century, the borders of Georgia as a state and Georgian-speaking churches were defined according to the areas where Georgian-speaking Christianity was spread. This fact is stated in the following excerpt from the well-known 11th century work by Giorgi Merchule: 'There are numerous areas in Kartli where church services and prayers are conducted in Georgian language.' Like Georgia, Christianity was also an integral part of national languages in other countries of Eastern Europe (Armenia, Greece, Russia, etc.),

From the end of the 4th century, Latin replaced Greek as the language of Pope (Pope Siricius) administration. This tradition still exists to the present day (see *Acta Apostolicae Sedis*)⁴. For centuries numerous ethnicities and languages have been

¹ The Acts 2, 1-4: AND the day of Pentecost was fully come, they were all with one accord in one place. 2. And suddenly there came a sound from heaven as of a rushing mighty wind, and it filled all the house where they were sitting. 3. And there appeared unto them cloven tongues like as of fire, and it sat upon each of them. 4. And they were all filled with the Holy Ghost, and began to speak with other tongues, as the Spirit gave them utterance.

² An important part of specialists claim that Georgian alphabet was created in the 2nd half of the era before Christ. Inscriptions in Georgian language date back to the turn of the Christian era, while samples of Georgian literature are dated to the 5th century.

³ For more details, see also: Yet it the 9th-10th centuries Georgian nation and Georgian language were synonymous concepts. See also: Praise and Glory of Georgian Language, p. 1-131 (Chapter 1 – Lili Khevsuriani, chapters 2-5 – Tariel Putkaradze, Chants – Ioseb Kuchukhidze, translated by Zurab Kiknadze, painter – Iliia Chrelashvili; Kutaisi, 2000. Tbilisi, 2000 (edited by Tariel Putkaradze).

⁴ Universal dominance of Latin was conditioned by Council of Trident where appliance of popular languages in divine service was condemned (See 4th session: Canonization of Vulgata; the 22nd session, chapter 8: about the popular language/vulgaris lingua).

⁵ This can be explained only by the fact that in the era of apostles and the early middle centuries the modern European languages were regarded as dialects rather than national languages. It's a known fact that split between the Western and Eastern Christian churches finally occurred in 1054. The Eastern and Western Churches were called **Orthodox** and **Catholic**, respectively.

formed in the vicinity of Roman Empire - in Western Europe. Nevertheless, divine service was conducted in Latin everywhere until the 1962 reform (the 2nd **Vatican Council**)¹. Vatican II permitted vernacularization of the liturgy². Applying national languages in liturgy was condemned by certain conservative circles³.

Like the languages of Catholic Church, Islam has been spread only in **Arabic** since its foundation in the 7th century. At least 1.5 billion people conduct church service in Arabic to the present day. To compare with, there are about 2.1 billion Christians in the world, 1.1 billion of which are Catholics (citizens of 235 countries), 600 million – Protestants, 500 million – Orthodox, etc.

Taking the abovementioned facts into consideration, we can distinguish two main language varieties of divine service:

- The language of religion of ethnicity or state (Latin, Arabic, etc.);
- The language of religion (and culture) mainly within the borders of a certain state (Georgian, Greek, Hebrew, Armenian, etc.)

Note: There are cases when one and the same language can be applied in the churches of emigrant communities in foreign countries, while it is not the language of other denominations of the given country.

If we analyse the history of the world languages, four more types of language can be distinguished:

- The language of populous ethnicities or strong state language that becomes the language of culture (ideology, education, communication, etc.) for other nations or states (English, Persian, Russian and other languages);
- The language of culture (ideology, education, communication, etc.) within the borders of a certain nationality or state (Azeri);
- The language that is not applied as the language of national culture but it is the language of primary ideology and religion (any aboriginal languages);
- The language that belongs neither to any national culture, nor any religion: any Papuan language which has function of only primary ideology and communication.

⁶ Constitution on the Sacred Liturgy, Sacrosanctum Concilium. December 4, 1963.

³See also: <http://www.nplg.gov.ge/gsdll/cgi-bin/library.exe?e=d-01000-00---off-0dictiona--00-1--0-10-0---0---0prompt-10--...4-----0-0l--11-ru-50---20-about---00-3-1-00-0-0-11-1-0utfZz-8-00&a=d&c1=CL4&d=HASH30615dbbde2a2d54b3644b.12>.

The first, the second and the third types of languages will be discussed in the following report according to the Arabic, Georgian and Persian languages. These types of languages have different past and future from scientific, literary and cultural points of view.

I. Arabic – the Language of Religion of Multiple Ethnicities or Nations.

There is only slight difference between classic Arabic – language of Islam and modern literary Arabic language (like the difference between the ancient Georgian and the modern literary Georgian).¹

Arabic as the language of Muslim world unites various nations and peoples in one Muslim culture, while **Arabic as a literary language** unites Arabic nation segmented into numerous parts comprising more or less different Arabic dialects under one mother tongue. Arabs always paid great attention to the necessity of norms of classical Arabic,² which helped to maintain common language of thought and formed firm basis for the unity of Arabic nation. Thanks to the literary Arabic language, Arabs in various Arabic states remain as one united nation to the present day.

As it has been mentioned above, the language of **Koran is regarded as a language of religion** for millions of people of not Arabic origin. This attributes a special role to the Arabic language; the classic Arabic is one of the distinguished languages that have always represented a **religions-cultural basis** of the nation; however, the prospect of Arabic, as well as other languages, will largely depend on the level of the adaptation process to the new technologies. (See below).

II. Georgian – language of religion and culture of Georgian nation

It is possible that Georgian pagan literacy existed once³; unfortunately, written materials are not preserved to the present day. The first Georgian written works date

¹ A. Silagadze, N. Ejibadze, On the Arabic diglossia, Tbilisi, 2012, pp. 38-39; Publishing house 'Universali'.

⁹ It is not accidental that there are only two books under the name of Al-Kitaba: 'Koran' and 'Grammar of Arab Language' by Sibaveikh (Sibovah).

² A. Silagadze, N. Ejibadze, On the Arabic diglossia, Tbilisi, 2012, pp. 38-39; Publishing house 'Universali'.

⁹ It is not accidental that there are only two books under the name of al-Kitaba: 'Koran' and 'Grammar of Arab Language' by Sibaveikh (Sibovah).

¹⁰This is revealed by several circumstances:

- The middle Arabic versions of the names of characters of 'Shah-Name' cited in 'Life of Kartli' (Kekapos, Shiosh, Spandiat, Apridon, Bevrasp, Bahaman, etc. See also N. Bartaia, 2011, p.19); these names reveal that Georgian historical literature existed during the period of the middle Persian language, before creation of Georgian Christian literature.

back to the 5th-6th centuries. It was Christianity that formed the foundation of the Georgian literary language and which represented the basis for the early secular literature. Georgia is the first country in Europe where secular literature originated in the 12th century.¹

We partially agree with Niko Mari, Ivane Javakhishvili, Iustine Abuladze, Nomadi Bartaia and others claiming that Persian Muslim literature, which was founded in the 10th century, added certain traits to the Georgian literary language. Since then, Georgia has been surrounded by nations and formations having Arab Muslim religion and Persian secular literature².

Despite political weakness of Georgia during the 7th-9th centuries, Muslim Arab language and Persian – language of strong neighbours could not overflow Georgian language and culture. Arabian and Persian cultural pressure stimulated the development of Georgian literary language of Christianity in southern Georgia (present-day provinces of Erzurumi and Artvini) – Khandzta, Opiza, Shatberdi, Oshkhani, Oshkani, etc. in the 9th-10th centuries.

Georgian secular literature reached its biggest success in the 11th and 13th centuries³. This period is noteworthy for harmonious mixture of western - Christian and eastern – Persian – Muslim cultural flows.

It should be also noted that **Shirvani**⁴, which was a neighboring province of Georgia, became the centre of Persian literature. Shirvani was vassal and cultural partner of Georgia during 100-year-long reign of King Davit Agmashenebeli (David the Builder) and King Tamar. This period was noteworthy for the active flow of Persian secular literature characterized by the novelistic direction which originated in the 4th century. Apart from that, the respect towards Muslim culture was reinforced. It is not accidental that Georgian tolerance was formed during the reign of King Davit Agmashenebeli.

We can freely declare that Georgia was the only state in the Middle and Front East in the 11th-13th centuries which maintained its original culture in the environment of Arab and Persian culture. The Georgian culture reached its peak of development in the 13th century and the **Georgian language represents the basis of cultural**

- common Georgian basis of lexis conveying the meaning of concepts connected to reading and writing (for the further details see also: an articles by M. Chukhua in the compiled work 'the Faculty of Theology is 5 Years Old', Collected works of scientific materials dedicated to the anniversary, Tbilisi, 2007).

¹¹ K. Kekelidze, 1945, p. 5: 'Literary works describing lives of ordinary people and their corporal passions emerged in Georgia much earlier than in Western Europe.'

¹² For more details see also N. Bartaia, 2011.

¹³ Prominent figures of the Georgian Christian culture of this period were Ioane Minchi, Giorgi and Ekvtime Atonelis, Eprem Mtsire, Iovane Petriti, Arsen Ikaltoeli, etc. The biggest centers of Georgian culture were: Gelati, Svetitskhoveli, Ikalto, etc.

¹⁴ To find more about the history of the issue, see also: N. Bartaia, 2011, pp. 8-15.

development. Despite numerous historical cataclysms and threats, the Georgian language has successfully functioned as a tool in every field of human creative work.

What ensured the durability of the Georgian original national language?

I consider there are four things that conditioned the durability and success of Georgian language and culture:

- **The language of Georgian culture – the Georgian literary language – is of common Georgian origins.**
- **The Georgian literary language has functioned as the language of state, church (clerical language) and secular literature simultaneously for centuries.**
- **The language of Orthodox Christianity is inseparably connected with the popular speech.**
- **Every generation of Georgian nation has always adequately responded to any progress or scientific challenge.** (This can be explained by the fact that Georgian alphabet was created in ancient times and scientific language developed in many respects.)

Each circumstance is discussed below:

1. Common Georgian origin of Georgian literary language.

Modern Georgian literary language is an immediate successor of ancient church language, which is based on the common Kartvelian language system and not on any other systems of Kartlian, Kakhetian, Imeretian, Meskh or Svan lingual dialects. **Correspondingly, Georgian literary language is a common Georgian phenomenon** and not a cultural creation founded on one of the lingual subsystems¹.

Georgian literary language and rich Georgian literary culture gradually developed for numerous centuries by every Georgian community (and not by any single region). The norms of literary language were strictly defined from the very beginning, which ensured its stability. **Correspondingly, Georgian literary language is organic and intelligible for every Georgian form any region and of all generations.**

¹⁵ To compare: Spanish, Catalanian, Provençal (i.e. Occitan) are homogenous Latin languages and dialects, which created their written language in various periods; Some of them were declared as state languages, but others were not (the case is same in German, Italian and French-speaking worlds); Correspondingly, the rivalry among these languages still exists despite the fact that some of them have the status of language, while others are dialects (e.g. It is still controversial whether Catalanian and Provençal are dialects of one language or they are individual languages).

It should be hereby noted that during the reign of Russian empire in Caucasus (especially during the Soviet Union) ‘Kartization’ – political direction in Kartvelology emerged. This theory was supposed to confirm that church service in Georgian (pagan or Christian) and state area did not initially comprise vast territories of western, southern, eastern or southern Georgia (Imereti, Guria-Achara, Samegrelo-Lazeti... Tusheti, Khevsureti, Kakheti... Tao-Klarjeti-Samtskhe...). Two major ‘arguments’ presented during the Soviet Union period will be discussed below:

As an argument against Georgian historic tradition, some scientists declared the following:

- So called -kva (-ყვა) ending toponyms and names indicate that Georgians living in this region were not natives and that Cherkesian tribes lived there;
- Megrelian, Laz and Svan are independent languages and Georgian language was lately spread on the areas where the abovementioned languages existed (western Georgia, south-western Georgia).

According to the researches of Georgian linguist Merab Chukhua, it is clear that all the -kva (-ყვა) ending toponyms and names that existed in the western Georgia are of Georgian origin. –Kva is a dialectal variant of the literary word – ‘kma’ (კმა) and has the same function and meaning as –dze and –shvili (-ძე, -შვილი (son, child)¹. Literary versions of similar origin are preserved in some surnames, e.g. Vasha-kma-dze, Mala-kma-dze, etc. Thus, it makes no sense to think that Cherkesians and Abazs, but not Georgians, lived in the western Georgia. Furthermore, Russian and some other sources reveal the fact that the ancient **Abazians were also regarded as Georgians** by their northern neighbors; this is revealed by the fact that ‘Obezi’ in Russian and Karachai as well as ‘ebze’ in Balkarian languages mean ‘Georgian’².

It is also groundless to separate Georgian ethnicities according to the Georgian languages³; The documented historical notes and modern researches reveal that **Georgian lingual subsystems** /regional variants of national language – dialects/ are

¹⁶For the further details see also: M. mChukhua, On Origin of Some Anthroponyms in Georgian Dialects; Materials of the 23rd Republic scientific session in dialectology, Telavi, 2003. On the origin of suffix –kva in Georgian surnames; Batumi, Kartvelological Symposium, 2006.

¹⁷For discussions see also T. Putkaradze, The Kartvels, 2005, p. 137

¹⁶For the further details see also: M. Chukhua, On Origin of Some Anthroponyms in Georgian Dialects; Materials of the 23rd Republic scientific session in dialectology, Telavi, 2003. On the origin of suffix –kva in Georgian surnames; Batumi, Kartvelological Symposium, 2006.

¹⁷For discussions see also T. Putkaradze, The Kartvels, 2005, p. 137

¹⁸O. Japaridze: Ethnic map of the 2nd half of the millennium was like this: Kolkheti mountainous region – Svan, Kolkheti plain – Zani, in the eastern Georgia – Kartveli. Literary language is founded on the speech of eastern Georgia – language of ‘Kartli’ /O. Japaridze, About the Origins of Ethnogenesis of Georgian Nation, Tbilisi, 2006, pp. 353-366/.

versions of standardized language, whereas indigenous population of various regions of Georgia is part of Georgian ethnicity¹.

2. Functioning of Georgian literary language as the language of state, church and secular literature.

Georgian literary language is simultaneously the language of church, state, science and clerical literature. This multifunctional trait of Georgian language created the firmness of the state language in the 11th-12th centuries, when the Renaissance of Georgian culture started.

There have always been attempts to replace Georgian language by the language of numerous ethnicities or occupants in the literary-educational fields; Georgian literary language maintained its positions on each stage of history; this happened because nobody managed to get rid of Georgian language from the abovementioned fields. It should be also mentioned, that Georgian language was removed from the

¹⁹Numerous facts reveal that Svans and Megrelian-Chans created clerical as well as secular culture in common Kartvelian language (Iovane Lazi, Chkondidelis, Iobane Minchkhvi, Ioane Petritsi...); See also: Metropolitan Anania Japaridze, *The History of Georgian Apostolic Church*, Books I-IV, Tbilisi 1976-2003; T. Putkaradze, *The Kartvels*, Part I, Pre-Christian Era, Kutaisi, 2005; T. Gvantseladze, *On the Issues of Language and Dialects in Kartvelology*, Tbilisi, 2006; M. Nachkebia, *Ethnolinguistic Terminology of Georgia*, Tbilisi, 2006; R. Sherozia, *On Some Issues of Kartvelian Literary Language and "Sitkvis Kona" ("Bouquet of Words")* by Sul Khan-Saba, *Kartvelian Heritage*, XI, Kutaisi, 2007; M. Tabidze, *Condition of State Language as one of the Characteristics of the State's Strength and Weakness*, The scientific conference organized by the Ministry of Education and Science of Georgia and the Shota Rustaveli State University on the topic: 'Georgia and the World', Batumi, November 14-15, 2008. R. Topchishvili, *the Ethnogenesis of Georgia and the Problems of Ethnic History*, Tbilisi, 2008; R. Gujejiani, *From the History of Mentality of Georgian Mountaineers*, Tbilisi, pp. 191-197; T. Beridze, *The Main Stages of Georgian Identity*, *Ethnological Collection*, Tbilisi, 2008, pp. 3-9; R. Topchishvili, K. Khutsishvili, R. Gujejiani, *Theoretical Ethnology*, Tbilisi, 2009; T. Beradze, B. Khorava, *Georgian Literary Language and Georgian Culture – Creative Works of Every Georgian Ethnological Region*, *Georgian Heritage*, Kutaisi, 2009, pp. 19-29. There are impressive letters on the linguistic and ethnic separation of Georgian language centuries ago written by Nikoloz Dadiani, Ambrosi Khelaia, Tedo Sakhokia, Besarion Nijaradze, Ivane Margiani and other Georgian statesmen; To provide objective analysis on the current situation, see also: Giorgi Otkhmezuri, 'How can Megrelian and Svan be State Languages of Samegrelo and Svaneti?' ('New Generation', 06. 09. 2005); M. Lortkipanidze, "All Georgians performed liturgical services in Georgian. Must we pray in Megrelian and Svan? (Georgian times', December 19-25, 2005; N. Bartaia, What if separation is a solution?, "Writer's Newspaper", December 16-31, 2007; N154; A. Gamzardia, "the Megrelian-Svan sketches or something about the theory on two native languages", periodical: "Literature and Art", XII, 2009, pp. 39-46); R. Gujejiani, B. Khorava, "From the history of the Georgian public opinion" ("For all of Georgia"), *Kartvelian Heritage*, XIII, Kutaisi, 2009; R. Kashia, D. Shavianidze, "Ethnic-Ethnographic Terms and Georgian Historical Reality", *Kartvelian Heritage*, XIII, Kutaisi, 2009; L. Esartia, "Today they attempt to declare migrants of various periods as autochthonous and disintegrate Georgia with the help of falsified European documents", *Kartvelian Heritage*, XIII, Kutaisi, 2009, etc.

Georgian church only during the reign of Orthodox Russian Empire. This attempt also turned out to be a failure.

We regard that the languages of church service and secular literature are different, like Grabari and New Armenian, ¹ if there were significant difference between these languages², not numerous Georgian nation could not have preserved continuous traditions in all three fields and most possibly, there would be created **various insuperable threats to the Georgian national language**³.

3. Continuous Connection between the Orthodox Christian Language and the Popular Speech in Georgian Reality

According to the canon of Orthodox Christianity, the language of gospel should be native for the congregation; correspondingly, the Old and the New Testament were translated in Georgian from the very beginning. The scientific researches confirm the fact that **during translation of the Christian literature**, the Georgian church language based on the already existing Georgian language of historical and pagan literature (and probably the lost secular literature). The subsistent source of clerical language was presumably the Georgian popular language, as clerics are obliged to converse with congregation as well as to conduct sacred service in their native language. Therefore, the church language gets closer to the wide society⁴. As the result of intense communication between congregation and clergymen (confession, preaching), the reverse process is also evident: popular language is becoming an

²⁰Different from the Georgian literary language, the old, the middle and the modern literary languages in various Armenian dialects represent three different subsystems; e.g. the old Armenian (Grabari) is an inflexional language. The middle Armenian is transient between inflexional and agglutinative language, the new Armenian (Ashkharapari) is an agglutinative language. The middle Armenian is based on the Kilikian Armenian dialect, the new Armenian has two branches: one branch is based on the eastern dialect (mainly Armenian dialect of Ararat), while the other – on the western dialect.

²¹ As a rule, the language of church service and the secular literary language of other nations are of different origin; There are mainly two types of difference:

- the language of secular literature and the language of church service are of different origins, **e.g. the language of secular literature is an Indo-European language – Persian, while the language of religious service is of south Semitic origin – Arabic.**

- the languages of secular literature and religious service are archaic and new versions of one and the same language and there is significant difference between them; e.g. Grabari and new Armenian, Latin and Italian, Arabian of Koran and modern Arabic dialects, old Slavic and Russian, etc. The old Persian is a dead language: According to the cuneiform characters (the 6th century AD) the Old Persian as well as Middle Persian – Palauri are dead languages; Middle Persian was applied in the 2nd -11th centuries; the New Persian developed from the 9th century.

²² To compare: Spiritual and secular samples co-exist in the important samples of Georgian literature to the present day and the prominent Georgian literary works can be interpreted from both spiritual and secular perspectives, e.g. the analysis by Zviad Gamsakhurdia of the romantic-heroic poem ‘The Knight in the Panther’s Skin’ and ‘Herdsman Katsvia’ by Davit Guramishvili.

²³ Lexis used in the pagan literature is fragmentarily reserved due to the clear reasons. Presumably, this was the language of warship used only by narrow circles and its folk character cannot be discussed.

integral part of the church language; thus, mutual diffusion is one of the major motives of close relations between the church and the popular language.

4. Adequate response to any progress or scientific challenge.

From the very beginning of the greatest progressive phenomenon – the appearance of alphabetic written language – **the Georgian language became the written language**. The invention of alphabet was the biggest breakthrough in the history of mankind. This occasion enabled the mankind to enter a new dimension of knowledge acquisition or information collection and transformation, widening the scope of thinking. It is the greatest privilege for me, as for a Georgian, that among 7000 ethnicities in the world, only 13 of which possess original alphabet, one of the creators of the ancient alphabet are Georgians.

New challenge equal to the creation of the alphabet is now to transform Georgian into the language of modern technologies; this process involves the synthesis of speech (to give written texts computer sounds), the speech analysis (to turn the oral speech into computerized text), the bilingual academic computer translation and machine communication.

If the language does not turn into the language of computer programs, it will only remain the language of the past; we hope to meet the present-day challenges appropriately.

The discussions concerning Georgian language can be summarized the following way:

Georgian literary language originated from the common Kartvelian transformed into the popular language of Christian culture. On the basis of this language in the 4th-13th centuries was formed strong national identity, which could not be destroyed by later abrupt disintegrative processes¹; Furthermore, Georgian literary language, which was formed on the bases of Christianity in the 16th-21st centuries, is the only phenomenon uniting the Georgians of various confessions². The common Kartvelian origin, the century-old continuous functioning³, the norms of standardized language, intensive influence of standardized and popular languages on each other (caused by

²⁴On the basis of Georgian reality, it can be freely stated that the **national language** and **nation** are phenomena mutually defining each other; See: Praise and Glory of Georgian Language, pp. 1-131 (Chapter I – Lili Khevsuriani, Chapters II-V – Tariel Putkaradze, Hymn – Ioseb Kuchukhidze, Translations – Zurab Kiknadze, Painter – Ilia Chreliashvili; Kutaisi, 2000, Tbilisi, 2000 (compiled by T. Putkaradze).

²⁵ One part of local Georgians became Muslim, while the other part moved to the central Georgia after domination of Ottoman Empire in the outskirts of southern Georgia. Those who stayed became Muslim but, thanks to the strong Georgian-language cultural traditions, they maintained ethnic identity for 4 centuries. Georgians exiled in Iran maintained ethnic identity thanks to their national language.

²⁶ The Russian Empire unsuccessfully attempted to ban the Georgian language from church service only in the 19th century.

the unity of fundamental lexis) and the readiness to meet challenges adequately ensured, on the one hand, the national /consolidating/ function of Georgian literary language. On the other hand, it ensured successful multi-century existence of Georgian national language modeling the identity of numerous generations and Georgian culture, in general.

The abovementioned factors made the Georgian literary language main defining factor of 'all Georgian' identity.

III. Persian– the Language of Persian Culture

Historically as well as at present Persian is the language of secular literature and education not only for Persians. As mentioned above, Persian was the **literary language** for almost the whole Front and Middle Asia in the middle centuries. Nowadays the Persian literary language as a state language unites multi-century Iranian society.

The modern Persian language continuous the traditions of the 10th century literary language; it is also fed by present-day dialects (Mahalat, Hamadan, Kashan, Ispahin, Sedehi, Kerman, Arak, Shiraz, Jahrom, Shahrud, Kazerun, Mashkhad, etc.), especially by Tehran dialect.

Modern Persian rapidly becomes the language of internet; simultaneously, the leaders of Persian language strive to protect it from English barbarisms introduced through computers or internet. Persian language, as the Persian national language and the state language of Iran will face no if special computer programs are invented. This will ensure the following:

- High-quality speech synthesis (accurate voicing of the printed texts),
- Speech analysis (transforming the speech into computerized texts),
- Computerized academic translation from and into Persian,
- Satisfactory level of computer communication in Persian.

Finally, we can conclude the following:

The main source of human erudition is the secular or spiritual knowledge maintained by the language of education. Language is an organic system characterized by the world perception, thus, **the level of knowledge acquisition determines human lingual thinking and the level of acquired knowledge**. An individual knows the language on the level of general perception of the world and has simple

communication skills; correspondingly, his/her knowledge is poor¹. After the acquisition of certain knowledge an individual recognizes himself/herself as a member of society and s/he becomes a subject. If a lingual competence of the subject is high enough to acquire academic knowledge or to start creative work/science, poetry and to perceive himself/herself in the context of terrestrial or celestial world, s/he can become a person². We regard that the level of human development is conditioned by the level of erudition; academic knowledge can be gained only in the **developed linguistic atmosphere**³. **The more developed the national language of the certain people is, the easier it becomes to improve the level of erudition.** The strength and durability of a certain language is ensured by several reasons:

- Historical and uninterrupted multi-functionality;
- Faculty of expressiveness⁴;
- Quantity of created ethnicities;
- Readiness to meet modern challenges, e.g. readiness of a language to be applied in internet communications⁵.

Internet communication has acquired particular role in the modern world; the monolingual internet, which is a product of globalization, will soon be replaced by multilingual communicational global network: Creation of high-quality computer programs used for **mechanical** (automatic) **written and oral translation** will

²⁷It is easy to falsify the past, the national identity and to cause conflicts among fellows when the people do not know their **national history**. It is not also difficult to form radicalism among less erudite people.

²⁸ According to the resolution of the holy synod, Georgian Orthodox Church is against any kind of manifestation of radicalism, both pseudo-conservatism and pseudo-liberalism, and encourages the congregation to lead the life of God. ‘Turn neither right nor left, but lead the life of God.’ (Saint Abba Dorothy); The report of the meeting of Sacred Synod of the Georgian Orthodox Church, December 14, 2004, Tbilisi.

²⁹ Correspondingly, the modern system of education in national language should be available for everybody, which will develop society from free persons and not aggressive people (On the hierarchy of individual, subject and personality see Sh. Nadirashvili, Anthropoid Theory of Mood, Tbilisi, 2001.)

³⁰ This faculty has been developed thanks to active work conducted by prominent public figures in the direction of literary language and the development of modern technology. (Every language has high scientific and artistic potential); - Readiness to meet modern demands (e.g. only those languages which developed written form survived).

³¹ The spectrum of functions reveals the readiness of a certain languages to face present-day challenges.

accomplish the process of globalization, the purpose of which is to revive the model of the mankind - Tower of Babel symbolizing monolingual world¹.

Multilingual model of the mankind will be maintained in future. Though, this model will be created by the languages enabling us to do the following:

- Perceive the world from multiple perspectives,
- Provide the high-quality automatic translation of verbal or written texts in numerous languages/ this will ensure multilingual academic communication in various languages/,
- Ensure high-quality verbal communication with various types of machine (robot).

Representatives of scientific circles in our region should actively collaborate to maintain the prospects of spreading academic knowledge with the help of our national language; to accomplish this, we should ensure the existence of Georgian-Persian, Persian-Georgian, Turkish-Georgian, Georgian-Turkish, Georgian-Arabic, Arabic-Georgian, Georgian-Armenian, Armenian-Georgian, Georgian-English, English-Georgian, Georgian-Russian, Russian-Georgian, Persian-English, English-Persian, Arabic-English, Persian-French, Georgian-German, Georgian-Chinese, etc. high-quality academic **written and oral mechanical translations**.

³² There has been numerous attempts for centuries to make a certain language dominant in the whole world; however, monolingual mankind did not turn out to be viable, that was the reason why multiple languages emerged/the miracle of Babel Tower/. Multilingual generations have remained viable and have survived so far.

Профессор Тариел Путкарадзе

**Богословский язык в православном христианстве и исламе -
- Особые перспективы книжного языка**

Основным источником образования человека является знание мирского или духовного характера, который сохранился языком образования. Язык является органической системой осознания и восприятия мира, соответственно **уровень владения языком определяет уровень языкового мышления человека и приобретенных знаний**. Индивид владеет языком на уровне общего восприятия мира и простой коммуникации; соответственно его знания - малы. После приобретения определенных знаний, индивид причисляет себя к полноценному члену Общества – становится субъектом. Если языковая компетенция субъекта настолько высока, что он готов к академическим знаниям или языковому творчеству/науке, поэзии и в то же время воспринимает себя в контексте земных и небесных миров, субъект может сформироваться личностью. Думается, что уровень (уровни) человеческого развития обуславливает и уровень знаний; а академическое знание приобретается только в развитом **языковом поле**. **Чем больше развит родной язык того или иного народа, тем легче человеку усовершенствовать знания. Развитость данного языка, его силу или устойчивость определяют несколько причин:**

- Историческая и непрерывная многофункциональность;
- Способность изображения;
- Количество создающего этноса
- Готовность к современным вызовам, например, готовность языка на сегодняшний день к интеркоммуникациям.

В современном мире особую роль приобретает интеркоммуникация; в частности продукт сегодняшней глобализации – одноязычный Интернет скоро будет заменен глобальной сетью, обладающей возможностями многоязыковой коммуникации;

Для **механических (автоматических) письменных и устных переводов** высокого качества создание необходимых компьютерных программ завершит вид той глобализации, целью которой является возрождение модели Вавилонской Башни – одноязычного мира¹.

¹ На протяжении веков имелось множество попыток установления господства одного языка, хотя одноязычное человечество не оказалось самодостаточным (жизнеспособным), поэтому по

Многоязычная модель человечества будет сохранена и в будущем, хотя эту модель создадут те языки, по которым будет возможно:

- Многогранное восприятие и осознание мира;
- Высококачественный автоматический перевод вербального или письменного текста на множестве языков /что сделает возможным академическую интернеткоммуникацию на различных языках;
- Вербальные отношения высокого качества с различного вида машинами (роботами).

Представители научных кругов государств нашего региона должны вести активное сотрудничество по этому направлению для того, чтобы сохранить перспективу выдачи академических знаний нашим родным языкам; для этого необходимо в ближайшие годы создать: грузино-персидские, персидско-грузинские, турецко-грузинские, грузино-турецкие, грузино-арабские, арабско-грузинские, грузино-армянские, армяно-грузинские, грузино-английские, англо-грузинские, грузино-русские, русско-грузинские, персидско-английские, англо-персидские, арабско-английские, персидско-французские, грузино-немецкие, грузино-китайские высококачественные механические письменные и устные переводы.

Doctor Alireza Rajai

Existing challenges in the world and solutions of Muslim based on Scripture verses

Introduction

With explanation and analysis of garlic ages and aeon come to that human society leaved behind many changes and transformations and during to its evolution. Because human society is accepted different changes from initial shape to date. Our modern society, have shaped recent achievements of human life, with this difference that population has been prey deviations that has been occurring since medieval times to the present.

In the early medieval period, ignorance was rampant among the community and every sort of discussion and scientific and community analysis was subject to the church. In factruling societyin that period was religious community and power was in the hands of Clergymen and church representatives.They too used and gut benefit of ignorance of the populace for their interests and so many heresies had injected into societythat as such may be noted confession store. But with arrival of Renaissance new intellectual was developments of the society and human had motioned into humanism.

Therefore many schools as “Humanism (Umanism)”became apparent in the society.In this period religion based on changes insight and method of Western manfound another meaning. In fact scholars have decidedthat have expressed interpret the world outside of the dogmatic imposed by the Catholic Churchand therefore the Renaissance period should not be seen as infidel and materialistic¹.But over time, this thinking becamepervasive and scholars did not express their opinions only in front of their church. So the materialist and anti-religious theories organized into a separate school became established in the west. In this period, this new science was that with his rotating from road of ends search to explore and describe the phenomena became worked and created challenges facing traditional teachings hesitate to Theology. Eventually became widespread skepticism and aversion to religion in society.In fact with promotion of these ideas changed look human. Take that obtained by Descartes and Bacon and his rationalist and empiricist followers and continued by Hume and Locke and revolutionthat occurred by the most influential thinkers of the last century in human knowledgheve changeddirection of human thoughts.

This evolution and development has led to a variety of deleterious consequences, some of which include: To deem man as the best and more completeanimaland therefore alienation of man; Todeem world only as a habitat for the benefit of this

¹Ilkhani, Mohammed, the history of philosophy in the Middle Ages and Renaissance, Tehran, Samt, 1389, pp 563

perfect animal; Capitalist domination over all aspects of life; Colonization of other countries.

Although the results of empiricism and rationalism are not desirable for modern society, but there are phenomena that cannot be concealed. Various ways have been expressed for to resolve this social problem that must be addressed.

The fact is that religion has the most influence on the development and creation of cultural or civilizational and Huntington has confessed to this case. Where that has mentioned constituent elements including of language, history and customs and.... Then added: More important of these elements is religion and from this way he unveiled of the credit that religion had in behind the probable conflict and also decisive battle in his mind that he has concealed¹. The question that will be discussed in this paper is that how can destroy existing challenges of global society and in fact what is way to confront it? How is the current state of the world and what is way to avoid disasters caused by globalization of economic, political and cultural? The rights that are cited for human in the Universal Declaration of Human Rights and moral values which have often rooted in ethical consciousness common between human beings, what have position in the global economy? How has done the process of the current global economic justice and equal rights for men and help for the people who live below the poverty line? And holy religion of Islam, what offers strategies to solve this problem?

In order to explore and examine these issues, first deals with problems of the contemporary world and provided a report on the human condition affected by the globalization process then will provide to explain useful strategy to survive of challenges of modernity and globalization processes and finally will be noted strategies which in Islam has stated to this case.

1. Global Challenges

Globalization is the phenomenon per se universal and in other words is pervasive. This phenomenon that actually considered beyond the nation and government more than anything else has nature of economic and material. But because is certain sort of progress of civilization, like all other major advances in civilization has high importance cultural and an immaterial². In other words, globalization means the hermeneutical is paradoxical process and as is a coordinator, is decomposer of traditional structures and create new forms of global interdependence³. About the roots and the beginning of globalization there is a difference between

¹Qarzavi, Yusuf, Islam and globalization, translation Moses Timori Qalanoiee, Taybad, Tradition (sonnat), 1382, p 138

²Madison, J.B, Globalization, challenges and opportunities, translated by Mahmoud Salimi, Rahbord Magazine, Winter 1380, No 23, p 172

³Giddens, Anthony and others, Is modernity the Western project? Modernity and Modernism, translated by Ali Nozari, Tehran, publication role of the World (Naghsh-e Jahan), 1378, p 291

theorists. Some hold great that globalization is new formulation of objective world ideas and beliefs of thought of pre-modern religions, ancient civilizations¹. Some call it is nothing but a logical continuation of capitalism and imperialism. Therefore according to this thinking, the development capitalism is brought as the source of globalization². Some have taken a stand against this theory and believe that must search roots of globalization in more recent times for example after World War I and II. The theorists like Walters hold great that must will see roots and developments of globalization in two or three decades. In fact, he knows the end of modernity starting point of globalization³. This is the reality that globalization has placed many ability to manipulate natural forces at the disposal of human. The other hand human with nature hegemony and power-mongering that has, he has brought many destructive consequences. In a general view must say that the globalization process is comprehensive and pervasive and includes all fields of human social. But this process is a challenging process, because it has led to provide hermeneutic interpretations of many traditional concepts social that will collapse and destruction so many of cultures.

Max Weber explicitly states that collapse of traditional worldviews and intellectual culture from it, leads to privatization of range of faith and morals inherent in human conscience and in later stages, this rationality is institutionalized and increasingly lead to extend liberal economic their regulation and gradually marginalize religious values and rationalization culture of West in processes of modernization leads to discriminatory value aspects which can no longer solved conflict between these areas with appeal to a higher religious worldview⁴. Therefore we can conclude which globalization with this approach, is western institutions spread across the world and the wisdom of other cultures. Nevertheless it must be admitted that the world has witnessed the emergence of a global and public culture. Although there may be some west cultural elites reject it but it should be noted that the emergence of unit global civilization is historical fact of world and therefore is worthy of hermeneutic narrowly reflection. Many sects and groups of philosophical and scientific world are provided the various ways and interpretations to adopt of this historic event. Unfortunately, none of these groups failed to reach the correct and so in the history of this last few decades have witnessed several wars and painful accidents.

When in 18th and 19th centuries occurred Industrial revolution and developments arose from it in the fields of agricultural, industrial, economic and political, societies became experiencing very profound changes. The cultures those were strongly committed to produce to meet the need and consumption as enough with austerity

¹Robertson, R., "Globalization: social theory and global culture", London, sage press, 1992, pp 23-38

²Nasri, Qadir, "In quiddity Globalization", Journal of Strategic Studies, Tehran, Institute for Strategic Studies, 1380, the fourth year, No. 13, pp 283

³Waters, Malcolm, "Globalization" London, Routledge press, 1995, p5

⁴Habermas, Jürgen, Globalization and the Future of Democracy, translated by Kamal Puladi, Tehran, Publishing Centre, 1380, p 115

and frugality, moreover faced with mass production of products and on the other hand accepts that in fact consumption and create secondary luxury needs and meet those needs and competitive is sign of progressive and being modern. Hence modernity in industrial societies lasted to generate more wealth and more power and consumption more frequent and in society lack of science and technology lead to increasing acceptance of colonialism and the emergence of class of wealthy westernizers and consumer and public poor passive and in wishful of consumption¹. The consequence of this event is growing inequalities in society and violence and the loss of moral and humanitarian motives and spirit of love and service to counterparts and lack of mutual respect and social cohesion and cause damage that is endangered dignity of life². Human expected that in the course by science can be able to inhibited nature and improved life and has been free from suffering and immediate needs³. Whereas it did not happen and actually the knowledge involved and caught up him to nuclear missiles, biological weapons, environmental problems and crises of social, intellectual and moral and feel of vacuum of sense, insecurity, anxiety, emptiness and confusion made more for him⁴. Crumble of organization and foundations of moral and social in west is so fast that the result has come into being a deep vacuum in the lives of young spiritual⁵. In fact what that in the world there is about globalization means to transaction a brother with his brother is not as Islam want to it and is not transaction and communicate of counterparts with diverse as free and honorable people in the world want it, but is transaction of Sir with his slave, Elders with tiny and oppressors with poor. Today, globalization is in the most visible face sense of making western the world or in other words, means that the world becoming American. Globalization means that impose American hegemony on the world and every state that being has disobedience and rebellion must be train and reformed by siege or threat of force or direct attack, as happened in Iraq, Sudan, Iran and Libya⁶. So must say that game rules of win-win that was underlying logic of globalization theory, become ignored by higher powers and thus destitution, deprivation, discrimination and humiliation are risks for the future of human society that globalization theory has not been able obtain a way for them.

According to report of the World Bank and the United Nations⁷ “6 billion people in the world live with a daily income of \$ 1 or Less and almost half the world's population live with less than \$ 2 per day”. However that, according to the World

¹Hobbes Baum, Eric, Industry and Empire, translated by Abdullah Kothari, Tehran, our publications, 1361

²Nekouei Samani, Mehdi, religion and globalization process, Qom Gardens Books, 1386, p 154

³Ramuneh, Agnasiv, The world goes into chaos?, Translated Parichehr Shamsavand, Tehran, publications Ata Bit, P 143

⁴The same, p 145

⁵Nasr, Seyyed Hossein, Islamic Theology in the Contemporary World, Tehran, Scientific and Cultural Publishers, 1383, p 253

⁶Qarzavi, previous, page 15

⁷World Bank, World development Report, 2001, Oxford University press, New York 2000-2001, pp 17-23

Bank definition, international poverty Line, according to calculations¹, in 2000 income of per day has been 1.28 American dollars. Accordingly, more than two-fifths of the populations are living below the poverty line, in addition to being the average income of in richest countries of world that they are less than 15 percent of the world's population, is U.S. \$ 27,500 per year and this means that 80 percent of production and assets of world is divided between only 15 percent of the population and assets of 46 percent of the world's poorest people are formed, in total, only 1.25 of the world's wealth². According to statistics published, of these approximately 826 million people are without adequate nutrition, more than 850 million are illiterate and almost are deprived of basic health facilities.

In poor countries, annual out of every five children under age 5 dies one person, but this figure in rich countries is so that out of every hundred people dies one person. Life expectancy in rich countries is calculated 77 years but in poor countries such as South Africa countries is 48 years³. This figure depicts the kind of life that class distances has been caused many problems such as high rates of child mortality, disease because of lack of exist least drugs and facilities, illiteracy, malnutrition, and... that even imagine it also for many of those who did not lived in these conditions, It is also difficult. People in underdeveloped nations could not find drugs to treat their pain. In the developing world, due to consuming too much drug vitamins, is formed diseases caused by excessive intake of vitamins⁴. This shows that did not acted to values such as justice, freedom and equality that there is in the first article of Universal Declaration of Human Rights and did not respect to human dignity that has been noted to it in the introduction to the Declaration. The nature of justice demands that all human are equal in rights and enjoyment of resources, quality of life and ..., at least benefit as much as themselves. Whereas current trend in the global economy, as it I mentioned about the HIV AIDS in Africa, is in contrast of this. Although it may be beneficial to majority of people, however difficulty of that falls on the shoulders of the poor, because free trade become lead to reduce of economic growth. Poverty, intentionally or unintentionally, has been seriously affected quality of life and can make poor human, especially in process of globalization, feel same need that playful and rich people feel it that this is due to breakdown of information boundaries (in the usual sense). This is caused up to they never enjoyed of his life but It is the natural right. Inequality become leads to lower feel confident in the deprived segments of society that is very impressive on welfare and quality of life. For example, imagine that a person with AIDS in a region poor in Africa, who cannot pay for their treatment, is in what level of life expectancy and social welfare? Until 1987, life expectancy found a substantial increase in all countries, but that enhanced since then

¹ <http://stats.bls.gov/cpihome.htm>

² World Bank , World development Report, 2000-2001, Oxford University press , New York 2001, pp 275

³ UNDP , Human Development Report, 2000, Oxford university press , New York, 2001, pp 9-12

⁴ Starvation, brought of exploitation, doctor Hassan Fatemi, Tehran, Publishing Company, 1362, p 91

has been slowed sharply in the Africa, also the life expectancy in the Eastern Europe has been slowed that is due to increased poverty after the end of communism¹. Global capitalism with the sale of goods does commodification the social life and acquires fulfillment of the ownership of objects and seize new things as respect to person, finds decisive and fundamental position. Result, unequal distribution of wealth become not only envy and jealousy, but provides also the material basis of political influence, the ability to change the public discourse and public decision which all have a significant influence on the quality of life. The crisis is raised also has been fall of environment, because of environmental changes caused by human activities in contemporary history has provided many threats for environment. Ian Art Scheulte writes about this: "Trans-boundary air pollution may destroy forests and lakes. Nuclear accidents and reduce ozone diameter increased cancer risk. Loss of biodiversity may due to reduction of species that eventually lead to the collapse of the biosphere. Extensive contamination of soil and fresh water may threat to human existence². During the process of globalization, values of traditional family will become less that will be follow disintegration of the family. In fact family as a social institution, in process of globalization has contradictory increasingly. The one hand the need for economic participation of women in the family and the other hand desire to be a mother and having children is located that this two are at odds with each other. Intimacy and close emotional relationships with children in situation employment of parents simply will not create. These deficiencies can cause tensions in the family that increase more than before of divorce and domestic violence is including of consequences of this³. In fact, what is happening in the world, changes, loss of vertical authority, increasing personal isolation, the emphasis on self-reliance, the changing balance of power between men and women, redefining the relationship between men and women, recognize the relationship between personal and public life and ... is that provides caused Insecurity of expression family. In the space international community should know that globalization, has expanded modernity worldwide that exists within it inequality and injustice. This inequality and injustice that globalization is also partly of its result, has resulted crisis in modern societies and phenomenon of terrorism is one of this crises. Therefore, Habermas believes that globalization plays a major role in terrorism. A general view must say that globalization has led various crises such as poverty, war, insecurity, environmental degradation, proliferation of collective weapons, family breakdown, terrorism and ... Have to thought choice to solve it because if this case continues will bring destruction of human.

¹Peter Singer, *One World (Globalization Ethics)*, Tehran, Ney Publishing, 1388, p 136

²Schulte, Ian Art, *Critical look at the phenomenon of globalization*, Translated by M. Karbassian, Tehran, scientific and cultural, 1382, pp 261-262

³Turner, Bryan S., *East Studies, Postmodernism and globalization*, Translated by Kamal Pooladi, Tehran, third edition, 1381, p 294

2. The future of the world

Thinking about the future of current actions and measures of human beings, is essential, because every practical has requirement to predictions and outlook. So the future is something that human can be designed with his targeted measures and can be aware of it.

About the future of the world must say that, the world is become one and many changes will occur in and the global village is being realized. Boutros Ghali, former UN Secretary General has said about it: “We have spent the midst of a world revolution. Our planet has been under growing pressure and opposite from both sides; wave of globalization and desire to fragmentation and discontinuity”¹. So we can say that the future will be unlimited and borderless world, the big and uncontrollable world, infinity telecommunications and blitz transitions, world of conflicts and ambiguities, unfamiliar world, and fluid and permeable world. In fact, globalization, social contradictions have deepened and intensified and has threatened more security of human and society.

These challenges are so serious that some of the world's political leaders, who hold great, if we fail to find a way to difficulties and current issues of the world, such as war, peace of the environment and population growth, will begin count down of termination of the last days of human life on this planet².

In Matthew has come about of the future that confirms theory of the global collapse. Matthew as quoted Jesus writes:

⁹“Then you will be handed over to be persecuted and put to death, and you will be hated by all nations because of me. ¹⁰At that time many will turn away from the faith and will betray and hate each other, ¹¹and many false prophets will appear and deceive many people. ¹²Because of the increase of wickedness, the love of most will grow cold, ¹³but the one who stands firm to the end will be saved³.”

3. The solutions

Some political powers with the approach of political and economic throughout history have tried for development of governance and domination on the world.

¹Peter, Hanns and Schumann, Harld, Trap of globalization, Tehran, Contemporary, 1381, p 101

²Kasmaei, Ali Akbar, the world of today and tomorrow in difficulties of industrial civilization, Tehan, Information, 1374, pp 402

³Matthew 24:9-13

a. Liberalism

It must be said that in definition of liberalism; Liberalism is an ideology that its main concern is freedom of individuals. Liberals know establishment of the government necessary factor to protect to freedom against threats of other people and other states¹. Rbelaster for definition of liberal says: "Liberal is as view of experimentally, skeptical, rationalist and freedom thought to life. Namely basic motive of liberalism is making of more freedom for the individual"². Rbelaster about liberal writes: Liberalism have been growth side with side of Western capitalism and in the cultural field, of freedom such as freedom of thought and freedom of expression is bias. Liberalism says about of freedom and individual rights versus political institutions and about religion leads to establishing to tolerance and moral flexibility³.

Generally liberal systems that due to rely on personal integrity and individual rights have focused on weakened to factors of traditional human social life and therefore cannot be claim to global and is based on unite and common cultural and interaction commons of human international community and for provide justice and peace and international order and to have all-round development and because western rationalism is based on humanism and authenticity of the interest, cannot recognize religious and cultural values of other nations⁴.

b. Marxism

Isabel Monal Marxist orientation also with intends to global changes, says: "The fact that unit society on a scale of humanity, i.e., creating unequal conditions in the world under the pretext of a state"⁵. Her solution is must be created equal for all in the world and then unit society is established. But it is clear that, this view is completely inaccessible and elusive fulfillment. In fact this comment is raw thinking and idealistic desire, because cultures are not same and hence the creation of equality in the world leads to vanishing of cultural diversity. On the other hand must be said that notion of equality in all cultures do not have the same meaning⁶. The Marxist theories in addition to which are Provided relatively unfamiliar perspective on global politics, they are uncomfortable. Because they believe that the aim of

¹ Dan, Tim, article of "liberalism" globalization of Politics: International relations in the modern era, John and Steve Smith Bills, Tehran, Cultural institute of Abrar, Contemporary international Studies and Research of tehran, 1383, Vol 1, p 369

²Rbelaster, Antony, The Rise and Fall of Liberalism, Translated by Mokhber. Abas, Tehran, Penguin, 1367, p 19

³ The same, pp220-221, 127, 190

⁴Nekouei Samani, previous, page 151

⁵Pahlevan, Changiz (Genghis), Ethnography, Today message, Tehran, 1378, p 479

⁶Nekouei Samani, Mehdi, religion and globalization, Qom, Gardens Books, 1386, p 139

global capitalism is guaranteed this matter that strong and rich will continue to destroy of weak and poor¹ in while that is happening contrary to what in the society.

c. Liberal Democracy and the Church

Another approach was developed in the west and there is to this date, is Liberal democracy in the West. In fact with the demise of the East bloc and socialist systems, liberal democracy in the West has tried to lead America to introduce itself as only alternative possible for new era of global. Now, America because of dominance of military and economic on the world is trying to can maintain control on such discourse². But this system cannot be right solution to solve the current crisis because the church is not immune from these secular variations and non-religious attitude adopted against these events. In fact attitude of religious system of the Church towards crises and new developments had a contradictory attitude that with the retreat of the its trench and defensive actually take passive stance towards attacked stabbed of industrial flow and in this position also benefited of issues that Spirit of industrial society was created it, same spirit that enabled to challenge the churches. In fact church was itself involved existing challenges. In other words, we can say the Christian faith system in these challenges took the road and path of secularization, to sacrifice itself during rapid process of modernization system, will release its tortured soul and conscience in not to participate of the development of a new civilization. This price was that religious system of church for Bounce of participate and cooperation for fate of new industrial society, selling religion spirit and truth itself to spirit of their Faust governing on techniques system³. Tilikh Paul writes about it: "being impossible to this manner for defends of traditional revealed other methods which with Churches responded to industrial community spirit. They came neck to new position and tried to with change back to the traditional symbols in a way commensurate with the time to reconcile itself this fact and the same applies was that project that called "liberal theology" to be more clear and even gave infallibility to it. But should also be noted to this point that liberal theology in his theological understanding of God and man pay cost of this compliance. Liberal theology lost tidings glad and message of new reality, while proponents this message relying to their faith to superior nature maintained it. Both ways that churches adopted towards industrial community spirit, were be methods flawed"⁴. Dr Nasr writes about it: "Western Christianity has lost a lot of its facts and even in the last few years, is that instead of providing a clear way and absolute of today opinion, has surrender its to intellectual fashions of the day. Many wise people in the West are in search of Eastern Religion and Philosophy and Because of are

¹Hadnef Stephen and Wayne Jones, Richard, article "Marxist Theories of International Relations", globalization of politics, international relations in the modern age, previous, volume 1, page 456

²Behrooz Lak, Gholam Reza, "Political Islam and Globalization", Journal of Strategic Studies, the eighth year, the Spring, 1385, Issue No 31, pp 161-162

³Berman, Marshall, experience of modernity, Third Edition, Chapter I, p 44

⁴Tilikh, Paul, Theology of Culture, Tehran, New Design, 1376, p 53

lack of spiritual discipline and training and have not power of distinguish between true and false ideas, have prepared the ground for all kinds of fake religions”¹.

4. The best solution

Now with this bitter experience of the history of the Christian religion has about the syncretistic, the direction of religious perspectives partly become clear. So must refer to the scriptures and provides for guidelines religious document. As mentioned in the New Testament: **“And the gospel must first be preached to all nations”**². Imam Khomeini, in his message to Gorbachev, former Soviet leader, noted that: “With material cannot be saved humanity. The lack of belief to the spirituality is fundamental of humanity suffering in the West and the East”³. Imam Musa Sadr in Lebanon said in his speech: “Faith is better than any other means can live hope to in the victory. The religion is a best way to awaken human conscience and flare it between us. This is the only way for us to believe. If we would do it, we will become winners”⁴. So what was said, comes from that must to break the current world crisis and achieve to real goals of globalization, to take refuge in religion and use of religious guidelines in solving these challenges. Yinger Milton writes in his book: “mental homelessness, bewilderment, feeling of helpless, feelings of emptiness and depression, homesickness and loneliness are caused by pressures industrial societies and changes in structures of cultural and social that has increased human need for spirituality and religion. Thus that, we are facing to wave of spirituality and interest to religion in around the world”⁵. Dr Nasr writes in this regard: “Scholars and philosophies and inventions come and go, but the message of religion has been remained in its place. Because origin of religion is stationary truth of divine and the audience of religion is unchanging human nature. The audience of words of Prophet Muhammad (PBUH) was not only his companions, but is the kind of man, in the past or present and future, at the moment which creature called human live on earth. What takes origin of the Jerusalem universe have perfume that always is pleasant to smell and never become worn, especially if it be a world religious, like the current great religions of the world”⁶. Anyway, today every one of the heavenly religions towards resolving the crisis, consider solutions. Islam as a world and spiritual religion has stated different solutions to organize and resolve these crises which will be discussed in this section of the paper.

¹Nasr, Hussein, former, p 249

²Mark 13:10

³Song of monotheism, Imam Khomeini's letter to Gorbachev

⁴Sadr, Imam Musa, Religion in the contemporary world, Tehran, Hiram, 1387, p 32

⁵Yinger, Milton and others, Religion and the New perspective, translated by Hossein Tavakoli, Qom, Islamic Research and Studies Center, 1376, p 15

⁶Nasr, Hussein, former, p 244

5. Applicable principles of Islam

Now that such is current situation of human, what is the deliverance way of these preoccupations? Which strategy will have of this capacity up to saving the man today? Naturally claiming citizens of different religions knew to provide capacities of their own religion is helpful in this regard. Regardless of this essentially whether religious strategy has this power or not, regardless of this debate as well as the ability of religious strategy, which religion will deliver better solutions, here, we propose the solutions of Islam to solve of this problem and put open field judge for scholars and people of research to themselves judge fair it. Many of Muslim scholars who hold great must express message of religion at any time the language of that age and according to the Quran, must speak with every nation in accordance with their the promise of and language. So, modern statement of eternal truth has difference with change of this truth in accordance with that age¹. Life of Prophet Muhammad, as the director of the Islamic Society with analytical-rational approach in management of Islamic, familiarize our with logic sustainable and ethical values of governing the management of Prophet Muhammad. Study of this life knows necessary of the Islamic observing principles component of duties of a successful manager and rule. Because a manager, whether as an individual or as a doctrine, will be encountered with many events in his management. Islamic faith has been provided solution to create a fair space and save from existing injustices that in this way we call it as applicable principles of Islam.

5.1. Principle of justice development

Security and peace in communities will supply under social justice and one of the main goals of the Prophet, according to below is known expanding of justice².

So unto this (religion of Islam, alone and this Quran) then invite (people) (O Muhammad SAW), and *Istaqim* [(i.e. stand firm and straight on Islamic Monotheism by performing all that is ordained by Allah (good deeds, etc.), and by abstaining from all that is forbidden by Allah (sins and evil deeds, etc.)), as you are commanded, and follow not their desires but say: "I believe in whatsoever Allah has sent down of the Book [all the holy Books, this Quran and the Books of the old from the Taurat (Torah), or the Injeel (Gospel) or the Pages of Ibrahim (Abraham)] and I am commanded to do justice among you, Allah is our Lord and your Lord. For us our deeds and for you your deeds. There is no dispute between us and you. Allah will assemble us (all), and to Him is the final return³.

Imam Ali (AS) said in his will and testament to Muhammad ibn Abi Bakr:

¹Nasr, Hussein, former, p 257

²Quran, Al- Hadid, 25

³The Quran, Ash-Shura, 15

“Treat them (the Egyptians) with respect. Be kind and considerate with them. Meet them cheerfully. Be fair, just and impartial in your dealings so that even the influential persons may not dare take undue advantage of your leniency and the commoners and the poor may not be disappointed in your justice and fair dealings.

O creature of Allah! Remember that the Almighty Lord is going to take an account of everyone of your sins, major or minor and whether committed openly or secretly. If He punishes you for your sins, it will not be an act of tyranny and if He forgives you it will be because of His Great Mercy and Forgiveness.

O creature of Allah! Remember that pious persons passed away from this world after having led a respectable and fruitful life and they are going to be well-rewarded in the next world (when compared with the worldly-minded people they had equal opportunities of gathering fruits of this world and utilized them to the best of their abilities and at the same time kept away from all wicked and vicious ways of life). They did not jeopardize their salvation like worldly-minded persons. They led a more contented, more respectable and happier life than those who lived wickedly. They enjoyed the fruits of their labours and they had more gratifying, sober and healthy experience of the pleasures of life than the rich and the wealthy. They regaled themselves with the joys, the facilities and the bliss of this world as much as the tyrant and vicious people desired to enjoy. Yet while leaving this world they carried with them all that would be of use to them in the next world. While living in this world they enjoyed the happiness of relinquishing its evil ways.

They made themselves sure that in the life to come they will be recipient of His Grace and Blessings, their requests will not be turned down and the favors destined for them in Paradise will not be lessened or reduced...”¹.

Justice in the broad Islamic concept is from most noble virtue² and is beyond from justice and the adornment of discrimination and oppression. The Holy Quran explicitly addresses all Muslims and is invited to justice complete the action:

O you who believe! Stand out firmly for justice, as witnesses to Allah, even though it be against yourselves, or your parents, or your kin, be he rich or poor, Allah is a Better Protector to both (than you). So follow not the lusts (of your hearts), lest you may avoid justice, and if you distort your witness or refuse to give it, verily, Allah is Ever Well acquainted with what you do³.

¹Nahjul Balagha (Peak of Eloquence), Muhammad ibnAbiBakr agreement, 27

²Molavi Mehdi Naraghi, Alsatat comprehensive, translated by Syed JalaluddinMojtabavi, Tehran, Wisdom (Hekmat) Publications, 1388, p 62

³The Quran, Al-Nisa, 135

Thus in Islam is forbidden any canniness in the field of implementing the principles of justice, even in the case of closest relatives and of course this is in the interest of large organizations and managers dominated on communities. Because throughout history, discrimination and injustice primarily has led to social contradictions in resulting has led to failure of organizations. Issue of justice as a moral principle so is important that Ameer Al-Momenin, Ali (PBUH) introduces it as main aim of the government and its management, as he says:

“Your allegiance to me was not without thinking, nor is my and your position the same. I seek you for Allah's sake but you seek me for your own benefits. O' people! Support me despite your heart's desires. By Allah, I will take revenge for the oppressed from the oppressor and will put a string in the nose of the oppressor and drag him to the spring of truthfulness even though he may grudge it”¹.

Prophet grateful strongly warns to all prince and commander of social administration and stated:

So, justice is considered in the Islam global management as one of the most widely used and the importance of ethical principles, on based in can be saved the challenges of today's human. In case of implementing this principle can repaired inequality in the world.

The statement of Bible is come:

7 Dear children, do not let anyone lead you astray. The one who does what is right is righteous, just as he is righteous. 8 The one who does what is sinful is of the devil, because the devil has been sinning from the beginning. The reason the Son of God appeared was to destroy the devil's work. 9 No one who is born of God will continue to sin, because God's seed remains in them; they cannot go on sinning, because they have been born of God. 10 This is how we know who the children of God are and who the children of the devil are: Anyone who does not do what is right is not God's child, nor is anyone who does not love their brother and sister².

Matthew quotes Jesus in the Gospel brings:

²⁰ For I say unto you, that except your righteousness shall exceed the righteousness of the scribes and Pharisees, ye shall in no case enter into the kingdom of heaven³.

¹NahjulBalagha (Peak of Eloquence), Sermons, 135

² John 3: 7-10

³ Matthew 5: 20

5.2. Possession of view of the divine to nature

Looking at the verses and narrations and life of his follows is clear that no school like Islam has been importance to nature and environment. The Holy Quran in many verses is called human to nature and its elements. Many verses of the Quran is called an element of nature, like Surahs, Al-Baqarah, Al-ra'ed, A-Nahl, Al-Noor, Al-Ankaboot, Al-Najm, Al-Fajr, Al-Shams, Al-Hadid, Al-Laille, Al-Ghamar, Al-Tin, Al-Nas and ...

To Quran orders everything in the creation universe is based on justice and order and everything is created necessary size¹. So the ravages of nature and environmental pollution are caused by the improper utilization of natural resources. Human activities to achieve economic development and social and welfare itself is caused to destruction of the environment. This destruction of much in Earth's climate has created changes that it has jeopardized health and life of him and other living things.

In Quran has been named from the destruction and degradation of the environment as Atda (rape). Based on those who have a wrong attitude toward the environment will be deprived of the mercy and love of God². It is true that God created nature subjugation of human and humans have been placed on earth as his successor, but this does not mean that he is free to any who wish to behave. Human is responsible to God and all of creation. He must be submitted to the will of God and to live in peace with nature. In other words, the man who is the successor of God on earth must always strive to maintain and healthy of environment.

From Prophet (PBUH) has narrated that: "Protect of earth, indeed it is your mother". Islam attaches great importance to cleanliness and hygiene and take it as a sign of faith. God stated:

“Verily, We have created all things with *Qadar*³”

After everything has value and should be destroyed and disposed of properly to prevent exploitation. Because of this natural wealth belongs not only to this generation but this deposits belong the next generation of us.

Islam has considered to living of the land of dead and has considered to inhabiting the earth. In verse 61 of Surah Al-Hud has come:

¹ Al-ghamar, 49

² AL-Maeda, 86

³ Al-ghamar, 49

And to Thamud (people, We sent) their brother Salih (Saleh). He said: "O my people! Worship Allah, you have no other *Ilah*(God) but Him. He brought you forth from the earth and settled you therein, then ask forgiveness of Him and turn to Him in repentance. Certainly, my Lord is Near (to all by His Knowledge), Responsive¹.

In this regard, the Prophet (pbuh) said: "If the judgment is set and be a sapling in hand, he should plant it". Water as one of the manifestations of nature that must be protected from contamination is considered in Islam. The following verses from the Holy Quran have mention to and the role of water in human life. God says in the Quran verse 30 of verse of Al-Anbiya:

Have not those who disbelieve known that the heavens and the earth were joined together as one united piece, then we parted them? And we have made from water every living thing. Will they not then believe?²

In other words, states that:

Verily! In the creation of the heavens and the earth, and in the alternation of night and day, and the ships which sail through the sea with that which is of use to mankind, and the water (rain) which Allah sends down from the sky and makes the earth alive therewith after its death, and the moving (living) creatures of all kinds that He has scattered therein, and in the veering of winds and clouds which are held between the sky and the earth, are indeed Ayat (proofs, evidences, signs, etc.) for people of understanding.³

In fact if Islam has emphasize on supporting of basic elements of environment and protecting on it, is because of good of human and meet his needs, whether be the current generation and whether be future generations. In conjunction with other aspects of nature stated significant verses and hadith that some of them are:

And to Thamud (people, we sent) their brother Salih (Saleh). He said: "O my people! Worship Allah, you have no other *Ilah*(God) but Him. He brought you forth from the earth and settled you therein, then ask forgiveness of Him and turn to Him in repentance. Certainly, my Lord is Near (to all by His Knowledge), Responsive⁴

Those who break Allah's Covenant after ratifying it, and sever what Allah has ordered to be joined (as regards Allah's Religion of Islamic Monotheism, and to

¹ The Quran, Al-Hud, 61

² The Quran, Al-anbiya, 30

³ The Quran, Al-Baqara, 164

⁴ The Quran, Al-Hud, 61

practice its legal laws on the earth and also as regards keeping good relations with kith and kin), and do mischief on earth, it is they who are the losers¹.

And it is He who produces gardens trellised and unrealized, and date palms, and crops of different shape and taste (its fruits and its seeds) and olives, and pomegranates, similar (in kind) and different (in taste). Eat of their fruit when they ripen, but pay the due thereof (Its Zakt, according to Allah's Orders 1/10th or 1/20th) on the day of its harvest, and waste not by extravagance. Verily, He likes not Al-Musrifun (those who waste by extravagance)²

Imam Sadegh (AS): "Do not cut down fruit-bearing trees that will descend upon you the severity of the punishment"³. Imam Ali (AS): "Messenger of God (PBUH) has been prohibited pouring poison in the land of hath"⁴. In Elite school of Islam, we are facing to injunctions concerning environment that some of them have aspects of preventive.

And to (the people of) Madyan (Midian), (We sent) their brother Shu'aib. He said: "O my people! Worship Allâh! You have no other Ilâh (God) but Him. [Lâilâha ill-Allâh (none has the right to be worshipped but Allâh)]." Verily, a clear proof (sign) from your Lord has come unto you; so give full measure and full weight and wrong not men in their things, and do not mischief on the earth after it has been set in order, that will be better for you, if you are believers⁵.

Some of these verses have aspects of imperative:

Say, human travel in the land and see how has been the emergence of creation.

Some verses remind quality of the formation and importance feeding of ground to people.

19 And the earth We spread out, and placed therein firm mountains, and caused to grow therein all kinds of things in due proportion. 20 And We have provided therein means of living, for you and for those whom you provide not [moving (living) creatures, cattle, beasts, and other animals]⁶.

Then referred to danger of oppressors in land and says:

¹ The Quran, Al-Baqara, 27

² The Quran, Al-Amaam, 141

³ Vasay'el, 46, 13

⁴ Vasay'el, 46, 11

⁵ The Quran, Al-Araf, 85

⁶ The Quran, Al-Hijr, 19 and 20

And when he turns away (from you "O Muhammad SAW "), his effort in the land is to make mischief therein and to destroy the crops and the cattle, and Allah likes not mischief¹.

Clearly, of this verse can be taken destruction is prohibited in the generation and environment. At importance of maintaining of generation, it is enough that at time of Noah's flood, to prevent extinction of animals, the Prophet Noah (AS) to the God of their ship puts on a pair of every kind of animal that generation of animals did not extinct like humans. Including reasons that refers to sanctity of environmental degradation is the rule of harmless. According to this legal rule disadvantage to other is forbidden, whether it is small or large and environmental degradation is loss to current and future generations. In reasons that for rejecting of disadvantage are used from the Quran and hadith, well can be extended this rule and can know include disadvantage to environment. It is mentioned in the narrative that: "Damages and do no Harm in Islam". Somebody has frequently claimed in this narrative.

The Holy Prophet (SAW) said: "Someone give water to desert trees and trees that use human as who is watered faithful"². And again he said: " لا تقطعوا الثمار فيصّب الله عليكم العذاب صباً"³. Christianity also noted to that and the Bible on this subject states that:

When you lay siege to a city for a long time, fighting against it to capture it, do not destroy its trees by putting an ax to them, because you can eat their fruit. Do not cut them down. Are the trees people, that you should besiege them? However, you may cut down trees that you know are not fruit trees and use them to build siege works until the city at war with you falls⁴.

According to what is Quran and the Bible, God has condemned who destroy the beauty of God's manifestations and destroy system of magnificent creation by pollution and shortcomings and problems on the ground considered a result of the actions of corrupt people⁵. Finally states that: "He does not like the corruption"⁶. God has introduced the human successor and trustee of himself⁷ and has provided gadget of caliphate with training his good names⁸ and also asked him that to make trustee which to deposit to him, the earth and its manifestations, and will prevent it any harm and ruin⁹.

¹ The Quran, Al-Baqara, 205

² Wasaelush-Shia, vol 13, p 25, H-4

³ Wasaelush-Shia, vol 13, p 198

⁴ Deuteronomy 20: 19

⁵ The Quran, Al-Rom, 41

⁶ The Quran, Al-Baqara, 205

⁷ The Quran, Al-Baqara, 30, Appearance 1: 28

⁸ The Quran, Al-Baqara, 31, Appearance 2: 20

⁹ The Quran, Al-Hud, 61, Appearance 2: 15

5.3. Having monotheistic worldview

The authors of the New Testament epistles are introduced their God as the God of Abraham, Moses and the Israelites. In the gospels Jesus also calls himself a follower of Judaism;

Do not think that I have come to abolish the Law or the Prophets; I have not come to abolish them but to fulfill them¹.

The most important ruling of Jewish law is unity of God. Messiah about it declares:

Jesus answered, "The most important is, 'Hear, O Israel: The Lord our God, the Lord is one²."

Also in the Bible it states that unique Allah is without body and members and is not acceptable impact as well is without transformational³. Based on expression of this book, even the devils also have believed to unit of the Lord and vibrating them⁴. Hence, both Muslim and Christian traditions stress on monotheism. However, it seems Christian doctrine of the Trinity is incompatible with monotheism and this has led that Christian scholars are trying to collect the Monotheism and Trinity. Quran by chanting "No God but God", in several verses denies belief to the trinity because of irrationality it:

Surely, disbelievers are those who said: "Allah is the third of the three (in a Trinity)." But there is no *ilah*(god) (none who has the right to be worshipped) but One *Ilah*(God -Allah). And if they cease not from what they say, verily, a painful torment will befall the disbelievers among them⁵.

And the Jews say: 'Uzair (Ezra) is the son of Allah, and the Christians say: Messiah is the son of Allah. That is a saying from their mouths. They imitate the saying of the disbelievers of old. Allah's Curse be on them, how they are deluded away from the truth!⁶

Surely, in disbelief are they who say that Allah is the Messiah, son of Maryam (Mary). Say (O Muhammad SAW): "Who then has the least power against Allah, if He were to destroy the Messiah, son of Maryam (Mary), his mother, and all those who are on the earth together?" And to Allah belongs the

¹Matthew 5: 17

²Mark 12:29

³Acts of the Apostles, chapter 5-16

⁴Jacob, 2: 19

⁵The Quran, Al-Maeda, 73

⁶The Quran, Al-Tawba, 30

dominion of the heavens and the earth, and all that is between them. He creates what He wills. And Allah is Able to do all things¹.

Say: "O people of the Scripture (Jews and Christians)! Do you criticize us for no other reason than that we believe in Allah, and in (the revelation) which has been sent down to us and in that which has been sent down before (us), and that most of you are Fasiqun [rebellious and disobedient (to Allah)]?"²

Allah says in Surah Al-Nisa:

O people of the Scripture (Jews and Christians)! Do not exceed the limits in your religion, nor say of Allah aught but the truth. The Messiah 'Iesa (Jesus), son of Maryam (Mary), was (no more than) a Messenger of Allah and His Word, ("Be!" - and he was) which He bestowed on Maryam (Mary) and a spirit (Rûh) created by Him; so believe in Allah and His Messengers. Say not: "Three (trinity)!" Cease! (it is) better for you. For Allah is (the only) One Ilah (God), Glory be to Him (Far Exalted is He) above³

Also in Surah Al-Maeda says:

⁷³Surely, disbelievers are those who said: "Allah is the third of the three (in a Trinity)." But there is no *ilah*(god) (none who has the right to be worshipped) but. ⁷⁴Will they not repent to Allah and ask His Forgiveness?⁷⁵ For Allah is for giving, Most Merciful. The Messiah ['Iesa (Jesus)], son of Maryam (Mary), was no more than a Messenger; many were the Messengers that passed away before him. His mother [Maryam (Mary)] was a *Siddiqah*[i.e. she believed in the words of Allah and His Books (see Verse 66:12)]. They both used to eat food (as any other human being, while Allah does not eat). Look how We make the *Ayat* (proofs, evidences, verses, lessons, signs, revelations, etc.) clear to them, yet look how they are deluded away (from the truth)⁴.

These two items of Christian Trinity directly rejected and are considered disbelief. However, in these verses, Quran explicitly denies the Trinity; i.e. those who say Allah is one of three hypostases, those who say that Allah is the Messiah, son of Mary, those who say that Jesus is the Son of God, these are infidels who have no reason to their talk. Messiah, son of Mary is just prophet of God and like the other human is necessitous and created. Because if he does not eat food then he will die, but God that is the Creator of all creatures and rich cannot be poor and dependent creature. The Holy Quran explicitly declares; "O people! You need God and only God is needless". Also in Quran, Sura Al-Ikhlâs, declares that "The Self-Sufficient Master,

¹ The Quran, Al-Maeda, 17

² The Quran, Al-Maeda, 59

³ The Quran, Al-Nisa, 171

⁴ The Quran, Al-Maeda, 73-75

Whom all creatures need, He neither eats nor drinks. "He begets not, nor was He begotten; "And there is none co-equal or comparable unto Him". Also Quran says in former verses; "imitate the saying of the disbelievers of old. Allah's Curse been on them, how they are deluded away from the truth". This view imply to that only God is the Creator of all universe and other beings are not worthy of the name of God because of poverty and poor and dependency.

5.4. The principle of compassion and love

Being caring Prophet about of people and the human has been a key component of his personality that has been make him as worthy of his administration of Muslim society. The Holy Quran says in this regard:

Verily, there has come unto you a Messenger (Muhammad SAW) from amongst yourselves (i.e. whom you know well). It grieves him that you should receive any injury or difficulty. He (Muhammad SAW) is anxious over you (to be rightly guided, to repent to Allah, and beg Him to pardon and forgive your sins, in order that you may enter Paradise and be saved from the punishment of the Hell-fire), for the believers (he SAW is) full of pity, kind, and merciful¹.

Thus, rise to from among masses of the population and oppressed people, great compassion, passion to bring order to people who are under his leadership and finally, the wonderful love has been of leadership qualities of the Prophet and also has been of fast and deep factors of his victory. Interpreted "Anxious over you" is very expressive and rational for to explain that if he had not great love to led, never ever he had endured all adversity with the open arms and embrace. A successful manager should possess excellent leadership and motivation of course the strongest motives is "love". The love comes from the school of faith and of all is deeper and more constructive and best and more offers caring toward subordinates. Apparently the phrase father about the Prophet (SAW) and Ali (AS) as where stated: "Ali and I are two fathers of this nation"², also refers to same article that our relationship with the community is fatherly affective relationship. The father who feel pity to safe and advance of his son and he loves him. However, these two characters were considered of the top managers in the Muslim community and adhere to the principles of love and compassion has look to them to this form. Bible verses also are not forgotten this principle and is mentioned in various verses.

Many waters cannot quench love; rivers cannot sweep it away. If one were to give all the wealth of no's house for love, it would be utterly scorned³.

In the Gospel of John it is written:

¹ The Quran, Al-Tawba, 128

² Bihar Al-Anwar, Vol 16, p 95

³ Song of Songs, 8: 7

⁹ As the Father has loved me, so have I loved you. Now remain in my love. ¹⁰ If you keep my commands, you will remain in my love, just as I have kept my Father's commands and remain in his love. ¹¹ I have told you this so that my joy may be in you and that your joy may be complete. ¹² My command is this: Love each other as I have loved you¹.

5.5. Integrity and honesty

Barratry is including the principles of against the moral in the Islamic community and with regard to the expansion of notion of lending in Islamic sources; no doubt every authority that shall be deposited into commander and manager is most divine and social facilities and appropriate ethical principles to will not be any betrayal of the trust. Trust is not limited to "financial issues" so that sometimes people realize it. But more importantly is important offices and particularly authority of management and leadership. Hence, in interpretation:

Whosoever intercedes for a good cause will have the reward thereof, and whosoever intercedes for an evil cause will have a share in its burden. And Allah is Ever All-Able to do (and also an All-Witness to) everything²

is quoted: "Give management to its own"³. Of course without a doubt, of this interpretation is not limiting the verse. Rather, objective is to explain of clear evidence of it. Thus, in the system of Islamic management, is not possible that someone that we are not sure of his trust and in this context we did not recognize him as a person concubine of moral law choose as a manager. Whether be in the economic, cultural, or political. Explanation to trust has coming in the famous words of Ali (AS) concerning the management, he wrote in the letter to the governor of Azerbaijan:

Verily, you have neither been entrusted with the governorship so that you amass wealth nor is it a tasty and juicy morsel to be swallowed up. On the contrary it is a trust committed to your care and trust. Its responsibility lies upon your shoulders. Your Amir (meaning Imam Ali himself) has appointed you as a shepherd and a guardian of the people. You have no right to do as you like and to act independently without seeking his advice and permission. In all important affairs of the State and the public, your decisions must be based on true facts and sound reasons. In your control and custody there is one of the treasuries of Allah, you are only a treasurer, you have no right to make personal use of any part of this wealth, it is your duty to pass it on to whom it

¹ John, 15: 9-12

² The Quran, Al-Nisa, 85

³ Interpretation of Argument (Tafsir A-Borhan), Vol 1, p 380, H 10

belongs. I hope you will not give me a chance to prove myself a hard task-master and a harsh administrator. May you see the light¹.

He also betrayed in the great trust said in a letter to one of the governor:

I order you to fear Allah in all those affairs and on all those occasions where there is none to witness your actions and deeds or to guide your activities. I order you not to pretend fear of Allah and assume false piety and to go against His Orders secretly. One whose deeds coincide with his words and who is as honest in his secret activities as in open deeds, is the person who has faithfully discharged the duty laid down upon him by the Lord, his honesty handed over the things entrusted to him and has sincerely obeyed Allah only to achieve His Favours and Blessings.

I order you not to meet Muslims as a tyrant or an oppressor, not to ill-treat them and not to calumniate them because they are your brothers in religion and they will help you to collect taxes and to find means and ways to help the poor.

Certainly there is a share for you in Zakat but remember that the poor, the destitute and the have-nots also have claim over it.

Verily, I have paid you your share and now you should pay them their shares otherwise there will be many who will complain and protest against you on the Day of Judgment (they will be your enemies on that day). Woe be to the person against whom the poor, the destitute, the beggars and those who have been deprived of their rights of receiving Zakat complain before Allah.

Be it known to you that the person who misappropriates Zakat funds, who will fill his stomach with such amounts, and who harms his religion and injures his conscience with such deeds will be punished and disgraced in this world as well as the next. The worst form of dishonesty is the breach of trust of the public funds (Zakat) and the most despicable example of maladministration is that the Imam should tolerate such forms of dishonesty².

This principle is from the common principles of divine religions and has been references to this principle in biblical. An example cited to Chapter XI of the book of Isaiah:

4 but with righteousness he will judge the needy with justice he will give decisions for the poor of the earth. He will strike the earth with the rod of his

¹Nahjul Balagha (Peak of Eloquence), letter 5

²Nahjul Balagha (Peak of Eloquence), letter 26

mouth;with the breath of his lips he will slay the wicked.5 Righteousness will be his beltand faithfulness the sash around his waist¹.

Paul tells in the first book of Timothy:

20 Timothy, guard what has been entrusted to your care. Turn away from godless chatterand the opposing ideas of what is falsely called knowledge, 21 which some have professed and in so doing have departed from the faith².

That showsimportance of honesty and integrity in the Bible.

5.6. The principle of sincerity and truth.

According to that the most important asset of manager and chief in executive is existence of mutual trust between them and solidarity with the people under him, and according to that guarantee of this solidarity and mutual trust is sincerity in words and actions, honesty and integrity is considered including the ethical principles of Islam global management and plays a vital role in achieving the goals.

The teachings of Islam so much emphasis on the issue of "honesty" that about the subjectless is seen. This is because of its crucial role in the human social life. Because in the absence this rule, the members of society would lose confidence in each other and life will become a chore. For example in banking, if banking agencies has not honest to account of people, and people do not have to feel safe, no deposit will not take place in the bank and in the result will be a huge blow to economic system. Hence sincerity as a moral principle has particular importance in field of Islamic management. In the statement of the Prophet: "Don't look to much their prayer and fasting, many of the pilgrimage and good to people,their noise of make in the prayers at night, but you look into their truthfulness"³.

As you can see, with all significance that has worship, it alone does not considerreason on the character and outstanding value of people; but insisted on the issue of honesty. With regard to this principle is reflects the character of the community and to observe it is essential to the general public, because of priority for directors and officers as guardians and directors of organization to noble objectives, will be have the particular importance. In the Bible also tries to this matter and states that:

15 Those who walk righteously and speak what is right, who reject gain from extortion and keep their hands from accepting bribes, who stop their ears

¹Isaiah, 11: 4-5

²first book of Timothy, 6: 20-21

³Safinah Al- Bihar, Vol 1, Article "safe", page 41

against plots of murder and shut their eyes against contemplating evil, 16 they are the ones who will dwell on the heights, whose refuge will be the mountain fortress. Their bread will be supplied, and water will not fail them¹.

5.7. Adherence to principles and criteria

To act against the law will become due to violation of the rights of many people in the community, that it is considered absolutely immoral. To adhere of all rules such being obscene, law and enforcement and ... is the imperative that has necessary ethical and is not morally impermissible being violation of its. Hence can be cited this principle as one of the most universal principles of Islam, and against it (Introduction to the relationship on agreement) can be identified as a major global pest current management. Histories and resources of Islam is full of a living document that shows, Islamic leaders to maintain the standards to what extent put up relationships. In during Aqil, "melting iron", Ali (AS) not only rejected him for preserve of rules, but so lesson to him that history will not ever forget it. After melting iron piece said:

By Allah, I would rather pass a night in wakefulness on the thorns of as-sa`dan (a plant having sharp prickles) or be driven in chains as a prisoner than meet Allah and His Messenger on the Day of Judgement as an oppressor over any person or a usurper of anything out of worldly wealth. And how can I oppress any one for (the sake of a life) that is fast moving towards destruction and is to remain under the earth for a long time.

By Allah, I certainly saw (my brother) `Aqil fallen in destitution and he asked me a sa` (about three kilograms in weight) out of your (share of) wheat, and I also saw his children with dishevelled hair and a dusty countenance due to starvation, as though their faces had been blackened by indigo. He came to me several times and repeated his request to me again and again. I heard him, and he thought I would sell my faith to him and follow his tread leaving my own way. Then I (just) heated a piece of iron and took it near his body so that he might take a lesson from it, then he cried as a person in protracted illness cries with pain and he was about to get burnt with its branding. Then I said to him, "Moaning women may moan over you, O' `Aqil. Do you cry on account of this (heated) iron which has been made by a man for fun while you are driving me towards the fire which Allah, the Powerful, has prepared for (a manifestation of) His wrath? Should you cry from pain, but I should not cry from the flames?"

A stranger incident than this is that a man (1) came to us in the night; with a closed flask full of honey paste but I disliked it as though it was the saliva of a serpent or its vomit. I asked him whether it was a reward, or zakat (poor-tax)

¹Isaiah, 33: 15-16

or charity, for these are forbidden to us members of the Prophet's family. He said it was neither this nor that but a present. Then I said, "Childless women may weep over you. Have you come to deviate me from the religion of Allah, or are you mad, or have you been overpowered by some jinn, or are you speaking without senses? "

By Allah, even if I am given all the domains of the seven (stars) with all that exists under the skies in order that I may disobey Allah to the extent of snatching one grain of barley from an ant I would not do it. For me your world is lighter than the leaf in the mouth of a locust that is chewing it. What has `Ali to do with bounties that will pass away and pleasures that will not last? We do seek protection of Allah from the slip of wisdom and the evils of mistakes, and from Him we seek succour¹.

Do you know a person in whole of world that been up the big government that it had been many extension treasury, then for little demand of his brother so such insisted on this matter for preserve of rules? The famous story, the necklaces that one of the Ali (as)'s girls was borrowed from the treasury, is another one of evidence. When, it is clear the problem with Ali (as), blamed hard treasurer, and had warned his daughter of that repeat with violent phrase. In the Bible with several verses is the emphasis on rules and laws. In the book of Ezekiel, God said:

The vision I saw was like the vision I had seen when he came to destroy the city and like the visions I had seen by the Kebar River, and I fell facedown².

Jesus tells his followers about the Torah:

Therefore anyone who sets aside one of the least of these commands and teaches others accordingly will be called least in the kingdom of heaven, but whoever practices and teaches these commands will be called great in the kingdom of heaven³.

Imam Musa Sadr in his book, after explaining the faith and correct interpretation and live of basics of religious, is Citing that in order to achieve to implementation of these principles must be provided the fundamental premise that in this paper is explaining as summary;

- i. A deep national and public education that is based on the ideas of existence and the society.
- ii. Cleaning countries of corruption

¹Nahjul Balagha (Peak of Eloquence), sermons 222

²Ezekiel, 43:3

³Matthew, 5: 19

- iii. Recent created and efforts with to have sacred foundations and giving respect to its in formal and informal institutions.
- iv. Formation a religious mission to try to communicate with the world of Islam and Christianity. Up against the occupation and the desecration of religious sanctuaries which we suffer from it, to be done serious work.
- v. Trade exchange between religious institutions. Historical mission in this era is based upon religious centers¹.

Implementation of these principles and its preliminaries for specific problems is being applied to rules and fundamentalism², is one of the hardest tasks of Leaders and commanders. May be first be accompanied with kind of violent and crackdown and dryness. However will have been followed its particular implications in order to the discrimination and injustice.

¹Sadr, Imam Musa, former, pp32-33

²William Frankna, Moral Philosophy, translated by Hadi Sadeghi, Qom, Taha books, 1383, pp69-71

بسمه تعالی

چالش های موجود در جهان و راهکارها

دکتر علیرضا رجایی¹

مقدمه

باتبیین و تحلیل سیرقرون متمادی به دست می‌آید که جامعه بشری تغییرات و تحولات فراوانی را پشت سر گذاشته و سیر تکاملی خود را طی می‌کند چرا که جوامع بشری از همان شکل ابتدایی خود تا به امروز، دگرگونی‌های متفاوتی را پذیرفته است. جامعه مدرن امروزی ما، آخرین دستاوردهای حیات انسانی را شکل داده است. با این تفاوت که این جامعه طعمه انحرافات شده که از دوران قرون وسطی تا به امروز به وجود آمده است. در ابتدای دوران قرون وسطی، جهالت و نادانی در میان جامعه حکمفرما بود و هر نوع بحث و تحلیل علمی، اجتماعی به کلی سامنوط می‌شد. اما در دوره رنسانس تحولات فکری جدیدی بر جامعه حاکم شد و بشر به سوی انسان‌گرایی حرکت نمود.

1. عضو هیئت علمی جامعه المصطفی العالمیه.

ნომადი ბართაია

სამუშაო ადგილი — თბილისის ივანე ჯავახიშვილის სახელობის სახელმწიფო უნივერსიტეტის პროფესორი

მისამართი — თბილისი, ნუცუბიძის ფერდობი, II/IV/II, ბ. 6. მობ. 509 18 18 17.

nomadi.bartaia@nail.ru

ცივილიზაციათა დიალოგი XII საუკუნის საქართველოში ქრისტიანობა და ისლამი

ანოტაცია: თანამედროვე მსოფლიოში მუსიერებს აზრი იმის შესახებ, რომ დიალოგი ორ უდიდეს ცივილიზაციას — ქრისტიანობასა და ისლამს შორის შეუძლებელია, რომ თითქოს მას არც წარსული გააჩნია და არც მომავალი ესახება. ჩვენი აზრით, დიალოგს ისლამსა და ქრისტიანობას შორის წარსულიც გააჩნია და მომავალიც ესახება. დიალოგი ცივილიზაციათა შორის შეიძლება მოხდეს ორი გზით — პოლიტიკური ზენოლისა და მშვიდობიანი თანაარსებობის პირობებში. ამ შემთხვევაში ჩვენ ვგულისხმობთ დიალოგს, რომელიც ხორციელდება მშვიდობიან პირობებში, რამაც, ჩვენი აზრით, თავი იჩინა XII საუკუნის საქართველოში, რაც უნიკალურ მოვლენად მიგვაჩნია ქრისტიანობისა და ისლამის ურთიერთობათა ისტორიაში.

საკვანძო სიტყვები: დავითი, ტოლერანტობა, ქრისტიანობა, ისლამი.

თანამედროვე პოლიტოლოგი სამუელ ჰანტიგტონი ოცდამეერთე საუკუნეს ცივილიზაციათა დაპირისპირების საუკუნედ წინასწარმეტყველებს. მისი აზრით, „თანამედროვე მსოფლიოში კონფლიქტის ევოლუციის ბოლო ფაზა იქნება შეჯახება ცივილიზაციათა შორის“ [Samuel P. Hantigton, the Clash of Civilizations, Foreign Affairs, summer, V 72 n, p. 22 (28), 1993.

იქვე აღნიშნავს, რომ დასავლეთსა და ისლამს შორის ურთიერთქმედებები აღიქმება როგორც ცივილიზაციათა შეჯახება.

დასავლურ და აღმოსავლურ ცივილიზაციებს კი ჰანტიგტონი ასე ახასიათებს: „დასავლური ცივილიზაცია არის დასავლურიცა და თანამედროვეც, არადასავლური ცივილიზაციები კი ცდილობენ გახდნენ თანამედროვენი დასავლურად გახდომის გარეშე“ [ჰანდიგტონი, 90, 1993]. თუმცა იქვე აღნიშნავს, რომ ამ მხრივ იაპონიამ მიაღწია შედეგს, რითაც პოლიტოლოგმა თვითონვე გაუქრო უნივერსალობის პრეტენზია თავისსავე თეორიას.

ს. ჰანტიგთონის საპირისპიროდ, ირანის ისლამური რესპუბლიკის ყოფილმა პრეზიდენტმა დოქტორ სეიდ მოჰამად ხათამიმ 1999 წელს იუნესკოში წამოაყენა წინადადება ოცდამეერთე საუკუნის ცივილიზაციათა დიალოგის საუკუნედ გამოცხადების შესახებ, რამაც საერთაშორისო აღიარება ჰპოვა და 2001 წელი, გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის გენერალური ასამბლეის სხდომაზე, ცივილიზაციათა დიალოგის დასაწყის წლად გამოცხადდა [Саид Мохамад Хатами, Диалог цивилизаций – путь к взаимопониманию и сотрудничеству, журн., Персия, № 3, Москва, 2000].

აღმოსავლურ და დასავლურ ცივილიზაციათა დაპირისპირების შესახებ ჰანტიგთონს ახალი არაფერი უთქვამს. ეს აზრი მანამდეც მუსირებდა. ამ მხრივ მას ჰყავდა წინამორბედი ინგლისელი მწერლის რადიარდ კიპლინგის (1865-1936) სახით, რომელსაც ეკუთვნის შემდეგი გამონათქვამი: „აღმოსავლეთი არის აღმოსავლეთი და დასავლეთი არის დასავლეთი, ისინი ვერასოდეს შეხვდებიან ერთმანეთს“ (‘Oh, East is East, and West is West, and never the twain shall meet~) [Rudyard Kipling, poems, short stories, Moscow, 71, 1983].

ამ საკითხთან დაკავშირებით თურქი ჟურნალისტი და მწერალი ფეთულაჰ გიულენი 1994 წელს სათავეში ჩაუდგა „ჟურნალისტთა და მწერალთა ფონდს“, რომელმაც 1997 წელს, „ცივილიზაციათა დიალოგის“ სახელწოდებით, გამართა საერთაშორისო კონფერენცია, სადაც წამოყენებულ იქნა წინადადება ცივილიზაციათა შორის კონფლიქტების დიალოგის გზით მოგვარების შესახებ [იჰსან ილმაზი, ყველა რელიგიას ერთი საფუძველი აქვს, ჟურნ. „ხიდი“, 3, გვ. 23, თბილისი, 2003].

აქვე შევნიშნავთ, რომ ცივილიზაციათა შორის დიალოგის დაწყების იდეა ჯერ კიდევ 1995 წელს წამოაყენა საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქმა ილია მეორემ.

ამგვარად, დღეს არსებობს ორი თეორია, ერთია — ცივილიზაციათა შორის დაპირისპირების გარდაუვალობისა და მეორე — ცივილიზაციათა შორის დიალოგის შესაძლებლობისა.

აღნიშნულ პრობლემასთან დაკავშირებით მოვიყვანთ მსოფლიო პატრიარქის, ბართლომეოს პირველის სიტყვებს: „რელიგიებსა და დოგმატებს შორის არსებულმა მრავალწლიანმა პოლემიკამ, მტრობამ და შეტაკებებმა ვერ მიიყვანეს მონანიებამდე განსხვავებული დოგმატებისა და რელიგიების წარმომადგენლები. ვალდებულნი ვართ, მოვსინჯოთ გზა ურთიერთგაგების, ნამდვილი კეთილი ნების გამომჟღავნების, შერიგებისა და დიალოგისა. მართალია, ეს გზა ძალზე დამქანცველია, მაგრამ შედეგანია“ [გაზ. „თბილისის უნივერსიტეტი“, 31. (10), თბილისი, 2003].

როდესაც საუბარია ცივილიზაციათა შორის ურთიერთობებზე, მწვავედ იჩენს თავს ურთიერთობანი ქრისტიანულ და ისლამურ სამყაროს შორის.

მართლაც, შესაძლებელია თუ არა მათ შორის დიალოგის გამართვა თუ სამისოდ განწირულნი არიან ისინი? არსებობს თუ არა ამ მიმართულებით რაიმე ოპტიმიზმის საფუძველი?

ამ მხრივ საინტერესოდ მიგვაჩნია ურთიერთობა ისლამურ და ქრისტიანულ სამყაროს შორის XII საუკუნის საქართველოში. შევეცდებით ნარმოვანიოთ მისი ზოგადი სურათი.

XII საუკუნე, დავით აღმაშენებლისა (1089-1125) და თამარ მეფის (1184-1213) ეპოქა, საქართველოს ისტორიაში ოქროს ხანად არის შესული. სწორედ მაშინ იქცა საქართველო აღმოსავლეთის ერთ-ერთ ძლევამოსილ სახელმწიფოდ.

დავით მეფემ, რომელმაც შეძლო ქვეყნის გაერთიანება, თავის სახელმწიფოში წინა პლანზე რელიგიური ტოლერანტობის იდეა წამოსწია. იგი მუსლიმებს ისეთივე პატივს მიაგებდა, როგორც ქრისტიანებს.

შორსმჭვრეტელი მეფე ჰქმნიდა ყველა პირობას ორ ცივილურ სამყაროს შორის პოლიტიკური და კულტურული კავშირების გასამყარებლად. თუ მას თავისი ერთი ქალიშვილი საბერძნეთის კარზე ჰყავდა გათხოვილი, მეორე შირვანშაჰზე ჰყავდა დაქორწინებული, რითაც კიდევ უფრო დაახლოვა ერთმანეთთან როგორც პოლიტიკურად, ისე კულტურულად, ქრისტიანული და ისლამური სამყარო.

ამ დროის დანათასავებული ქრისტიანები და მუსლიმები ჩვეულებრივ ესწრებოდნენ ერთმანეთის რელიგიურ დღესასწაულებს, ეწყობოდა ერთობლივი დისპუტები რელიგიურ საკითხებზე, იმართებოდა ლიტერატურული შეხვედრები.

მხატვრული სიტყვის ოსტატთა ურთიერთ სიახლოვეზე მეტყველებს ის ცნობა, რომ ქრისტიანი ქართველი მეფის დემეტრეს დასაფლავებაზე, რომელიც ამავე დროს პოეტი იყო, შირვანიდან თბილისში ჩამოვიდა ორი დიდი სპარსულენოვანი აზერბაიჯანელი მუსლიმი პოეტი ხაყანი შირვანელი და ფალაქი.

მართალია, დაპირისპირება ქართულ-ქრისტიანულ და ისლამურ სამყაროს შორის არსებობდა, მაგრამ როგორც ივანე ჯავახიშვილი წერს — „ქართველ-მაჰმადიანთა ბრძოლას არასოდეს წმინდა სარწმუნოებრივი ბრძოლის ხასიათი არ ჰქონია“ [ივანე ჯავახიშვილი, ქართველი ერის ისტორია, II, გვ. 223, თბილისი, 1965].

XII საუკუნის საქართველოში არსებულ ტოლერანტობაზე არაერთი მაგალითის მოხმობა შეიძლება არაბ ისტორიკოსთა ნაწერებიდან აი, რამდენიმე მათგანი:

ალ-ფარიკი: დავით IV-ემ „მიაგო მუსლიმებს უდიდესი პატივი, მეცნიერებს, ღვთისმეტყველებსა და სუფიებს ისეთი ღირსება და პატივი ჰქონდათ, რაც არ ჰქონიათ [თვის] მუსლიმებთანაც კი“ [გორჩა ჯაფარიძე, საქართველო და მახლობელი აღმოსავლეთის ისლამური სამყარო, გვ. 242, თბილისი, 1995].

ალ-ჯაუზი: დავით IV და მისი ვაჟი დემეტრე I საჯაროდ გამოხატავდნენ თავიანთ პატივისცემას ისლამისადმი. ისინი პარასკეობით დადიოდნენ მეჩეთში, ისმენდნენ ხუტბასა და ყურანის კითხვას, ასაჩუქრებდნენ ხატიბსა და მუაზზინებს“

სხვა ცნობით დავით IV-ემ „ააშენა ქარვასლები სტუმართათვის და სახლები მქადაგებელთათვის, სუფიებისა და პოეტებისათვის, დაანესა მათთვის სტუმართმოყვარეობა [ჯაფარიძე 1995; 242].

ალ-ფარაჯი: „მე ვნახე ალიმები, მქადაგებლები, დიდებულები, სუფიები, მლოცველები, რომელთაც მეფე (დემეტრე I) პატივით იღებდა და ასაჩუქრებდა. ის კეთილად ექცეოდა [მათ], რისი მსგავსიც არ არსებობს. მე ვნახე [იქ] ისეთი პატივისცემა მუსლიმებისა, რაც მათ ბალდადშიც კი არ ექნებოდათ“.

„ქრისტიანული და მუსლიმური მოსახლეობისათვის თანაარსებობის საფუძვლები და პირობები, რომლებიც საქართველოში შეიქმნა დავით IV-ის მიერ, ძალაში რჩებოდა XIIIს. 30-50 წლებშიც“ [ჯაფარიძე 1995; 256].

ხოლო თუ ზოგადად შუა საუკუნეების საქართველოს ისტორიას გადავავლევთ თვალს, ვნახავთ თუ რა წარმოდგენისანი ყოფილან საქართველოს დედაქალაქ თბილისზე მუსლიმთა სამყაროში. X საუკუნის მოღვაწის იმამ სადეყის სიტყვებია: „ღმერთმა ყველა ქალაქს შორის სამი გამოარჩია — ქუფა, ყუმი და თბილისი“ [ج و مستدرک الوسایل، ص 214، ج 60، بحار الانوار، امام صادق، بحار الانوار، ج 60، ص 214، 205، 10].

ასევე, თუ საქართველოში მცხოვრებ სახელოვან მუსლიმ მოღვაწეებზე ჩამოვადგებთ სიტყვას, ვნახავთ, თუ რა მრავლად არიან ისინი თბილისში. იმ მოღვაწეთა რაოდენობა, რომლებიც საშუალო საუკუნეებში ნისბად — წარმომავლობის აღმნიშვნელად — ათ-თიფლისს (თბილისელი) ატარებენ, გორჩა ჯაფარიძის გამოკვლევით, ხუთ ათეულს შეადგენს. მათ რიცხვში არიან ისეთი მოღვაწენი, როგორიცაა XII საუკუნის სახელგანთქმული მეცნიერი აბულ ფადლ ჰუბაიმ ათ-თიფლისი, ავტორი მრავალი ნაშრომისა ფილოსოფიაში, ასტრონომიაში, მედიცინაში, ასტროლოგიასა და მეცნიერების სხვა დარგებში [ჯაფარიძე 2012; 61].

სევე, ზოგადად, თუ სპარსულ-მუსლიმურ პოეზიას გადავავლევთ თვალს ვნახავთ თუ რა სასოებით იხსენიებენ სპარსულენოვანი მუსლიმი მხატვრული სიტყვის ოსტატები იესოსა და მარიამს. ამ მხრივ კი XII საუკუნის

დიდ აზერბაიჯანელ სპარსულენოვან პოეტ ხაყანი შირვანელს ვერავინ შეედრება, რომელიც, მაგალი თოდუას გამოკვლევით, თავის პოეტურ სტრიქონებში 202-ჯერ ახსენებს ქრისტეს, ხოლო მუჰამადს — 21-ჯერ [მაგალი თოდუა, მაცხოვარი და ღვთისმშობელი სპარსულ პოეზიაში, გვ. 6, თბილისი, 2006].

XII საუკუნის მახლობელი აღმოსავლეთის ქვეყნებსა და მათ შორის აზერბაიჯანში სალიტერატურო ენად გაბატონებული იყო სპარსული. შირვანი კი, რომელიც საქართველოს მოკავშირე ქვეყანა იყო, მაშინ წარმოადგენდა სპარსული ლიტერატურის ცენტრს, საიდანაც მოხდა დიდი რაოდენობით სპარსული საერო ლიტერატურის შემოდინება ქართულ მწერლობაში.

ქართული მწერლობა, რომელიც სათავეს V საუკუნიდან იღებს, XII საუკუნეებამდე საეკლესიო ხასიათისა იყო. ძირითადად ამის მერე იწყება, მის გვერდით, საერო მწერლობის განვითარება.

XII საუკუნის ქართულ მწერლობაში მოხდა ასეთი რამ — მოულოდნელად, მასში რუსთველის „ვეფხისტყაოსნის“ სახით, ამოიფრქვევა საერო მწერლობის ვულკანი, რაც მოულოდნელი მოვლენა აღმოჩნდა არა მარტო ქართულ, არამედ მთელი ქრისტიანული სამყაროს მწერლობისთვის. ამით ქართულმა მწერლობამ ორი საუკუნით გაუსწრო ევროპულ რენესანსს. ამ პროცესის დაჩქარებაში კი არა გვგონია, მცირე წვლილი შეეტანოს იმ სპარსულ-ქართულ ლიტერატურულ ურთიერთობებს, რომელიც ამ დროს მიმდინარეობდა ქრისტიანულ და ისლამურ სამყაროს შორის, როცა შირვანის გზით, შემოედინებოდა ქართულ მწერლობაში სპარსული საერო მწერლობა [ნომადი ბართაია, ქართული საერო მწერლობის სათავეებთან ანუ ცივილიზაციათა გზაჯვარედინზე, გვ. 14, თბილისი, 2011].

XII საუკუნის მსგავსად, საქართველოში ქრისტიანულ და ისლამურ კულტურათა გადაკვეთა მოხდა XVI—XVIII საუკუნეებშიც, მაშინაც უამრავი რაოდენობით შემოვიდა სპარსული ლიტერატურა ქართულ მწერლობაში. საბედნიეროდ მისმა დიდმა რაოდენობამ მოაღწია დღემდე და ჩვენ გვაქვს საშუალება მისი შემოსვლის ფორმებზე ვიქონიოთ სრული წარმოდგენა. ქართველი ირანისტების კვლევის საფუძველზე შეგვიძლია განვაცხადოთ, რომ ეს ლიტერატურა ქართულ მწერლობაში შემოვიდა ძირითადად მიბადვა-გადაკეთებისა და ვერსიების სახით. ქართველი პოეტები ამუშავებდნენ იმავე თემებს, რასაც სპარსულენოვანი თუ არასპარსულენოვანი პოეტები, ოღონდ ჩვენი წინაპრები ამას ასრულებდნენ მშობლიურ ენაზე.

ეს პროცესი კი, განსხვავებით XII საუკუნისგან, განხორციალდა საქართველოზე ირანის პოლიტიკური ზეწოლის პირობებში.

ამ დროს პროცესი არ ყოფილი ცალმხრივი, არამედ ასევე შედიოდა სპარსულში ქართული ელემენტები, რასაც სოლიდური გამოკვლევა მიუძღვნა

საიდ მულიანმა [جایگاه گرجی ها در تاریخ و فرهنگ و تمدن ایران، اسفهان، تحقیق و تالیف: سعید؛ 1379; 317-243].

აქვე აღვნიშნავთ, რომ კულტურათა გადაკვეთა ისლამსა და ქრიატიანობას შორის მოხდა ანდალუსიაშიც, მას შემდეგ, რაც იქ VIII საუკუნიდან გაბატონდნენ არაბები, მაგრამ იგი იქა განხორციელდა დამპყრობთა პოლიტიკური ზენოლის პირობებში. XII საუკუნის საქართველოში კი კულტურათა გადაკვეთამ თავი იჩინა მაშინ, როცა თვით ახდენდა საქართველო პოლიტიკურად გავლენას სხვებზე და მახლობელ აღმოსავლეთში ერთ-ერთ ძლიერ სახელმწიფოს წარმოადგენდა. განხორციელდა იგი ტოლერანტიზმის პირობებში, რაც უნიკალური მოვლენაა ისლამსა და ქრისტიანულ ურთიერთობათა ისტორიაში.

დასკვნა: XII საუკუნეში დავით აღმაშენებელმა შეძლო ევრ-აზიის საზღვარზე მდებარე დაქუცმაცებული საქართველო ერთ მთლიან სახელმწიფოდ ექცია, სადაც მის მიერ წინა პლანზე წამოწეული ტოლერანტიზმის იდეა საფუძვლად დაედო ქრისტიანული და ისლამური სამყაროს ურთიერთ დაახლოებას. ამას კი მოჰყვა ორ ცივილიზაციას შორის კულტურული კავშირების დამყარება, რაც ძირითადად გამოიხატა ქართულ-სპარსულ ლიტერატურულ ურთიერთობებში, რამაც კეთილი გავლენა მოახდინა ქართულ მწელობაზე და ზოგადად ქართულ-ქრიატიანულ და ისლამურ სამყაროს ურთიერთდაახლოებაზე.

ყოველივე ეს კი განხორციელდა მშვიდობიანი თანაარსებობის — ტოლერანტობის პირობებში, რაც ქრისტიანულ და ისლამურ ცივილიზაციათა ურთიერთობების ისტორიაში უნიკალური მოვლენაა.

სხვა სად უნდა მოვიაზროთ ყოველივე ეს, თუ არა ქრისტიანულ და ისლამურ ცივილიზაციათა დიალოგის ჩარჩოში.

ამდენად, უსაფუძვლოდ მიგვაჩნია დღემდე მოარული მოსაზრება, იმის შესახებ, რომ აღმოსავლეთი არის აღმოსავლეთი და დასავლეთი — დასავლეთი, რომ ისინი არასოდეს შეხვდებიან ერთმანეთს, რომ დიალოგი ორ უდიდეს ცივილიზაციას — ქრისტიანობასა და ისლამს შორის შეუძლებელია, რომ თითქოს მას არც წარსული გააჩნია და არც მომავალი ესახება.

Nomadi Bartaia

Place of work - Professor at Ivane Javakhishvili Tbilisi State University

Address - Nutsubidze st, II/IV/IIplateau, App 6, Tbilisi, Georgia

nomadi.bartaia@mail.ru

Dialogue of Civilizations in the 12th Century Georgia Christianity and Islam

***Abstract:** There is a widely spread opinion in modern world that a dialogue between two greatest civilizations such as Christianity and Islam is impossible, that it has neither past nor future. However, we believe that the dialogue between Islam and Christianity has both past and future. There are two ways of conducting dialogues among civilizations – under political pressure or in condition of peaceful co-existence. In this article, we discuss the dialogue that takes place in peaceful environment and which, in our opinion, emerged in 12th-century Georgia. This dialogue is believed to be a unique phenomenon in the history of relations between Christianity and Islam.*

***Key words:** David, tolerance, Christianity, Islam.*

Contemporary political scientist Samuel Huntington anticipated the 21st century to be the era of clash of civilizations. According to S. Huntington, ‘The final phase of conflict evolution in modern world will be the clash of civilizations.’ [Samuel P. Hantigton, the Clash of Civilizations, Foreign Affairs, summer, V 72 n, p. 22 (28), 1993.

He also notices that the relations between the west and Islam are perceived as the clash of civilizations.

Huntington characterizes the western and the eastern civilizations in the following way: ‘The western civilization is western and simultaneously modern, whereas non-western civilizations strive to become modern without converting into western civilization’ [P. Hantigton, 90, 1993]. However, as the scientist remarks, Japan succeeded in this respect. Thus, the political scientist disclaims the universality of his own theory himself.

As opposed to S. Huntington, the former president of the Islamic Republic of Iran Mohammad Khatami proposed to declare the 21st century as the era of the clash of civilizations in UNESCO in 1999. This idea was internationally recognized and 2001 was declared as the year of commencement of the dialogue among civilizations

at the United Nations General Assembly session [Саид Мохамад Хатами, Диалог цивилизаций – путь к взаимопониманию и сотрудничеству, журн., Персия, № 3, Москва, 2000].

S. Huntington has not stated anything new about the clash of the eastern and the western civilizations. This opinion was dominant earlier as well. Huntington's predecessor in this respect was Rudyard Kipling, the author of the following statement: 'Oh, East is East, and West is West, and never the twain shall meet'. [Rudyard Kipling, poems, short stories, Moscow, 71, 1983].

A Turkish journalist and writer Fethullah Gülen became the chairperson of the "Journalists and Writers Foundation" in 1994. This foundation organized an international conference under the title of 'Dialogue of Civilizations'. The questions were raised about the solution of conflicts among civilizations by means of dialogue. [Ihsan Yilmaz, Every Religion has one Basis, magazine 'Khidi' (bridge), N3, p. 23, Tbilisi, 2003].

It should be also noted that the idea of starting dialogues among civilizations was initiated by the Catholicos-Patriarch of All Georgia Ilia II in 1995.

Thus, there are two theories: one claims the inevitability of the clash of civilizations, while the other – the possibility of dialogue among civilizations.

A comment concerning the abovementioned problem was made by Ecumenical Patriarch Bartholomew I: 'Continuous controversy polemics, hostility and collision among various religions and dogmas could not lead the opposing sides to repentance. We are obliged to seek the ways of mutual understanding, showing kind will, reconciliation and dialogue. Though this method is very tiresome, it is effective. [Newspaper 'Tbilisi University', 31.(10), Tbilisi, 2003].

When we talk about the relations among civilizations, the issue of Christian-Islamic relations is acutely arisen.

Is it truly possible to conduct a dialogue between them or are they predestined to fail? Are there any bases for optimism in this direction?

It is interesting to discuss the relations between Islamic and Christian worlds in 12th-century Georgia. We will try to present a general picture in this article.

The 12th century - the epoch of king Davit Agmashenebeli (David, the Builder) (1089-1125) and King Tamar (1184-1213) is known as the Golden Age in Georgian history. Georgia became one of the victorious states of the eastern world during that very period.

King David, who managed to unite the nation, prioritized religious tolerance during his reign. He paid equal respect to both Muslims and Christians.

The wise king created all possible conditions to reinforce political and cultural connections between two civilized worlds. One of the king's daughters was married to the Greek royalty, while the other to Shirwan Shah. This helped to draw Islamic and Christian worlds together both politically and culturally.

Christians and Muslims, who were related during that period, attended each other's religious holidays, organized discussions concerning religious and literary topics.

The closeness of relations among writers is confirmed by the fact that two prominent Persian speaking Azeri Muslim poets Khaqani from Shirvan and Falaki arrived in Tbilisi to attend the funeral of Christian king Demetre of Georgia, who was also known as a poet.

Though there was some tension between Georgian-Christian and Islamic worlds, as Ivane Javakhishvili wrote: 'Georgian-Muslim struggle has never turned into sacred religious battle' (Ivane javakhishvili, History of Georgian Nation, II, p. 223, Tbilisi, 1965).

There are numerous examples proving the tolerance that existed in the 12th century Georgia:

Al-Fariq: King David IV 'paid tribute to Muslims, he protected Muslim scientists, theologians and Sufis even more than the Muslims respected them' (Gocha Japaridze, Georgia and Muslim world of the Near East, p.242, Tbilisi, 1995).

Al-Fariq: David IV and his son Demetre I openly showed their respect towards Islam. They visited mosques, listened to Khutba and the readings of Koran on Fridays, gave presents to Khatibs and Muazins.

According to other sources, David IV 'built caravanserais for guests and houses for preachers, Sufis and poets, established hospitality towards them. (Japaridze 1995; 242).

Al-Paraj: 'I have Alims, preachers, nobles, Sufis, worshippers who were respectfully greeted by king Demetre I. He treated them unprecedentedly kindly. I have seen such respect towards Muslims which they could not have experienced even in Bagdad.'

'Foundation laid by David IV and necessary conditions created for the Christian and Muslim coexistence, was maintained even in the 30-50ies of the 13th century' (Japaridze 1995; 256).

If we look through the history of the middle centuries, we will find out what Muslims thought about the capital of Georgian – Tbilisi. This is confirmed by the words of the 10th century public figure – Imam Sadeck: God has chosen the three among all other cities: - Kupa, Kum and Tbilisi’ [214 ص، ج 60، بحار الانوار، امام صادق، و مستدرک الوسائل، ج 10، ص 205، 214].

Besides, if we talk about prominent Muslims living in Georgia, we will discover that a lot of them are in Tbilisi. According to the research conducted by Gocha Japaridze, the number of public figures named ‘At-Tiflis’ (Tbilisians) referring to their origin was about fifty. Among them are such figures as the 12th century famous scientist Abu’l-Fadl Hubaish At-Tiflis, who is the author of numerous works in philosophy, astronomy, medicine, astrology and other fields of science. [Japaridze, 2012; 61].

Generally speaking, if we look through Persian-Muslim poetry, we will find out how respectfully Muslim writers refer to Jesus Christ and Virgin Mary. Azeri Persian-speaking poet Khakani Shirvani is incomparable in this respect. According to Magal Todua’s research, in Khakani’s poetry Christ is mentioned 202 times, while Muhammad – 21 times [Magali Todua, The Savior and the Holy Virgin in Persian Poetry, p. 6, Tbilisi, 2006].

Persian was the dominant literary language in the 12th century Near Eastern countries including Azerbaijan. Great amount of secular literature was introduced into the Georgian literature from Shirvan, which was the union country of Georgia and the centre of Persian literature.

The Georgian literature, which dates back to the 5th century, was mainly religious till the 12th century. Only after this the process of development of the secular literature is commenced alongside the religious one.

In the 12th century appeared ‘Vepkhistaosani’ (The Knight in the Panther’s Skin), which resembled an unexpected eruption in both Georgian and the whole Christian secular literature. This phenomenon enabled the Georgian literature to overtake the European Renaissance for the whole two centuries. The Persian-Georgian literary relations which took place between the Christian and Muslim worlds, during which the Persian secular literature flew into Georgian literature, have undoubtedly contributed to the acceleration of this process. [Nomadi Bartaia, *Origins of Georgian Secular Literature, i.e. at the Crossroads of Civilization*, p. 14, Tbilisi, 2011].

Like in the 12th century, the intercession of the Georgian Christian and Islamic cultures took place in the 16th and the 18th centuries when the considerable amount of the Persian literature penetrated the Georgian literature. Fortunately, the most part of the literature survived and we have the opportunity to be aware of the forms how it entered Georgian literature. Based on the research conducted by Georgian Iranists,

we can declare that the Persian literature entered the Georgian literature in the form of imitation-alteration and various versions. Georgian poets worked on the similar topics discussed by their Persian and non-Persian counterparts, though our ancestors did this in their native language.

This process, unlike the situation in the 12th century, was accomplished in conditions of the Iranian political pressure.

This process was not unilateral, Georgian elements also penetrated the Persian literature. Said Muliian dedicated solid research to this issue [جایگاه گرجی ها در تاریخ و [فرهنگ و تمدن ایران، اسفهان، تحقیق و تالیف: سعید مولیانی 1379; 243-317].

It can be also mentioned that cultural intersection took place in Andalusia since Arabs' rule dominated the place in the 8th century, though the process was carried out under political pressure of the conquerors. Cultural intercesection of the 12th centure was revealed in our country when Georgia itself influenced others politically and was one of the powerful states in the Near East. The cultural intersection in Georgia was carried out in the condition of tolerance, which was an unique phenomonon in the history of Islamic and Christian relations.

Conclusion: In the 12th century, David Agmashenebeli managed to transform the scattered country – Georgia, which was located at the crossroads of Eurasia, into one united state, where the idea of tolerance, prioritized by the king, became the foundation for the close relations between the Christian and the Islamic worlds. This was followed by cultural connections between these two civilizations, mainly revealed in the Georgian-Persian literary relations. This had positive influence on the Georgian literature and the relations of Georgian-Christian and Islamic worlds, in general.

Everything this was carried out in conditions of peaceul co-existance – tolerance, which can be regarded as a unique phenomenon in the history of relations between Christian and Islamic civilizations.

There is no place more appropriate with which everything this can be associated, than whithin the framework of the dialogue between Christian and Islamic civilizations.

Therefore, we think that the opinion claiming that East is East and West is West, that they will never intersect each other, that the dialogue between these two greatest civilizations – Christianity and Islam is impossible, and that it has neither past nor future, is absolutely groundless.

Nomadi Bartaia

Professor at Ivane Javakhishvili Tbilisi State University

Dialogue of Civilizations in the 12th Century Georgia Christianity and Islam

Summary

There is a widely spread opinion in modern world that the dialogue between two greatest civilizations such as Christianity and Islam is impossible and the clash between them is inevitable. This argument is often supported with the statement by an English writer Rudyard Kipling: 'Oh, East is East, and West is West, and never the twain shall meet'.

In the 12th century, David Agmashenebeli (1089-1125) managed to transform the scattered country – Georgia, which was located at the crossroads of Eurasia, into one united state, where the idea of tolerance, prioritized by the king, became the foundation for the close relations between the Christian and Islamic worlds. This was followed by cultural connections between these two civilizations mainly revealed in the Georgian-Persian literary relations. The considerable amount of Persian literature penetrated the Georgian literature during that period, which had positive influence on the Georgian literature and the relations of Georgian-Christian and Islamic worlds, in general.

Literary relations can be carried out under political pressure as well as in the conditions of peaceful co-existence. It was accomplished peacefully in the 12th century Georgia, which is considered as a unique phenomenon in the history of relations between Christian and Islamic civilizations.

There is no place more appropriate with which everything this can be associated, than within the framework of the dialogue between Christian and Islamic civilizations.

Therefore, we think that the opinion claiming that East is East and West is West, that they will never intersect each other, that the dialogue between these two greatest civilizations – Christianity and Islam is impossible, and that it has neither past nor future, is absolutely groundless.

2013.

Номади Бартаиа

Профессор Тбилисского Государственного
Университета им. Иванэ Джавахишвили

**Диалог Цивилизаций в Грузии XII-го Века
Христианство и Ислам**

I

(Резюме)

В современном мире бытует мнение о том, что между Христианством и Исламом диалог не состоится и между ними противостояние неизбежно.

В Грузии XII века Давид Строитель (1089-1125 гг.) на первый план выставил идею толерантности.

За доброжелательностью между Христианством и Исламом последовали культурные, в частности грузино-персидские литературные отношения. В этот период в грузинскую письменность, путем переводов, вошел большой объем персидской письменности.

Литературные отношения могли быть установлены как под политическим давлением, так и в условиях мирного сосуществования. В Грузии XII века они были установлены в условиях мирного сосуществования.

Где еще можно предвидеть все это, как ни в рамках диалога христианской и исламской цивилизаций.

Исходя из этого, считаю беспочвенным мнение существующее по сей день о том, что диалог между Христианством и Исламом невозможно, который якобы не существовал в прошлом и не будет существовать в будущем.

დოქტორ სეიედ მოჰსენ ჰოსეინი¹

მშვიდობიანი თანაარსებობის საფუძვლები ისლამსა და ქრისტიანობაში

შესავალი

ტერმინი „მშვიდობიანი თანაარსებობა“ პირველად ცივი ომის დროს გამოიყენეს ყოფილი საბჭოთა კავშირის ლიდერებმა. მიუხედავად კომუნისტურ და კაპიტალისტურ იდეოლოგიათა შორის არსებული ფუნდამენტური განსხვავებებისა; ისინი ცდილობდნენ ზოგადად აღმოსავლურ და დასავლურ ბლოკებს შორის და განსაკუთრებით კი; საბჭოთა კავშირსა და ამერიკის შეერთებულ შტატებს შორის გამონახულიყო მშვიდობიანი თანაარსებობის შესაძლებლობა. ამავე დროს ისმის კითხვა: რა როლი შეუძლიათ ითამამონ საღვთო რელიგიებს კაცობრიობის მშვიდობიანი თანაარსებობისაკენ წარსამართად ? გარკვეულმა რელიგიურმა ასპექტმა შეიძლება ძალადობა და მშვიდობის სანინაალმდეგო ქმედება გამოიწვიოს; რაც ჰანტინგტონის განმარტებით ცივილიზაციათა შორის დაპირისპირების მიზეზი იყო და იქნება. ამ მოსაზრების საპირისპიროდ; საღვთო რელიგიათა მიმდევარნი დარწმუნებულნი არიან; რომ რელიგია იმთავითვე იღწვის მშვიდობიანი თანაარსებობის; ძალადობის უარყოფის; სამართლიანობის; სხვადასხვა ეთნიკური წარმომავლობისა და მრწამსის ადამიანებს შორის ერთობის; ზნეობრივი კრიტერიუმების დაცვისა და კაცობრიობის მშვიდობიანი არსებობის შენარჩუნებისათვის.

„მშვიდობიანი თანაარსებობა“ ქრისტიანობის თვალსაზრისით

ქრისტიანული სარწმუნოება; ისე როგორც სხვა ღვთაებრივი რელიგიები; ადამიანთა მშვიდობიანი თანაარსებობის პრინციპს ეყრდნობა. სახარების ტექსტის ანალიზი გვიჩვენებს; რომ ეს პრინციპი ბევრჯერ არის დადასტურებული იესო ქრისტეს გამონათქვამებსა და ქმედებებში; რომლებიც ხაზს უსვამენ იმ გარემოებას; რომ მის მიერ ნაქადაგები მოყვასის სიყვარული უპირისპირდება და არ სცნობს იუდეველ ღვთისმსახურთა მიერ ნაქადაგებ შურისძიებისა და მტრობის პრინციპებს.

„გესმა; რამეთუ თქმულ არს: თუალი თუალისა წილ და კბილი კბილისა წილ. ხოლო მე გეტყვ უთქუნ: არა წინააღდგომად ბოროტისა; არამედ რომელმან გცეს შენ ყურიმალსა შენსა მარჯუენესა; მიუჰყარ მას ერთკერძოცა. და რომელსა უნდეს სასჯელად და მიღებად კუართი შენი;

¹ ირანის ისლამური რესპუბლიკის მეცნიერების; კვლევებისა და ტექნოლოგიების სამინისტროს მიერ საქართველოში მოვლინებული სპარსული ენისა და ლიტერატურის პედაგოგი.

მიუტევე მას სამოსელიცა შენი. და რომელი წარგიქცევდეს შენ მილიონ ერთ; მივლე მის თანა ორიცა. და რომელი გთხოვდეს შენ; მიეც; და რომელსა უნდეს სესხებად შენგან; ნუ გარე-მიიქცევი.“ მათე 5.38-42.

ქრისტიანული სარწმუნოება მოყვასის სიყვარულსა და მისთვის სიკეთის ქმნას იუდეველი მღვდელმთავრების მიერ ნაქადაგებისაგან განსხვავებით ასწავლის.

„გესმა; რამეთუ თქმულ არს: შეიყუარო მოყუასი შენი და მოიძულო მტერი შენი. ხოლო მე გეტყვ თქუენ: გიყუარდე მტერი თქუენნი და აკურთხევიდით მწყევართა თქუენტა და კეთილსა უყოფდით მოძულეთა თქუენტა და ულოცევდით მათ; რომელნი გმძლავრობდენ თქუენ და გდევნიდენ თქუენ. რადთა იყვნეთ თქუენ შვილ მამისა თქუენისა ზეცათადას; რამეთუ მზე მისი აღმოვალს ბოროტთა ზედა და კეთილთა; და ნვმს მართალთა ზედა და ცრუთა.“ მათე 5.43-45.

სახარების სხვა ადგილები მორწმუნეებს მოუწოდებს მრისხანებისა და ძალადობისაგან თავი შეიკავონ და ერთმანეთს ცუდი სიტყვა არ უთხრან; თავიანთი ნათქვამით სხვებს ზიანი არ მიაყენონ და თავიანთი ნათქვამით სხვებს სიკეთე და კეთილდღეობა მოუტანონ: „ხოლო სიძვა და ყოველი არანმიდებად გინა ანგაჰრებად ნუცალა სახელ-ედებინ თქუენ შორის; ვითარცა ჰშუენის ნმიდათა. და საძაგლებად და სიტყუად სიცოფისად გინა ლალობად; რომელი არა ჯერ-არს; არამედ უფროდსად მადლობად.“ ეფესელთა მიმართ 5.3-4.

„ხოლო მე გეტყვ თქუენ; რამეთუ რომელი განურისხნეს ძმასა თვსსა ცუდად; თანამდებ არს სასჯელისა; და რომელმან ჰრქუას ძმასა თვსსა: რაკა; თანამდებ არს იგი კრებულისაგან განსლვად; და რომელმან ჰრქუას ძმასა თვსსა: ცოფ; თანამდებ არს იგი გეჰენიასა მას ცეცხლისასა“ მათე 5.22.

„მშვიდობიანი თანაარსებობა“ ისლამის თვალსაზრისით

ისლამური სარწმუნოების შეხედულება ადამიანთა მშვიდობიანი თანაარსებობის შესახებ შეიძლება ორი: გონებრივი და პრაქტიკული თვალსაზრისით იქნას განხილული. თუმცა აქვე უნდა გავემიჯნოთ ზოგიერთი ევროპელი აღმოსავლეთმცოდნისა და ისლამმცოდნის შრომებში გამოთქმულ მიკერძოებულ; გაუაზრებელ და არასწორ მოსაზრებებს; რომლებიც იმის ნაცვლად; რომ პირველწყაროებიდან ესარგებლათ; მეორეხარისხოვანი და მიკერძოებული წყაროების ანალიზით აკეთებდნენ თავიანთ დასკვნებს და ისლამს განმარტავენ; როგორც ხმლის; ომისა და დაპირისპირების რელიგიად¹. მათ

¹ შარლ ლუი დე მონტესკიე; კანონთა სული; გვ. 671.

დაჰვინყებიათ; რომ სიტყვა ისლამი „მშვიდობის“ მნიშვნელობასაც მოიცავს¹. სარწმუნოება ზოგადად მუსლიმებს მოუწოდებს; რომ თავიანთ ყოველდღიურ ცხოვრებაში სიტყვა „სალამის“ წარმოთქმისას საპასუხოდ მიესალმონ და მოსაუბრეს სიკეთე და ჯანმრთელობა უსურვონ. ისლამის შეხედულებით მშვიდობიანი თანაარსებობა სხვადასხვა სარწმუნოების ხალხთა საერთო ღირებულებებს ეფუძნება და მშვიდობა მიზანი კი არ არის არამედ ცხოვრებისეული აუცილებლობაა კაცობრიობის ბედნიერი მომავლისა და განვითარების უზრუნველსაყოფად. სწორედ მშვიდობაა ადამიანის არსებობის ერთადერთი ლოგიკური მდგომარეობა; რაც მისი უფლებების დაცვას უზრუნველყოფს².

წმინდა ყურანში მუსლიმებს მოეთხოვებათ უზრუნველყონ სინდისის თავისუფლება; თავიდან აირიდონ სხვა სარწმუნოების წარმომადგენლებთან შუღლი; მტრობა და მათი შეურაცხყოფა; და მათ დიალოგის; ურთიერთგაგებისა და მშვიდობიანი თანაარსებობისაკენ მოუწოდონ. ყურანი ამ მიზნის მისაღწევად კაცობრიობას რამდენიმე პრაქტიკულ ნაბიჯს სთავაზობს:

ა) სინდისის თავისუფლება

მშვიდობიანი თანაარსებობისათვის აუცილებელი ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი საჭიროებაა სინდისის თავისუფლება და სხვათა შეხედულებებისადმი პატივისცემა; რაც ყურანის სხვადასხვა ნაწილში განსაკუთრებით არის აღნიშნული: „არანაირი იძულება – სარწმუნოებაში! გარჩეულია ქეშმარიტი გზა გზააბნევისაგან.“ ყურანი; სურა „ძროხა“; აია 256.

მოყვანილ აიაში ნათლად არის გაცხადებული; რომ სინდისის თავისუფლებაზე ძალდატანება უარყოფილია; რადგან „რელიგია შემეცნებისა და მეცნიერების მთელი ჯაჭვია; სადაც მეცნიერული ცოდნა და რწმენა სიღრმისეულადაა გადანასკვული და გულიდან მომდინარეობს; რისი ძალდატანებაც ყოვლად შეუძლებელია. თუ რწმენა ძალდატანებას შეერია ეს ადამიანის ქმედებაშიც უთუოდ აისახება და ასეთი რწმენა და ქმედება ყოველგვარ ღირებულებასაა მოკლებული“³.

ბ) საღვთო წერილის მქონე ხალხთა დიალოგისაკენ მოწოდება

¹ სიტყვა „ისლამ“ არაბული ენის „სლმ“ ძირიდან მომდინარეობს და „მორჩილებას; დანებებას“ ნიშნავს და ამავე ძირიდან იწარმოება სხვადასხვა მნიშვნელობის მქონე ტერმინი: „მშვიდობა; ჯანმრთელობა; სიჯანსაღე; უბედურების თავიდან არიდება; მისალმება; სამოთხე; უსაფრთხოება; უდანაშაულობა“. იხ.: ლისან ულ-არაბ; არაბული ენის განმარტებითი ლექსიკონი; ტ. 6; გვ. 344.

² ამიდ ზანჯანი; აბასალი; პოლიტიკური სამართალი; ტ.2 გვ. 14.

³ თაბათაბაი; სეიედ მოჰამმად ჰოსეინი; ყურანის კომენტარები; ტ. 2. გვ. 483.

წმინდა ყურანი მორწმუნე მუსლიმებს მოუწოდებს; რომ საღვთო წერილის მქონე ხალხებთან საერთო ღირებულებებზე დაყრდნობით მშვიდობიანი; მეგობრული ურთიერთობა იქონიონ: „და ნუ შეეკამათებით წიგნის მქონეთ; თუ არა იმით; რაც საუკეთესოა; და ისიც მხოლოდ იმით; ვინც მათგან უსამართლოდ მოიქცევა; და უთხარით: ვირწმუნეთ იმისა; რაც ჩვენზე გარდმოვლინა და რაც თქვენზე გარდმოვლენილა. თქვენი ღმერთი და ჩვენი ღმერთი ერთი ღმერთია და ჩვენ მისდამი მორჩილნი ვართ“ ყურანი; სურა „ობობა“; აია 46.

წმინდა ყურანის კომენტატორთა ნაწილი მიიჩნევს; რომ „საღვთო წიგნების ხალხებთან კამათში; მშვიდობიანი; მეგობრული დიალოგი და ურთიერთთანხმობა იგულისხმება და ვინმეზე აღმატების სურვილსა და ძალდატანებას გამორიცხავს. მიზანი ისაა; რომ სიტყვამ მათი სულების სიღრმეში შეაღწიოს და მუსლიმებთან სწორი დამოკიდებულება იქონიონ. არამუსლიმმა უნდა იცოდეს; რომ ისლამის სული მშვიდობიანი თანაარსებობის ძიებაშია“¹.

გ) საერთო საფუძვლებისადმი ყურადღება

წმინდა ყურანი დიალოგისაკენ მოწოდებასთან ერთად მის საფუძვლებსა და პრინციპებსაც განსაზღვრავს: ესაა სხვადასხვა სარწმუნოებას შორის არსებული საერთო ასპექტები. „უთხარი: ო; წიგნის მქონენო; მოდით თანასწორობის სიტყვასთან; ჩვენსა და თქვენ შორის: ნუ დავემონებით სხვას; თვინიერ ალაჰისა; ნუ ჩავუზიარებთ მას რაიმეს და არ ამოვირჩიოთ ერთმანეთი მეუფეებად; თვინიერ ალაჰისა! – და თუ მაინც პირს იბრუნებენ; უთხარით: ვამონებთ; რომ ჩვენ ვართ მორჩილნი“ ყურანი; სურა „იმრანის სახლეული“; აია 64.

დ) შეურაცხყოფისა და დამცირებისაგან თავის შეკავება

წმინდა ყურანი პირდაპირ კრძალავს სხვა სარწმუნოების ადამიანების შეურაცხყოფას². ამ საკითხთან დაკავშირებით წმინდა წიგნი მუსლიმებს მოუწოდებს; რომ ურწმუნოებსა და კერპთაყვანისმცემლებსაც კი შეურაცხყოფა არ მიაყენონ; რათა სამაგიეროდ შეურაცხყოფა არ მიიღონ.

ყურანში იუდეველთა და ქრისტიანთა ნაწილის შეურიგებელი დაპირისპირება არის მაგალითად მოყვანილი; რომლებიც მიუხედავად თავიანთი სარწმუნოების სწავლებებისა ერთმანეთს შეურაცხყოფდნენ და ემტერებოდნენ: „იუდეველნი ამბობენ: ნაზარეველნი უსაფუძვლონი არიან. ნაზარეველნი კი ამბობენ – უსაფუძვლონი იუდეველნი არიან. ასე; მათი სიტყვების მსგავსად; ლაპარაკობენ უმეცარნი. ალაჰი განსჯის მათ

¹ მაქარემ შირაზი; ნასერი; ყუმის სანიმუშო კომენტარი; ტ. 1 გვ. 391–392.

² ყურანი; სურა „საქონელი“; აია 108.

შორის; აღდგომის დღეს; იმას; რაში ვერ თანმხედობდნენ“ ყურანი; სურა „ძროხა“; აია 107 (113).

ე) ეთნიკურ-ტომობრივი უპირატესობისაკენ წრაფვის უარყოფა

დღეს შეიძლება ითქვას; რომ ეთნიკურ-ტომობრივი უპირატესობისაკენ სწრაფვა მსოფლიოს ხალხების გათიშულობის ერთ-ერთი ყველაზე მნიშვნელოვანი მიზეზია. სხვათა მიუღებლობის იდეა უხსოვარი დროიდან იღებს სათავეს და ასი წლის წინათაც კი ხალხთა შორის სისხლიანი დაპირისპირების მიზეზი იყო. პირველი და მეორე მსოფლიო ომები; სხვადასხვა ეთნიკური გენოციდი აზიაში; აფრიკასა თუ ევროპაში; პირდაპირი ან არაპირდაპირი შედეგია ეთნიკურ-რელიგიური შეუწყნარებლობისა. წმინდა ყურანი მსგავსი შეხედულებების საპირისპიროდ; რომელმაც მსოფლიოს ბევრ საზოგადოებაში გაიდგა ფეხი არაერთხელ ადასტურებს ადამიანთა თანასწორობას ღმერთის წინაშე და უარყოფს სხვადასხვა სარწმუნოების ხალხთა ეთნიკურ-ტომობრივი უპირატესობისაკენ წრაფვის მცდელობას: „ო; ხალხო; ჭეშმარიტად; ჩვენ შეგქმენით თქვენ მამრისა და მდედრისაგან და გაქციეთ ერებად და ტომებად; რათა შეიცნოთ ერთმანეთი. თქვენგან ყველაზე უფრო პატივდებული ალაჰის წინაშე; თქვენში უფრო ღვთისმომიშია.“ ყურანი; სურა „ოთახები“; აია 13.

ვ) წინა მოციქულთა და წმიდა წერილთა აღიარება

ისლამში არსებული ერთ-ერთი ღვთაებრივი ტრადიციაა წინა მოციქულთა აღიარება; რაც ყურანში მრავალგზის მეორდება და თორა და სახარება აღიარებულ იქნა წმიდა წერილებად. ეს გარემოება ისლამის ჩასახვის პირველი წლებით არ შემოიფარგლება. ყურანით გამოცხადებულ ერთ-ერთ ბოლო სურაში იუდაიზმი და ქრისტიანობა კვლავ აღიარებულ იქნა საღვთო რელიგიებად და წმინდა წერილის მქონე ყველა ხალხს მოეწოდება თავიანთი საღვთო წერილებისა და სწავლებების მიხედვით იცხოვრონ¹. იმავე სურის ხვა აიებში მშვიდობიანი თანაარსებობის დეტალებიცაა მითითებული და ასევე მუსლიმებს ნება დაერთოთ წმინდა წერილის მქონე ხალხებს შორის იცხოვრონ და მათგან ცოლიც ითხოვონ.

ზ) წმინდა წერილის მქონე ხალხებთან მშვიდობიანი თანაარსებობისა და მეგობრობის მოწოდება

წმინდა ყურანში მოციქულს ებრძანა; რომ თუ მისი მტრები მშვიდობის თხოვნით მივიდოდნენ მასთან; მასაც ეს შესაძლებლობა გამოეყენებინა და მათ შერიგებოდა². ასევე სხვა ადგილას მუსლიმთა მხრიდან არამუსლიმთა მიმართ დამოკიდებულების ზოგადი პრინციპებია მოცემული და ყურანი

¹ ყურანი; სურა „მაგიდა“; აიები 48-51.

² ყურანი; სურა „ნადავლი“; აია 63 (61).

მუსლიმებს მოუწოდებს; რომ თუ არამუსლიმები მათ წინააღმდეგ მტრობას არ მიმართავენ; მათთან იმეგობრონ: „ალაჰი არ გიშლით; რომ მათ; ვინც არ შეგბრძოლებიათ სჯულისათვის და ვისაც არ გამოურეკიხართ თქვენი სახლ-კარიდან; ღვთისნიერად მოეპყრათ და სამართლიანად მოექცეთ. ჭეშმარიტად; ალაჰს უყვარს სამართლიანად მომპყრობნი“ ყურანი; სურა „ქალი; რომელიც გამოიცდება“; აია 8.

ისლამის მიხედვით არამუსლიმთა უფლებების შელახვა; მათზე ძალმომრეობა; მათი პიროვნების; ღირსებისა და ქონების ხელყოფა დაუშვებელი¹ და სწორედ მსგავსი შეხედულებების გამო ზოგიერთი ისლამმცოდნე; მაგალითად გუსტავ ლუბენი; აღიარებს; რომ ისლამის მხრიდან იუდაიზმისა და ქრისტიანობისადმი დამოკიდებულების სიმარტივე; ძნელად შეიძლება მოიძებნოს სხვა რელიგიებში².

ირანის ისლამური რესპუბლიკის ფუძემდებელმა; ისლამის პროგრესულმა მოღვაწემ და სჯულის მცოდნემ იმამ ხომეინიმ ისლამურ რევოლუციამდე და მის შემდეგაც ნათლად აჩვენა რელიგიურ უმცირესობებთან დამოკიდებულების ისლამით ნაქადაგები გზა და ისლამურ საზოგადოებას დააკისრა მათი უფლებების დაცვა. ირანში ყველა რელიგიურ უმცირესობას თავიანთი სარწმუნოების აღსრულების სრული თავისუფლება აქვს მინიჭებული და ისლამური საზოგადოება ვალდებულია დაიცვას მათი უფლებები და უსაფრთხოება. ისინი მუსლიმების მსგავსად სრულუფლებიან ირანელებად ითვლებიან და პატივისცემით სარგებლობენ³. არავის უფლება არ აქვს ირანში მცხოვრები რელიგიური უმცირესობების უფლებები დაარღვიოს; რადგან ისინი ისლამისა და მუსლიმების მფარველობის ქვეშ არიან⁴.

წყაროები:

1. აყაბახში; ალი; პოლიტიკურ მეცნიერებათა ლექსიკონი; თეირანი 1995 (სპარსულ ენაზე).
2. იესო ქრისტეს სახარება; ილამი 2010 (სპარსულ ენაზე).
3. ბალალი; სადრედდინი; სამართლიანობა და სამართალი ისლამში; თეირანი 1991 (სპარსულ ენაზე).
4. ბალხი; ჯალალედდინ მოჰამმადი; მესნევი; ნიკოლსონის რედაქციით; თეირანი 1996 (სპარსულ ენაზე).
5. საყაფი; სეიედ მოჰამმადი; მედინას პირველი ისლამური მმართველობის სოციალურ-პოლიტიკური სტრუქტურა; ყუმი 1997 (სპარსულ ენაზე).
6. ჯაბრან ხალილ ჯაბრანი; წინასწარმეტყველი; დოქტორ მეჰდი მაყსუდის თარგმანი; მეშჰედი 1994 (სპარსულ ენაზე).

¹ შეიხ სადუყი; ვისაც სჯულის კანონი არ ესმის; ტ. 4; გვ. 124.

² მაქარემ შირაზი; ნასერი; ყუმის სანიმუშო კომენტარი; ტ. 2; გვ. 310.

³ იმამის თხზულებანი; ტ. 4; გვ. 641; ტ.5. გვ. 188.

⁴ იქვე; ტ. 5; გვ. 251.

7. სობჰანი; ჯაფარ; მარადიულობის ნათელი; ტ. 2; (სპარსულ ენაზე).
8. შეიხ სადუყი; ვისაც სჯულის კანონი არ ესმის; ყუმი 1983 (არაბულ ენაზე).
9. იმამის თხზულებანი; თეირანი 1999 (სპარსულ ენაზე).
10. თაბათაბაი; სეიედ მოჰამმად ჰოსეინი; ყურანის კომენტარები; თეირანი 1988 (სპარსულ ენაზე).
11. თაბარი; აბი ჯაფარ მოჰამმად ბენ ჯარირი; თაბარის ისტორია; ტ. 3 (სპარსულ ენაზე).
12. ამიდ ზანჯანი; აბას ალი; ისლამი და მშვიდობიანი თანაარსებობა; თეირანი 1965 (სპარსულ ენაზე).
13. ამიდ ზანჯანი; აბას ალი; უმცირესობათა უფლებები; თეირანი 1991 (სპარსულ ენაზე).
14. ამიდ ზანჯანი; აბას ალი; პოლიტიკური სამართალი; თეირანი 1994 (სპარსულ ენაზე).
15. ფარუყ ჰამადე; ისლამური ხელისუფლების საფუძვლები; მაროკო 1997 (არაბულ ენაზე).
16. ქარიმი ნია; მოჰამმად მეჰდი; „ისლამის შეხედულება მშვიდობიან თანაარსებობაზე“; კრებული „ბასირათ“; 35; თეირანი 2005 (სპარსულ ენაზე).
17. ლაქზაი; შარიფი; „რელიგიური სახალხო მმართველობა და უმცირესობათა უფლებები იმამ ხომეინის შემოქმედებაში“; იმამ სადეყის უნივერსიტეტის სამენიერო კრებული; 23; თეირანი 2004 გვ. 91–120 (სპარსულ ენაზე).
18. მაქარემ შირაზი; ნასერი; ყუმის სანიმუშო კომენტარი; ყუმი 1996 (სპარსულ ენაზე).
19. იმამ ალი ბენ აბიტალეები; მჭერმეტყველების გზა; სეიედ ჯაფარ შაჰიდის თარგმანი; თეირანი 2003 (სპარსულ ენაზე).
20. ვოლმ ნილი; დონალდი; საუბრები ღმერთთან; თეირანი 1999 (სპარსულ ენაზე).
21. ვილ დურანტი; ცივილიზაციის ისტორია; ტ. 13; თეირანი 2001 (სპარსულ ენაზე).
22. შარლ ლუი დე მონტესკიე; კანონთა სული; ალი აქბარ მოჰთადის თარგმანი; თეირანი 1991 (სპარსულ ენაზე).
23. ლისან ულ-არაბ; არაბული ენის განმარტებითი ლექსიკონი; ტ. 6; (არაბულ ენაზე).
24. Riley-Smith, Jonathan, The Oxford History of the Crusades, New York - Oxford University press 1999.

بررسی مبانی همزیستی مسالمت آمیز در اسلام و مسیحیت

دکتر سید محسن حسینی¹

مقدمه

اصطلاح همزیستی مسالمت آمیز را نخستین بار رهبران اتحاد جماهیر شوروی در خلال جنگ سرد مطرح کردند آنان در پی این بودند تا علی رغم تضاد بنیادینی که بین کمونیسم و کاپیتالیسم وجود داشت راهی را جهت همزیستی مسالمت آمیز کشورهای بلوک شرق با کشورهای بلوک غرب به طور عام و ایالات متحده به طور خاص بیابند. البته در اینکه ادیان الهی تا چه حد می توانند در جهت سوق دادن بشر به همزیستی مسالمت آمیز موثر باشند دیدگاه های مختلفی وجود دارد بر اساس یک رویکرد دین کارکردی خشونت پرورانه و صلح ستیزانه داشته به تعبیر هانتینگتون عامل برخورد تمدن ها بوده و خواهد بود. در مقابل این نگرش دین باوران بوده اند که با استناد به نقش تاریخی ادیان معتقدند ادیان همواره کارکردی مسالمت آمیز داشته به واسطه ترویج عدم خشونت، عدالت گرایی و ایجاد پیوند بین انسان هایی با نژادها و هویت های مختلف و نیز از طریق ایجاد نظام ها و معیار های اخلاقی در جهت ایجاد صلح و زندگی مسالمت آمیز تلاش کرده اند.

همزیستی مسالمت آمیز از منظر آیین مسیح (ع)

آیین مسیح (ع) همچون سایر ادیان الهی دیگر مبتنی بر همزیستی مسالمت آمیز انسا نها بوده است در مطالعه بخش های مختلف انجیل با این رویکرد می توان به موارد متعددی از گفتار و رفتار حضرت مسیح بر خورد که تاکید می کند این آیین محبت است آیینی که بر خلاف کاهنان یهود انتقام و کینه توزی را جایز نمی داند:

"نیز شنیده اید که گفته شده "چشم در عوض چشم و دندان در عوض دندان" اما من به شما می گویم در برابر شخص شرور نایستید اگر کسی به گونه ی راست تو سیلی زند گونه ی دیگر را نیز به سوی او بگردان و هرگاه کسی بخواهد تو را به محکمه کشیده قیامت را از تو بگیرد عبایت را نیز به او واگذار اگر کسی از تو چیزی بخواهد به او بده و از کسی که از تو قرض خواهد روی مگردان (انجیل متی، باب 5: 35 - 48) در این آیین دوست داشتن و محبت ورزیدن نیز به گونهای غیر از آنچه کاهنان یهود تعلیم داده بودند تعریف می شود:

شنیده اید که گفته شده همسایه ات را محبت نما و با دشمنانت دشمنی کن اما من به شما می گویم دشمنان خود را محبت نمایند و برای آنان که به شما آزار می رسانند دعای خیر کنید تا پدر خود را که در آسمان است فرزندان باشید زیرا او آفتاب خود را بر بدن و نیکان می تاباند و باران خود را بر پارسایان و بد کاران می باراند (همان: 43-46)

در بخش های دیگری از انجیل ضمن پرهیز مومنان از خشم و عصبانیت از آنان خواسته شده به یکدیگر سخن زشت نگفته، با گفتارشان دیگران را نیازارند بلکه با گفتارشان به دیگران خیر و برکت دهند: دهانتان به هیچ سخن بد گشوده نشود بلکه گفتارتان به تمامی برای بنای دیگران به کار آید و نیازی را بر آورده شوندهگان را به فیض رساند. (نامه پولس رسول به افسسیان باب 4: 9 هرکه به برادر خود خشم گیرد سزاوار محاکمه است هرکه به برادر خود احمق گوید سزاوار آتش جهنم بود) (انجیل متی، باب 5: 22 نیز رک: افسسیان 4: 26)

1. مدرس اعزامی وزارت علوم تحقیقات و فناوری به گرجستان.

همزیستی مسالمت آمیز در اسلام

نگرش اسلام در خصوص همزیستی مسالمت آمیز بین جوامع انسانی از دو منظر فکری و عملی قابل بررسی است. البته آنچه در این بررسی با یسته و ضروری است پرهیز از پیشداوری، قضاوت های نسنجیده و متعصبانه ای است که در خلال آثار برخی مستشرقان و اسلام شناسان ارو پایی دیده می شود مشتشرقانی که به جای مراجعه به منابع دست اول و متقن به منابع کم اهمیت جعلی و مخدوش مراجعه کرده به نتایجی ضعیف و غیر معتبر دست یافته، اسلام را دین شمشیر و جنگ و ستیز دانسته اند(رک: مونتسکیو روح القوانين، ترجمه علی اکبر مهدی، تهران، امیر کبیر ص 671) اینان از یاد برده اند که صلح و مسالمت در بطن واژه ی اسلام نهفته شده است¹ به مسلمانان توصیه شده است با به کار بردن عبارت سلام یا سلام علیکم در تحیت های روزانه شان و نیز با پیشی گرفتن در سلام کردن برای طرف مقابلشان تندرستی خیر و صلح و آرامش را طلب کنند. از نظر اسلام صلح و همزیستی مسالمت آمیز انسان ها با عقاید و مذاهب گوناگون یک ارزش و هدف است هدف از صلح مصلحت گرایی نیست بلکه خود صلح مصلحت است زیرا با زندگی فطری انسان ها سازگار تر است در شرایط صلح رشد و تعالی انسان و تفاهم برای رسیدن به توافق ها و سر انجام به یگانگی آیین بشری و گرایش بهحق امکان پذیر تر است(عمید زنجانی، 1373 ج 2، ص 14) در قرآن مجید ضمن تاکید بر آزادی عقیده، پرهیز از رفتار های کینه توزانه و توهین به سایر ادیان از مسلمانان خواسته شده تا با فرا خواندن پیروان سایر ادیان به گفتگو و مینا قرار دادن اصول مشترک در راه صلح گام بردارند در قرآن برای دست یابی به این امر مهم راه هایی پیش بینی شده که بعضا مقدمه و تمهیدی برای رسیدن به همزیستی مسالمت آمیز است.

الف) آزادی عقیده

اولین چیزی که برای دست یابی به یک زندگی مسالمت آمیز باید در نظر داشت آزادی عقیده و نیز احترام به عقاید دیگران است. در بخش هایی از قرآن به این موضوع توجه شده اجبار و اکراه در پذیرش دین نفی شده است:

در کار دین اکراه و {اجبار} روا نیست چراکه راه از بی راهه به روشنی آشکار شده است (بقره، 256) این آیه با بیانی روشن و صریح هر نوع عقیده اجباری را نفی می کند زیرا "دین یک سلسله معارف علمی است که معارف عملی در پی دارد ایمان و اعتقاد از امور قلبی است که اکراه و اجبار در آن راه ندارد اگر ایمان با اجبار توأم شود در اعمال نیز اثر می گذارد و عمل اکراهی نیز بی ارزش است. (طبا طبایی، 1376، ج 2، ص 483)

ب) فرا خواندن اهل کتاب به گفتگو

در قرآن از مسلمانان خواسته شده است با جدال احسن و گفتگوی مسالمت آمیز با اهل کتاب، روابط خود را با آنان بر اساس اصول مشترک سامان دهی کنند با پیروان کتب آسمانی جز به بهترین صورت ممکن بحث نکنید جز اینکه افرادی از آنان مرتکب ظلم و جنایت شده باشند به آنان بگویید ما به آن چه از جانب خدا بر ما نازل گردیده و آنچه بر شما نازل گردیده باور داریم و خدای ما و شما یکی است و در برابر او تسلیم هستیم(عنکبوت، 46) پاره ای از مفسران بر این باورند که مراد از جدال احسن این است که با آن ها با ملایمت و نرمی و مدارا و محبت رفتار شود. از این نگاه هدف از گفتگو برتری جویی و تفوق طلبی نیست بلکه هدف این است که سخن در اعماق روح نفوذ کند تا در برابر اسلام موضع صحیحی بگیرند. غیر مسلمان باید بدانند روح اسلام روح مسالمت جویی است (مکارم شیرازی، 1375 ج 1 صص 391-392)

کلمه اسلام از ریشه "سلم" مشتق شده است. کلمات اسلام "تسلیم، مسالمت سلامت نیز از همین ریشه اند که به نوعی در بر دارندگی مفاهیمی نظیر سالم شدن رهایی یافتن از آفات، درود، صلح، بهشت، مان، برانت و عافیت هستند. رک: لسان العرب ج 6 ص 344¹

ج) توجه به اصول مشترک

قرآن مجید ضمن دعوت به گفتگو پایه و مبنای این گفتگوها را هم مشخص کرده ، مبنای ان را اصول مشترک دانسته است. بگو ای اهل کتاب بیایید تا بر سخنی که میان ما و شما یکسان است بایستیم که جز خداوند را نپرستیم و برای او هیچ گونه شریکی نیاوریم و هیچ یک از ما دیگری را به جای خداوند بر نگیرد و اگر رویگردان شدن بگوئید شاهد باشید که ما فرمانبرداریم (آل عمران، 64)

د) پرهیز از توهین و ناسزاگویی

قرآن کریم به صراحت توهین به پیروان دیگر ادیان و مذاهب را منع کرده است (انعام 108) در این باره به مسلمانان توصیه شده حتی به کافران و بت پرستان هم دشنام ندهید چراکه آنان هم به همین شیوه دست می زنند. (همان)

قرآن مجید در نکوهش این امر گروهی از مسیحیان و یهودیان را مثال می زند که بر خلاف آموزه های دینی شان با تمسخر و تکفیر یکدیگر ، موجب جنگ و دشمنی شده بودند: یهود گفتند نصرانی ها بر حق نیستند و نصرانی ها گفتند یهود بر حق نیستند حال آنکه اینان کتاب را تلاوت می کردند (بقره 113)

ه) نفی برتری جویی های نژادی و قومی

شاید بتوان برتری جویی و تفوق طلبی را مهم ترین عامل واگرایی ملت ها از یکدیگر دانست . ایده ی ناپسندی که جدای از دوران تاریک گذشته در یک صد ساله اخیر نیز موجب جنگ ها و خون ریزی های فراوانی شده است. دو جنگ جهانی اول و دوم و بسیاری از نسل کشی هایی که در آسیا اروپا و آفریقا روی داده است مستقیم یا غیر مستقیم در نتیجه همین ایده ی دهشتناک بوده است. قرآن کریم برای مقابله با چنین ایده هایی که در بسیاری از جوامع بشری رسوخ کرده ، ضمن تاکید چند باره بر برابری انسان ها با توهمات برتری جویانه پیروان ادیان دیگر مخالفت ورزیده و بیان داشته همه در برابر خداوند یکسان هستند و هیچ قومی عزیز خداوند نیست : هان ای مردم همانا شما را از یک مرد و زن آفریدیم و شما را به هیئت اقوام و قباایلی در آوردیم تا با یکدیگر انس و آشنایی یابید گمان گرامی ترین شما نزد خداوند پرهیز گار ترین شما است (حجرات، 14).

و) تایید انبیا الهی و کتاب های آسمانی گذشته

یکی از سنت های الهی تایید پیامبران پیشین است این امر کراراً در قرآن هم ذکر شده از آن جمله در آیات متعددی تورات و انجیل مورد تایید قرار گرفته است. البته این و تصدیق صرفاً به سالهای آغازین ظهور اسلام محدود نبوده تا واپسین لحظه های نزول قرآن نیز ادامه داشته است چنانکه در سوره ی مائده که جزو آخرین سوره های نازل شده قرآن است صراحتاً ضمن آیاتی ادیان یهود و مسیحیت به رسمیت شناخته شده از اهل کتاب خواسته شده به کتاب خویش عمل کنند چنانکه مسلمانان موظوند به کتاب خویش عمل نمایند (رک مائده 48-49) در آیه دیگری از همین سوره به جزئی ترین مصادیق زندگی مسالمت آمیز نیز پرداخته شده به مسلمانان اجازه داده شده از غذای اهل کتاب بخورند و از میان آنان همسر اختیار کنند (رک مائده 5)

ز) تو صیه به صلح و دوستی با اهل کتاب

د رقرآن به پیامبر دستور داده شده اگر دشمنان تو از در مسالمت وارد شوند و به آن گرایش یابند تو نیز از فرصت بهره ببر و با آنان موافقت کن (انفال، 61) همچنین در سوره ممتحنه خط مشی کلی رفتار با غیر مسلمانان به شکلی آشکار تبیین گشته به مسلمانان توصیه شده در صورتی که غیر مسلمانان علیه آنان اقدامی نکرده اند با آنان دوستی نمایند. و خداوند شما را از کسانی که با شما در کار دین کارزار نکرده اند و شما را از خانه و کاشانه تان آواره نکرده اند نهی نمی کند از این که در حقشان نیکی کنید و با آنان دادگرانه رفتار کنید بی گمان خداوند دادگران را دوست دارد (ممتحنه، 8). تعدی و تجاوز به شخصیت جان آبرو و اموال غیر مسلمانان جایز نیست (شیخ صدوق 1404 ج 4 ص 124) و نیز همین دیدگاه هاست که باعث شده برخی از اسلام شناسان غربی نظیر گوستاو لوبن به این حقیقت اذعان کنند که تساهل مذهبی اسلام نسبت به مذاهب یهود و نصاری را خیلی به ندرت می توان در مذاهب دیگر مشا هده کرد (مکارم شیرازی، ج 2، ص 310)

امام خمینی بنیانگذار جمهوری اسلامی که خود فقیهی آگاه و روشن بین بودند در مقاطع مختلف قبل و بعد از انقلاب ضمن تبیین دیدگاه اسلام در خصوص اقلیت های دینی وظایف حکومت و جامعه اسلامی را در خصوص آنان گوشزد کردند. تمام اقلیت های دینی در ایران برای اجرای آداب دینی و اجتماعی خود آزادند و حکومت اسلامی خود را موظف می داند تا از حقوق و امنیت آنان دفاع کند آنان هم مثل سایر مردم مسلمان ایران، ایرانی و محترم هستند (صحیفه امام ج 4 ص 641 نیز رک: ج 5 ص 188)

به این اقلیت های دینی ای که در ایران هستند کسی حق ندارد تعرض کند این ها در پناه اسلام و مسلمین هستند (صحیفه امام ج 5 ص 251).

منابع و ماخذ

1. آقابخشی علی، فرهنگ علوم سیاسی، تهران، مرکز اطلاعات و مدارک علمی ایران 1374
2. انجیل عیسی مسیح، ترجمه هزاره نو، انتشارات ایلام 2010 میلادی.
3. بلاغی، صدرالدین، عدالت و قضا در اسلام، چاپ پنجم، تهران، امیر کبیر 1370
4. بلخی، جلال‌الدین محمد، مثنوی معنوی، به تصحیح رینولد آلن نیکلسون، تهران 1375
5. تقی، سید محمد، ساختار اجتماعی و سیاسی نخستین حکومت اسلامی در مدینه، قم، هجرت 1376
6. جبران خلیل جبران، پیامبر ترجمه دکتر مهدی مقصودی، مشهد، گل آفتاب، 1383
7. سبحانی جعفر: فروغ ابدیت، ج 2
8. شیخ صدوق، من لا یحضره الفقیه، قم، جامعه مدرسین، 1404 ه. ق.
9. صحیفه امام (مجموعه سخنان امام خمینی ره) تهران، موسسه تنظیم و نشر آثار حضرت امام خمینی، 1378
10. طباطبائی، سید محمد حسین، المیزان فی تفسیر القرآن، محمد باقر موسوی همدانی، تهران، بنیاد علمی و فکری علامه طباطبائی 1367.
11. طبری، ابی جعفر محمد بن جریر، تاریخ طبری ج 3
12. عمید زنجانی، عباسعلی، اسلام و همزیستی مسالمت آمیز، تهران، دارالکتب اسلامیة 1344
13. عمید زنجانی عباسعلی: حقوق اقلیت ها تهران، دفتر نشر فرهنگ اسلامی، 1370
14. عمید زنجانی عباسعلی: فقه سیاسی، تهران 1373
15. فاروق حماده، التشریح الدولي فی الاسلام، کلیه آداب و العلوم الانسانیة المراكش 1997 میلادی
16. کریمی نیا محمد مهدی، دی‌گناه اسلام در باره همزیستی مسالمت آمیز، فصلنامه بصیرت سال دوازدهم 1384 شماره 35، صص 119-140
17. لکزایی، شریف: مردم سالاری دینی و حقوق اقلیت ها در اندیشه سید امام خمینی، فصلنامه پژوهشی دانشگاه امام صادق، شماره 23 پاییز 1383 صص 91-120
18. مکارم شیرازی، ناصر: تفسیر نمونه قم، مدرسه الامام علی بن ابیطالب 1375
19. نهج البلاغه، امام علی بن ابیطالب، ترجمه دکتر سید جعفر شهیدی 1382
20. والش نیل، دونالد گفتگو با خدا، تهران، دایره 1378
21. ویل دورانت تاریخ تمدن ج 13 تهران، امیر کبیر، 1380
22. Riley-smith, jonathan. The oxford history of the crusades, newyourk: oxford university press. 1999.

Dr. S. Mohsen. Hossaini

**Study basis of peaceful coexistence in Islam and Christian
Expedition lecture of embassy of Science and research and
technology to Georgian**

Abstract

Role and place of religion and intellectuality in contemporary world, commandment influence of leader religion into followers, disability of schools Non divine and material to solve the problems of human and increasing growth wars and conflicts and crises has led that scholars and belief religions in the world help of capacities and abilities of religion in order to establish a peaceful coexistence between human societies and world Peace. To achieve this goal, they first have started religious dialogue of themselves, because they believe that foundation of coexistence is mutual understanding. The knowledge gets only through negotiations. Also they believe that no peace would be sustainable without peace of among the religions of the world.

In this article after principal definition of peaceful coexistence and goals of those, citing religious sources of Islam and Christianity will review attitude of the two procedures about the peaceful coexistence then will be propose some challenges in order to achieve this goal and will be suggest some solutions for a better community.

Introduction

First time leader of the Soviet Union during the Cold War proposed peaceful coexistence term. They looked for this matter that despite fundamental conflict that there was between communism and capitalism, they found a way for peaceful coexistence in general among East bloc countries with the West block and the United States in particular. From that time onward, the terms repeatedly were emphasized in the important international conferences and gradually became the discourse on international relations and from the perspective of international law has definition more or less clear. Including in Public International Law refers to friendly relations that between nations and governments based on came to identification of other, equality of rights, non-interference and peaceful settlement of disorders. This idea is from the perspective of private international law “recognition of ethnic and religious minorities within a country, respect their rights, freedom of religious activities” (Agha Bakhshi, 1374, p 246).

But, the fact that who divine religions can be useful to lead humans to peaceful coexistence there is different views. According to one approach, religion has

functional anti- peace and creator violence and to interpret Huntington was and will be factor of Clash of Civilizations.

Against to this view religious beliefs believe that citing the historical role of religion that Religions have always functional peacefully through to promote non-violence, Justice and linking between people with different races and identities and also through creation of the military and moral standards have tried to establish peace and peaceful coexistence.

Another group claimed that religion in history had two faces, of one way gave to human calm and spirituality and the another hand, with dominance and claim absolute truth and a plaything blind have been Sometimes a plaything politicians and authoritarian rulers and has led to violence his fans. The problem can be on current view is that authoritarianism, ambitions and improper interpretation of religion is the cause of violence and militancy and religion is not itself the cause of it.

Peaceful coexistence of Christian faith perspective

Christian religion like another religion has been based on peaceful coexistence of humans. In the study of the Bible with this approach can see multiple instances of the words and deeds of Jesus Christ that states this regulation islove religion. The regulation that is not permitted revenge and malice against the Jewish priesthood:

³⁸ “You have heard that it was said, ‘Eye for eye, and tooth for tooth.’³⁹ But I tell you, do not resist an evil person. If anyone slaps you on the right cheek, turn to them the other cheek also. ⁴⁰ And if anyone wants to sue you and take your shirt, hand over your coat as well. ⁴¹ If anyone forces you to go one mile, go with them two miles. ⁴² Give to the one who asks you, and do not turn away from the one who wants to borrow from you.

(Gospel of Matthew, chapter 5:38 -42)

On this religion, love and affection be defined as well as other than the Jewish priests were taught:

⁴³ “You have heard that it was said, ‘Love your neighbor[b] and hate your enemy.’ ⁴⁴ But I tell you, love your enemies and pray for those who persecute you, ⁴⁵ that you may be children of your Father in heaven. He causes his sun to rise on the evil and the good, and sends rain on the righteous and the unrighteous. ⁴⁶ If you love those who love you, what reward will you get? Are not even the tax collectors doing that? ⁴⁷ And if you greet only your own people, what are you doing more than others? Do not even pagans do that? ⁴⁸ Be perfect, therefore, as your heavenly Father is perfect.

(Gospel of Matthew, chapter 5:42 -48)

³² “If you love only those who love you, why should you get credit for that? Even sinners love those who love them! ³³ And if you do good only to those who do good to you, why should you get credit? Even sinners do that much! ³⁴ And if you lend money only to those who can repay you, why should you get credit? Even sinners will lend to other sinners for a full return.

(Gospel of Luke 6:32-34)

In another part of bible, while believers abstain from anger and nervousness asked of them:

²⁹Let no corrupt word proceeds out of your mouth, but what is good for necessary edification, that it may impart grace to the hearers.

(Letter of Paul to the Ephesians chapter 4:29)

²² But I say this to you, anyone who is angry with a brother will answer for it before the court; anyone who calls a brother "Fool" will answer for it before the Sanhedrin; and anyone who calls him "Traitor" will answer for it in hell fire.

(Gospel of Matthew, chapter 5: 22 and also Ephesians chapter 4:26)

In another part of the Bible, the most fundamental issue is known affection:

¹ If I speak with the tongues of men and of angels, but do not have love, I have become a noisy gong or a clanging cymbal. ² If I have the gift of prophecy, and know all mysteries and all knowledge; and if I have all faith, so as to remove mountains, but do not have love, I am nothing. ³ And if I give all my possessions to feed the poor, and if I surrender my body to be burned, but do not have love, it profits me nothing...

(First Letter of Paul to the Corinthians Chapter 13: 2-7 and John 4:7-21)

That it is rather surprising that with all this emphasis regarding necessity of loving behavior and avoiding hostile and vindictive toward male behavior, the history shows other figure from some religious leaders and master of the church that while deviating from the teachings of Christ and rather than promoting spirituality and the love of Christ, they had been messengers of war and hostility and at the moment the number of history has been made in Europe, Asia and Africa ruinous wars and been led to many carnage and devastation of cities. During the Crusades, which lasted nearly two hundred years (1095-1291), European kings and nobles to invite Pope to retake the Holy Land from the Muslims launched numerous wars. These wars that were initially just against the Muslims, later in the 14th and 15th centuries AD,

spread to the Byzantine Orthodox Christian and Slavic Christian Outlaw, Riley Smith, 1999.

Dictatorship so-called following the Christ was not limited to Crusades. They during seven centuries, the years 1183 to 1834, with the establishment of the Inquisition courts burned in the fire tens of thousands of people accused of heresy and breached of rituals church or killed after than gruesome torture. In 1415 AD, Pope Nicholas V ordered that any person suspected of being Jewish religious rituals comes to the inquisition court, thus 300 thousand Jews were massacred and the rest fled to Italy and they were forced to migrate to Turkey (Will Durant, vol 13, p 15). These behaviors are displayed horrors and darkness image of Medieval Europe. The Violent behavior that was not only due to the moral authority of the church but marked wave of unbelief and materialism and secularism in the centuries that followed. Not tolerate opposite view that was basis of inquisition courts, in our time too with another kind to be found in between some Christian leaders who claim to follow Jesus. Blasphemy of other religions, including Islam and insulting to Prophet Muhammad and Quran burning is another face of this prejudice and at the threshold third millennium that appears to era of liberal thinking, was opened like an old wounded. However, according to belief that Muslim has to Jesus and his divine teachings, they separated behavior of some of false claims to follow the Christ and to his teachings and respect so much to him like other Prophets. Muslims, based on the teachings of the Quran considered all the prophets' divine as light units and know common their objectives, principles and beliefs.

Peaceful coexistence in Islam

From two perspectives of thought and action can be investigated Muslim attitudes regarding peaceful coexistence between human. But what that is essential in this review; Avoid prejudice, ill-considered judgments and prejudices is that is seen within works of some orientalists and European Islamic scholars. Orientalists that instead referring to first-hand and strong resources, referred to insignificant and fraudulent and corrupt resources and found poor and invalid results and have considered Islam as religion of sword and fighting (Ref: Montesquieu, Roh Al-Alqavanin, translated by Ali Mohtadi, Tehran, Amir Kabir p. 671). They have forgotten that there is peace and peaceful within the Muslim word¹, advised of Muslims that by applying the Hello or Greetings in their daily compliment and also surpassed in Greeting wish good, health, peace and tranquility for other humans. Out in the Islam, peace and peaceful coexistence of people with different beliefs and religions is a worthy and goal. The aim of peace is not pragmatism but peace is good intention, because is more consistent with nature life of human. In terms of peace, development and excellence of human and understanding to reach

¹Islam is the root word "Salam" is derived. The words "Islam, Taslim, Mosalemat, salamat" have the same root. Those are including concepts such as healthy, rid of pests, peace, heaven, hell, not guilty and Bless. (Language Aarbvol 6 p 344)

agreement and eventually to the oneness of human religion and tendency to right is more possible (Amid Zanjani, 1373, Vol 2, p 14). In the Holy Quran, while emphasizing on freedom, abstaining from vindictive toward male behavior and insulting to other religions, are asked of Muslims to call the followers of other religions and dialogue and to put base on Common principles to take steps for peace. In the Quran to achieve this important anticipated ways that sometimes are introduction to achieve peaceful coexistence.

a) Freedom of opinion

The first thing to achieve a peaceful coexistence should be considered is freedom of opinion and respect to opinions of others. In some part of the Quran considered to this matter and reluctantly and coercion to accept the rejection of religion is not in Islam:

There is no compulsion in religion. Verily, the Right Path has become distinct from the wrong path

(Al-Baqara/256)

This verse with clear statement negates any opinion of forced, because religion is a series of science education that has consequences practical theology. Faith and belief are heart Affairs that compulsion is not in it. If faith is combined with force then it affected on the acts and reluctance act is worthless (Tabatabai, 1376, Vol 2, p 483).

On the other hand, this verse is location of forbidding and denial. God don't put faith with coercion and reluctantly and force but put on obedience and authority. As stated in another verse:

And had your Lord willed, those on earth would have believed, all of them together. So, will you (O Muhammad SAW) then compel mankind, until they become believers.

(Yunus/99)

Forbidden of this verse is due to that don't force anyone to faith of Islam because mandatory faith are no longer respected. So can't say Prophet with force lead to people toward happiness and heaven. This matter of the basis has incompatible with free invitation to monotheism. Prophet never has used force in this work. If God likesuch method, why it did not create human beings such this and why did not open Prophet to do such force and why talk about "There is no compulsion in religion"? (Lakzaie, 1383, p 11).

b) call people of the Scripture to discuss

In the Quran have been asked of the Muslims that with battle of good and peaceful dialogue with People of the Scripture and organized relationships with them based on common principles.

And argue not with the people of the Scripture (Jews and Christians), unless it be in (a way) that is better (with good words and in good manner, inviting them to Islamic Monotheism with His Verses), except with such of them as do wrong, and say (to them): "We believe in that which has been revealed to us and revealed to you; our Allah (God) and your Allah (God) is One (i.e. Allah), and to Him we have submitted (as Muslims).

(Al-Ankabut/46)

Some commentators believe that meaning of best dispute is that be handled with them to care and grace and tolerance and love and show Against violence, flexibility and against the wrath, tolerance and against evil, benevolence and against the hastily, forbearance. The purpose of the dialogue is not dominance and supremacy but the goal is that speaking influenced to soul and has correct position in against to Islam. Non-Muslims must understand the spirit of Islam is peaceful Spirit (Makarem Shirazi, 1375, Vol 1, pp. 391-392).

c)

ttention to common principles

The Holy Quran invite to dialogue, is determined the basis for this discussion and basis it's considered common principles.

Say (O Muhammad SAW): "O people of the Scripture (Jews and Christians): Come to a word that is just between us and you, that we worship none but Allah, and that we associate no partners with Him, and that none of us shall take others as lords besides Allah. Then, if they turn away, say: "Bear witness that we are Muslims".

(Aal-E-Imran/64)

d)

bstaining from insult and invective

Quran explicitly prohibits insult to other faiths and religions. About this, are advised to Muslims that not abuse to even infidels and idol-worshippers, because they do it in this manner.

And insult not those whom they (disbelievers) worship besides Allah, lest they insult Allah wrongfully without knowledge. Thus we have made fair seeming to each people its own doings; then to their Lord is their return and He shall then inform them of all that they used to do.

(Al-Anaam/108)

Reville to opinions that will permeate biased in the lives and hearts of people, not only to be turned away from their faith but makes them more resolute in their beliefs. Therefore malice and ways of insulting towards other religions is not religion is not a good religion way. Holy Quran in condemn this matter, saying group of Christians and Jews that contrary to the teachings of their faith with ridicule and excommunication other were led to conflict and hostility.

The Jews said that the Christians follow nothing (i.e. are not on the right religion); and the Christians said that the Jews follow nothing (i.e. are not on the right religion); though they both recite the Scripture. Like unto their word, said (the pagans) who know not. Allah will judge between them on the Day of Resurrection about that wherein they have been differing.

(Al-Baqara/113)

e) Rejection of racial or ethnic dominance

Perhaps can say quest for supremacy and dominance is most important factor in divergence nations from each other. Implausibility idea that apart of the past dark era, in the last one hundred years has caused many wars and bloodshed. First and Second World Wars and the many genocides that have occurred in the Asia, Europe and Africa, direct or indirect is consequence of this terrible idea. The Holy Quran for dealing with such idea that has penetrated in many societies, with multiple emphasize on human equality, opposed with illusions of seeking superiority of other faiths and states that all are equal before God and no ethnic is not God's dear.

The Bedouins say: "We believe." Say: "You believe not but you only say, 'we have surrendered (in Islam),' for Faith has not yet entered your hearts. But if you obey Allah and His Messenger (SAW), He will not decrease anything in reward for your deeds. Verily, Allah is Oft-Forgiving, Most Merciful."

(Al-Hujraat/14)

And (both) the Jews and the Christians say: "We are the children of Allah and His loved ones." Say: "Why then does He punish you for your sins?" Nay, you are but human beings, of those He has created, He forgives whom He wills and He punishes whom He wills. And to Allah belongs the dominion of the heavens and the earth and all that is between them, and to Him is the return (of all).

(Al-Maeda/18)

f) Confirmation of the divine prophets and the past scriptures

One of the traditions of God is confirmed the earlier prophets. It is repeatedly mentioned in the Quran. Also in several verses of Torah and the Gospel has been approved. This recognition is not limited merely to the early years of Islam and so has continued until the final moments of the Quran. As that Maeda that is one of the last chapters of the Quran which was revealed, explicit recognized by the verses Jewish and Christian religions and have been asked of Scripture to act as his book.

⁴⁸ And we have sent down to you (O Muhammad SAW) the Book (this Quran) in truth, confirming the Scripture that came before it and *Mohayminan* (trustworthy in highness and a witness) over it (old Scriptures). So judge between them by what Allah has revealed, and follow not their vain desires, diverging away from the truth that has come to you. To each among you, we have prescribed a law and a clear way. If Allah willed, He would have made you one nation, but that (He) may test you in what He has given you; so strive as in a race in good deeds. The return of you (all) is to Allah; then He will inform you about that in which you used to differ.

⁴⁹And so judge (you O Muhammad SAW) between them by what Allah has revealed and follow not their vain desires, but beware of them lest they turn you (O Muhammad SAW) far away from some of that which Allâh has sent down to you. And if they turn away, then know that Allâh's Will is to punish them for some sins of theirs. And truly, most of men are *Fâsiqûn* (rebellious and disobedient to Allah).

(Al-Maeda/48 and 49)

In another verse of the same chapter also explores the most minor examples of living peacefully. Muslims are allowed to eat the food from books and give wife of them.

(Ref: Al-Maeda/5).

g) Recommend peace and friendship with the People of the Book

One of the recommendations of strict Quran to Muslims is friendship with non-Muslims. In the Quran, ordered to Prophet that:

But if they incline to peace, you also incline to it, and (put your) trust in Allâh. Verily, He is the All-Hearer, the All-Knower

(Al-Anfal/61)

Also in Chapter Mumtahina has openly explained general policy for treating with non-Muslims and recommended to Muslims that, if non-Muslims have nothing against them, with whom be friends.

Allâh does not forbid you to deal justly and kindly with those who fought not against you on account of religion and did not drive you out of your homes. Verily, Allâh loves those who deal with equity.

(Al-Mumtahina/8)

When God's judgment is about pagans and idol worshipers such, about the people of book is proved from through the former. Also by this verse can be extracted a general principle about relations between Muslims and non-Muslims that not limited to a particular time and place.

The Muslim should have been peaceful connection in front of any group or population and or country that have not hostile to Muslims and don't rebelled against the Islam and Muslims and do not help to enemies of Islam (Makarem Shirazi, 1375, Vol 10, p 387). In the same direction that of beginning of Islam, rights of religious minorities in Islamic societies were respected and they have been able to obtain obligation treaty and citizenship of the Muslim community in the country to live freely and benefit social rights and internal security. This interpretation of the Quran verses caused leaders of Muslim religious issued such fatwas regarding the Book:

Encroachment or violation to personality, lives, honor and property of non-Muslims are not permitted (Sheikh Saduq, 1404, Vol 4, p 124). Also those views are that makes some western scholars of Islam such as Gustave LeBon admits to the fact that Muslim religious tolerance towards religious Jews and Christians can rarely be found in other religions (Makarem Shirazi, Vol 2, p 310).

Method and procedure of Prophet Muhammad

By examining the words and deeds of Prophet about people of book can be found much evidence that shows he had deep respect for minority rights. Dear Prophet of Islam hurting to people of the Book who live in the Islamic state considered equal with his abuse (Balaghi, 1370, p 51). He has stated in anecdotal:

Everyone would slander to other religions which are Islam, will be punished with a fiery whip in Armageddon (Ibid, p 57). He has even advised Muslims not discriminate between poor and helpless and gives alms to the poor of all religions (Karimi Nia, 1384, p 135).

In applied method of Prophet Muhammad can be seen many examples of their tendency to peace and tolerance and can be realized of letters that he sent to Kings of people of book. He was invited by the method based on logic and reason rather than

war and sword. Advice, exercise and advice of Prophet is a testament on this matter that was not born Muslim Advancement by spears and swords:

For example, Prophet letter to the Emperor of Rome:

In the name of Allah, Most Gracious and Most Merciful

From Muhammad, the Messenger of Allah, to Hiraql, the Emperor of the Romans:

Peace be on him, who follows the right path.

After this, I invite you to the fold of Islam. Therefore, if you desire security, accept Islam. If you accept Islam, Allah shall reward you double and if you refuse to do so, the responsibility for the transgression of the entire nation, shall be yours.

O people of the Book, come to the word that is common between us, that we should worship none other than Allah, should not ascribe any partner to Him, and that none of us should take their fellows as Lords other than Allah.

If you deny this, you must know that we believe in Oneness of Allah, in all circumstances.

(Sobhani, vol 2, p 214)

Prophetin guidance and governmental letter to AmreihnHazmthat he was sent to Yemen, he stressed:

Each Jewish and Christian that been Muslim, is including the believers, Muslims have whatever they also will have and partnered with the loss and benefit with them and any Judaism and Christianity stay in his religion, they will not be forced to leave their religion(Saghafi, 1376, p 269).

As part of a peace agreement between the Prophet and the Christians of Najran, it reads as:

Najran has the protection of God and the pledges of Muhammad, the Prophet, to protect their lives, faith,

land, property, those who are absent and those who are present, and their clan and allies.

They need not change anything of their past customs. No right of theirs or their religion shall be altered. No bishop, monk or church guard shall be removed from his position.

Whatever they have is theirs, no matter how big or small. They are not held in suspicion and they shall suffer no vengeance killing. They are not required to be mobilized and no army shall trespass on their land. If any of them requests that any right of his should be given to him, justice shall be administered among them. He who takes usury on past loans is not under my protection. No person in Najran is answerable for an injustice committed by another.

(FarooqHemadah, 1997, p 147)

Prophet was patience in the face of Jewish perfidy, ignored their hypocrisy and duplicity and they were equal with Muslim and he respected the religions customs and if the Jews acted contrary to the treaty, only was punished him and does not reprimanded others with his sin. Holy, always benefited good controversy and conversation for his sacred goals and ever did not speak to heresy and excommunication of other religious. Prophet even had been lenient towards Quraish infidels that had persecuted Muslims. For example, on the day of the conquest of Mecca (that happened without war), one of the companions of Prophet, the bias of earlier influences, cried out to the pagans of Mecca; Today is a day of bloody clashes. Prophet said: today is the day of adore. Then liberated all the infidels and said them: Proceed, you are freedom. This approach led to that pagan, influences behavior of Peaceful and compassionate of Prophet, convert to Islam all of them.

(History of Al-Tabari, Vol 3, p 56)

This way of dealing with People of the Book after Prophetin Islamic governmentcontinued. Including in during the rule of Imam Ali (AS) who was trained Quran and Prophet. He numerous cases ofmethods and words, recalling the rights of non-Muslims and he emphasized the need to support Islamic rule. Include

in a letter to Malik (that going to the Egyptian government), clearly he has been announced method of his rule and government; be gentle and look the people with a chest full of love and eyes full of emotion. Fear that like a predator looted their life and property, then surely your slaves are not out of the two classrooms, or are Muslim and your religion brothers and or are people of alien religion, which in this caselike you, are humans (Nahj al-Balagha Letter 53).Elsewhere in the same letterrecommend to Malik Ashtar that so where can be at peace,do not be discouraged of peace that your enemy call you to do and it is God's sake. The peace bringsease and comfort for your soldiers and can freeof your grief and remain safe your cities (ibid, p 338).

He in letters that wrote to his corps commanders strictly asked them not to encroach on public property. Never, lest touch to property and wishes of anyone people of the Muslim and non-Muslim, but horses and arms who has been usedrapedto the Muslims, (Ibid, letter 51). Elsewhere that he heart in the Muslim community, some people attacked to a non-Muslim woman that was supported by Muslim society and had snatched ornaments, he was so sad that say: If a person dies of this grief would not be surprised (Ibid, Sermon 27). This method of rule was been caused that the group of Christian who did not believed to Islam, had been saved their religion freely and live in Islam society by Muslims support. Muslims according to peace treaty that had with Christians, protected of their benefits and rights. Only in Government of second caliph in Islamic territories, other than women and children and old mans, 500000 Christians live. In Egypt, 15 million of Christians were under Islamic government in peaceful and safe (Amid Zanjani, 1344, p 111). After the Islamic revolution in Iran, this method had been accepted for connection with people of book. Imam Khomeini, builder of Islamic Republic of Iran that was the aware and clear sighted jurisconsult, in different times, before and afterIslamic revolution in Iran, with explaining the Islamic perspectives regarding religious minorities, were remindedresponsibilities of government and the Islamic community about them. All religious minorities in Iran are free to perform their religious and social customs and the Islamic Republic considers it its duty to protect from their rights and safety. They like other Muslim people of Iran are Iranians and respectable (Imam Scriptures, Vol 4, p. 641 also see Vol 5, p 188).

Anyone has no right to trouble to religious minorities that are in Iran. They are in the refuge of Islam and Muslims (Imam Scriptures, Vol 5, p 251). Also, framers of the constitution of the Islamic Republic of Iran in this law that is derived from the Quran and the methods of Prophet Muhammadhave consideredrespectable the rights of religious minorities and in the different principles of constitutionhave emphasized on it, including the principles 13, 14 and 64.

We read in principle 14:

The government of Islamic Republic of Iran and Muslims are bound that act and behave with good morals and Islamic justice about people of non-Muslim and observe their human rights.

In the principle 64 of constitution, also as this has said about the deputies of religious minorities in the parliament:

Zoroastrians and Jews each elect one deputy, Assyrian and Chaldean Christians totaling elect one deputy and Christian Armenians south and north each elect one deputy.

Violence in Muslim Societies

Despite Islam emphasis on observing the peaceful life, sometimes throughout history we have seen that the numbers of rulers apparently Muslim, for their worldly greed, with putting the pretext of Quran verdict of jihad in God's way which had largely defensive nature have been led to devastating wars. They don't limit their circle of war than the following of other religions, but have been behaved with their religion brothers cruelly. In during the wars of religion, under the pretext of apostasy have been killed many of them. The matter that unfortunately in our times, is seen by the form of terrorist attacks to sinless people in the some Muslim countries such as Iraq, Pakistan and Afghanistan. Violent behavior and Bloody that more than anything else implies to poor logic and distortion by some of the zealous that Claim to Muslim. No doubt conscious thinkers are known this brutal treatment opposed to peaceful teachings of Islam and are separated these ignorant from the majority of Muslims.

Discuss is ways of achieving a peaceful life

Dialogue is the only way religions can pursue to achieve world peace and tranquility and coexist peacefully. No Discussion for dialogue but Discussion for to make a positive change which it is achieve to a community that different faiths can live together with mutual respect and have cultural interactions. However, in the path of interfaith dialogue, sometimes arise difficulties and challenges which are as follows:

- 1) Failure to comply the requirements of proper and rational dialogue
- 2) Ignoring principles and goals and common beliefs
- 3) Lack of culture in sections of society
- 4) Understanding abuse and false interpretations that are resulting from the pre-judgments and bias and prejudice blind
- 5) Not using of art tools and capacity to promote dialogue
- 6) Suffice dialogue to talk
- 7) Failure to Use of virtual space

Some Guidelines

For going out of this challenge that is preventing the discussion, following guidelines are recommended:

a) Taking advantage of the features of virtual space

Today, in the shadow of development of mass media and the Internet, which is globalization impacts, this possible is existed for human society that every day encounter with different cultures from various angles, it has not record until before this. This problem near the cultural development increased patience and tolerance and gradually will replacemulticulturalism to cultural unilateralism. Promoters and sponsors dialogue of intercultural and interfaith, Can through the production of scientific and cultural content use of the capacity of cyberspace to promote dialogue.

b) Emphasis on principles, goals and common beliefs

Clairvoyant scholars of Christian and Muslim meanwhile exclusion of some historical dispute that mainly has been due to misunderstandings and monopoly of political, relying on common principles were leading the way toward understanding and tolerance. The first step in this way, is true and correct understanding of their faith from inside not from outside. The knowledge that is possible through authentic and first-hand sources of religions.

The second step is to set aside bias and prejudice, thing that in past years and even today has been caused conflict and war. The third step in this direction is emphasizes to common goals and principlessuch as the following; Belief in a divine spiritual truth, refrain from insult to prophets, scriptures and principles and beliefs of religions on the pretext of freedom of expression, Belief in human dignity and freedom, denial of dominance, unilateralism and hegemony, an attempt to redeem the human, Environmental Protection, efforts to establish global peace and security, the fight against poverty and injustice, reduction of conflicts and international crises, efforts to strengthenfoundations of familiesand promote the ethical divine in the world. Actually, dialogue among religions can with produce universal moral principles that all religions believed in its principles provide basic and essential platform for civilizational dialogue. To remember, religions because of that are which constitutes a bridge between religions and civilizations and due to the influence of word leadershipplay effective role in the management of conflicts and international crises. Also, because are anchors cultural dialogue and communication, can be effective to develop and enhance the prospects for world peace and a peaceful life of human communities.

c) Making culture in society

One of the difficulties and challenges in this way is this which this merely is remained at the level and among of intellectuals and scholars and whole community are unaware of it. It is proper that with using the various tools institutionalizing culture of tolerance and intolerance in society. We must aware people necessity of dialogue in order to create a peaceful life. They should know that are not possible to achieve world peace without respect for the cultures and beliefs of others, without dialogue and cultural exchanges. Let us not forget we all are global citizens. With partnership civil and solicit public and a sense of shared responsibility to own and community, we will arrive to a peaceful coexistence, provided that we accept coexistence as a goal the principle. Only in this case, we will affect the religious and cultural dialogue.

d) compliance of logic discuss

Conversation or dialogue when there is that bilateral word (speaker and listener) has active and effective participation and terms and Conditions discussion is provided. Otherwise, it is not Conversation, it is speaking and talking. Noteworthy, dialogue and monologue, both are born of word, have many similar. But, the problem of human is monologue that is one of the consequences of tyranny and selfishness. Conversation is correct when that two sides agree talk as much as they are speakers, must also be listeners. Remove one of the two sides, means of the other and it is end of conversation. Only in this situation is that Conversation can be source of knowledge. Neil Walsh's book "conversation with God" says: By communicating with other people, places and events which you can exist in the universe. If others were not, you were not. Look into relationship as a means to shape itself (Walsh, 1378, p 202). Many human aggressions are due to of this fact that always assumed truth is for him. (To know that own is on right and to suppose the others are wrong), that are seen sometimes even in historical Conversation of cultural and religious (Not to understanding but to take overcome and advantage of Counterpoint), are caused to enmity and displaced war that has begun from the past and continue to this day. Jalal Al-Din Rumi, Which certificate of history and works of his life has been one of those who that has been step in path to world peace and cultural and religious Conversation. In own Masnavi, with Mention various analogies is known the conflict and war humanity springs from ignorance and get away from the truth. In one of these parables, he tells the story of the people that go in the dark home for watching the elephants. In the dark everyone touches part of the body the elephant. So his knowledge is limited to the part that has been touches the elephant. This incomplete understanding makes difference between them and provides raging fire of hostility and misunderstanding insights into them. If had a pile in among them, they had been known truth.

Christian poet, Khalil Gibran, in "The Prophet" refers to this issue by another method. In answer to the man that he asks about self, writes "do not tell I have found the truth, but tell I've found the truth."

A just and rational dialogue takes place when that the sides of discussion aside prejudice and selfishness. They have no intention to conquer and dominate the other and with proper understanding of each other and have intent to eliminate or reduce conflicts and tensions with each other. This is only path that conversation will be the language of peace, love, and life peaceful that is emphasis in divine religions.

Reference

1. Agha bakhshi Ali, culture of Political Science, Tehran, Information and Documentation Centre of Iran , 1374
2. The Gospel of Jesus Christ, translated the New Millennium, published by Elam, 2010
3. Balaghi, Sadr al-Din, fairness and justice in Islam, Fifth Edition, Tehran, Amir Kabir, 1370
4. Balkhi, Jalal al-Din Muhammad, Masnavi, To correct AalnReynold Nicholson, Tehran 1375
5. Saghafi, Seid Muhammad, social and political structure of the Islamic state In Medina, Qom in 1376 Hijra
6. Gibran, The Prophet, translated by doctor Mehdi purpose, Mashhad, sun flowers, 1383
7. JafarSobhani, Blaze of Eternity, Vol 2
8. Sheikh Sadough, Is not attended by the jurist, university teachers, 1404 AD
9. Scriptures Imam (Imam Khomeini's speech sets) Tehran, Institute for Compilation and Publication of works of Imam Khomeini's, 1378
10. Tabatabayi, Sayyed Muhammad Hussein, al Almizan interpretation of Quran, Muhammad Baqir al- MousaviHamadani, Tehran, scientific and intellectual foundation. of AllamehTabatabayi, 1367
11. Tabari, AbiJa'farMuhammad ibnJarir, al-Tabari History, Vol 3
12. Amid Zanjani, Abbas Ali, Islam and peaceful coexistence, Dar al-Kotob Islamic (Islamic House Books) Tehran, 1344
13. Amid Zanjani, Abbas Ali, Minority Rights, Tehran, Publishing Office of Islamic Culture, 1370
14. Amid Zanjani, Abbas Ali, Political jurisprudence, Tehran, 1373
15. FarooghHemadeh, International legislation in Islam, Faculty of Arts and Science Humanities of morocco (التشرية الدولية فى الاسلام ، كليه آداب و العلوم) (الانسانيه المراكش), 1997 AD
16. KarimiNia, Mohammad Mehdi , Viewpoint of Islam about peaceful coexistence, Insight Journal, Twelfth years, Number 35, , 1384, 119-140
17. Lakzaie, sharif, ReligiousDemocracy and the rights of minorities in the political thought of Imam Khomeini, Imam Sadegh University, Research Journal, No. 23, Fall 1383, 91 -120
18. Nahj al-Balagha, Imam Ali ibnAbiTalib.,translated by Dr /SeyedJafarShahidi, 1382.
19. Neil Walsh Donald, conversation with God, Tehran, 1378 Circle
20. Will Durant, History of Civilization, Vol 13, Tehran, Amir Kabir, 1380
21. Riley smith, Jonathan, The oxford history of the crusades ,newyourk:oxford university press, 1999

დოქტორ ალი ჰაჯი დეჰაბადი

ქრისტიანობისა და ისლამის ღირებულებათა შედარებითიანალიზი სისხლის სამართლის პოლიტიკათან მიმართებაში

შესავალი

დანაშაული არის საზოგადოებრივი მოვლენა, რომელთანაც კაცობრიობას უხსოვარი დროიდან დღემდე აქვს შეხება. იგი მრავალმხრივი საზოგადოებრივი მანკიერებისა და ზიანის სათავეა და ადამიანები იმთავითვე მის საპასუხო ქმედების მცდელობაში არიან. კაცობრიობის ისტორიის შესწავლა გვიჩვენებს, რომ დანაშაული სხვადასხვა დროში, სხვადასხვა ფორმითა და შინაარსით არსებობდა და ძირითადად შემდეგი სახის არის: სხეულის დაზიანება, ფინანსური დანაშაული, ეკონომიკური დანაშაული, მორალური და ფსიქოლოგიური დანაშაული, ზნეობრივი დანაშაული და უსაფრთხოების წინააღმდეგ დანაშაული, რომელთა საპირისპიროდ მოქმედებდა სამართლის სხვადასხვა სისტემა და დასჯის სხვადასხვა ზომა, როგორცაა: სიკვდილით დასჯა, პატიმრობა, დაჯარიმება, გადასახლება და ა.შ., რაც თავისთავად აისახა საზოგადოების მიერ ჩამოყალიბებულ სისხლის, ან სამოქალაქო სამართლის შესაბამის კანონმდებლობაში. აღნიშნულ საკითხთან დაკავშირებით უაღრესად მნიშვნელოვანია საღვთო რელიგიებისა და განსაკუთრებით, ქრისტიანობისა და ისლამის დამოკიდებულება და მიმართება დანაშაულისა და მასთან ბრძოლისადმი, რადგან ამ რელიგიებს გააჩნიათ საღვთო სჯულის კანონი, რომელიც არეგულირებს აღნიშნულ საკითხებს. სინამდვილეში ამ ორ დიდ რელიგიას საკუთარი პოლიტიკა აქვს დანაშაულის მოვლენასთან მიმართებაში, რაც ამ რელიგიათა სწავლებებსა და საზოგადოებრივ თუ სოციალურ საფუძვლებს ეყრდნობა. ასეთი საკითხების დასაბუთებული კვლევა უაღრესად მნიშვნელოვანია. ჩვენ ამ სტატიაში ქრისტიანობისა და ისლამის დანაშაულის მოვლენასთან დამოკიდებულების ცალკეულ ასპექტებს განვიხილავთ, კონკრეტულად დანაშაულის, როგორც მოვლენის შეფასებას და მასთან დამოკიდებულებას. ეს თემა იმიტომ იქნა არჩეული, რომ ჩვენი აზრით ამ საკითხში ორი რელიგიის შეხედულებების ერთმანეთთან ყველაზე მეტი სიახლოვის მოძიებაა შესაძლებელი.

ისლამისა და ქრისტიანობის საერთო შეხედულებით ადამიანი ღვთის ქმნილებია. ეს ეხება განურჩევლათ ყველას. ყველა ადამიანი ღვთის მიერ იქნა გაჩენილი და მას ეკუთვნის (რაც დადასტურებულია: ყურანი, სურა 'ძროხა', აია 156; მოციქულთა საქმე, 26:17). ვინაიდან ღმერთის განზრახვა უაზრო არ არის, მან ადამიანი, როგორც თავისი ქმნილება, ისეთი დიდი მიზნისათვის შექმნა, როგორცაა კაცობრიობის მიერ კეთილდღეობისა და უკვდავების მიღწევა. ადამიანი შეიქმნა იმისათვის, რომ აღასრულოს ღვთის ნება, ამ გზით ღმერთს მიუახლოვდეს და მისი ნყალობა დაიმსახუროს. ორი დიდი წინასწარმეტყველის იესო ქრისტესა და მუჰამადის მოვლინება სწორედ

იმისათვის იყო გამიზნული, რომ ადამიანებს მათგან ესწავლათ სამყაროში თავიანთი ჭეშმარიტი ადგილის დამკვიდრება.

აქედან გამომდინარე ისე არ უნდა გავიგოთ, თითქოს ქრისტიანობა და ისლამი ადამიანის მხოლოდ ერთ სახესა და ფორმას წარმოგვიდგენენ და მის დანიშნულებას მხოლოდ ღვთის დიდებაში ხედავენ. სასიხარულოა ის გარემოება, რომ მართლმადიდებლობამ შესძლო ქრისტიანობის ნამდვილი სწავლებებისა და სულიერების შენარჩუნება. ამის მსგავსად ისლამის წარმოშობის დღიდან მისმა მოციქულმა და მის შემდეგ წმინდა იმამებმა ისლამის ნამდვილი სულიერება შემოგვინახეს და შეენინააღმდეგენ ისლამის პოლოტიკისა და საზოგადოებისაგან გათიშვასა და მოწყვეტას და ადამიანებს შემოუნახეს სწორი სწავლებანი.

საკითხი პირველი

❖ დანაშაულის შეფასება და მისი პროფილაქტიკის პოლიტიკა

სწორი იქნება, თუ ვიტყვით, რომ რელიგიათა მთავარი როლი აღნიშნულ საკითხში საზოგადოებრივი წონასწორობის დაცვა და დანაშაულის თავიდან აცილებისაკენ მოწოდებაა. საღვთო რელიგიებში და განსაკუთრებით ქრისტიანობასა და ისლამში დანაშაულისა და საზოგადოებრივი არეულობისა და აშლილობის ძირითად მიზეზად უვიცობა, უცოდინრობა, ადამიანური სიხარბე, სულსწრაფობა, გულისთქმა და ეშმაკის მხრიდან მატერიალური მოსახვეჭელით ცდუნებაა მიჩნეული. აქედან გამომდინარე, წინასწარმეტყველთა მოვლინების ორი მთავარი დანიშნულებაა: ადამიანების სულიერი დამოძღვრა, საღვთო სჯულის სწავლება და სწორი აღზრდა. საღვთო რელიგიები მორწმუნეებს მოუწოდებენ ძმობისაკენ. ასეთი ძმური ურთიერთობების ჩამოყალიბება მხოლოდ რწმენითა და ღვთიასმოსაობით მიიღწევა, რასაც მოსდევს საზოგადოებრივი წესრიგის, სტაბილურობისა და მაღალი მოქალაქეობრივი პასუხისმგებლობის განვითარება. ამ პასუხისმგებლობას მოჰყვება შეცდომების სისხლის სამართლის ღონისძიებების გარეშე გამოსწორება. უეჭველია, რომ ასეთი რელიგიური მომენტების საზოგადოებაში აქტიურ დანერგვას და გავრცელებას მოჰყვება ზოგადად დანაშაულის კლება, თუმცა რელიგია დანაშაულის პროფილაქტიკისათვის სჭირო საშუალებად ყველა ღონისძიებას ნებადართულად არ მიიჩნევს. რელიგიური ღირებულებები ის წითელი ხაზებია, რომლის გადალახვა შეუძლებელია.

საკითხი მეორე

❖ სისხლის სამართლის პოლიტიკა და ღირებულებები დანაშაულის შეფასებისას საღვთო რელიგიების მიერ დადგენილ სჯულის კანონებსა და სისხლის სამართლის სამოქალაქო ინსტიტუტებს შორის ის განსხვავებაა, რომ რელიგიის თვალსაზრისით კანონს ლეგიტიმურობა უნდა გააჩნდეს და მხოლოდ მონონება საკმარისი არ არის. ლეგიტიმურობა გულისხმობს იმას, რომ კანონებს უნდა ეტყობოდეს, რომ ღვთის ნებით არის შედგენილი. საღ-

ვთო რელიგიებისა და განსაკუთრებით, ქრისტიანობისა და ისლამის მრწამსით აბსოლუტური სამართალი ღმერთის ხელშია, წმიდათა წმიდაა და ის ყოველგვარ ადამიანურ სამართალზე მაღლა დგას. ყველა ადამიანი ღმერთის ნებითაა გაჩენილი და ისინი თანასწორნი არიან და სხვებზე ბატონობის უფლება არ გააჩნიათ. შესაბამისად დანაშაულთან მიმართებაში ნებისმიერი კანონის გამოყენება დაუშვებელია და კანონების შეუსაბამო მიღებაც დაუშვებელია, რადგან რელიგიის მთავარი გზავნილია კერძო, თუ საზოგადოებრივ ცხოვრებაში ადამიანის უკვდავებისათვის სამზადისი და ზნეობრივი ღირებულებების უზენაესობა. ამ გარემოებამ რელიგიურ სამართალში, სამართალწარმოებაში და დანაშაულთან მის დამოკიდებულებაში თავისი განსაკუთრებული ასახვა ჰპოვა. მაგალითისათვის: ქრისტიანობაში არსებულმა დამნაშავის მიტევებისა და მისი მხრიდან მონანიების ინსტიტუტმა ზოგიერთ შემთხვევაში უარყოფითი ზეგავლენა მოახდინა სისხლის სამართლის რეალურ პასუხისგებაზე. მიუხედავად იმისა, რომ მოსამართლეთა და მმართველთა მხრიდან ადამიანების ცუდი საქციელისათვის თვალის დახუჭვა, მიტევება და პატიება იესო ქრისტეს მიერ ნაქადაგებ მოწოდებებს შეესაბამება და კეთილ და სათნო საქმედ ითვლება, განა შეიძლება ითქვას, რომ იესო ქრისტე და ქრისტიანული სარწმუნოება, როგორც საღვთო რელიგია, დამნაშავეებს, რომლებმაც თვალთმაქცურად მოინანიეს, პასუხს არ მოსთხოვს?! ნათელია, რომ ადამიანის გონება ამ აზრს არ გაიზიარებს. საკითხი იმაში მდგომარეობს, რომ ზოგიერთ მკვლევარს, ეგვიპტელი მეცნიერის აუზ ედრისის მსგავსად მიაჩნია, რომ ადამიანების ცუდი საქციელისათვის თვალის დახუჭვა, მიტევებისა და პატიების იესო ქრისტეს მოწოდება სულაც არ ნიშნავს სისხლის სამართლის პასუხისგებისაგან თავის არიდებას. დამნაშავის გამოსწორებისა და მონანიების შემთხვევაში მისი ამნისტიის შესაძლებლობა, რომელიც სამართლის ქრისტიანულ იდეოლოგიას ეყრდნობა, არავითარ ეჭვს არ იწვევს, მაგრამ განა შეიძლება ითქვას, რომ ქრისტიანობა საერთოდ უარს ამბობს სასჯელზე?! ბარნაბას სახარებაში ნათქვამია: „როდესაც შენი ძმა შენთან შესცოდავს, მიდი და გამოასწორე იგი, როდესაც გამოსწორდება გაიხარე, რადგან შენ მაღლი ჰქენი. თუ არ გამოასწორდა, მიდი და ორი ლოცვა წაიკითხე და კვლავ ეცადე მის გამოსწორებას. თუ კვლავ არ გამოასწორდა, ეკლესიას შეატყობინე და თუ კი კვლავ არ გამოასწორდა, ურწმუნოდ ჩათვალე და ამ შემთხვევაში ერთ ჭერქვეშ აღარ იცხოვრო მასთან, აღარ დაჯდე მის სუფრასთან და არ სჭამო მასთან, არ დაელაპარაკო მას, რომც იცოდე რომელი გზით და სად მიდიოდეს იგი, იქეთ ნაბიჯი არ გადადგა“. რელიგიის უმთავრესი საფუძველი ადამიანის კერძო და საზოგადოებრივ ცხოვრებაში ღვთიური ზნეობის დამკვიდრების უზენაესობაში მდგომარეობს და ქრისტიანული სარწმუნოების აღიარებას ეფუძნება. აქედან გამომდინარე მართლმადიდებლური სარწმუნოების სამართალში დასჯის სხვადასხვა ხერხი არის გათვალისწინებული, როგორცაა პატიმრობა და სხვ.

ისლამურ რელიგიურ სწავლებებში მრავლად არის დადასტურებული დამნაშავის გამოსწორებისა და მონანიების შემთხვევაში მისი შეწყალების აუცილებლობა, მაგრამ ამავე დროს სასჯელი განიხილება, როგორც საზოგადო-

დოების მხრიდან დანაშაულისათვის ადეკვატური და აუცილებელი პასუხის უფლება. თუმცა უნდა გვახსოვდეს, რომ მიუხედავად დასჯის უფლებისა, ისლამში სასჯელი მაინც განიხილება, როგორც ძალადობა და შესაბამისად შეწყალებასა და მიტევებას ენიჭება უპირატესობა. ამის მიუხედავად, ზოგადად დამნაშავის დასჯაზე უარის თქმა გამოიწვევს შურისძიების გრძნობების, საზოგადოებრივი აშლილობისა და შიგა დაპირისპირების პროვოცირებას. შესაბამისად, დასჯის ინსტიტუტს გარკვეულწილად საზოგადოებრივი წესრიგისა და სტაბილურობის ფუნქცია გააჩნია, რაც სოციუმის არსებობის ერთ-ერთი აუცილებლობაა.

დანაშაულთან ბრძოლის პოლიტიკის საერთო მომენტები

დამნაშავის გამოსწორებისაკენ მოქმედების უპირატესობა, ქრისტიანობისა და ისლამის დანაშაულთან ბრძოლის პოლიტიკის საერთო მომენტებია, რაც გამომდინარეობს ზნეობრივი ღირებულებების განმსაზღვრელი რელიგიური ნორმებიდან. ქრისტიანულ სამართალწარმოებაში სამართლიანობის პრინციპის დაცვასთან დაკავშირებით ერთი მკვლევარი წერს: „იოანე პავლე მეორე სამართალწარმოებასა და სასჯელთან დაკავშირებით, საზოგადოებას ზნეობრივი პრინციპებისა და სამართლიანობის დაცვისაკენ მოუწოდებს და თავის მხრივ ხალხიც ეკლესიის მესვეურთაგან იმას მოელოს, რაც არასდროს არ ჰქონია; ესაა სამართლიანობა და პრობლემების სწრაფი გადაწყვეტა“. იგი სამართლიანობისაკენ მოწოდებას ღვთიური „სიყვარულით“ ასაბუთებს და წერს: „სათნოება არის სარწმუნოების სისრული“. ჭეშმარიტებაა ისიც, რომ საღვთო რელიგიების მთავარი მოზანი ყოველთვის ცოდვილთა ხსნა იყო და არის და ეს ასევეა, როგორც ყველაზე ღირებულნი, იურესპრუდენციასა და სასამართლო წარმოებაზეც ვრცელდება. როგორც ქრისტიანი ღვთისმეტყველი ჟან მაბიონი თავის ცნობილ წიგნში „მოსაზრებები რელიგიური სექტების საპრობლემებთან დაკავშირებით“ აღნიშნავს: „ის საფუძვლები და პრინციპები რაც ზოგადად გავრცელებულია მსოფლიო სამართალწარმოებასა და პენიტენციალურ სისტემში, ესაა წესრიგის შენარჩუნება და შიშის თავსმოხვევა დამნაშავეთათვის, მაგრამ სასულიერო სამართალში სულის ხსნას დიდი მნიშვნელობა ენიჭება. მსოფლიო სამართალწარმოებაში ზოგადად ძალა და ძალადობაა გაბატონებული, რის ნაცვლადაც სასულიერო სამართალის მიმტევებლობა და მოყვასის დახმარება უნდა იყოს გაბატონებული“. იგი შეგვახსენებს, რომ ეკლესიის ისტორიის პირველ საუკუნეებში ცდილობდნენ დამნაშავენი სამოქალაქო სამართალწარმოებისაგან ეხსნათ და შედარებით რბილი მოპყრობით გამოსწორების გზაზე დაეყენებინათ და მათ შენდობის მიზნით გრძელვადიან მონაწილას ადებდნენ. შემდგომ ასევე გამოყენებულ იქნა საპატიმრო და დასჯის სხვა მეთოდებიც. სამწუხაროდ, მოგვიანებით საპატიმროების რეჟიმი დამძიმდა და აუტანელი გახდა. ზოგიერთ შემთხვევაში, კი პატიმართა ერთადერთი ოცნება მათი სიცოცხლის სწრაფი დასასრული იყო.

ქრისტიანობისა და ისლამის დანაშაულთან დამოკიდებულების ისტორიის შესწავლა გვიჩვენებს, რომ ამ ორი დიდი რელიგიის სწავლებები, როგორე-

ბიცაა ხსნის იდეა, დამნაშავეთა გამოსწორება, რწმენის შექმნა, პიროვნების ღმერთთან ინდივიდუალური ურთიერთობის აღდგენა, მონანიება, ზნეობრივი კოდექსის ჩამოყალიბება და გაძლიერება, მიმტევებლობა, შემწყნარებლობა, ამ საზოგადოების ცხოვრებაზე გაბატონდა და სხვა საზოგადოებებისათვის მაგალითის მიმცემიც გახდა. ასევე უნდა აღინიშნოს, რომ დღეისათვის არსებული სასამართლოთა და პენიტენციალური სისტემის დასავლური მოდელის საწყისები XVII საუკუნეში დასავლური სამღვდლოების მიერ შემოღებულ წესებში უნდა ვეძებოთ. იურისპრუდენციისა და პენიტენციალური სისტემის ბევრი მკვლევარის აზრით, ბევრ ევროპულ კათოლიკურ ქვეყანაში არსებული საპატიმროთა მოდელი, ბერი მობიონის იდეების გავლენითაა ჩამოყალიბებული. რომის პაპ კლემენტ XI მიერ 1703 წელს სენ-მიშელის ახლადდაარსებული საპატიმროს შესასვლელს ამშვენებდა წარწერა: „ცოდვილთა მხოლოდ განკითხვის დღით დაშინება საკმარისი არ არის, საჭიროა მათი დასჯისა და გამოსწორების გზით წესიერ ადამიანებად ქცევა“. ქალთა და მოზარდთა სპეციალიზირებული საპატიმროების შექმნა და შრომა-გასწორებითი მეთოდით მათი გამოსწორების მცდელობა, რომელიც პროტესტანტულ ჰოლანდიაში ჩამოყალიბდა, პენიტენციალური სისტემის კიდევ ერთი მნიშვნელოვანი მოდელია. პატიმრებისათვის ახლობლებთან და სასულიერო პირებთან ვიზიტების ორგანიზება, ქრისტიანული შემწყნარებლობის კიდევ ერთი გამოვლინება არის, რასაც თავისი დადებითი შედეგიც თან ახლავს. ისლამური საზოგადოების სასამართლო და პენიტენციალური სისტემები ისლამის მოციქულის მიერ მედინაში დაფუძნებულ სამართალწარმოების კანონებსა და ტრადიციებს და შემდგომი ისლამური მმართველობების პერიოდში ჩამოყალიბებულ გამოცდილებას ეფუძნება, რისი ამოსავალი წრტილია ზნეობრივი გაკეთილშობილებისა და მსჯავრდებულის მორალური გამოსწორებისაკენ მისწრაფება. შიიტურ და სუნიტურ ჰადისებში მრავალჯერ არის აღნიშნული, რომ ისლამის წინასწარმეტყველს მკვლევლობის არცერთი საქმე არ განუსჯია მანამ, სანამ იგი მოკლულის ოჯახს შეწყალებისა და მიტევებისაკენ არ მოუწოდებდა.

იმამ ალი თავის წარგზავნილ მმართველებს მიმართავდა, რომ დანაშაულთან და დამნაშავეებთან შეხებისას არასოდეს დავიწყოდით ისლამური სარწმუნოების ღირებულებანი. იგი მაღიქ აშთარისადმი მიცემულ თავის ცნობილ ფიცის წიგნში, მის მიერ ეგვიპტეში დანიშნულ მმართველს მიანიშნებდა: „შენთვის ყველაზე შორეული და საქულველი ის ადამიანები უნდა იყვნენ, რომლებიც სხვისი მანკიერების ძიებით უფრო არიან დაკავებულნი, რადგან ყველაზე ღირსეული ისაა, ვინც ნაკლოვანებათა დაფარვას ცდილობს. ნუ ეძებ იმ შეცდომებს, რაც შენგან დაფარულია. შენი მოვალეობაა ნაკლოვანებათა განმენდა, რომლებიც აშკარაა და ღმერთი განსჯის იმას, რაც შენგან დაფარულია. ასე, რომ სადამდეც შესძლო, მანამდე დაფარე ადამიანთა მანკიერებანი იმისათვის, რომ ღმერთმა დაფაროს შენი ის მანკიერებანი, რომელთა ხალხისაგან დაფარვასაც ცდილობ“.

بررسی تطبیقی جایگاه ارزش‌ها در سیاست جنایی

مبثني بر آموزه هاي اسلام و مسيحيت

دکتر علی حاجی ده آبادی

مقدمه

جرم با همه اشکال و انواع آن از جمله پدیده‌های اجتماعی است که جوامع انسانی از دیرباز تا کنون با آن مواجه بوده‌اند و از آن خسارت‌ها و آسیب‌های فراوان دیده و به نوعی در صدد پاسخگویی موثر به آن بوده‌اند؛ مطالعه زندگی اجتماعی بشر بیانگر اشکال متنوع پدیده شوم جرم، در ابعاد مختلف جسمی، مالی، اقتصاد، روحی و روانی، اخلاقی و امنیتی و در نقطه مقابل سیستم‌های مختلف کیفری با انواع مختلفی از واکنش‌ها همچون اعدام، حبس، جریمه نقدی، تبعید و ... است که در قوانین کیفری جوامع و آیین‌های اجتماعی تجلی می‌یافته است. در این میان، بررسی نقش ادیان الهی به ویژه مسیحیت و اسلام در تعریف و تبیین جرم و شیوه پاسخگویی به آن حائز اهمیتی فراوان است که آن دسته از ادیان الهی که شریعت مدارند و احکام و تکالیفی برای پیروان خود داشته‌اند، در واقع در بطن خود دارای نوعی سیاست جنایی هستند که مبتنی بر مبانی انسان‌شناختی، جامعه‌شناختی و ارزشی ویژه‌ای است که برخاسته از نوع آموزه‌ها و تعالیم این ادیان است؛ استنباط و کشف این سیاست‌های جنایی و مطالعه تطبیقی آنها کاری مهم و بایسته پژوهش است. نگارنده در این مقاله تنها به بررسی اجمالی یک دسته از مبانی سیاست جنایی اسلام و مسیحیت بسنده می‌کند و آن مبانی ارزشی است؛ انتخاب چنین موضوعی از آن روست که از نظر نگارنده بیشترین همخوانی ادیان الهی را در این منطقه می‌توان جستجو کرد.

از دیدگاه اسلام و مسیحیت انسان مخلوق و آفریده خداست؛ این واقعیت در مورد همه انسان‌ها صادق است؛ همه آدمیان از اویند و به خدایی واحد تعلق دارند (انا لله و انا الیه راجعون؛ قرآن کریم و نیز: اعمال رسولان، باب 17، آیه 26) و از آنجائی که عقل خداوند عبث نیست، هدف مهمی در این آفرینش مد نظر بوده است و آن دستیابی بشر به سعادت و جاودانگی است؛ او آفریده شده است تا امر خدا را تحقق بخشد و از این رهگذر و به قرب و رضوان الهی نایل آید. بعثت انبیاء و از جمله دو پیامبر بزرگ الهی حضرت مسیح (ع) و حضرت محمد (ص) برای این است که آدمی را در این اردوگاه آماده سازد تا در قرارگاه اصلی خود جای گیرد.

از اینرو چنین نیست که اسلام و مسیحیت تصویری بریده و منقطع از انسان ارایه کنند و تنها از او نیایش به مفهوم اخص آن را بخواهند. جای بسی خوشوقتی است که ارتدوکس به عنوان یک مذهب در مسیحیت کوشیده است تا روایتی اصیل و معنوی و روحانی‌تر از مسیحیت به دست بدهد. (واسیلی چکوناس، ص 95) همچنانکه از آغاز پیدایش اسلام نیز پیامبر اکرم (ص) و پس از آن پیشوایان معصوم و نیز فقیهان ژرف اندیش کوشیده‌اند تا با اندیشه‌های متبحرانه‌ای که دین اسلام را از جامعه و سیاست جدا می‌سازد مخالفت کرده و حقیقت اسلام اصیل را به همه مردم عرصه دارند.

مبحث اول

❖ ارزش‌ها و سیاست پیشگیرانه نسبت به جرم

اگر بگوئیم که نقش عمده ادیان و البته بیشترین برنامه آنها در مواجهه با جرایم و ناهنجاری‌های اجتماعی، بر مدار پیشگیری است، سخنی به گزاف نگفته‌ایم؛ در ادیان الهی، به ویژه اسلام و مسیحیت ریشه عمده جرایم و ناهنجاری‌های اجتماعی جهل به معنای نادانی و عدم آگاهی و نیز غلبه هوی و هوس و امیال شیطانی بر انسان است و از اینرو دو وظیفه خطیر انبیاء الهی تعلیم و تزکیه و به بیان دیگر آگاهی بخشی و تربیت نفوس آدمیان بوده است. افزون بر این ادیان الهی، همواره بر اخوت و برادری دینی مومنان تأکید می‌ورزند؛ اخوت نوعی پیوند اجتماعی میان آحاد جامعه بر مبنای دینداری است که باعث مسوولیت هر یک در قبال دیگری می‌گردد؛ مسوولیتی که به دنبال خود اصلاح نادرستی‌ها را با اقدامات غیر کیفری به دنبال دارد. از جمله اموری است که اگر در جوامع محقق شود بدون تردید نرخ جرم و جنایت کاهش خواهند یافت. دقیقاً بر اساس ارزش‌هاست که ادیان الهی هر نوع اقدامی را در راستای پیشگیری از جرم مجاز نمی‌شمارند و ارزش‌ها از جمله خطوط قرمز برنامه‌های پیشگیرانه است.

مبحث دوم

❖ ارزش‌ها و سیاست کیفری نسبت به جرم

وجه فارق ادیان الهی و مکاتب و سیستم‌های کیفری غیر دینی در این است که از منظر ادیان الهی، قانون باید مشروعیت داشته باشد و صرف مقبولیت کفایت نمی‌کند. مشروعیت داشتن به معنای این است که قوانین باید نشان دهنده اراده الهی و با خواست و اراده او باشند؛ در ادیان الهی، به ویژه اسلام و مسیحیت حاکمیت مطلق از آن خداست و عدالت گسترده او _ که عین اراده اوست _ از هر حاکمیت انسانی [مبتنی برخواست یک انسان یا گروهی از انسانها] مقدستر و والاتر است (ظفری، ص 62). انسان

ها همگي مخلق و آفريده خداوند هستند و با هم برابرند و هیچکس حق حاکمیت و سلطه بر دیگران را ندارد؛ (جان ناس، 1376، ص 579) بنابراین درمواجهه با جرم و جنایت نمی‌توان از هر قانونی مدد گرفت و به هر شیوه دلبخواهی قانونگزاری کرد. از آنجا که رسالت اصلی دین، فراهم ساختن زمینه‌های جاودانگی انسان و سیطره ارزش‌های والای اخلاقی و انسانی بر زندگی فردی و اجتماعی است، این مهم در قوانین کیفری و سیستم حقوق کیفری دینی نیز تجلی ویژه‌ای یافته است. فی المثل از غلبه‌ی رویکرد عفو و گذشت و پذیرش توبه بزهکار مسیحیت، برخی نفی هرگونه پاسخ کیفری را نتیجه گرفته‌اند؛ گرچه پذیرش عفو و توبه و چشم‌پوشی از بدی‌های مردم توسط قضات و حاکمان امری پسندیده و نیکو و مطابق دستورات مسیح (ع) است ولی آیا می‌توان گفت که حضرت مسیح (ع) و مسیحیت به عنوان یک دین الهی در مقابل بزهکاران خطرناک و کسانی که عفو و گذشت جز به جرات افروزی (تجری) و عصیان بیشتر آنها دامن نمی‌زند، سیاست انفعالی در پیش گرفته است؟! روشن است که عقل هر انسانی این امر را برنمی‌تابد و چنین است که برخی محققان مانند عوض ادريس محقق مصري معتقداند که دعوت مسیح (ع) به عفو و گذشت و چشم‌پوشی از بدی‌های مردم به معنی لغو و نسخ احکام قصاص نیست، آری سیطره ارزشمندی اصلاح مجرم و عفو نسبت به او و پذیرش توبه او بر قوانین کیفری مسیحیت جای هیچ‌گونه تردیدی ندارد ولی آیا می‌توان این ادعا را پذیرفت که تعالیم مسیحیت، مجازات را یکسره رد کرده است؟! در انجیل برنابا آمده است «هرگاه برادر تو نسبت به تو کار خطایی کند برو او را اصلاح کن، پس چون به صلاح آور خوشحال شو، زیرا تو سود برده‌ای اگر به صلاح نیامد، پس برو و دو گواه بخوان و او را به صلاح آور. پس اگر به صلاح نیامد، کلیسا را خبر ده پس اگر باز به صلاح نیامد او را کافر بشمار، آنگاه به جهت این با او در زیر سقف خانه‌ای که مسکن دارد ساکن مشو، نیز از خوانی که می‌نشیند بر آن مخور، با او گفتگو مکن حتی اگر بدانی که در اثنای راه رفتن کجا قدم می‌گذارد در آنجا قدم مگذار» (فصل هشتم و ششم، ص 47) اصلی دین به کمال سیطره اخلاق الهی بر زندگی فردی و اجتماعی انسان است و بر مبنای پذیرش مسیحیت است که در قوانین جزائی ارتدوکس مجازات‌های گوناگون مانند حبس و ... پیش‌بینی شده است.

در آموزه‌های اسلامی نیز تأکید بر عفو و اصلاح و تربیت مجرم و پذیرش توبه او فراوان به چشم می‌خورد ولی در عین حال مجازات به عنوان یک پاسخ ضروری به جرم، به عنوان یک حق (در جرایم حق الناسی) یا یک حکم (در جرایم عمومی) دیده شده است؛ چرا که در اندیشه اسلامی مجازات خود نوعی بدی است (جزاء سیئه سئیه مثلها) و از اینرو هر چند حق قصاص پذیرفته شده است لکن عفو و گذشت را ترجیح داده است (و ان تعفوا خیر لکم و ان تعفوا اقرب للتعوی) با این حال، نفی هرگونه مجازاتی، خود از سوی موجب تجری برخی مجرمان و از سوی دیگر باعث

تقویت روحیه انتقام جویی در بزه دیده و از اینرو درگیری ها و تنش‌های بیشتر در سطح جامعه خواهد شد و چنین است که قصاص به طور کلی می‌تواند کارکردهای مثبتی هم داشته باشد که از آن به "حیات" تعبیر می‌شود.

فصل مشترك سياست كيڤري

آنچه فصل مشترك اسلام و مسیحیت در سیاست کیفری است غلبه رویکرد اصلاح مجرمان و نیز انصاف ورزی در دادرسی است که همگی حاکی از سیطره ارزش‌های اخلاقی بر قوانین کیفری است؛ یکی از پژوهشگران در زمینه سیطره انصاف در رسیدگی کیفری در مسیحیت می‌نویسد «قدیس یوحنا بولس دوم در خطا باتش قضاوت را به انصاف در کار قضایی فرا می‌خواند و مردم نیز دائماً از محاکم کلیسایی چیزی را که خود [مردم عادی] فاقد آن بوده‌اند می‌خواستند و آن انصاف و تسریع در حل مشکلاتشان بود» وی دعوت به انصاف را برخاسته از "محبت" الهی می‌داند و می‌نویسد "محبت کمال شریعت است" (الخوزی عبدویعقوب، 1992، ص 107-89). آری، هدف اصلی ادیان الهی نجات مردم گناهکار بوده و هست و همین امر به عنوان یک ارزش مهم، بر سیستم حقوقی و نیز نوع قضاوت که تجویز می‌کرده‌اند سیطره دارد چنانکه فقیه مسیحی فرانسوی مبییون (1632-1707) Jean Mabillon در کتاب مشهور خود با عنوان "تاملاتی پیرامون زندان‌های فرقه‌های مذهبی" می‌نویسد: «آنچه اصولاً در عدالت دنیوی مد نظر است عبارت از حفظ و ترمیم نظم و تحمیل وحشت به آدم‌های شرور است اما در عدالت روحانی به رستگاری و نجات ارواح اهمیت داده می‌شود. در عدالت دنیوی معمولاً شدت و سختی حاکم است و حال آنکه در عدالت روحانی روحیه رحمت، همدردی و گذشت باید حاکم باشد» (ژان پرادل، 373 ص 26) وی یاد آور می‌شود که در سده‌های نخستین، کوشش کلیسا بر این بود که مجرمان را به منظور اصلاح با استفاده از ابزار ملایمتری از آغوش عدالت دنیوی بیرون آورد، لذا آنان را به توبه‌ای دراز مدت که باید سزای آنان باشد و موجب اصلاح آنان شود مقید می‌کرد؛ بعدها از زندان نیز به عنوان محلی برای اصلاح مجرمان استفاده کرد و قوانین خاصی در این راستا وضع کرد (همان ص 26-27) متأسفانه بعدها این زندان‌ها مخوف و دهشناک‌تر شد و تنها چیزی که مجرم در آنجا آرزو می‌کرد انتظار پایان زندگی‌اش بود (همان ص 28). در هر حال، مطالعه سیاست کیفری جوامع مسیحی و اسلامی در گذشته و حال این حقیقت را برما آشکار می‌سازد که تعالیم این دو دین الهی از جمله ارزش‌های والای نجات و اصلاح مجرمان به ویژه اصلاح به مفهوم دینی آن که از بازسازی ارتباط ویژه فرد با خدا آغاز می‌شود، اهمیت والای توبه، ارزش‌های اخلاقی‌ای همچون احسان، ترحم، عفو و گذشت، بر سیستم قضایی این جوامع سیطره داشته و الگویی برای دیگر جوامع بوده است. همچنانکه خاستگاه کیفرشناسی و علم نوین اداره زندان‌ها در غرب را باید در سده هفدهم و به ویژه با نوآوری‌های کشیشان جستجو

کرد؛ به عقیده برخی کیفرشناسان موسسات مدل زندان در کشورهای مختلف اروپایی کاتولیک متاثر از اندیشه‌های کشیش مبیون می‌باشد. در دارالتادیبی که برای زندانیان جوان (زندان سن میشل) توسط پاپ کلمان یازدهم در سال 1703 میلادی تاسیس شد، بر سر در آن نگاشته شده بود «تهدید و ترساندن انسان‌های گناهکار با کیفر کافی نیست، باید با تنبیه و اصلاح از آنان انسان‌های درست کار ساخت» ایجاد زندان‌های ویژه زنان و اطفال روی آوردن به کارهای عام المنفعه و رژیم کاردرمانی برای زندانیان در هلند [از جمله کشور پروتستان] از دیگر نمونه‌های این مهم است، کمک به زندانیان در قالب وملاقات‌های موثر با آنان توسط انجمن‌های اخوت، (مثلا در شهر تولوز) از فضیلت مسیحی احسان و دستگیری [کمک] متاثر بود (برناربولک، ۱۳۸۸). در سیاست کیفری جوامع اسلامی نیز از همان بدو تاسیس جامعه اسلامی توسط پیامبر گرامی اسلام (ص) در مدینه و دنیبال آن در جوامع اسلامی دیگر، اهتمام به ارزشمداری و اخلاق‌گرایی در مواجهه کیفری با مجرمان به عنوان یکی از شاخصه‌های مهم حکومت اسلامی شمرده می‌شود. در منابع حدیثی شیعه و سنی آمده است که هیچ پرونده قتلی به پیامبر (ص) ارجاع نشد مگر اینکه او خانواده مقتول را به عفو امر می‌کرد؛ امام علی (ع) در توصیه‌های خویش به زمامداران (ماموران خویش) همواره به ضرورت حفظ ارزش‌های اسلامی در مواجهه با مجرمان تاکید می‌ورزید؛ چنانکه در عهدنامه معروف خود به مالک اشتر، خطاب به کارگزار اعزامی خود به مصر می‌نویسد «دورترین و منفورترین مردم نزد تو باید کسانی باشند که بیشتر به دنیبال عیوب مردم هستند؛ چرا که مردم را عیوب و کاستی‌هایی [رفتاری] است که حاکم سزاوارترین کس است به پوشاندن آن عیوب. به دنیبال کشف خطاهایی که از تو پنهان مانده مباش. وظیفه تو پاکسازی عیوبی است که بر نفر آشکار شده و خدا درباره آنچه از تو پنهان مانده حکم خواهد کرد. پس تا می‌توانی زشتی‌های مردم را بپوشان تا خدا زشتی‌های تو را که دوست می‌داری از مردم مستور بماند، بپوشاند» (نهج البلاغه، نامه 53).

D. M. Ali Haji DehAbadi

Comparative Study of the Role of Values in criminal policy based on the teachings of Islam and Christianity

Introduction

Crime with all forms and types is social phenomena that human societies have faced long since and of it has seen a lot of damage and injuries and somehow wants sought respond effectively to its. In the various aspects of physical, financial, economic, psychological and moral and security, Study of human social life is explanatory to various forms of crime phenomenon and in the opposite, different systems of criminal is with variety of reactions that is including execution, imprisonment, surcharge and deportation which in social criminal laws and rituals of societies has been expression. The emergence of Different Schools of Thought of law and quality has indication of the type of human thought in the face of offenses and severe social abnormalities and precisely with study evolution of these schools that can be realize to growth and maturation intellectual and emotional of man and human society. The growth and maturation that shows itself in interpret of crime and how to emergence it [Personal and social causes and factors influencing the occurrence of crime] and in kind of attitude to offender as an active actor criminal phenomena and finally, method of responding to crime and criminals and criteria and rules governing the penalties and criminal. The peak of intellectual maturity has emerged in the last century that only does not suffice to reaction of criminal offense and basically does not suffice to only to "crime" in the narrow sense and the its law [any act or omission currently which is prohibited in criminal law and to be determined for the its punishment] but concept of crime that is including deviations from social norms and with a wide range of posteriori and a priori responses to crime [thus, preventive strategies beside repressive strategies and corrective action and the educational and health], falls in search of alternative thinking on this important social debilitating.

Meanwhile, role of the divine religions, especially Christianity and Islam, is very important in definition of the offenses and a practice addressing to it and those divine religions which have Sharia and have ordinances and duties of their followers, in fact, in his context has a criminal policy that is based on the foundations of anthropological, sociological, and is particularly valuable; that arose from doctrine and teachings of this religions. Inference and discovery of this criminal policies and comparative study of there is very important work and necessary. In this article purpose of the "position of values" is values as the origins of religious orders and the Penal Code that appears somehow each one of them and whole them [in a macro-analysis]. The author of this article only will suffice to brief review of just a bunch of criminal policy foundations of Islam and Christianity and it is value basis; Select the subject of hence that his own view is that can be sought highest accordance and affinity of divine religions in this region.

By view of Islam and Christianity, humans are created by God. This reality is true for all humans. All human beings of him and belong to God. ("Truly! To God we belong and truly, to Him we shall return", Holy Quran and also Acts of the Apostles, chapter 17, verse 26) and since God's wisdom is not futile; has been considered an important objective in the creation and it is the achievement of human happiness and immortality. In this world, humans are not created up to live in vain, but he has been created up to fulfill commands of God's and of this way to achieve closeness and divine paradise. Of this way, life in this world is tantamount to farm for the Hereafter (The world is farm of hereafter). The waiting room in which waiting person prepare myself for life in Hereafter with his work is based on love, justice, peace and joy. Prophetic mission and including two great prophets Jesus (pbuh) and Prophet Muhammad (PBUH) for this is that human prepare itself in this camp, to be replaced in its original location and it is exactly to this reason that religion is not an individual. But presence religion is pervasive presence and all aspects in all dimensions of Individual and social life of human and just based on this belief is that also all the person and society and the state and governments are responsible critical responsibility. Responsibilities that are complement rather than contradict each other. This responsibility will fulfillwith acceptance servants of God. God's worship is common message of all divine religions that puts human under guardianship and guardianship of God as the embodiment of all the virtues and perfections of charity and reject he of any kind of slavery and servitude and the devils province. Idolatrous those are inviting human debauchery, corruption, crime and sin and are falling people in morass disaster and predicaments. Thus, from the perspective of religious, essentially crime and guilt is violation of serve God and disobedience toward God, in fact, mass is a kind of impairment the human relationship with God and get away from him. Whatever human be away from of God, added to him scope of abnormal behaviors, thus, become normative human behavior is not associated with the behavior of other humans (they may be wrong), but is to admission criteria and the divine decrees from which is interpreted to "worship of God". These criteria are current in every realms of human communication (communication with nature, family, community, and ...). Thus, such is not that Islam and Christianity are presentedcut and broken of man's picture and only they wish of him praises to in particular concept it. Unfortunately, in the history of Islam and Christianity, we see this spurious attitude by some appears to be spurious pious and religious scholars. Perceptions and view that is truly distorted Islam and Christianity, it looking have and had destruction of their religion, i.e. the destruction of human societies and human corruption and waste. Instead is so many delighted that Orthodox as a religion in Christianity tried to give Christianity original story and more spiritual (ChekunasVasily, p 95). Innocent leaders and jurist's deep thinker trying up disaccord with knowing ideas that religion of Islam separates which from society and politics are offered to all people the truth of noble Islam.

However, mass in the religious thought is away from God's commandments. This is product of individual and social factors.As it, ignorance, overcome arbitrary and

sensuality, derided secularism, weak social control and oversight, corrupt groups and unfit friends, cultural invasion, false systems of economic, weak social and moral, family upbringing and dysfunctional educational system, dominated insurgents and corrupt and especially corrupters of governance are some of these factors. Inadequate and bad laws and also inefficient judicial system and stay away of human thoughts could also lead to increase and promote crime in community. Contemplate in the valuable teachings of divine religions, especially Islam and Christianity reveals this fact on every reader and deep thinker that advice and strategies that in the two religions have been presented for religious in the terms of moral judgments and in the terms of moral judgments and social and religious law of social and religious somehow all showed an effective criminal policy in the face of crime and deviance. Among these "values" and "value-oriented" has a special place. So values are Underlying of Promote of the virtue and become normative and reducing crime and the other hand value orientation as a criterion for all policies and programs are used in the dealing with mass is thought. In other words, values are principles governing criminal and non-criminal (preventative) measures. Then, in during two threads, briefly will be explained the prospects of this matter.

First topic

Values and preventative policy towards mass

If we say that main role of religions and most their programs in the face of crime and social disorder is on Prevention circuit, we have not said a word to bounce. In the divine religions, especially Islam and Christianity, the main root of crime and social disorder is Ignorance the meaning of folly and lack of knowledge and overcome arbitrary and desires evil on human. Hence, two task of prophets of God are teach and purification. In other words, has been awareness and training of human souls. Valuable training in the divine religions is in this role and position that its product is out of darkness and straying into light and clarity and guidance.

“He brings them out from darkness into light”

(ليخرجهم من الظلمات الى نور)

Science learning and striving for purification esteem is two valuable systems of religious that their effects appear in the community improvement and social deviance. In addition, Divine religions always emphasize brotherhood and fraternity on religious believers. Fraternity is a kind of social bond between people of a society based on religion that which is due to responsibility for each person toward other. That responsibility has it's seeks to improving perversity and false with non-criminal acts.

“The believers are nothing else than brothers (in Islamic religion). So make reconciliation between your brothers”

(انما المومنون اخوه فاصلحوا بين اخويكم)

Among these, "believer's province" at each other is peak Fraternity that it's provides is any kind of assistance and care about religious relative to each other. In this regard, duty of to the famous and forbids denied that it is a kind of informal social control, in order to remove the root causes of crime and deviance in society is religious that has special rise in the Islamic religion. As well as, personal and social orders and assignments of religious, all are aimed at eliminating the root causes of crime and sin that government should always try to fulfill it. For example lent, in fact is reinforcing a kind of self-restraint and lies control in society. As it assignments such endowed having preventive effects in itself. Exhorted to asceticism and world behavior, social relationships adjustment based on the values, including companion with righteous and avoid corrupt, affection and love to each other and ... including matters is that if in community be realized no doubt that will decrease the crime rate. Exactly is based on values that divine religions, in order to crime prevention do not allow any type of action and values including red line are in preventive programs.

Second topic

Values and policies penal in relation to offense

Undoubted, exposure to crime require to appropriate penal laws and also effective handling system. Distinction between religions and schools and non-religious penal systems is for this that from the perspective of the divine religions, the law must have legitimacy and not adequate just for credibility. The legitimacy means that rules should reflect will of God and apparently stratified with his volition. In divine religions, especially Christianity and Islam, the absolute sovereignty is of God and his widespread justice (Which is his same will) is higher and holier than any human governance [Based on the demand of one person or group of people]. (Zafari, p 62). Also, government and judge that are a kind of province on humans only if be consistent with the criteria God has been adopted. All human beings created by God are equal and no one has the right governance and domination over others. Governance is subject to rule of God. Yes, people who are keep from evil and define with divine attributes (and on top of them, Science and Forensic), from God, provincial licensing means that are qualified guidance and supervision of human (John NAS, 1376, p 579).

However, some of the rules that are called natural law or innate and humans understanding with his experience and science; are acceptable in the light of consistent with criteria of God. Thus, innate and natural rights take his legitimacy from will of God. Therefore, faced with crime cannot take aid than any legal and legislate to any arbitrary manner. Like crime and crime reduction, both of them, should be performed, only and just, in the light of criteria of God that in divine

religions is revealed of humanity. Since the main mission of Religion is providing human immortality and dominance on values moral and human on individual and social life, this matter in penal code and criminal law systems of religious has been important manifestation. Effects of this rule in penal law as well as shows a form and substantive Islamic and Christian, although in this realm some of people do not accept religious truth and seek to inspire and our thoughts suggestion instead of religious thought. In example, of the dominance approach, pardon and forgiveness and acceptance of repentance offenders Christianity, some of people are resulted of negating any kind responses to penal. However, acceptance of forgiveness and repentance and ignored of the evil people by judges is very good and nice and according to commands of Jesus (AS), but can say that Jesus Christ and Christianity as a divine religion Passive policy has taken in contrast of offenders chronic and dangerous and those who pardon and forgiveness than to luminous daring further rebellion Does not contribute? It is clear that would not tolerate this matter any human wisdom and such that, some researchers such AvazIdris, Egyptian researcher, believe that invite Jesus to pardon and forgiveness and ignore of people evil is not sense cancellation and manuscript provisions of retaliation. Yes, dominant values of improved convicted and pardoned toward him and his repentance have no doubt on criminal laws of Christianity but can accept this claim that teachings of Christianity is entirely rejected punishment? In the Gospel of Barnabas “If your brother has error toward you, go and reformed him, if he be corrected then you so happy, because you will benefit, if he don’t be corrected then go and bring two witnesses and be corrected him. If he don’t be corrected with this work then announced to church then if he don’t be corrected with this work then considered him as an infidel, then you don’t live with him under the same roof and don’t eat any food with him on the same tablecloth, do not talk with him, even if you know that during the walk where put step then you don’t put step” (chapter 86, page 47). Religion of perfection, dominance on God's moral in individual and social life of humans and divine Values in its time very has been effective underlying the achievement of human to this kind of punishment that is nowadays in a social punishment and it is a form of exclusion from the social. Strictly is based on admission Christian that in orthodox criminal law ... is predicted various punishment such as imprisonment and....

In Islamic teachings frequently has seen emphasis on reform and education criminal and pardons and his repentance but yet punishment and retribution as a necessary response to crime is considered as a right (in the offense of human right) or a warrant (in general crime), but is recommended rulers and society and guilty to avoid of maximum penalty (as far social interests is appropriate). Because punishment in Islamic Thought is a form of bad

“The recompense for an evil is an evil like thereof”

(جزاء سيئه سيئه مثلها)

And therefore, though is accepted the right of retaliation, but is preferred amnesty and forgiveness

“And to forego and give (her full Mahr) is nearer to At-Taqwa (piety, righteousness, etc.)”

(وان تعفوا خير لكم و ان تعفوا اقرب للتقوى)

However the negating any punishment, on the one hand, makes audacious some offenders and the other hand, is due to strengthen the spirit of revenge in oppressed, and hence will create more conflicts and tensions in society. And for this reason, overall retaliation can be a positive function that it is interpreted as "life"

“And there is (a saving of) life for you in Al-Qisas (the Law of Equality in punishment), O men of understanding”

(ولكم في القصاص حيوة يا اولى الالباب)

So badly of criminal is not absolute and in terms some of its performance in relation to some offenders could be good.

However, intersection of Islam and Christianity in criminal policy is prevail approach to reform criminal and fairness in trial that all suggests dominance moral values on criminal law. Because in the justice and criminal investigation cannot rely on justice sense of its legal and Arid. As Martyr MortezaMotahari states as great Islam thinker of in present day, one of the researchers in Christianity wrote in the field of dominance fairness in criminal court: “St. John second Pols, in his speech calls judgment to the judicial in work of fairness and people in church tribunals always wanted something that itself [ordinary people] were lacking of it and it was fair and rapid in resolution of problems”. He knows call for fairness arising from “divine affection” and he writes "Love is perfection of religion". (AlkhuzyAbdeYaghub, 1992, pp. 89-117). Yes, the main purpose of religions is saved guilty people and now saving guilty people and this matter is as critical value on the legal system and also type of judgment. As the French Christian Leadership Mabillon ((1632-1707) Jean Mabillon) writes in his famous book with titled "Some thoughts concerning prisons of religious sects": “whatever is considered primarily in secular justice is include preservation and restoration of order and impose fear to evil men. But in spiritual fairness is considered to the salvation and redemption of souls. Usually in secular justice is dominant intensity but in spiritual justice should

be ruling spirit of mercy and compassion and forgiveness”. Jan Prادل, 373, p 26, he noted that in first centuries, the church had been trying that order to reform bring out criminals by using the milder tool of embrace of secular justice. Therefore constrained those to a long lasting repent that was should be their punishment and causing to their reform. Later used from prison as a place for reform offenders and in this regard enacted certain laws (Ibid., pp. 26-27). Unfortunately, later these prisons been appalling and more frightening and only thing culprit had been wish there was expected to end his life (Ibid., p. 28). However, study of criminal policy of the Islamic and Christian communities in past and present, reveals to us this fact that teachings of these two divine religions has been dominance on this judicial system of these communitiesthat including values saved and reformed criminals, especially reform as its concept of religious that begins from reconstruction of special relationship with God, Exalted the importance of repentance, moral values like kindness, compassion, forgiveness and has Been a model for other communities. As the, we should be sought origin of penology and modern science of prison in the west in in seventeenth century and especially with innovations of priests. According to believe of some penology, modeling prison agencies in various countries of the European Catholic is Influenced by ideas of Mabillon priest. In the Female Correctional that was for young prisoners (Prison Saint Michel) and was established in 1703 by Pope Kelman in eleventh year, was written on its door “threaten and intimidate for guilty man is not enough with punishment, should with punished and reformed be construction from them good people”. In Netherlands [including Protestant country], creating special prisons for women and child and get to public works and occupational therapy regime for prisoners are examples of this important. Assistance to prisoners in meetings with them, by associations of brotherhood, (Eg, in the city of Toulouse), was affected of virtues of Christian, charity and arrest [help]. (Brnarbulk, 1388).

In the criminal policy of Islamic societies, also, the beginning of the Islamic society by Prophet Muhammad in Medina and subsequently in other Islamic societies is considered effort to the values and ethics in criminal dealing with offenders as one important attribute of an Islamic state. In sources of Shia and Sunni hadith states that no murder file was sent to the Prophet (PBUH) unless that he had guide the victim's family to pardon. Imam Ali (AS), in his advice to rulers (their agents), had emphasized to the need to preserve faced with Criminals in Islamic values. As it in the his famous treaties to MalekAshtar writes addressing the agent dispatched to Egypt, “farthest and most hated people with you should be ones thatmost are looking for faults of people. Because people have defects and assessed the validity [behavior] that governsis most deserving to cover the defect. You do not seek to discovery of hidden errors. Your task is clear errors that had been detected and God will judge on what is hidden from you. Then till you can hide the ugliness of people up to God covered your ugliness of humans that you don'tlove understand them”. (Peak of eloquence (NahjulBalagha), Letter 53)

Interestingly, in spite of the great Islamic teachings of pardon and forgiveness, repentance, calling to attention, charity care, positive health, occupational public benefit, reconstruction of criminal, prayer therapy, charity care and ... (Muhammad Ali Haji DehAbadi, 1386) and the long history of Islamic civilization. Never In the history books of changes criminal well as other who presumes that is written about philosophy of criminal law or criminal law of Islam in the West, did not mention of these doctrines and their important role In the development of criminal law. Apparently the world has a half and it is West and others nothing.

In the currentIran, despite assessed the validity that with various reasons in practice may exist and does not conceal, but faced with criminals is recommend strict conservation moral values by authorities. As Imam Khomeini, the founder of the Islamic republic, prescribed to judges: "On brokers and judge required that even with corrupt groups don't act non-Islamic violent. But they should be dealing calmly and respectfully. No one has not right to even put criminal verbal or practical abused or issue to not fair legal for them (Pages Light, Vol 14, p 528). Design and implementation of rehabilitation programs based on Islamic ideology called "Divine Therapy", in some prisons of Iran, is including other measures that is in the direction reform of criminals.

დოქტორ ეზოდინ რეზანეჟადი¹

საღვთო რელიგიებისა და წიგნების პატივისცემა ისლამსა და ქრისტიანობაში

შესავალი

მსოფლიოში არსებულ საღვთო რელიგიათა შორის ორ დიდ სარწმუნოებას ქრისტიანობასა და ისლამს ჰყავს ყველაზე მეტი მიმდევარი. აქედან გამომდინარე, საერთო ღირებულებებისადმი ყურადღება და აზრთა ურთიერთშეჯერება, არსებულ პრობლემათა გადაწყვეტის გზაზე უსაფრთხო თანაარსეობის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი პირობაა. ამ კეთილი მიზნის მისაღწევი ერთ-ერთი გზა არის სამეცნიერო შეხვედრების გამართვა, გულწრფელი დიალოგის წარმოება, სამეცნიერო ნაშრომების შექმნა და გამოქვეყნება, ერთმანეთის დადანაშაულებისაგან და საზოგადოებრივი აზრის შეცდომაში შეყვანისაგან თავის შეკავებაა. ისლამისა და მართლმადიდებლური ქრისტიანობის მეორე კონფერენციის გამართვამ საქართველოში საშუალება მოგვცა, რომ სამეცნიერო სტატიის თემად წარმოგვედგინა ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი საკითხი როგორცაა „საღვთო რელიგიებისა და წიგნების პატივისცემა ისლამსა და ქრისტიანობაში“.

ა) წმინდა ყურანი და საღვთო რელიგიების პატივისცემა (განსაკუთრებით ქრისტიანობის)

ისლამური რელიგიისა და მისი მოციქულის მუჰამედისთვის ზემთაგონებულ წმინდა წიგნში ყურანში დიდი პატივისცემით მოიხსენიება ყველა წინასწარმეტყველი, რომელიც ღმერთმა ადამიანების საკეთილდღეოდ და კაცობრიობის სწორი გზით წარსამართათ მოავლინა და რელიგიაში მათ განსაკუთრებული სულიერი და საზოგადოებრივი ადგილი უჭირავთ. ყველა წინასწარმეტყველისა და წმინდა წერილთა რწმენა ყველა მუსლიმისთვის სავალდებულოა.² ყურანში ხუთი სარწმუნოება არის განსაკუთრებით აღნიშნული: იუდაიზმი, ქრისტიანობა, ზოროასტრიზმი, საბეიზმი და ისლამი.³ ის ადამიანები, რომლებმაც ღვთაებრივი რელიგიები ირწმუნეს და ისინი ვინც ურწმუნო დარჩნენ, ღმერთის თვალში ერთნი არ არიან და განკითხვის დღეს განირჩევიან.⁴ ისლამის მიმდევარნი და ისინი ვინც იუდეველი, საბეელი ან ქრისტიანი არიან, ყველა ვისაც განკითხვის დღისა სწამს და კეთილ საქმეს იქმს არც შიშია მათთვის და არც დამნუხრდებიან.⁵ საღვთო რელიგიათა შორის ყურანი ყველაზე დიდ ყურადღებას ქრისტიან-

¹ ჯამათ ულ-მუსტაფა ალ-ალამიეს უნივერსიტეტის სამეცნიერო საბჭოს წევრი და ამავე უნივერსიტეტის საერთაშორისო ინსტიტუტის ისლამურ მეცნიერებათა ფაკულტეტის დეკანი.

² ყურანი, სურა 'ძროხა', აია 4.

³ ყურანი, სურა 'მაგიდები', აია 69; სურა 'ძროხა', აია 62; სურა 'ჰაჯი', აია 18

⁴ ყურანი, სურა 'ჰაჯი', აია 18.

⁵ ყურანი, სურა 'მაგიდები', აია 69.

ნობის მიმართ იჩენს და იესო ქრისტეს, წმინდა მარიამს და ქრისტიანებს სინწინდისა და ღვთისმოსაობის თვისებების მქონეთ წარმოაჩენს. ისლამის მხრიდან ყურანში ქრისტიანული სარწმუნოების აღნიშნული პატივისცემის გამოხატულების მაგალითებია:

1. სახარებისა და ბიბლიის მკითხველთა შექება;¹
2. თორისა და სახარების მიხედვით ღვთისმსახურების აუცილებლობის მოწოდება;²
3. ეთნიკურ-ტომობრივი დაყოფის განცალკევება რელიგიურ სწავლებათაგან;³
4. წინამორბედი წინასწარმეტყველებისა და წმინდა წერილთა მიმართ რწმენა;⁴
5. თორისა და სახარების განმარტება, როგორც მორწმუნეთა წარსამართი წმინდა წერილებისა და სინათლისა;⁵
6. ყურანის მიერ დადასტურება იმისა, რომ იესო ქრისტე იოანეს მიერ „ღვთის სიტყვად“ იქნა აღიარებული;⁶
7. იესო ქრისტეს აღიარება ალაჰის სიტყვად;⁷
8. ღვთაებრივ რელიგიათა სწავლებების ერთობლიობის აღიარება.⁸

ბ) ისლამის მოციქულის მხრიდან საღვთო რელიგიებისადმი (განსაკუთრებით ქრისტიანობის) პატივისცემის გამოხატულება

ისლამის მოციქული თავის პატივისცემას საღვთო რელიგიებისადმი (განსაკუთრებით ქრისტიანობის მიმართ) სხვადასხვა ფორმით გამოხატავდა:

1. რელიგიებისადმი პატივისცემის გამოხატვა მოკავშირეობის დამყარების გზით

ისლამის მოციქული ყურანის მსგავსად ღვთაებრივი რელიგიების, წინამორბედი წინასწარმეტყველებისა და მათი მიმდევრების პატივისცემას სავალდებულოდ მიიჩნევდა და თვლიდა, რომ მათთან ერთიანობა სარწმუნოების ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი საზოგადოებრივი ქვაკუთხედიანია. მან როდესაც ისლამური მიმართველობის ჩამოყალიბებას შეუდგა, პირველივე ხელსაყრელი შესაძლებლობისთანავე ბრძანა შეედგინათ ქრისტიანებთან ერთიანობისა და მოკავშირეობის შეთანხმება, რაც ხელს შეუწყობდა მუსლიმების ქრისტიანებთან მეგობრული ურთიერთობების დამყარე-

¹ ყურანი, სურა 'ძროხა', აია 121.

² ყურანი, სურა 'მაგიდები', აია 68.

³ იქვე, აია 18.

⁴ ყურანი, სურა 'იმრანის სახლეული', აიები 3-4.

⁵ ყურანი, სურა 'მაგიდები', აიები 44 და 66.

⁶ ყურანი, სურა 'იმრანის სახლეული', აია 39.

⁷ ყურანი, სურა 'ქალები', აია 171; სურა 'იმრანის სახლეული', აია 45.

⁸ ყურანი, სურა 'იმრანის სახლეული', აია 64.

ბასა და ისლამური საზოგადოების სხვა სარწმუნოების მქონე ხალხებთან მშვიდობიან თანაარსებობას.

დღეს 2012 წლის 28 ნოემბერს, „ისლამისა და საქართველოს მართლმადიდებლური ქრისტიანობის კონფერენციის“ დღეს კიდევ ერთხელ გადავაკვლევთ თვალს აღნიშნულ ხელშეკრულებას:

„სახელითა ღმერთისა, მონყალისა, მწყალობლისა.

ეს არის წიგნი ალთქმისა, რომელიც მუჰამად იბნ აბდ ულ-ლაჰმა ყველა ქრისტიანისათვის შეადგინა. ეს არის წიგნი, რომელიც მუჰამად იბნ აბდ ულ-ლაჰმა ყველა ადამიანისათვის შეადგინა, რათა ახაროს მათ და გააფრთხილოს ისინი, ... რომ მოციქულის შემდეგ არავინ შეეკამათოს ღვთისმოსავ ხალხს მასში, რომ ღმერთი ყოვლადმონყალე და ყოვლისმცოდნეა. მან ეს წიგნი შეადგინა თავისი ხალხისა და აღმოსავლეთსა და დასავლეთში მცხოვრები ყველა ქრისტიანისათვის, ახლოს იყოს, თუ შორს იყოს, სუფთა სისხლის არაბი იყოს, თუ არაარაბი, სახელგანთქმული იყოს, თუ უცნობი. ეს წიგნი არის ალთქმა მათთვის, და ვინც მას დაარღვევს და შეენინააღმდეგება მას, და მასზე რაც ნაბრძანებია იქონიებს ძალმომრეობას, ღვთის ალთქმას დაარღვევს და ღვთისადმი ფიცს დაარღვევს და ღმერთის სარწმუნოებას დასცინებს და წყევლას დაიმსახურებს იგი, მბრძანებლებიდან იქნება ის, თუ მორწმუნე მუსლიმიებიდან ...

ქრისტიანებისთვისაა ის, რაც არის ჩემთვის, ჩემი ახლობლებისათვის, ჩემი ხალხისა და მომხრეებისათვის, ისევე, თითქოს ისინი ჩემი ქვეშევრდომნი და მორჩილნი ყოფილიყვნენ. ჩვენ ვკრძალავთ მათ ყოველგვარ შევიწროებას ... არცერთი ეპისკოპოსი არ არის ვალდებული თავისი ეპისკოპოსობა შეცვალოს. არცერთი ბერი არ არის ვალდებული უარი თქვას ბერობაზე. ვინც თავის მონასტერშია იქვე დარჩეს. ვინც მგზავრობს, იმგზავროს. არცერთი ნაგებობა მათი ეკლესიებისა და სავაჭრო ადგილებისა არ უნდა დაინგრეს და არაფერი უნდა იქნას აღებული მათი ეკლესიების ქონებიდან და მეჩეთში ან მუსლიმთა სახლებში დადებული. ვინც ამას გააკეთებს ღმერთის ალთქმას გასტეხს და მის მოციქულს შეენინააღმდეგება. ბერებზე და ეპისკოპოსებზე არც ხარკია და არც გამოსაღები და მე დავიცავ მათ ქვეშევრდომთ სადაც არ უნდა იყვნენ, ხმელეთზე ან უდაბნოში, აღმოსავლეთში ან დასავლეთში, სამხრეთში ან ჩრდილოეთში. ისინი ჩემი ქვეშევრდომნი არიან და ჩემი მფარველობით სარგებლობენ და ყოველგვარი ცუდისაგან დაცულნი იქნებიან. და ვინც მთებში და წმინდა ადგილებში ლოცულობს, დე ასე იყოს და მათი მოსავლიდან გამოსაღები არ იქნას აღებული ... მათ გარდა კეთილისა სხვაგვარად არ მოექცეთ ... ვინც ღმერთის წინაშე დადებულ ამ ფიცს შეენინააღმდეგოს და მის საპირისპიროდ იმოქმედოს ღმერთის ალთქმას შეენინააღმდეგება ... არავინ უნდა შეენინააღმდეგოს ამ ალთქმას განკითხვის დღემდე“.

2. პატივისცემის გამოხატულება წმინდა წერილის მქონე ხალხების წარმომადგენლებთან შეხვედრით

ისლამის მოციქულს თავისი ცხოვრების მანძილზე სხვადასხვა სარწმუნოების მრავალ ადამიანთან ჰქონდა შეხვედრა. მისი უმნიშვნელოვანესი შეხვედრები იყო:

- ა) ხუთი რელიგიის (იუდაიზმის, ქრისტიანთა, ბუნების თაყვანისმცემელთა, დუალისტთა და კერპთაყვანისმცემელ არაბთა) წარმომადგენელთა შეხვედრა ქალაქ მედინაში ისლამის მოციქულთან და მის მიმდევართა ნაწილთან;
- ბ) ისლამის მოციქულის შეხვედრა ნაჯრანის ქრისტიანებთან;
- გ) ისლამის მოციქულის შეხვედრა მექის ქრისტიანებთან;
- დ) ისლამის მოციქულის შეხვედრა ადას ქრისტიანებთან ტაეფეს მხარეში;
- ე) ისლამის მოციქულის შეხვედრა ჰიჯრის მეექვსე წელს ჯარუდ ბენ ომარ ბენ ჰონშთან, ბანი აბდ ულ-ყეისის ტომიდან;
- ვ) ისლამის მოციქულის შეხვედრა ტაის ტომის მეთაურ ჰათემ ტაის ვაჟთან ედისთან.

3. ისლამის მოციქულის მხრიდან ქრისტიანებისადმი პატივისცემის გამოხატულება წერილების გაგზავნის

ისლამის გაჩენისა და მუჰამადის ამ რელიგიის მოციქულად დადგინების შემდეგ, მისი მხრიდან სხვადასხვა ხალხებისათვის და მათ შორის საღვთო რელიგიების ხალხთათვის ახალი მოძღვრების გასაცნობად სხვადასხვა ღონისძიება განხორციელდა. ისტორიული წყაროების მიხედვით ცხადია, რომ ისლამის მოციქულმა შესაბამისი ენის მცოდნე ექვს ადამიანს წერილები გაატანა, რათა გადაეცეთ სპარსეთისა და რომის იპერატორებისათვის, ეთიოპიისა და ეგვიპტის მეფეებისათვის, სირიის თოხუმის მმართველის ჰარის იბნ აბი შამარ ღასანისათვისა და იამამეს მმართველ ჰუზა იბნ ალი ჰანაფისათვის.

- ა) ისლამის მოციქულის წერილი ეთიოპიის მმართველს ნაჯაშის;
- ბ) ისლამის მოციქულის წერილი რომის (ბიზანტიის) კეისარ ჰერაკლიუსს;
- გ) ისლამის მოციქულის წერილი კონსტანტინოპოლის პატრიარქს;
- დ) ისლამის მოციქულის წერილი ჯარიჯ ბენ მინა მაყაყყასს ეგვიპტის ალექსანდრიის ბიზანტიელ მმართველს ჰერაკლიუსის მხრიდან;
- ე) ისლამის მოციქულის წერილი ბიზანტიის ვასალს სირიის თოხუმის მმართველს ჰარის იბნ აბი შამარ ღასანის;
- ვ) ისლამის მოციქულის წერილი ომანის ქრისტიან მმართველს;
- ზ) ისლამის მოციქულის წერილი ნაჯრანის პატრიარქ აბი ჰარის ბენ ალყამეს და სხვა ეპისკოპოსებსა და იუდეველ მღვდელმსახურებს;

თ) ისლამის მოციქულის წერილი ქალაქ აილას ქრისტიან მმართველს იოანე ბენ რუბას;

ი) ისლამის მოციქულის წერილი ჯანდალის ქრისტიან მმართველს ოქიდარ ბენ აბდ ულ-მალიქს;

კ) ისლამის მოციქულის წერილი ბიზანტიის იმპერიის წარმომადგენელს იორდანის მუანის მხარეში ფარვა ბენ ომარ ბენ ნაფირა ჯაზამის.

შეხსენება

საჭიროა აღინიშნოს, რომ ისლამის მოციქულის შემდეგ შიიტი იმამები ყოველთვის მოუწოდებდნენ საღვთო რელიგიის ხალხებთან და განსაკუთრებით ქრისტიანებთან დიალოგის, აზრთა ურთიერთგაცვლის, სამეცნიერო სჯა-ბაასისაკენ, რასაც ადასტურებს მრავალი ისტორიული ცნობა.

გ) ღვთაებრივ რელიგიათა პატივისცემა ქრისტიანობაში

კაცობრიობის ისტორია ცხადყოფს, რომ მაღალმა ღმერთმა ადამიანების სწორი გზით წარსამართავად იმთავითვე „წინასწარმეტყველნი“ და „მოციქული“ მოავლინა. მათ შორის იყვნენ ისეთი დიდი წინასწარმეტყველნი, როგორებიცაა ნოე, აბრაამი, მოსე და ასევე დიდი წინასწარმეტყველი იესო ქრისტე.

იესო ქრისტე თავისი ზეშთავონებით მოძღვრავდა ადამიანებს. იგი ათასობით წინასწარმეტყველის შემდეგ იქნა მოვლენილი, ხოლო მის შემდეგ, როგორც იყო წინასწარმეტყველები მოვლენილ იქნა უკანასკნელი მოციქული მუჰამადი და ყურანის გარდმოვლინებით მაღალმა ღმერთმა განასრულა კაცობრიობის დამოძღვრა და მათ ახალი სჯულის კანონი გამოუცხადა. ამასთან დაკავშირებით, საჭიროა, რომ ქრისტიანები ტოლერანტულად მოეკიდნონ ქრისტემდე არსებულ და მის შემდეგ წარმოქმნილ რელიგიებს და ორმხრივი თანამშრომლობა ჰქონდეთ მათთან.

წმინდა წერილის გაცნობით, ვიგებთ, რომ ქრისტიანები თავიანთ ბიბლიაზე და სხვა წმინდა წერილებზე დაყრდნობით სხვა რელიგიებისადმი პატივისცემას საჭიროდ სთვლიდნენ და მათთან გარკვეულწილად მშვიდობიანი თანაარსებობის შესანარჩუნებლად და დიალოგის წარსამართად გარკვეული საკითხებიც ჩამოაყალიბეს.

1. ახალი აღთქმა და სხვათა პატივისცემა

იესო ქრისტე ასწავლიდა, რომ ყველა ადამიანი ერთი ძირიდან მოდის და ყველა მასზეა დამოკიდებული. იესო ქრისტე იუდეველი მწიგნობარის კითხვაზე, რომელია უპირველესი მცნება? პასუხობს:

„პირველი არის 'ისმინე ისრაელი; უფალი, ღმერთი ჩვენი, უფალი ერთია“ .¹

ღვთის წყალობა და განზრახვა, რომელიც იესო ქრისტეს მეშვეობით კაცობრიობას ეცნობა ყველა ადამიანის ხსნისათვის იქნა გაცხადებული და გასრულდება განკითხვის ჟამს, როდესაც ყველა წინასწარმეტყველი და მოციქული დიდებითა და შარავანდედით შემოსილი კვლავ გამოცხადდება.

„ყოველმპყრობელი უფალი ღმერთია და ქალაქს არ სჭირდება არც მზე, არც მთვარე, გასანათლებლად, რადგან ღვთის დიდებამ გაანათა იგი“ .²

უნდა ვიცოდეთ, რომ სამყაროს ღმერთი ყველა ადამიანის ღმერთია და შესაძლებელია, რომ სხვადასხვა ხალხებს სხვადასხვა ფორმით ელაპარაკოს.

„მოციქულთა საქმეში“ ამის შესახებ პირდაპირაა მინიშნებული და წმინდა პავლე გვამცნობს:

„ერთიდან შეიქმნა ადამიანთა ყოველი მოდგმა, რათა დედამიწის ზურგზე დასახლებულიყვნენ“ .³

წმინდა პავლე ეფესელთა მიმართ წერილში აცხადებს, რომ იესო ქრისტე მოვლენილ იქნა, რათა ჯვარცმით იუდეველნი და არაიუდეველნი შეერიგებინა და მათ შორის დაპირისპირება მოესპო:

„ვინაიდან ის არის ჩენი მშვიდობა, რომელმაც ორი ერთად აქცია და დაანგრია მათ შუა მდგარი ზღუდე. ...ვინაიდან მისი მეშვეობით ორივეს გვაქვს ერთი სულით მისადგომი მამასთან“ .⁴

იესო ქრისტე თავის მიმდევართა მიმართ ქადაგებისას ამბობდა:

„არ იფიქროთ, თითქოს სჯულის ან წინასწარმეტყველთა გასაუქმებლად მოვედი. გასაუქმებლად კი არა, აღსასრულებლად მოვედი. ჭეშმარიტად გეუბნებით თქვენ: ვიდრე ცა და დედამიწა არ გადაივლის, არც ერთი იოტა, ანდა არც ერთი წერტილი არ გადაივლის რჯულისა, ვიდრე ყოველივე არ აღსრულდება“ .⁵

რეალურად იესო ქრისტე მოუწოდებს იუდეველებსა და არაიუდეველებს შერიგებისაკენ:

„ვინც ჩვენი წინააღმდეგი არ არის, ის ჩვენთან არის“ .⁶

მაკდონალდი ამ მუხლის კომენტარებისას ამბობს:

„ყოველი ადამიანი იესო ქრისტეს მომხრეა ან მოწინააღმდეგე. აქედან გამომდინარე, თუ ადამიანი იესო ქრისტეს წინააღმდეგ არა არის, მაშინ მას შესაბამისი პატივი უნდა სცენ“ .

¹ მარკოზის სახარება, 12:29.

² იოანეს გამოცხადება, 21:22–23.

³ მოციქულთა საქმე, 17:26.

⁴ ეფესელთა მიმართ, 2:14–18.

⁵ მათეს სახარება, 5:17–18.

⁶ მარკოზის სახარება, 9:40.

⁷ მაკდონალდი, გვ. 86; ასევე იხ.: მათეს სახარება, 12:30.

იესო ქრისტე თავის მიმდევრებს მოუწოდებს, რომ მათ შემწყნარებლობა გამოიჩინონ თავიანთი მტრების მიმართ და შეიყვარონ ისინი და პატივი სცენ მათ:

„მე კი გეუბნებით: გიყვარდეთ თქვენი მტრები, დალოცეთ თქვენი მანყევრები, სიკეთე უყავით თქვენს მოძულეებს და ილოცეთ მათთვის, ვინც გავინროვებთ და გდევნით“.¹

იესო ქრისტე თავის მოწოდებაში ასწავლის, რომ მისმა მიმდევრებმა თავი შეიკაონ სხვებზე ბატონობისაგან, რათა ყველა ადამიანმა ძმური სიყვარულითა და მეგობრობით იცხოვროს.

2. სხვა რელიგიათა პატივისცემა წმინდა წერილებში

1959 წელს რომის პაპ იოანე ოცდამესამის ბრძანებით ვატიკანის საბჭო შეიქმნა და გამოცხადდა, რომ მისი მიზანი ეკლესიის ღვთიურობისა და რწმენის საკითხების შესწავლა კი არ არის, არამედ ეს საბჭო მსოფლიოში მიმდინარე გლობალური და სასიცოცხლო პროცესების თანმხლებია. ამ საბჭოს მემკვიდრეობა გამოიხატება დადგენილებაში, რომლის მიხედვითაც სხვების რელიგიისა და სარწმუნოების უგულუბელყოფა და გაუთვალისწინებლობა დაუშვებელია და მათ მიმართ უნდა გაიხსნას საზოგადოება და პატივისცემით მოეპყრან მათ. ღმერთი უკვე კათოლიკე აღარ არის. რომის კათოლიკურ ეკლესიასა და კონსტანტინოპოლის ეკლესიას შორის სამშვიდობო პროცესი დაიწყო და კათოლიკური ეკლესია მეთვალყურის სტატუსით მსოფლიო ეკლესიათა საბჭოს წევრად იქნა მიღებული.²

ვატიკანის სწავლება რელიგიურ უმცირესობათა უფლებების შესახებ შემდეგნაირად შეიძლება შეჯამდეს:

1. არსებობის უფლება და საკუთარი სარწმუნოების თავისუფლად და საზოგადოდ გავრცელება;
2. პიროვნული და საზოგადოებრივი თავისუფლების უფლება, სარწმუნოების ოფიციალურობის გათვალისწინებით;
3. რელიგიურ სწავლებათა და კანონიკის თავისუფალი სწავლება და ქადაგება უმცირესობათა მასწავლებელთა მიერ, რათა შეძლონ საკუთარი რელიგიური მოთხოვნილებების დაკმაყოფილება;
4. თანამოაზრეებთან თავისუფალი ურთიერთობის უფლება ქვეყნის შიგნით და გარეთ;
5. ყოველგვარი სოციალური, პოლიტიკური და სახელმწიფო უფლებები და თავისუფლებები (მათი სამუშაო, საზოგადოებრივ ადგილებში და პოლიტიკურ სარბიელზე დამცირების აკრძალვა).³

¹ მათეს სახარება, 5:44.

² შარიათმადარი, გვ. 222–224.

³ ფაჩინი, გვ. 271.

بسمه تعالی

احترام به ادیان و کتب آسمانی در اسلام و مسیحیت

دکتر عزالدین رضائزاد¹

مقدمه

از میان ادیان آسمانی موجود در جهان دو دین بزرگ مسیحیت و اسلام از بیشترین پیروان برخوردارند؛ از همین رو هماهنگی، تأکید بر اصول مشترک و ارائه راه حلها برای زندگی بی دغدغه دارای اولویت زیادی است. یکی از راههای رسیدن به این هدف پسندیده برگزاری نشستهای علمی، انجام گفت و گوهای صادقانه و راهگشا، تدوین و ارائه مقاله‌های علمی، پرهیز از اتهام و تحریف افکار و عقاید دیگران است. برگزاری دومین همایش اسلام و مسیحیت ارتدکس گرجستان، فرصتی به دست داد تا یکی از محورهای پیشنهادی با عنوان « احترام به ادیان و کتب آسمانی در اسلام و مسیحیت » در مقاله‌ای مورد تحلیل و بررسی قرار گیرد.

الف) قرآن کریم و احترام به ادیان آسمانی (به ویژه مسیحیت)

در دیدگاه قرآن کریم (کتاب آسمانی مسلمانان و معجزه جاودان پیامبر اسلام) همه پیامبرانی که از سوی خداوند متعال برای هدایت انسان‌ها فرستاده شدند از مقام نبوت و پیامبری برخوردار و فضیلت و مقام ویژه‌ای نسبت به سایر انسان‌ها دارند. ایمان به همه پیامبران و کتب آسمانی بر همه مسلمانان لازم است. (بقره/4). در قرآن از پنج دین به صورت ویژه یاد شده است: یهودیت، مسیحیت، زرتشتی، صابئی و اسلام (مائده/69، بقره/62، حج/18) از میان انسان‌ها، آنان که ایمان آوردند و دین الهی را پذیرفتند و آنان که شرک ورزیدند نزد خدا یکسان نیستند و خداوند روز قیامت میانشان داوری خواهد کرد. (حج/18). ایمان آوردن و کسانی که یهودی و صابئی و مسیحی‌اند، هر کس به خدا و روز بازپسین (قیامت) ایمان آورد و کار نیکو کند، نه بیمی برایشان است و نه اندوهگین خواهند شد. (مائده/69). از میان پیروان ادیان آسمانی، به مسیحیت بیشتر توجه دارد و با ستودن حضرت عیسی^x و مادر پاکیزه‌اش حضرت مریم[ؑ] و ویژگی‌های این آیین، بایسته‌های پیروانش را یادآوری می‌کند.

اینک نمونه‌هایی از احترام اسلام (قرآن کریم) به دین آسمانی مسیحیت را یادآور می‌شویم:

1/ الف) تمجید از خوانندگان شایسته کتاب مقدس (بقره/121)

2/ الف) ترغیب به اقامه تورات و انجیل (مائده/68)

3/ الف) زدودن پیرایه‌های قومیت‌گرایی از آموزه‌های دینی (مائده/18)

4/ الف) باور به کتاب‌ها و پیامبران⁸ سلف (آل عمران/3 و 4)

5/ الف) معرفی تورات و انجیل به عنوان کتاب هدایت و نور (مائده/44 و 66)

6/ الف) گزارش قرآن از مصدق کلمه بودن حضرت عیسی^x به وسیله حضرت یحیی^x (آل عمران/39)

1. عضو هیئت علمی جامعه المصطفی | العالمیه و رئیس پژوهشکده علوم اسلامی پژوهشگاه بین المللی المصطفی | 1

7/ الف) كلمة الله بودن حضرت عيسى x (نساء/ 171؛ آل عمران/ 45)

8/ الف) تأكيد بر آموزه مشترك اديان آسمانی (آل عمران/ 64)

ب) سیره پیامبر اسلام| در احترام به ادیان آسمانی (به ویژه مسیحیت)

پیامبر اسلام| به شکل‌های مختلف، پیروان انبیای الهی را مورد احترام و تقدّر قرار می‌داد.

1/ ب) احترام به ادیان از طریق انعقاد پیمان

همان گونه که قرآن کریم احترام به شرایع آسمانی و پیامبران الهی را لازم و واجب شمرده و پیروان کتاب‌های مقدس آسمانی را گرامی شمرد، پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله پیمان با اهل کتاب را به عنوان اصلی از اصول اجتماعی دینی معرفی کرده و آنگاه که به تشکیل حکومت اسلامی پرداخته در اولین فرصت، دستور به تدوین پیمانی داده است که رابطه دوستانه و مسالمت آمیز با مسیحیان و زندگی صلح آمیز امت اسلامی با پیروان دیگر ادیان آسمانی در رأس امور قرار گرفته است.

امروز (سیزده ماه محرم سال 1434 هـ.ق که به مناسبت دومین همایش اسلام و مسیحیت ارتدکس گرجستان در تفلیس) این پیمان بازخوانی می‌شود.

به نام خداوند بخشنده مهربان

این عهدی است که محمد بن عبدالله، فرستاده خدا برای تمام مسیحیان نوشته است. این نامه‌ای است که آن را محمد بن عبدالله برای همه مردم نوشته تا آنان را بشارت دهد و انذار کند... تا برای مردم پر خدا بعد از نبی، حجتی نباشد و خداوند عزیز و حکیم است. این نامه را نوشت برای اهل ملت او و برای هر کسی که در مشرق یا مغرب زمین، مسیحی است، دور باشد یا نزدیک، عرب فصیح باشد یا عجم، شناخته شده باشد یا ناشناخته. این نامه، عهدی است برای آنان و هر کس عهد در آن را بشکند و با آن مخالفت کند و از آنچه امر شد، تعدی کند، همانا عهد خدا را شکسته و میثاق خدا را نقض کرده و دین خدا را مسخره کرده و او مستوجب لعنت است، چه از حاکمان باشد یا از مسلمانان مؤمن ...

برای مسیحیان است آنچه برای من، نزدیکان من، ملت من و طرفداران من است. مثل این است که آنان رعیت و اهل ذمه من هستند. ما هرگونه اذیت کردن آنان را منع می‌کنیم... هیچ اسقفی لازم نیست اسقفیت خود را تغییر دهد. هیچ راهبی لازم نیست که از راهبیت خود دست کشد. هر کس در صومعه هست، بماند. هر کس در گردش است، بگردد. هیچ بنایی از کلیساها و محل تجارت آنان نباید خراب شود، و هیچ چیزی از مال کلیساها نباید در بنای مسجد و منازل مسلمانان وارد شود. هر کس این کار را بکند، عهد خدا را شکسته و با رسول او مخالفت ورزیده است. بر راهبان و اسقفان، نه جزیه است نه غرامت، و من ذمه آنان را در هر جا که باشند، حفظ می‌کنم، در خشکی یا بیابان، در شرق یا غرب، در جنوب یا شمال، آنان در ذمه و میثاق من هستند و از هر بدی در امان اند. و همچنین هر کس که در کوه‌ها یا مواضع مبارک، عبادت می‌کند، این گونه است و از محصول زراعتشان خراج و زکات نگیرید... با آنان مگر به چیز خوب مجادله نکنید... هر کس با عهد خدا مخالفت ورزد و بر خلاف آن عمل کند، میثاق خدا را

مخالفت کرده، و با رسول خدا مخالفت ورزیده است... کسی تا دنیا زنده است
نیاید به این عهد مخالفت ورزد تا دنیا به آخر برسد».

12/ (ب) احترام از طریق دیدار با اهل کتاب

پیامبر اسلام| در طول زندگی دیدارهای مختلف با پیروان ادیان داشته است. از مهمترین دیدارهای پیامبر| با پیروان ادیان میتوان از دیدارهای زیر نام برد:

1/2/1 (ب) دیدار نمایندگان و پیروان آیینهای پنجگانه (یهود، مسیحیت، طبیعت پرستان، دوگانه پرستان، و مشرکان عرب) با پیامبر اسلام| در شهر مدینه و با حضور عدهای از صحابه؛

2/2 (ب) دیدار پیامبر اسلام| با مسیحیان نجران؛

2/3 (ب) دیدار پیامبر اسلام| با مسیحیان در مکه؛

2/4 (ب) دیدار پیامبر اسلام| با عداس مسیحی در منطقه طائف؛

2/5 (ب) دیدار پیامبر اسلام| در سال ششم هجری (عام الوفود) با جارود بن عمرو بن حنث از قبیله بنی عبدالقیس؛

2/6 (ب) دیدار پیامبر اسلام| با «عدی» پسر حاتم طایی معروف، حاکم و رییس قبیله «طی».

13/ (ب) احترام پیامبر اسلام| به مسیحیان از طریق ارسال نامهها

پس از ظهور اسلام و اعلام نبوت حضرت محمد| اقداماتی از سوی آن حضرت جهت آگاهی بخشیدن به ملل جهان از جمله پیروان ادیان آسمانی صورت پذیرفت. در گزارشهای تاریخی این موضوع مسلم است که پیامبر اسلام| هم زمان شش نفر را - که هر یک به زبان مخاطب مسلط بودند - نامه داد که به امپراتوری فارس و روم، پادشاهان حبشه و مصر و حارث ابن ابی شمر غسانی، حاکم تخوم شام و هوزه بن علی حنفی، حاکم یمامه ببرند.

1/3/3 (ب) نامه پیامبر اسلام| به نجاشی حاکم حبشه

2/3/2 (ب) نامه پیامبر اسلام| به هراکلیوس (هرقل) قیصر روم.

3/3/3 (ب) نامه پیامبر اکرم| به اسقف ضغاطر اسقف اعظم روم و قسطنطنیه.

4/3/4 (ب) نامه پیامبر اکرم| به جریج (جورج) بن مینا مقوقس (فرماندار اسکندریه مصر از جانب هراکلیوس قیصر روم).

5/3/5 (ب) نامه پیامبر اکرم| به حارث بن ابی شمر غسانی (حاکم تخوم شام که تحت حمایت هراکلیوس و مسیحی بود).

6/3/6 (ب) نامه پیامبر اکرم| به حاکم عمان (که آن زمان تحت حکومت جُیْفَر و عُبد، فرزندان جُندى بود که مسیحی بودند).

7/3/3) نامه پیامبر اکرم| به ابی حارث بن علقمه، اسقف اعظم نجران و سایر اسقفان و کاهنان.

8/3/3) نامه پیامبر اکرم| به یَحْنَه (یوخنا) بن رؤبه، حاکم مسیحی شهر آبله

9/3/3) نامه پیامبر اکرم| به اُکیدر بن عبدالملک مسیحی، حاکم دُومَة الجندل

10/3/3) نامه پیامبر اکرم| به فروة بن عمرو بن نافرہ جذامی (نماینده روم در منطقه معان که امروزه در کشور اردن قرار دارد).

یادسپاری

یادآوری این نکته لازم است که پس از پیامبر اسلام| پیشوایان معصوم شیعه علیهم السلام همواره بر گفت و گو، تبادل نظر، مذاکرات علمی و... نسبت به پیروان ادیان به ویژه مسیحیان تأکید داشته‌اند و در تاریخ گزارش‌هایی در این ارتباط دیده می‌شود.

ج) احترام به ادیان آسمانی در مسیحیت

تاریخ بشر و تاریخ ادیان گواهی می‌دهند که همواره خداوند برای هدایت بشر، راهنمایی با عنوان «نبی» و «رسول» فرستاده است. در ادامه راه پیامبران بزرگی همانند حضرت نوح، حضرت ابراهیم، و حضرت موسی علیهم السلام، پیامبر بزرگ دیگری به نام عیسی مسیح علیه السلام آمده است.

حضرت عیسی x با آموزه‌های وحیانی به تعلیم و تربیت انسان‌ها پرداخته است. حضرت مسیح علیه السلام در حالی ظهور کرده که پیش از وی هزاران پیامبر و شرایع گوناگون وجود داشته و پس از وی براساس بشارت‌ها - و ادله‌ای که وجود دارد و حداقل بر مبنای ادله و اعتقاد - مسلمانان - حضرت محمد| - به عنوان آخرین پیامبر - از سوی خداوند فرستاده شد و با نزول قرآن احکام و شریعت جدیدی آورده شد. در این میان، لازم است مسیحیان هم با پیروان ادیان پیش از حضرت مسیح x و هم دین پس از آن، تعامل و همکاری و هماهنگی دو سویه داشته باشند.

با بازگشت به آموزه‌هایی که در کتاب مقدس است در می‌یابیم که دین مسیحیت نیز بر مبنای متون حجیت بخش خود همچون کتاب مقدس و اعتقادنامه‌ها، احترام به ادیان دیگر را لازم شمرده و برای حفظ نوعی همزیستی مسالمت آمیز و اقداماتی جهت گشودن باب گفت‌وگو با سایر ادیان، مبانی مشخصی را بیان نموده است.

1/ ج) عهد جدید و احترام دیگران

طبق آموزه‌های عیسی مسیح x، همه انسان‌ها از یک اصل واحد بوده و همگی بر این اصل استوارند. همانطور که عیسی در جواب کاتب یهودی که پرسید اول همه احکام کدام است؟ گفت:

«اول همه احکام این است که بشنو ای اسرائیل، خداوند خدای ما خداوند واحد است» (مرقس 12: 29).

مشیت الهی، الطاف خداوند و تدابیری که از جانب وی به رستگاری و رهایی انسان می‌انجامد، شامل حال تمام اینا بشری در زمانی خواهد بود که برگزیدگان خداوند در جاه و جلال الهی منور گردیده و در کنار یکدیگر تجمع کرده و در این شکوه و جلال است که همگان پا در عرصه خواهند نهاد

«زیرا خداوند خدای قادر مطلق است و شهر احتیاج ندارد که آفتاب یا ماه آن را
روشنایی دهد زیرا که جلال خدا آن را منور می‌سازد و امته‌ها در نورش سالک
خواهند بود...». (مکاشفه 21: 24-22)

باید دانست که خدای عالم، خدای جهانیان است و ممکن است با هر امتی به شیوه دیگری سخن گفته باشد.
همانطور که در «اعمال رسولان» به این مورد اشاره شده است. آنجا که پولس می‌فرماید:

«.. هر امت انسان را از یک خون ساخت تا بر تمامی روی زمین مسکن
گیرند...». (اعمال رسولان 17: 26)

طبق آنچه پولس در نامه خود به افسسیان بیان داشته مسیح * آمده است تا تحت لوای صلیب، یهودیان و
غیر یهودیان را آشتی داده و عداوت را از این میان بردارد. پولس رسول می‌نویسد:

«زیرا که او (عیسی*) سلامتی ماست که هر دو را یک گردانید و دیوار جدایی را
که در میان بود منهدم ساخت... زیرا که به وسیله او هر دو نزد پدر در یک
روح دخول داریم». (نامه پولس افسسیان، ص 2: 14 - 18)

عیسی مسیح * خطاب به پیروانش می‌گوید:

«گمان مبرید که آمده‌ام تا تورات یا صحف انبیا را باطل سازم، نیامده‌ام تا باطل
کنم بلکه تا تمام کنم زیرا هر آینه به شما می‌گویم تا آسمان و زمین زائل نشود،
همزه یا نقطه‌ای از تورات هرگز زائل نخواهد شد تا همه واقع شود...» (متی 5: 18 - 17)

در واقع عیسی * خواستار آشتی میان یهودیان و غیر یهودیان است.

در مرقس آمده است:

«هر که بر ضد ما نیست با ماست». (مرقس 9: 40)

مک دونالد در تفسیر این آیه می‌نویسد:

«یک انسان یا موافق و یا علیه مسیح * است لذا اگر کسی بر ضد عیسی مسیح *
نیست باید مطابق آن محترم شمرده شود». (مک دونالد، ص 86؛ ذیل آیه متی
30: 12)

عیسی مسیح * به پیروان خود توصیه می‌کند که به دشمنان خود محبت کنید و آنان را دوست داشته و برای
آنان احترام قائل باشید:

«به شما می‌گویم که دشمنان خود را محبت نمایید و برای لعن کنندگان خود برکت
بطلبید و به آنانی که از شما نفرت کنند، احسان کنید و به هر که به شما فحش
دهد و جفا رساند، دعای خیر کنید...». (متی 5: 44)

در واقع عیسی مسیح x اقتداری تماماً خود جوش اعمال می‌کرد و پیروان خویش را از هرگونه تلاشی برای تسلط بر دیگران برحذر می‌داشت به طوری که قرار بود مردمان با روحی برادرانه با یکدیگر زندگی کنند.

12/ ج) اعتقادنامه‌ها و موضوع احترام به ادیان دیگر

شورای واتیکان دو به دستور پاپ یوحنا بیست و سوم در سال 1959 تشکیل شد و اعلام گردید که هدف از این شورا بررسی الهیات و عقاید کلیسا نیست بلکه این شور در پی حرکتی حیاتبخش برای همراهی با تحولات پیش آمده در جهان است. از آثار برجای مانده از این شورا این بوده است که دین‌های دیگر قابل انکار و نادیده گرفتن نیست و باید با گشودگی و احترام با آنها برخورد کرد. خدا دیگر کاتولیک نیست. همچنین میان کلیسای روم و کلیسای قسطنطنیه مصالحه صورت گرفت و کلیسای کاتولیک به عنوان ناظر در شورای جهانی کلیساها پذیرفته شده‌اند. (شریعتداری، ص 222-224)

نتیجه تعالیم واتیکان در مورد حقوق اقلیت‌های مذهبی را می‌توان چنین بیان کرد:

1. حق موجودیت و عرضه مذهب خود به صورت آشکار و عمومی
2. داشتن آزادی در حقوق فردی و اجتماعی با توجه به رسمیت مذهبی
3. آزادی در تعالیم احکام و آداب مذهبی توسط معلمینی از خود اقلیت‌ها تا بتوانند پاسخگوی نیازهای مذهبی خویش باشند.
4. برخورداری از حق آزادی و ارتباط با گروه‌های هم‌خویش خود چه در سطح داخل کشور و چه در سطح بین‌الملل.
5. برخورداری از تمام حقوق اجتماعی، سیاسی و دولتی (به عنوان مثال، تحقیر نکردن ایشان در محیط کار، اجتماع و عرصه سیاست). (پاچینی، ص 271).

Dr. Izz al-Din Reza nezhad¹
 დოქტორ ეზოდინ რეზანეჟადი²

Respect for Religions and Divine Books in Islam and Christianity

In the name of God

Introduction

Earth with population of more than seven billion people needs peace of mind and calm, peaceful life. People who have different ideas that in many cases are opposite of each other, they need to be unified and to get rid of malice and hatred, selfishness and violence and to live together with convenience of mind.

Among religions that exist in the universe, two great religions Christianity and Islam have most adherents. Therefore, coordination, emphasis on common principles and provision of solutions to life without challenges is highly prioritized. Some of the ways to achieve this desirable goal are scientific meetings, honest and helpful talks, compiling and presenting scientific papers, avoiding accusations and distorted thoughts and beliefs of others. Thinkers and reformers of religious society put their efforts in this direction in the last century. There were held conferences and academic talks between scientists and leaders of different faiths. During the recent decades several seminars, conferences and scientific meetings have been held to forge mutual understanding of the adherents of various divine religions.

Having conducted the second conference of Islam and Georgian Orthodox Christianity, we were given the opportunity to analyze one of the suggested topics, such as “Respect for Religions and Divine Books in Islam and Christianity”, which will be presented in this paper.

This paper seeks to explore the following topics:

- a) Holy Quran and Respect for divine religions
- b) The lived and behavior of Prophet of Islam to respect People of the Book and divine religions (especially Christianity).
- c) Respect for other religions in Christianity

Before reading the complete work, the summary of the paper is provided below:

¹ Member of Faculty in Al-Mustafa (p) Al alamyhe community and president of the Institute of Islamic Sciences of International Institute of Al-Mustafa (p) University

² ჯამიათ ულ-მუსტაფა ალ-ალამიეს უნივერსიტეტის სამეცნიერო საბჭოს წევრი და ამავე უნივერსიტეტის საერთაშორისო ინსტიტუტის ისლამურ მეცნიერებათა ფაკულტეტის დეკანი.

a) Holy Quran and Respect for Divine Religions

In view of Holy Quran (Muslim holy book and the eternal miracle of Prophet Mohammad), all prophets were sent by God to guide humanity have eminence of Prophecy and Prophecy and have virtues and special position in relation to other humanity. To believe all prophets and all the divine books are necessary for all Muslims (Al-Baqara/ 4)

There are mentioned five religions in the Quran, these are: Judaism, Christianity, Zoroastrianism, Islam and Sabeie (Al-Maeda / 69, Al-Baqara / 62, Al-Hajj / 18). Among humanity, those who believe and accept divine religion and those who have idolatry, they are not similar, and God will judge between them on the Day of Resurrection (Al-Hajj / 18).

For believers and those who are Jews and Christians and Sabeie, anyone who believes God and the Last Day (Day of Resurrection) and those who do good work, there is no fear and danger and they will not grieve, (Al- Maeda / 69).

While Quran separates believers from pagans among the followers of divine religions, Christianity pays more attention and glorifies Jesus and his good Mother Mary.

Here, we bring some examples of respect of Islam (Quran) for the holy Christian faith:

- 1/a) accolades of deserve readers the Bible (Al-Baqara / 121)
- 2/a) Urged to bring the Torah and Gospel (Al-Maeda / 68)
- 3/a) Elimination frill ethnicity from religious teachings (Al-Maeda / 18)
- 4/a) Belief to books and Predecessor Prophets (Aal-E-Imran /3 and 4)
- 5/a) Introduction Torah and the Bible as a book of guidance and light (Al-Maeda / 4 and 66)
- 6/a) Report of the Quran of being Certified the word of Jesus, by Prophet Yahiya (Aal-E-Imran/ 39)
- 7/a) Jesus is the Word of God (An-Nisa / 171, Aal-E-Imran / 45)
- 8/a) Emphasis on common doctrine religions (Aal-E-Imran / 64)

b) The life and Behavior of the Prophet of Islam to Respect the People of the Book and Divine Religions (especially Christianity)

Quran has put the Prophet of Islam (Al-Ahzab / 21) Prophet Abraham (Al-Momtahina / 4) and other prophets (Al-Momtahina / 6) as models for believers. Moreover, the forbidding of Prophet of Islam is verified and believers must obey it (Al-Hashr / 7).

Based on the same subject, behavior and the face of Prophet Muhammad and his encounter with followers of divine religions will be a good example for all Muslims. Prophet Muhammad with variety of forms had been respected by the followers of the divine prophets.

1b) Respect for religion by Closing Treaty

As Quran considered an essential respect for heavenly religion and divine prophets and regarded dear followers of the holy books, Prophet Muhammad PBUH referred treaty to people of book as the principle of the religious community and when he tried to set up an Islamic state, at the first opportunity has given to command peaceful and friendly relations with Christians and Muslims in order to live peacefully with the followers of other religions have been at the helm of affairs. Today, (Thirteen Muharram, 1434 AH, the occasion of second conference Islam and Orthodox Christianity on Tbilisi, Georgia), that this treaty is reviewed, more than one thousand four hundred and thirty-two years at lunar calendar have passed since the codification of the historic treaty and yet every single sentence and substance of this treaty is a messenger of peace and friendship. This treaty on the third day of the second month of Muharram, AH, in the Nabi mosque (Medina), on the subject of the relationship between Muslims and Christians was ordered by Prophet Muhammad and Imam Ali wrote it and Prophet PBUH sealed it. A part of it is the following:

In the name of Allah most Gracious and most Merciful

This is treaty that Muhammad ibn Abdullah, Apostle of Allah has written for all Christians. This is a letter that Muhammad ibn Abdullah wrote to all the people to give them good tidings and does warn them... that for people will not witness after this prophet and God is dear and wise. He wrote this letter to people of the nation and for anyone who is Christian in the East or West, far or near, eloquent Arab or Ajam, known or unknown. This letter is treaty for them and anyone who disagrees with it and breaks it and from what became ordered, does not follow, indeed breaks the covenant of God and ridicules religion of God and violates the covenant of God and curse on him, whether be governor and whether be pious man Muslim.

Whatever is for me, for my relatives, for my people and my adherents, is such it for Christianity. It seems as if they are my peasant and my subject. We prohibit every kind of tease of them. It is not necessary at any person of bishop changes bishopric. It is not necessary at any person of monk changes his believes. Whoever is in monastery, remain there. Whoever is in circulation, cruise. Any building of their church or store should not be demolished. Nothing of property of churches should be in the mosques and Muslim's homes. Whoever doesn't perform it, he breaks the covenant of God

and has been opposed to the messenger of God. For monks and bishops is not ransom and is not compensation. I keep their obligation wherever they may be. In dry or desert, East or West, South or North, they have my obligation and covenant and they are protected from all bad and anyone who worships in the mountains and auspicious place like this, don't give tax and tribute of their products. Don't dispute with them unless in good works. Whoever disagrees with the treaty of God and do opposite of it, he disagrees with treaty of God and has been opposing messenger of God. Whoever lives in universe should not disagrees with this treaty until the world be end.

2b) Respect by Visit with People of Book

Prophet of Islam during his lifetime had met people with various faiths. Historical reporters explain some of these meeting and they associate them with dialogues and sometimes debates on scientific topics and sometimes with the sides asking questions and giving answers. Among the most important meetings of prophet with faiths can be named some of these meetings:

1/2/b) Meeting with the representatives and of the five faith (Judaism, Christianity, nature

worshippers, two worshipers, and pagan Arabs) of the Prophet in Medina and in the presence a number of companions

2/2/b) Meeting of prophet with Najran Christian

3/2/b) Meeting of prophet with Christianity in Mecca

4/2/b) Meeting of prophet with Edas Christianity in Taef

5/2/b) Meeting of prophet with Jarush ibn Amro ibn Hanash of tribe of Bani Abdegheis in sixth

AH (Al-vofod year)

6/2/b) Meeting of prophet with Adi, son of famous Hatim al Tai that he was Boss of Tey

3\ b) Respect of Islam prophet to Christian expressed by sending the letters

After the rise of Islam and announcement of the prophethood of Prophet Muhammad, actions took place by him to raise the awareness of the people of world including the followers of divine religions. It is historically reported that he gave letters to six people and asked them to take to Persian and Roman empires, kings of Abyssinia and Egypt, Harith ibn Abi Shemre ghsani, who was ruling Sham Tekhum and José ibn Ali Hanafi, who was governing Yemameh.

1/3/b) Letter of the Prophet to Najjashy, ruler of Abyssinia

2/3/b) Letter of the Prophet to Hraklyus (Hrql), Roman Emperor

3/3/b) Letter of the Prophet to Zeghatar Bishop, Archbishop of Rome and Constantinople.

- 4/3/b) Letter of the Prophet to Jryj (George) Ben Mina Maqvaqas (Governor of Egypt
Alexandria, from the Roman Emperor Hraklyus)
- 5/3/b) Letter of the Prophet to Harith bin Abi Ghassan Shemr (ruler of Tekhum Sham that he sponsored by Hraklyvs and Christian)
- 6/3/b) Letter of the Prophet to Oman's ruling (then that time were under the rule of Abd Jeffrey and Obd that they were children of Jolnody and were Christians)
- 7/3/b) Letter of the Prophet to Abi Hares inb Alghame, Archbishop of Najran and other
Bishops and monks
- 8/3/b) Letter of the Prophet to Yohanne (Yohana) ibn Rubeh, Christian ruler of ille
- 9/3/b) Letter of the Prophet to Christian Okidar ibn Abdo almalek, rule of Domaljandal
- 10/3/b) Letter of the Prophet to Foruh ibn Amro ibn Jozami Nafereh (the president of Mi'an region that today is in Jordan)

Remainder

It is necessary to note that Prophet has always emphasized innocent Shia leaders in dialogue, discussion, scientific debate ... towards Faiths especially Christians and the reports of this relationship are preserved in the history.

Result of Reports

In the brief reports of debates, talks and scientific discussions of innocent Shia leaders, it is stated that Muslim leaders are using every opportunity to exchange ideas and provide scientific presentation and reference to holy books of faiths and the accepted Gospels of Christian religions. It is obvious that those who participate in this dialogue have respect of each others' faith, also offer the right way of dealing with followers of other religions. This type of function adds mutual respect between Muslims and Christians. In addition, this dialogue is based on mutual respect, literature and religious ethics are respected, each of the parties will have longanimity to tolerate each other's beliefs, and using scientific arguments to strengthen the foundations of religion, using the methods of rational argumentation and reasoning in order to increase knowledge instead of intimidation, war and bloodshed. They encourage others to show respect for the audience and avoid verification of the misleading issues in religion. Attention is paid to the common principles of interfaith and arguments and reasons to discover the truth and recognize the right path from the wrong one. Scientific and religious sources that are trusted provide a context for understanding. Another thing to note is that Muslim leaders in various negotiations with the Christian emphasized on this Quranic and revelation believe that should believe in past prophets and messengers and Jesus and his mother,

prophet Mary, based on teachings of Quran and Islam were is shown special respect and this should be honored.

c) **Respect for Other Religions in Christianity**

It is attested in the human history and the history of religions that God has always guided humans, has sent guides as a "prophet" and "messenger". Following the way of great prophets such as Noah, Abraham, and Moses PBUH, Prophet Jesus PBUH came as another big name. Jesus Christ has revealed teachings to educate people. Jesus PBUH has emerged, while before him there were thousands of prophets and various religions and after him, according glad tidings and the evidence that is there, at last based on the evidence and Muslims' belief, Prophet Muhammad, as the last prophet sent by God and with Quran brought new law and religion. Among these, it is necessary that Christian have mutual interaction and cooperation with previous religions with the religion of Jesus Christ and after that.

Going back to the teachings of the Bible, we find that Christianity is also based on the texts like Bible and Opinion letters, where is shown considerable respect for other faiths that ensures to maintain kind of peaceful coexistence and to open doors for dialogue with other religions that stated certain principles.

1c) **The New Testament and Respect for others**

According to the teachings of Jesus Christ, all humans have a single origin and all are based on this principle. As a Jesus answered to Jewish scribe who asked, what is the first of all the commandments? He said:

“is this: ‘Hear, O Israel: The Lord our God, the Lord is one. (Mark 12: 29)

Divine providence, God's favors and measures that from him lead man's salvation, will be included all human beings in when God's elect are illuminated in purple of God and has gathered together and is in this glory which everyone will come.

²² I did not see a temple in the city, because the Lord God Almighty and the Lamb are its temple. ²³ The city does not need the sun or the moon to shine on it, for the glory of God gives it light, and the Lamb is its lamp. ²⁴ The nations will walk by its light, and the kings of the earth will bring their splendor into it.

(Revelation 21: 22-24)

It must be understood that the God of the Universe, Lord of the Worlds and may be spoken by any nation in any other manner. As in "Acts" is referred to this. As Paul says:

²⁶ From one man he made all the nations, that they should inhabit the whole earth; and he marked out their appointed times in history and the boundaries of their lands.

(Acts 17: 26)

According to what Paul, in his letter he stated to the Ephesians, Christ has come under the banner of the cross, to reconciliation of Jewish and non-Jewish and removing of hostilities. The Apostle Paul writes:

¹⁴For He Himself is our peace, who has made both one, and has broken down the middle wall of separation...¹⁸For through Him we both have access by one Spirit to the Father.

(Ephesians Paul's Letter, page 2: 14-18)

Jesus addressed his followers:

¹⁷ “Do not think that I have come to abolish the Law or the Prophets; I have not come to abolish them but to fulfill them. ¹⁸ For truly I tell you, until heaven and earth disappear, not the smallest letter, not the least stroke of a pen, will by any means disappear from the Law until everything is accomplished.

(Matthew 5: 17-18)

In fact, Jesus is seeking reconciliation between Jews and non-Jews.

On the Mark:

⁴⁰ for whoever is not against us is for us.

(Mark 9: 40)

McDonald writes in the commentary of this verse:

"A person is Favor or against of Christ. So if anyone is not against Jesus Christ must be respected its matching."

(McDonald, p 86; following verse, Matthew 30:12)

Jesus urges to his followers to affection their enemies and love them and respect for them:

⁴⁴ But I tell you, love your enemies and pray for those who persecute you, ⁴⁵ that you may be children of your Father in heaven. He causes his sun to rise on the evil and the good, and sends rain on the righteous and the unrighteous.

(Matthew 5: 44-45)

In fact, Jesus exercised authority spontaneously and refrained his followers from any attempt to dominate others. So that must people live together in a spirit of brotherhood.

2/c) The matter of faith and respect for other religions

Vatican Council II was formed with command of Pope John Twenty-Third in 1959 and announced that the purpose of this council is not reviews of theology and church's beliefs, but this enthusiasm is for keeping with recent developments in the world in the redemptive action.

From remaining traces of this Council has been this which other religions are not deniable and ignoring and should be treated with openness and respect with them. God is no longer Catholic. Also was Compromise between the Church of Rome and the Church of Constantinople and the Catholic Church have been admitted as an observer in world Council of Churches. (Shariatmadari, pp. 222-224)

Result of Vatican's teachings on the rights of religious minorities can be expressed as:

- 1) The right of entities and supply their religion to manifest and public.
- 2) Having freedom in individual rights and social according to recognition religious.
- 3) Freedom in teachings religious precepts and practices by teachers of minority that be able to meet their religious needs.
- 4) Right to liberty and relations with self-regulation groups what in the country or at the international level.
- 5) Having all rights, social, political and public (For example, do not humiliate them in the workplace, society and politics). (Pachiny, p 271)

Summary and conclusions article

- There heavenly and divine religions with the human, suggest humans tend to religion and spirituality
- For coexist peacefully with faiths is essential great identification of religious instructions
- Two great religions of Christianity and Islam that have most followers in the modern world is needed to greater coordination.
- Interfaith dialogue in present century has become prevalent over the past
- In Islamic teachings, especially Quranic verses has been stressed respect for heavenly religions
- Quranic advice to Christians on various topics suggest attention and respect of Holy Quran for them
- Behavior of Prophet Muhammad in respect to the followers of heavenly religions, especially Christianity from different ways is record and inserted in historical sources. (Such as signing treaties, out letters and face to face meetings and talks)
- Moreover the Prophet PBUH, other leaders and infallible leaders Shiite specific attempt to discuss and meet with Christians.
- In religious instructions of Christians respect for people, especially followers of heavenly religions have a good place.
- Section of words of Jesus in the Gospel and also the words of the apostles is dedicated to respecting others
- The belief letters that have released Christian leaders emphasizes on mutual respect of religions

პროფესორი რეზა ვაჭიდი

ისლამსა და ქრისტიანობაში მემკვიდრეობის კანონების საფუძვლების და მათი საზოგადოებრივი ღირებულების ანალიზი

შესავალი

ტერმინი „მემკვიდრეობა“ ზოგადად განიმარტება, როგორც დარჩენილი რაიმე საკუთრება, ხოლო „მემკვიდრე“ მალალი ღმერთის ერთ-ერთი ეპითეტი . „მემკვიდრეობა“ ქონების მიღებას ნიშნავს და ის შეიძლება ნათესაური ან არანათესაური გზით, მიზეზობრივად ან შედეგობრივად იქნას მიღებული . „მემკვიდრეობას“ მისი მფლობელის გარდაცვალების ან სხვა შემთხვევებში იღებენ, რაც მიღებული საკუთრების იურიდიულ ფლობასა და განკარგვას გულისხმობს .

საკუთრების ფორმები

საკუთრება და საკუთრების მფლობელი, ზოგადად საკუთრების საკითხის უმნიშვნელოვანესი საფუძველია.

საკუთრების მიზნი: საკუთრებაზე უფლება ნებაყოფილობითი ან იძულებითია. ნებაყოფილობითობის მიზეზებია: 1. გაყიდვის, ჩუქების, იჯარის და ... დროს საკუთრების უფლებამოსილების გადაცემა; 2. შეძენა, დაგროვება; 3. დაკარგული ან განადგურებული ქონების აღდგენა; 4. ნადავლი; 5. ხელთგდება; 6. უპირატესი საკუთრების მიღება; 7. გამოსასყიდი.

იძულებითობის მიზეზებია: 1. სიკვდილი, რაც გახდა საკუთრების მემკვიდრისათვის გადაცემის საფუძველი; 2. სჯულიდან განდგომა, რაც გახდა საკუთრების მემკვიდრისათვის გადაცემის საფუძველი.

„მემკვიდრე“: „მემკვიდრე“ შეიძლება იყოს მხოლოდ ადამიანი, თუნდაც დედის საშოში მყოფს იმთავითვე აქვს „მემკვიდრეობის“ უფლება, შესაბამისად ნაყოფი „მემკვიდრე“ იქნება თუ ცოცხალი დაიბადა . აქედან გამომდინარე, გარდაცვლილის მემკვიდრეობის გადაცემა სჯულისა და სამოქალაქო კანონმდებლობით სვალდებულია. ირანის სამოქალაქო კოდექსში, ისევე, როგორც ბევრი სახვა ქვეყნის კოდექსში, ტერმინი „მემკვიდრეობა“ განმარტებული არ არის, მაგრამ 140-ე თავში მემკვიდრეობა საკუთრების ფორმად არის მოყვანილი და მისი განმარტებაცაა მოცემული: გარდაცვლილის საკუთრების მემკვიდრისათვის გადაცემა გულისხმობს ფინანსური უფლებებისა და საკუთრების მისთვის გადაცემას, რომელიც გარდაცვლილს ეკუთვნოდა .

გარდაცვალების შემდეგ დარჩენილი მემკვიდრეობა

გარდაცვალების შემდეგ დარჩენილ მემკვიდრეობად ითვლება გარდაცვლილის განკარგულებაში მყოფი ნებისმიერი დადებითი ან უარყოფითი საკუთრება და უფლებები, რომლებიც გარდაცვალების მომენტში გააჩნდა .

მემკვიდრეობის მოკლე ისტორია

ისტორიული წყაროები ცხადყოფენ, რომ ძველ ეპოქაში მემკვიდრეობის უფლებასთან დაკავშირებული კანონები ყველა რელიგიასა და ხალხს გააჩნდა. ჯერ კიდევ ძველ ბაბილონში მემკვიდრეობა მხოლოდ ვაჟზე გადადიოდა, ქალიშვილს თავისი ოჯახისაგან შეეძლო მხოლოდ მზითევისათვის საჭირო რაოდენობის ქონება მიეღო. იუდეველთა კანონებით ქალიშვილს მემკვიდრეობიდან წილი არ ერგებოდა, ხოლო უფროსი ვაჟი საერთო მემკვიდრეობიდან სხვებზე ორჯერ მეტ წილს იღებდა და თუ სხვა ვაჟი მემკვიდრე არ იყო, ამ შემთხვევაში დანარჩენი ქონება ქალიშვილს ერგებოდა. ქრისტიანულ სარწმუნოებაში იმის გამო, რომ სახარებაში ამ საკითხთან დაკავშირებით უშუალო მითითებანი არ არის მოცემული, ზოგიერთ შემთხვევაში ეკლესიის მესვეურნი იუდეველთა კანონს ეყრდნობოდნენ, ხოლო სხვა შემთხვევებში დამოუკიდებელ კანონებს იცავდნენ და ვაჟისა და ქალიშვილისათვის ქორწინებამდე თანაბარი მემკვიდრეობა განისაზღვრებოდა, რასაც აკლებდნენ ქალიშვილის ქორწინების ხარჯებს.

მემკვიდრეობის დიფერენცირება ქრისტიანობაში

1. შვილები და შვილიშვილები და მათი შვილები;
2. გარდაცვლილის მშობლები, ძმა, და, და-ძმის შვილები და მათი შთამომავლობა. რა თქმა უნდა, თუ მშობლები ცოცხლები იქნებიან ამ შემთხვევაში მთელი ქონება მათ შორის გაიყოფა.
3. მშობლების მშობლები, ბიძები, დეიდები და მამიდები და მათი შთამომავლობა. რა თქმა უნდა, თუ მშობლები ცოცხლები იქნებიან ამ შემთხვევაში მთელი ქონება მათ შორის გაიყოფა.
4. გარდაცვლილის წინაპრები.
5. გარდაცვლილის ნათესავთა შთამომავლობა .

მემკვიდრეობის კანონი ევროპაში

ევროპაში მემკვიდრეობის კანონი სისხლით ნათესაობას ეყრდნობოდა, ანუ ვინც უფრო ახლო ნათესაურ კავშირში იყო გარდაცვლილთან, ის იღებდა მთელ მემკვიდრეობას და სხვებს კი წილი არ ერგებოდათ და ქალი

იმ შემთხვევაში ხდებოდა მემკვიდრე, თუ გარდაცვლილს ოთხ თაობაში არავინ ნათესავი არ რჩებოდა, სხვა შემთხვევაში ქალს ჩვეულებრივ წილი არ ერგებოდა.

მემკვიდრეობის საკითხი კომუნისტურ ეპოქაში

კომუნისტური რეჟიმებისათვის ქონებისა და სიმდიდრის საზოგადო საკუთრება და კერძო საკუთრების გაუქმება იყო მთავარი პრინციპი. ამიტომ მემკვიდრეობის კანონი ტრადიციული მემკვიდრეობის პრინციპიდან გამომდინარე იქნა შემუშავებული.

მემკვიდრეობის კანონი ისლამის სჯულის მიხედვით

საკუთრების საფუძვლები: მოანდერძე, მემკვიდრე, მემკვიდრეობა.

მოანდერძე: პიროვნება რომელიც თავის შემდგომ მემკვიდრეობას ტოვებს. მემკვიდრე: მემკვიდრეობით განსაზღვრული ქონების მიმღები.

მემკვიდრეობა: ქონება, რომელიც მისი მფლობელის გარდაცვალების შემდგომ რჩება საკუთრების ფორმით, ან რაიმე უფლების ფორმით, იქნება ეს ნებაყოფილებითი უფლება, ან ვალდებულება. სჯულის წიგნებში ყურანიდან გამომდინარე მემკვიდრეობა გააზრებულია, როგორც „ვალდებულება“.

მემკვიდრეობის მიღების საფუძველი: 1. ნათესაობა; 2. სხვა მიზეზი (სამოქალაქო კოდექსის მნ1 თავი).

ნათესაობით მემკვიდრენი

ნათესაობით მემკვიდრენი ეწოდებათ გარდაცვლილის უშუალოდ სისხლით ნათესავ მემკვიდრეებს, რომლებიც სამ ჯგუფად იყოფიან:

1. მშობლები და შვილები (შვილის გარდაცვალების შემთხვევაში შვილიშვილი ხდება მემკვიდრე);

2. ბაბუა და ბებია მამის და დედის მხრიდან, მამის და დედის და-ძმა და მათი შვილები. ამ ჯგუფში ყველაზე ახლო ნათესავი ხდება მემკვიდრე. მაგალითად: მამის მხრიდან პაპისა და დიდედის არსებობის შემთხვევაში დედის მხრიდან პაპა და დიდედა მემკვიდრე ვერ გახდება და და-ძმის არსებობის შემთხვევაში მათი შვილები მემკვიდრეები ვერ გახდებიან;

3. მამის ძმა, მამიდა, დედის ძმა, დედის და, და მათი შვილები თუ მშობლები არ დარჩათ. მაგრამ მამის ძმის შვილს სხვასთან შედარებით მემკვიდრეობის პრიორიტეტი აქვს. ასევე სხვა პირდაპირი მემკვიდრის არ არსებობის შემთხვევაში, მოანდერძის მამის მხრიდან ნათესავებს სხვასთან შედარებით მემკვიდრეობის პრიორიტეტი აქვთ. მემკვიდრეობის უფლების განსაზღვრისას აღნიშნულ თანმიმდევრობას სავალდებულო მნიშვნელობა

აქვს და თუ რომელიმე აღნიშნული ჯგუფიდან ერთი მემკვიდრე მაინც არსებობს, მომდევნო ჯგუფის წევრები მემკვიდრეობას ვერ მიიღებენ.

მემკვიდრეობის სავალდებულო წილი

მემკვიდრეობის სავალდებულო წილი ექვსი სახისაა: 1. ნახევარი; 2. ორი მესამედი; 3. ერთი მესამედი; 4. ერთი მეოთხედი; 5. ერთი მეექვსედი; 6. ერთი მერვედი.

ნახევარი წილი

ნახევარი წილის მემკვიდრეები სამ ჯგუფს შეადგენენ: 1. ერთი ქალიშვილი, თუ გარდაცვლილს სხვა შვილი არ ჰყავდა; 2. ერთი მშობლების ან მამის მხრიდან და, თუ გარდაცვლილს ღვიძლი ძმა ან მამის მხრიდან ძმა არ ჰყავს; 3. მეუღლე, თუ გარდაცვლილს შვილი არ ჰყავს.

ორი მესამედის წილი

ორი მესამედის წილის მემკვიდრეები სამ ჯგუფს შეადგენენ: 1. ორი ან მეტი ქალიშვილი, თუ გარდაცვლილს ვაჟი არ ჰყავდა; 2. მამის მხრიდან ორი ან მეტი და, თუ გარდაცვლილს მამის მხრიდან ძმა არ ჰყავს; 3. ორი ან მეტი ღვიძლი და, თუ გარდაცვლილს ღვიძლი ძმა არ ჰყავს.

ერთი მესამედის წილი

ერთი მესამედის წილის მემკვიდრეები ორ ჯგუფს შეადგენენ: 1. დედა, თუ გარდაცვლილს შვილი ან ძმები არ ჰყავდა, ერთი ძმის ყოლა ხელს არ უშლის; 2. რამდენიმე ძმა ან და დედის მხრიდან.

ერთი მეოთხედის წილი

ერთი მეოთხედის წილის მემკვიდრეები ორ ჯგუფს შეადგენენ: 1. ქმარი, თუ გარდაცვლილს არ დარჩა შვილი ან შვილიშვილი; 2. ცოლი, თუ გარდაცვლილს არ დარჩა შვილი ან შვილიშვილი.

ერთი მეექვსედის წილი

ერთი მეექვსედის წილის მემკვიდრეები სამ ჯგუფს შეადგენენ: 1. მამა, თუ გარდაცვლილს შვილი დარჩა; 2. დედა, თუ გარდაცვლილს სულ მცირე ღვიძლი ორი ძმა ან ოთხი და დარჩა ან შვილი არ დარჩა; 3. დედის მხრიდან ძმა ან და, თუ მარტო არის; ანუ დედის მხრიდან სხვა და-ძმა არ ჰყავს.

ერთი მერვედის წილი

ერთი მერვედის წილის მემკვიდრეა მხოლოდ ცოლი, თუ გარდაცვლილს არ დარჩა შვილი ან შვილიშვილი .

მემკვიდრეობის მიღება მეუღლის მხრიდან

ქმრის გარდაცვალების შემთხვევაში: 1. თუ გარდაცვლილს არ დარჩა შვილი, ქონების ერთი მეოთხედი ერგება ცოლს, ხოლო დანარჩენი სხვა მემკვიდრეებს; 2. თუ გარდაცვლილს დარჩა შვილი, ქონების ერთი მერვედი ერგება ცოლს, ხოლო შვიდი მერვედი ერგება შვილს.

ცოლის გარდაცვალების შემთხვევაში: 1. თუ გარდაცვლილს არ დარჩა შვილი, ქონების ერთი მეორედი ერგება ქმარს, ხოლო ერთი მეორედი სხვა მემკვიდრეებს; 2. თუ გარდაცვლილს დარჩა შვილი, ქონების ერთი მეოთხედი ერგება ქმარს, ხოლო სამი მეოთხედი ერგება შვილს და სხვა მემკვიდრეებს.

ღმერთისაგან ბოძებული ასეთი კანონების შემოღება მოითხოვა საზოგადოებრივი პასუხისმგებლობის დაბალანსების აუცილებლობამ.

بِسْمِ تَعَالَى

بررسی مبانی قوانین تملک و ارث و ارزش اجتماعی آن در اسلام و مسیحیت ؛

رضا وحیدی

ارث

مفهوم ارث در لغت به معنای بقا و باقی مانده چیزی است و وارث به معنای باقی، یکی از نام‌های خداوند متعال است.¹ ارث از ورث، يرث، ورثا و ارثا به معنای انتقال مال یا دارایی متوفی به دیگری است (خویشاوندی نسبی و سببی) بدون عقد (قهر) است.² ارث، میراث بردن مال و دارایی شخص متوفی را صاحب شدن، ترکه باقی گذاشتن مالی پس از مرگ خود، خواه با وصیت باشد یا بدون آن، حقوقی که شخص به سبب مرگ افراد مستحق می‌شود.³

ارکان تملك

وجود سبب تملك (مالك شدن را تملك گویند) و تملك کننده دو رکن اساسی حصول تملك است. **سبب تملك:** سبب تملك یا اختیاری است و یا قهری. **سبب‌های اختیاری** عبارتند از: 1 - قبول در عقود تملیکی همچون بیع، هبه، صدقه، صلح، اجاره و...؛ 2 - حیزات؛ 3 - احیاء موات؛ 4 - غنیمت؛ 5 - التقاط؛ 6 - اخذ به شفعه؛ 7 - مقاصه. **سبب‌های قهری تملك** عبارتند از: 1 - مرگ که سبب انتقال قهری اموال میت به ورثه می‌شود؛ 2 - ارتداد که اموال مرتد با شرایطی به طور قهری به ورثه او منتقل می‌شود

تملك کننده: در تملك کننده اهلیت شرط است. انسان حتی جنین در رحم مادر، صلاحیت تملك دارد از این رو، جنین ارث می‌برد به شرط اینکه زنده به دنیا آید.⁴ از این جهت امری بدیهی است که ورث مالکان شرعی و قانونی ترکه و اموال میت به طور قهری محسوب می‌شوند. در قانون مدنی ایران نیز مانند اغلب قوانین دنیا ارث تعریف نشده است با این حال در ماده 140 قانون یاد شده ارث از اسباب تملك شناخته شده است و در تعریف آن آمده است: انتقال قهری دارایی و ترکه متوفی به ورثه اوست و منظور از دارایی، حقوق مالی متوفی است که هنگام فوت دارا بوده است.⁵

ترکه

آنچه از اموال و حقوق و دارایی مثبت و منفی متوفی در زمان موت حقیقی یا حکمی او به جا می‌ماند ترکه نامیده می‌شود؛ هر چند که مالیت نداشته باشد مانند: نشان‌ها، مدال‌ها و آلبوم عکس‌ها و جز این‌ها.⁶

تاریخچه ارث

1 - قاموس اللغة.

2 - مفردات الفاظ القرآن، ص 555.

3 - فرهنگ معین، ج 2، ص 194.

4 - منهاج الصالحین، آیتا... خوبی، ج 2، ص 169؛ توضیح المسائل مراجع، ج 1، ص 393، م 665.

5 - حقوق مدنی، حسن امامی، ج 3، ص 169.

6 - ماده 150 قانون مدنی.

از اسناد تاریخی به دست می‌آید که قانون ارث در تمام ادیان و ملل وجود داشته است، چنانکه در حکومت بابل فقط میان پسران تقسیم می‌گشت و دختران فقط به مقدار تهیه جهیزیه حق ارث داشتند. در قانون یهود برای دختر سهمی تقسیم نمی‌شود و سهم پسر ارشد دو برابر سایر پسران و اگر فرزند ذکوری در میان نباشد به دخترش تعلق می‌گیرد. اما در آیین مسیحیت، چون بر اساس معنویت، اخلاق و آخرت گرایي بنا شده و انجیل شریعت و قانون و فقه مستقل و مشخصی را ارائه نداده است لذا ارباب کلیسا و علمایشان در مواردی به احکام یهود ارجاع داده‌اند¹ و در مواردی از قانون مستقل برخوردارند و برای هر يك از دختر و پسر سهم مساوی قابل شده‌اند و برای دختران و پسران مجرد قبل از تقسیم ارث، از ابتدا خرج عروسی را از ترکه جدا نموده و بقیه را به طور مساوی بین فرزندان تقسیم می‌شود.

طبقات وراثت در قانون مسیحیت

- 1 - اولاد و اولاد اولاد تا هر قدر پایین رود؛
- 2 - پدر و مادر و برادران و خواهران متوفی و فرزندان برادران و خواهران تا هر قدر پایین رود. البته با زنده بودن پدر و مادر، کل ترکه بین آن دو به تساوی تقسیم می‌شود؛
- 3 - والدین پدر و مادر و اعمام و احوال و خالات متوفی و اولاد آنها هر قدر پایین رود (در صورت حیات پدر و مادر، کل ماترك بین آنها مساوی تقسیم می‌شود)؛
- 4 - اجداد ابوین متوفی هر قدر بالا روند؛
- 5 - اولاد اعقاب متوفی هر قدر پایین روند.²

قانون ارث در اروپا

ارث بر اساس همخونی بود؛ یعنی هر کس از نظر خون به میت نزدیکتر باشد به تنهایی ارث می‌برد و دیگران محروم می‌شوند و زن در صورتی ارث می‌برد که از چهار طبقه کسی نباشد که با این شرایط معمولاً زن محروم از ارث است.

ارث در کمونیسم

بر اساس قانون اشتراك و تعلق ثروت به عموم و لغو مالکیت شخصی بوده و لکن بر اساس قانون فطری بشر، قانون ارث را تصویب کردند.

قانون ارث در شریعت اسلام

ارکان ارث: مورث - وارث - میراث مورث: کسی که از خود ارث به جا می‌گذارد. وارث: ارث برنده. میراث: آنچه که از میت باقی می‌ماند خواه مال یا حق قابل انتقال باشد مانند حق خیار و حق شفعه، آن را ترکه یا میراث می‌گویند. در متون فقهی به پیروی از قرآن، از ارث به «فریضه» تعبیر شده است. اسباب و موجبات ارث: 1 - نسب؛ 2 - سبب (ماده 861 قانون).

وارثان نسبی

¹ - مستشرقان و قرآن، محمدحسن زمانی، ص 464.

² - بررسی تطبیقی در اقلیت‌های دینی و حقوقی اسلام و ایران، عزیزا... فهیمی.

وارثان نسبي به بازماندگان گفته مي‌شود که به ولادت شرعي به ميت متصل‌اند¹ و به سه طبقه زیر اطلاق مي‌شود:² **طبقه اول** : پدر و مادر و فرزندان (نوه در صورت نبودن فرزند و در صورت نبودن پدر و مادر ارث مي‌برد)³ **طبقه دوم**: پدر بزرگ و مادر بزرگ پدري و مادري، هرچه بالا روند؛ برادر و خواهر پدري يا مادري يا پدري و مادري و فرزندان آنان. در اين طبقه، وارث نزيك مانع ارث بردن وارث دور مي‌شود. مثلاً با وجود جد و جده ميت، جد دوم سهمي ندارد و با وجود برادر و خواهر، فرزندان آنان ارث نمي‌برند؛ هر چند فرزندان آن‌ها با وجود جد و جده ارث مي‌برند.⁴

طبقه سوم: عمو، عمه، دايي، خاله و فرزندان آن‌ها در صورت نبودن والدين جز يك صورت که پسر عموي پدري مادري يا عموي پدري با هم باشند در اين صورت عموزاده بر عموم مقدم است. از جمله وارثان اين طبقه در صورت نبودن عمو، عمه، دايي و خاله ميت و فرزندانشان، عمو، عمه، دايي و خاله پدر ميت است.⁵ مراعات ترتيب طبقات واجب مي‌باشد و تا زماني که از هر طبقه يك نفر باقي باشد از طبقه بعدي کسي ارث نمي‌برد.

اقسام سهام فرائض

سهام فرائض شش قسم است: 1 - نصف؛ 2 - دو سوم؛ 3 - يك سوم؛ 4 - يك چهارم؛ 5 - يك ششم؛ 6 - يك هشتم.

سهم نصف

صاحبان آن سه گروهند: 1 - يك دختر در صورتي که ميت فرزند ديگري نداشته باشد؛ 2 - يك خواهر پدر و مادري يا پدري، در صورتي که ميت برادر پدر مادري يا پدري نداشته باشد؛ 3 - شوهر، در صورتي که همسر متوفي فرزند يا فرزند زاده نداشته باشد.

سهم دو سوم

صاحبان آن سه گروهند: 1 - دو دختر يا بيشتر، در صورتي که ميت پسر نداشته باشد؛ 2 - دو خواهر پدري در صورتي که ميت برادر پدري نداشته باشد؛ 3 - دو خواهر پدر و مادري يا بيشتر در صورتي که برادر پدر و مادري نداشته باشد.

سهم يك سوم

صاحبان آن دو گروهند: 1 - مادر، در صورتي که ميت فرزند يا برادراني نداشته باشد. يك برادر مانع نيست؛ 2 - برادران يا خواهران مادري ميت در صورتي که متعدد باشند.

سهم يك چهارم

صاحبان آن دو گروهند: 1 - شوهري که همسر متوفايش فرزند يا فرزند زاده داشته باشد؛ 2 - زني که شوهر متوفايش فرزند يا فرزند زاده نداشته باشد.

¹ - جواهر، ج 39، ص 7.

² - مواد 893 تا 905 قانون.

³ - جواهر، ج 39، ص 117؛ قانون مدني، مواد 906 تا 915.

⁴ - مواد 916 تا 927 قانون.

⁵ - جواهر، ج 39، ص ؛ مواد 928 تا 939 قانون.

سهام يك ششم

صاحبان آن سه گروهند: 1 - پدر در صورتی که میت دارای فرزند باشد؛ 2 - مادر در صورتی که میت حداقل دو برادر یا چهار خواهر پدر و مادری داشته باشد یا این که میت فرزند داشته باشد؛ 3 - برادر یا خواهر مادری در صورتی که تنها باشد؛ یعنی برادر یا خواهر مادری دیگری نباشد.

سهام يك هشتم

صاحب آن فقط زنی است که شوهر متوفایش فرزند یا فرزند زاده داشته باشد.¹

ارث همسران از همدیگر

در صورت فوت شوهر: 1 - اگر میت فرزندی نداشته باشد، يك چهارم به همسر و سه چهارم به بقیه وراثت تعلق می‌گیرد؛ 2 - اگر میت فرزند دارد، يك هشتم به همسر و هفت هشتم به فرزند وی تعلق می‌گیرد. در صورت فوت همسر (زن): 1 - اگر میت فرزندی ندارد، يك دوم به شوهر و يك دوم به سایر ورثه می‌رسد؛ 2 - اگر میت فرزند دارد، يك چهارم به شوهر و سه چهارم به فرزند و... می‌رسد.

تعادل در میان مسئولیت‌های اجتماعی اینگونه احکام الهی را می‌طلبد.

¹ - تحرير الوسيله، ج 2، ص 374.

Fundamentals of ownership and inheritance laws and social values in Islam and Christianity

Introduction

Inheritance

The concept of inheritance in vocabulary is means to survival and remaining and heir to means remains is one of God's names². Inheritance of demise, inherits and inherited to means transfer of property or assets of deceased to others (relatives related and causal) that it is without the contract (forcibly)³. Inheritance, inherited, being owner of property and assets of the person who died, leaving financial after his death, either with or without his advised is legacy that a person entitled to with death of his people close⁴.

Generalities

Definition of inheritance and legacy

“Miras” (Heritage) is on the weight of “Foa’l” and its principleis “Muras” and Ya’ it is boiled of “Vav”. Heritage is derivative or from inheritance or from hereditary, according first (meaning the plants to die) means person entitled to the property of deceased that is originally because of relative or causal kinship. The second meaning (conventional) means what that human being is deserved due death another⁵.Heritage is what that every human is entitled with the death of another, due causal or relative relatives⁶.

Ownership

Seise is called ownership and in chapters relating to contracts, rhythms and in chapters such as fight, reviving the dead and boundaries are discussed of them.

Assignment rule Ownership

Means to provide its tools, as agreed in the contracts, reviving the dead is issue lawful. But sometimes finds another warrant due to formal, such as remoteness and

¹ Tbilisi, December, 2012

²Language Dictionary

³Vocabulary words of the Quran, p 555

⁴Moien dictionary, Vol 2, p 194

⁵Damascene Brightness (Al-Lomeah Al-Dameshghiyah), ShahidThani, Vol 2, p 288.

⁶Key dignity (Meftah Al-Keramah), MohamadJavada’amoli, Vol 8, p 4

hate of ownership by the way borrowing without the necessity, necessary to ownership Performing water by purchase if stopping the water obtained on it.

Possession structure

Despite due to possession and ownership are two crucial acquisitions of ownership. Due to possession: due to possession is or optionally or coercive. Optionally causes include: 1. accept in directive possession contracts such as; sale, gift, truthfulness, reconciliation, Leasing and...., 2. Possession, 3. Reviving the dead, 4. Booty, 5. capture, 6. Getting to survivorship, 7. Clearing. Coercive possession causes include: 1. the death that is due to coercive transfer assets of deceased to heirs, 2. Apostasy, that property of apostates with the condition forcibly will be moved to his heirs.

Possession: in possession qualification is provided. Humans, even the fetus in the womb has qualified of possession. Hence, the fetus will inherit if will born alive¹. Therefore it is obviously Issue that heirs are forcibly owners of religious and legal property of dead. In civil law of Iran, like most laws in the world, inheritance is not defined. However in article 140 of the mentioned law, the inheritance is recognized of causes of possession and it is defined as: Coercive transfer of deceased assets to his heirs. Purpose of assets, financial entitlements of deceased is that he had when he has been died².

Definition of social value

Value term in Persian language is gerund of to cost and has the following meanings: Worth, degree, entitlement, deserve, merit, elegance, becomingness, grace and capability. In English is equivalent with Valeur that means rank, honor, worth, cherish and to important and in French is equivalent with Valeur that means cost, worth, degree, entitlement, elegance, becomingness. In terms of sociology, social values (social norms) is defined what that is the subject of public acceptance. Social values constitute facts and matters that have desirability and are demands and wishes of the majority society. Agbrn and Nimkoff said, Social value is the event or affair that been has attention community. Social values are motivation of social trends and social trends are general tendency that is existed in every person and flow through perceptions, emotions and actions of him in a certain direction. Each fact material or moral that in the community are stature and can to satisfy the material and spiritual needs of people is from Social values. When we teach children that respect to older than own and say hello to them, he or she listen to the parents and make them proud and be obedient, in fact, we place on them mind the social values. Maybe social values are based on principles and phenomena that have been good and evils social, therefore could be explained and can through study and reasoning and understanding

¹Platform righteous, ETA ... Khuie, Vol 2, p 169; Clarifying references, V 1, pp. 393-665.

²civilian rights, Hassan Emami, Vol 3, p 169

of issues arising of them can created social context favorable to the acceptance of new values¹.

Heirloom

What of property and rights and positive and negative assets of the deceased at the time of his natural or legal death remains called heirloom, however has not material value, such as Emblems, Medals and photo albums². Transfer of heirloom to heirs is coercive and provided by law. Accept or reject by heir has not effect on the coercive transition³. Human history in the maze of time, leaved behind bright and dark dots and on different subject, has been bitter-sweet events. Including these issues is cases which in human societies had many ups and downs. With a rational view to historical discourse of inheritance among religions and schools and historical societies can realize that has been great importance and has covered an important part of economic, social and spiritual issues and has required to rules and regulations and scientific detailed planning, to that can organize the equitable division and distribution of wealth and inheritance left of dead. Due to the each human by his work and effort in his life will be owner of property and assets, low or high, so after his death, each religion and schools and government has been program for his heirloom. Because of when human understand the concept of ownership and collective life began, anyone who depart from the world, others seized his assets. In the religions and history governments are expressed different orders. The different sentences are due to which human judged on behalf of him and different intelligences had to follow different sentences. If the sentences invoked to the holy lawgiver that is God, never did not occur the difference and mistake:

Had there been therein (in the heavens and the earth) gods besides Allah, then verily both would have been ruined. Glorified be Allah, the Lord of the Throne, (High is He) above what they attribute to Him!⁴

{لو كان فيهما اله الا الله لفسدتا}

Inheritance law in Islam is based on revelation, which is talk of almighty and wise God.

History of Inheritance

Obtained from historical documents that law Inheritance is there in all religions and nations. As it in government of Babylon would only divide between boys and girls only to amount of taken dowry had inheritance. In Jewish law for girls is not divided

¹ Web site of Roshd, Persian Date: 06/09/1391

² Article 150 of the Civil Code

³ article 153 of the Code

⁴ Quran, Al-Anbiya, 22

into shares and share of eldest son is two times of other sons and if there is not any son belong to his daughter. But in Christianity, because is based on spirituality, ethics and afterlife and Gospel do not provide law, an independent and specific law, so Lord of the church and scholars of them sometimes refer to sentences of Jewish¹. In the case they have independent law and for each of the boys and girls are given equal share and for unmarried sons and daughters before divide the inheritance, first spending of wedding is separated from the heirloom and the rest is divided equally between the children. Also testator can before of die deprived from inheritance his child due to him misbehavior or he advised that moved to the church total his assets. Also if has been no child, if his wife is obliged that after him will not had husband, all property will belong to her.

Classes of heirs in law of Christianity

1. Children And descendants of the children to be much lower
2. Parents and brothers and sisters of deceased and children of brothers and sisters to be much lower. Of course, with be alive parents, the whole of heirloom will divide equally between them
3. Parents of parents, uncles and aunts of the deceased and their descendants to be much lower (Of course, with be alive parents, the whole of heirloom will divide equally between them)
4. The paternal grandparents of deceased to be much higher
5. Children of descendants of deceased to be much lower²

Inheritance Law in Ancient Persia

Heirloom evenly divided between boys and girls and wife. If the girl is married then she had not share of inheritance.

Inheritance law in during the Arab ignorance

Due to the fact that women and children did not participate in the invasion and war, they had not inheritance and were barred and sometimes even the woman that her husband was died, brought into account of Inheritance property.

¹ Orientalists and Quran, Mohammad Zamani, p 464

² Comparative Study in religious minorities and legal of Islam and Iran, A. Fahimi

Inheritance law in Europe

Inheritance is based on inbreeding. Whoever is closer to die of the blood, alone he or she has inheritance and others are deprived. Woman will inherit when she does not be in four categories of anyone. With this situation often women barred from inheritance.

Inheritance law in communism

Based on law of common and dependency, wealth belongs to public and is Abolition of private ownership and however based on natural human law was passed inheritance law.

Inheritance law in period Egyptian Pharaohs

First known all the property of the dead as king's estate and after the law changed and was given to eldest son.

Inheritance law in Ancient Greece

Because property and wealth human was general public estate, so Inheritance was estate of general public and eldest son was representative of the public in the administration of property of the dead. Finally because of that does not lose incentives for people on work, law Inheritance and property had to older children.

Inheritance law in Roman Empire

They had known heritage special of children's paternal and offspring were excluded from inheritance. For example, if the mother had died, property did not received to her children but had belonged to her brother and sister and after the rule change would be divided equally among all heirs, male and female¹.

Value basis of inheritance law in Islam

All rules and progressive words of last scripture, holy Quran, are expressing the basis of rational arguments. Whatever we had been distance from date of revelation of this scripture, more scholars and more equitable looking for its words and arguments. Perfect and comprehensive description of the Holy Quran has detailed in words of the Prophet Muhammad and his successors infallible Imams (AS) and there is in human access. Inheritance law in Islam is based on the following values:

¹ Orientalists and Quran, Mohammad Zamani, p 464

1. Islamic inheritance law is consistent with the dependence of human natural. Humans have innately tendency toward wealth and children and families. Great demiurgeis founded the inheritance law on the basis of his innate tendencies:

So set you (O Muhammad SAW) your face towards the religion of pure Islamic Monotheism *Hanifa* (worship none but Allah Alone) Allah's *Fitrah* (i.e. Allah's Islamic Monotheism), with which He has created mankind. No change let there be in *Khalqillâh* (i.e. the Religion of Allah Islamic Monotheism), that is the straight religion, but most of men know not.¹

{فطرة الله التي فطر الناس عليها لا تبديل لخلق الله ذلك الدين القيم}

To humans, based on this warrant and values of its heavenly distance from ill and lazy and have happy to be living life.

2. Inheritance law has attention to distribution and motion of wealth and not static and interruption, like law of *Fai* and spoils:

What Allah gave as booty (*Fai'*) to His Messenger (Muhammad SAW) from the people of the townships, - it is for Allah, His Messenger (Muhammad SAW), the kindred (of Messenger Muhammad SAW), the orphans, *AlMasâkin* (the poor), and the wayfarer, in order that it may not become a fortune used by the rich among you. And whatsoever the Messenger (Muhammad SAW) gives you, take it, and whatsoever he forbids you, abstain (from it) , and fear Allah. Verily, Allah is Severe in punishment.²

{ما آفأ الله علي رسوله من اهل القرى فله و للرسول و لذى القربى}

Inheritance law in distribution of wealth has been attention to relatives of the dead class:

The Prophet is closer to the believers than their own selves, and his wives are their (believers') mothers (as regards respect and marriage). And blood relations among each other have closer personal ties in the Decree of Allah (regarding inheritance) than (the brotherhood of) the believers and the *Muhajirûn* (emigrants from Makkah, etc.), except that you do kindness to those brothers (when the Prophet SAW joined them in brotherhood ties). This has been written in the (Allah's Book of Divine) Decrees (*AlLauhAlMahfûz*).³

{... و اولوالارحام بعضهم اولي ببعض في كتاب الله...}

¹ Quran, Al-Room, 30

² Quran, Al-Hashr, 7

³ Quran, Al-Ahzab, 6

3. Equitable distribution in inheritance is based on needs and requirements and responsibilities of dead survivors¹.

Inheritance law in Islamic law

Pillars of inheritance: Testator, Inheriting, Heritage. Testator: The person who leaves from himself inheritance. Inheriting: The person who takes inheritance. Heritage: What that remains of the dead, whether be property or transferable right, such as the right of choose and survivorship. It is called heirloom or heritage. In the religious texts to follow of Quran, inheritance is been interpreted the "obligation". Rig and reasons of inheritance: 1-Ancestry (relative), 2-Causal (Article 861 of Law).

Relative heirs

Relative heirs are said to the remaining that have been attached to the dead with religious birth² and is considered to the following three categories³: First class: parents and children (grandchildren will inherit in the absence of parents and children)⁴.

Second class: paternal and maternal grandparents, whatever to be much higher, paternal brother and sister or maternal or paternal and maternal and their children. In this class, the near inheriting prevented to inherit the far inheriting. For example, despite the ancestor and foremother of the dead, the second ancestor has not share and despite the brothers and sisters, their children will not implement inheritance. However, their children will implement inheritance despite the ancestor and foremother⁵.

Third class: paternal uncle, paternal aunt, maternal uncle, maternal aunt and their children in the absence of parents. Except for one case, cousin paternal and maternal or paternal uncle be together. In this case cousin is first to the public. Of such heirs of this class in the absence paternal uncle, paternal aunt, maternal uncle, maternal aunt and their children, are paternal uncle, paternal aunt, maternal uncle, maternal aunt of father of the dead⁶. It is obligatory to order observance of floors and until has been remain of each class one person does not inheritance the person of next class.

Causal heirs

It is two kinds: 1- parity (marriage), 2-allegiance

¹System of inheritance in Islamic law, Jafar Sobhani, p 14

²Jewels (Javaher), Vol 39, p 7

³articles 893 ta 905 of law

⁴Jewels (Javaher), Vol 39, p 117; civil law, articles 906 ta 915

⁵articles 916 ta 927 of law

⁶Jewels (Javaher), Vol 39; articles 928 ta 939 of law

1. Parity (marriage)

Permanent marriage leads to inherit husband and wife from each other. Despite the all causal and relative heirs couple inherits from each other. Therefore they are not part of classes¹. As the saying goes, in temporary marriage if the condition does not stipulate from each other, the couples do not inherit from each other. But inheriting the temporary stipulation, there is difference. This is known as fixing it².

2. Allegiance

"Allegiance" means the connection and fidelity between two or more people except for by relative and parity and has three parts: a. emancipation allegiance, b. faults ensure allegiance, c. pontificate allegiance.

Emancipation allegiance: emancipation allegiance means that the master who liberates his slaves with condition such as the absence of relative heir for slaves, he will inherit of him³.

Faults ensure allegiance: faults ensure allegiance means that a person will be guarantor that any crime that do other and must be blood money, gives blood money and takes his inheritance. This warranty is sometimes bilateral and sometimes unilateral and both sorts are true⁴. Faults ensure in the absence of relative heir and the lack of master (liberating slaves), will inherit⁵.

Pontificate allegiance: Pontificate (Imam) (AS) in the absence of any relative and husband heirs of the dead, master (liberating slaves) and faults ensure, will be heir of the dead⁶. In this Imam (AS) associated inheritance with dead's wife and or despite wife is blocked his inheritance, there is difference. This is known as partnership⁷.

Barriers of inheritance:

It is two kinds: a. Causes deprivation of all inheritance, b. Causes deprivation of some of inheritance.

¹articles 891, 913, 927 and 928 of Law

²Jewels (Javaher), Vol 30, p 193; Article 940 of law.

³Jewels (Javaher), Vol 39, p 223

⁴The margins on treatise of Mullah Hashem Khorasani, page 127

⁵Jewelry (Javaher), Vol 39, p 254

⁶Jewelry (Javaher), Vol 39, p 260

⁷Courteous Conditions, Vol 30, p 300; document Shiites, Vol 19, p 393

a. deprivation of all inheritance

1. **Disbelief:**if a person to be disbelief does not improve inheritance from Muslim, but Muslim improve inheritance from him¹.
2. **Murder:** willful killing someone without right, not for revenge or defense or such that, would causes murderer deprivation from inheritance. But in murder of fault, this is known as only from blood money of fault is denied. In the murder of pseudo intentional, of whether this is depending fault murder or premeditated murder, there is difference².
3. **Be slave:**Being slave of heir is preventing the inheritance. Unless it be confined to his that in this case coercively would to buy from heirloom and he will be freedom and he will be owner of residual heirloom³. In this case that if slave be at each class of triple classes, he has to be freedom if probate to him or that this verdict is depending to dedicated to parents or they addition children of dead, there is difference⁴.
4. **To curse (To ban):**If a man with his wife curses for deny to his children, couple of other and also man of child under curse and vice versa will not implement inheritance⁵.
5. **Adultery:**Adulterate will not take inheritance from parent and vice versa parents and their relatives will not implement inheritance from adulterate⁶.
6. **Existence of former class:**Existence any previous class is obstacle of inheritance of next class which on jurisprudence is interpreted to "Withhold deprivation"⁷.

¹Jewelry (Javaher), Vol 39, p 15

²Jewelry (Javaher), Vol 39, p 37

³Jewelry (Javaher), Vol 39, p 50

⁴Jewelry (Javaher), Vol 39, p 58-61

⁵Jewelry (Javaher), Vol 39, p 62

⁶Jewelry (Javaher), Vol 39, p 274

⁷Jewelry (Javaher), Vol 39, p 75; articles 880 to 884 of law.

b. Causes deprivation of some of inheritance

1. Purpose is since that because of the obstacle, higher share become to undermost share. For example despite child, husband's share of half becomes to one-fourth and wife's share of one-fourth becomes to one-eighth. On jurisprudence is interpreted to "Withhold deficit"¹.

Directions deserve to inheritance are three types: i. imposition Share, ii. Kinship Share, iii. Respond Share.

- i. **Imposition Share:** That kind of deserve to inheritance say that in the holy Quran it is stated. As the verse:

Allah commands you as regards your children's (inheritance); to the male, a portion equal to that of two females; if (there are) only daughters, two or more, their share is two thirds of the inheritance; if only one, her share is half. For parents, a sixth share of inheritance to each if the deceased left children; if no children and the parents are the (only) heirs, the mother has a third; if the deceased left brothers or (sisters), the mother has a sixth. (The distribution in all cases is) after the payment of legacies he may have bequeathed or debts. You know not which of them, whether your parents or your children, are nearest to you in benefit, (these fixed shares) are ordained by Allah. And Allah is Ever All Knower, All Wise².

{يُوصِيكُمُ اللَّهُ فِي أَوْلَادِكُمْ لِلذَّكَرِ مِثْلُ حَظِّ الْأُنثِيَّانِ فَإِن كُنَّ نِسَاءً فَوْقَ اثْنَتَيْنِ فَلَهُنَّ ثُلُثَا مَا تَرَكَ وَإِن كَانَتْ وَاحِدَةً فَلَهَا النِّصْفُ وَ لِأَبَوَيْهِ لِكُلِّ وَاحِدٍ مِّنْهُمَا السُّدُسُ مِمَّا تَرَكَ...}

- ii. **Kinship Share:** That kind of deserve to inheritance say that from affinity and consanguinity are entitled, not this separate stated in Holy Quran. But only is under "kindred by blood (auloalarham)". as uncle, aunt, ...

And those who believed afterwards, and emigrated and strove hard along with you, (in the Cause of Allah) they are

¹Jewels (Javaher), Vol 39, p 75; articles 887 to 892 of law.

²Quran, Al-Nisa, 11

of you. But kindred by blood are nearer to one another regarding inheritance in the decree ordained by Allah. Verily, Allah is the All-Knower of everything¹.

{... و اولوالارحام بعضهم أولي ببعض في كتاب الله...}

- iii. **Respond Share:** Sometimes deserve to inheritance is also by imposition and also Kinship and in Islamic jurisprudence it is interpreted to "Respond". It means that inheriting in addition to obligation is due to affinity with dead. For example if only heir be a girl, half of heirloom by imposition such as in Quran and the other half will inherit by affinity².

Types of imposition shares:

Imposition shares are six kinds: 1. Half; 2. Two-thirds; 3. One-third; 4. One-fourth; 5. One-sixth; 6. One-eighth

1. Half of shares:

The owners are three groups:

- i. One girl whereas dead did not has another child
- ii. One paternal and maternal sister or paternal sister whereas dead did not has paternal and maternal brother or paternal brother.
- iii. Husband, whereas wife of dead had not has child or grandchild.

2. Two-thirds of shares:

The owners are three groups:

- i. Two girl or more whereas dead did not has boy.
- ii. Two paternal sister whereas dead did not has paternal brother.
- iii. Two paternal and maternal sister or more whereas dead did not has paternal and maternal brother.

¹ Quran, Al-Anfal, 75; Al-Ahzab, 6

² Victory, p 559

3. One-third of shares:

The owners are two groups:

- i. Mother whereas dead did not has child or grandchild. A brother is not obstacle.
- ii. Maternal brothers or sisters whereas be multiple.

4. One-fourth of shares:

The owners are two groups:

- i. The husband that his wife been dead and she has been child or grandchild.
- ii. The wife that her husband been dead and he has been child or grandchild.

5. One-sixth of shares:

The owners are three groups:

- i. Father whereas the dead has been child.
- ii. Mother whereas the dead has been at least two paternaland maternal brothers or four paternaland maternal sisters.
- iii. Maternal brother or sister whereas he or she be alone. It means that there is not another maternal brother or sister.

6. One-eighth of shares:

The owner of share is just the wife who her husband been dead and he has been child or grandchild¹.

Spouses' inheritance of each other

- In case of death of the husband:
 1. If the dead did not have child, then one-fourth is belonging to his wife and three-fourth is belonging to another heirs.

¹The Edit of means (Tahrir Al-Vasileh), Vol 2, p 374

2. If the dead has been child, then one-eighth is belonging to his wife and seven-eighth is belonging to his child.
- In case of death of the wife:
 1. If the dead did not have child, then half is belonging to her husband and half is belonging to another heirs.
 2. If the dead has been child, then one-fourth is belonging to her husband and three-fourth is belonging to her child.

Sustenance and moan and Innervation

Heirloom to heirs Shares has three modes: 1. It is enough and size, 2. It is more, 3. It is less.

The second and third case is the difference between Shia and Sunni. In pontificate (Imamieh) jurisprudence from third form is interpretation to sustenance and moan and from second form to innervation which both are dispense in Shia. Earlier we noted that all provisions of the law of the God by describing and explaining of Prophet (PBUH) and his successors (AS) are discounted and therefore there is no error in it. Especially since it be letter of speech of his executor and his prophet and his successor. But due to lack of knowledge some orientalist with literature of Islamic law, in fundamental and minutiae caused to doubts and Belief in error of Islam judgment. Without being have a comprehensive investigation about the robust and allegorical of Quran and without being have intellectual exploration in the description of that award Prophet and the Imams (AS). Including the doubts is skepticism in women rights and her half inheritance, why her share is lower than male? To be say, woman like man has presence at all classes of inheritance and inheritance is sometimes equal, sometimes more and sometimes less than man. In Holy Quran she has high position and level. Great women like Maryam (AS), mother of Prophet Jesus (AS) and Asieh, wife of Pharaoh, have perch and high position and level in the Quran and Islam;

And Maryam (Mary), the daughter of 'Imran who guarded her chastity; and We breathed into (the sleeve of her shirt or her garment) through Our *Rûh* [i.e. Jibrael (Gabriel)], and she testified to the truth of the Words of her Lord [i.e. believed in the Words of Allah: "Be!" and he was; that is 'Iesa (Jesus) son of Maryam (Mary); as a Messenger of Allah], and (also believed in) His Scriptures, and she was of the *Qanitîn* (i.e. obedient to Allah)¹.

¹Quran, Al-Tahrim, 12

{و مريم بنت عمران التي أحصنت فرجها فنفخنا فيه من روحنا و صدقت بكلمات ربها و كتبه و كانت من القانتين}

And the other verse;

And Allah has set forth an example for those who believe, the wife of Fir'aun (Pharaoh), when she said: "My Lord! Build for me a home with You in Paradise, and save me from Fir'aun (Pharaoh) and his work, and save me from the people who are *Zâlimûn* (polytheists, wrong-doers and disbelievers in Allah)¹.

{ضرب الله مثلاً للذين آمنوا امرأة فرعون اذ قالت رب ابن لي عندك بيتاً في الجنة و نجني من فرعون و عمله و نجني من القوم الظالمين}

In spiritual level and position is considered such men. In fact, in Islam preference criterion is not to gender. Superior authority of one who has superior knowledge and good faith, whether be female or male;

And whoever does righteous good deeds, male or female, and is a true believer in the Oneness of Allâh (Muslim), such will enter Paradise and not the least injustice, even to the size of a *Naqûra* (speck on the back of a datestone), will be done to them².

{و من يعمل من الصالحات من ذكر او انثي و هو مؤمن فاولئك يدخلون الجنة و لا يظلمون نقيراً}

And In another verse:

Whoever works righteousness, whether male or female, while he (or she) is a true believer (of Islamic Monotheism) verily, to him We will give a good life (in this world with respect, contentment and lawful provision), and We shall pay them certainly a reward in proportion to the best of what they used to do (i.e. Paradise in the Hereafter)³.

{و من عمل صالحاً من ذكر او انثي و هو مؤمن فلنجزيه حياة طيبة...}

In that time woman had no right, by rise of Islam was restoration her rights and as men had freedom and was due to surprising Arab-ignorance that women have the right and obligatory share and as men in the family and community has the responsibility and of this reason that shares of inheritance is divided based on

¹Quran, Al-Tahrim, 11

²Quran, Al-Nisa, 124

³Quran, Al-Nahl, 97

mission and desires and responsibility and its distribution is entirely based on reason and justice. Say that why be inheritance of woman half of men to we had to go to catch up by dowry and alimony? Initially we completed her share to we have not it. We should answer: Firstly, reverence for the decision of creator wise is as interest of servant little. Secondly, benefit is existing in sentence and but by notion of partial and prejudice is not achievable and if little wisdom and fairness together along faith in God be, we will be understand that only economic perspective is not reason for the difference shares and inheritance merely has not economic aspect and this which dowry and alimony is not effect of especial situation of woman inheritance but spiritual, mental and social problems of women is interfering and important about of dowry and alimony and in especial time of family life that woman is severely feelingly for purpose of creation and she is base and foundation of spirits of husband and children, dowry and alimony is great emotional support that flows in the body family and social life and other hand because man is as the pillar of social life who has strong spirits of hard working and attempting is response for all expenses therefore God is considered more inheritance in his share to has more power and ability in administration and financing his family. Thirdly, is not such always that woman's share is less than man, sometimes is equal, for example, the parents who have lost children because is the same on both economic and psychological damage, both inherit one-sixth and sometimes is more, since such families that lost their children and their grandchildren are still alive, then their grandfather has died, because economic harm to the grandchildren that lost his father is more than the grandchildren that lost his mother, thus grandchildren that lost his father, although be girl, inherit twice the son that lost his mother. We see that inheritance is divided with regard to all duties and responsibilities, such as give alimony, insurance, dowry, payment of social and participate in war. Balance between social responsibilities of such require to divine laws.

გამომცემლობა „უნივერსალი“

თბილისი, 0179, ი. ჯავახიშვილის გამზ. 19, ☎: 2 22 36 09, 5(99) 17 22 30

E-mail: universal@internet.ge

علم و اندیشه

نشریه علمی - پژوهشی و بین المللی

ISSN - 2233 3339

II

Международный журнал Научное Мнение 1392

